JEAN-CHRISTOPHE

GRANGÉ

BEN ŞEYTANIN OĞLUYUM

Anı
Biyografi

Çeviren: Işıl Özgüner

DOĞAN KİTAP TARAFINDAN YAYIMLANAN DİĞER KİTAPLARI

Kızıl Nehirler
Taş Meclisi
Leyleklerin Uçuşu
Kurtlar İmparatorluğu
Siyah Kan
Şeytan Yemini
Koloni
Ölü Ruhlar Ormanı
Sisle Gelen Yolcu
Kaiken
Lontano
Kongo'ya Ağıt
Ölüler Diyarı
Son Av
Küllerin Günü
Mermer Adam
Kızıl Karma
Güneşsiz 1: Cehennem Diskosu
Güneşsiz 2: Gölgelerin Kralı

BEN ŞEYTANIN OĞLUYUM

Orijinal adı: Je suis né du diable
© Éditions Albin Michel, 2025
Yazan: Jean-Christophe Grangé
Fransızca aslından çeviren: Işıl Özgüner
Yayına hazırlayan: Hülya Balcı

Türkçe yayın hakları: © 2026 Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1. baskı / Nisan 2026 / ISBN 978-625-8593-34-1
Her 2000 adet bir baskı olarak kabul edilmektedir.
Sertifika no: 44919

Kapak tasarımı: Taylan Polat
Kapak fotoğrafı: Jean-Christophe Grangé'nin kişisel albümünden.
Sayfa uygulama: Yeşim Ercan Aydın
Baskı: Ana Basın Yayın Gıda İnşaat San. ve Tic. A.Ş.
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622 Sk.
Güven İş Merkezi, No: 6/13 Bağcılar - İSTANBUL
Tel. (212) 446 05 99
Sertifika No: 81860

Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 3, Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL
Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16
www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Ben Şeytanın Oğluyum

Jean-Christophe Grangé

Çeviren: Işıl Özgüner

Doğan Kitap

Andrée ile Michèle'e

1

Temmuz 1963, Paris. Güneş ile kentin amansız bir savaşa tutuştuğu şu öğleden sonralardan biri. Işık, toprağa karşı. Beyaz, asfalta karşı. Tahammül edilmez bir çarpışma noktası. Çakıyor, tutuşuyor, yanıyor... XII. Bölge'deki Soult Bulvarı'ndayız; burası tuğladan surların, yani İdare'nin meşhur binalarıyla çevrili, gümüşi kaldırım taşlarıyla döşenmiş geniş bir şerit –çocukluğumdan beri (dokuz yaşına kadar orada yaşadım) o kan kırmızısı tuğla duvarlar gözümün önünden gitmez.

Kızgın caddede, kısılmış gözlerin kararttığı güneşin altından geçen tek tük araç insanın gözlerine hançer gibi saplanıyor. Petite Ceinture İstasyonu'na odaklandığımızda, Dünya'nın Güneş'in etrafında ya da daha mütevazı bir benzetmeyle bir katırın değirmeninin etrafında dönmesi gibi, Paris'in etrafında dur durak bilmeksizin dolaşan bir otobüs görüyoruz.

O zamanlar otobüs durağı yerine, tepesinde, buradan geçen hatların belirtildiği, şapka kutusu görünümünde, sarı-kırmızı bir kutunun bulunduğu bir direk var.

Genç bir kadın yalnız başına bekliyor. Yirmi beş yaşında. Küçücük kulakları, kısa saçları var, fırfırlı ya da dümdüz bir elbise giymiş, bilemiyorum. Gölgesi, dolmakalemle çizilmiş bir çizgi gibi asfalta vuruyor. Sert bir görüntüsü olmasına rağmen pek ince,

pek hoş. O dönemin kadınları, hayalimde renkli şekerlere benziyor. Hem keskin hem yuvarlak, hem tatlı hem mayhoş bir yanları var. İnsanın dilinde titreşimlere sebep olan bir şeyler yani...

Ama durun... Bir şeyler oluyor. Durağın önünde bir kamyonet duruyor. Lastiklerin gacırtısı. Sacın parıltısı. Dimdik vuran ışık öyle göz kamaştırıcı ki kamyonet güçlükle görülüyor. Gözlerimizi kısıyoruz. Sahne netleşiyor, ama bir yandan da sıcak yüzünden görüntü dağılıyor.

Kamyonetin yan kapısı kayıyor. Kar maskeli üç adam fırlayıp kadının üzerine atılıyor. Kadın çığlık atıyor, bundan eminim. Öyle büyük bir dehşetle bağırıyor ki çığlığını sadece duymakla kalmıyor, göğüskafesinizin içine alıyor, bedeninize hapsediyorsunuz. Çığlığı, kalasa saplanan bir bıçak gibi sıcakta titreşiyor.

Herifler çırpınan kurbanlarını buruşuk bir bez parçası gibi arabaya itip kendileri de içine atlıyorlar. Kapı kapanıyor. TAK. Ve yola koyuluyorlar.

Kamyonetin içini hayalimde canlandırıyorum... Kadının sac zemini topuklarıyla dövdüğünü, boğuk çığlıklarını duyuyorum – herifler onun da yüzünü kar maskesiyle örtmüş. Aynı zamanda eşkıyaların sessizliğini, kar maskesinin altında ağızlarından solumaya çalıştıklarını duyuyorum – neden olmasın? Dudaklarının hizasındaki siyah kumaş şişiyor, iniyor, şişiyor, iniyor... Bakalit direksiyonun üzerinde terden yapış yapış olmuş elleriyle sürücünün gerginliğini de hissediyorum...

Kamyonet gıcırtılar çıkararak geri dönüyor. Soult Bulvarı'nın sonuna, Porte Dorée'ye kadar çıkıyor. Vincennes Ormanı'na çıkan bu meydanı çok iyi biliyorum. Benim açımdan burası her şeyden önce Sömürgeler (o dönemde bu sözcük yasak değildi) Müzesi. Yemyeşil ağaç tepelerinin arasına tünemiş, ince kare sütunlarla desteklenen düz çatısıyla görkemli bir yapı. Mozaiklerle, kakmalarla, timsahlarla (bodrum katında bir akvaryum var) dolu, cephesi baştan sona Alfred Janniot imzalı alçak rölyeflerle bezenmiş hayranlık uyandıran bir bina.

Kamyonet hâlâ gidiyor. Sola sapıp Nouvelle-Calédonie Sokağı'na giriyor, bu sokak da Vincennes Ormanı'na bitişik Saint-Mandé Sud Mezarlığı'nda son buluyor.

Araba duruyor. Kapısı açılıyor. Herifler kadını dışarı çekiyorlar. Hâlâ panik halindeki kadın kıvılcımlar saçan bir elektrik kablosu gibi sıçrayıp duruyor. Yere düşüyor, çakıl taşları dizlerini bereliyor. Onu ayağa kaldırıyorlar, saçlarından sürüklerken kar maskesini de çıkarıyorlar. Kadının yüzü artık bir dehşet yumağı, biçimsiz bir maske. Ve ardına kadar açılmış ağzından yükselmeye devam eden o çılgınca, korku dolu çığlık...

Saldırganların kafalarında bir plan var. Parmaklığı aşıyorlar. Anneannem beni Sömürgeler Müzesi'ne götürdüğünde gri, pürüzsüz ve parlak mezar taşlarıyla bu mezarlığı sık sık görürdüm. Haçlar ve mezar taşları iç karartıcı aynalar gibi hazır olda dikiliyorlar.

Evet, bir planları var. Döşeme taşı çoktan sökülmüş bir aile kabrine yöneliyorlar. Son bir çaba daha; neredeyse geldiler. Döşeme taşını yana kaydırıp kızı getiriyorlar. Kız çırpınıyor, eğilip bükülüyor. Olağanüstü bir güç var içinde. Avcı değilim ama herkes gibi ben de orman manzaralarının korkunç resimlerini gördüm, gözleri yuvalarından fırlamış, teslim olmaya direnen vahşi hayvanların görüntülerini...

Tanrım, onu canlı canlı gömecekler...

Ama hayır. Kadın ellerinden kurtuluyor. Hâlâ uluyor – mezarlığın girişine doğru umutsuzca koşarken onu taşıyan, sürükleyen şey, bu uluma. Kolları, bacakları yerinden çıkacakmışçasına koşan siluetini çok net bir biçimde görüyorum. Ölümden kaçmak için harcadığı çaba ona akıl almaz bir güç veriyor; sanki Tanrı ona bir tür geçici hediye bahşetmiş, bir emanet ya da kurtulması için biraz zaman vermiş gibi.

Heriflerden biri var gücüyle peşinden koşuyor. Sanki kadına diş biliyor. Görünen o ki bunu kişisel bir mesele haline getirmiş. Onu yakalamak istiyor. Onu çukura atmak istiyor. Onu öldürmek istiyor...

Kadın nihayet parmaklıklara ulaşıyor. Aceleyle yürüyen insanlar var. Uyanıkken görülen bu kâbusun arasına gerçek dünya –ya da dilerseniz aklıselim dünya diyelim– giriyor. Kurban hıçkırıklar arasında ilk gelenin kollarına atılıyor – hâlâ hayatta, kurtuldu.

Diğeri, kar maskeli olan duruyor. Elinin bir hareketiyle maskesini çıkarıyor. Çok esmer, çarpıcı bir yakışıklılığı var. Terden parlayan sert yüzü kusursuz, usta bir ressamın tuvalinden fırlamış gibi. Hangi dönemin? Dönemi yok. Ebedi, ulvi bir şey. Asırlara ve insanlara aldırış etmeyen bir azamet.

Kurban dili dolanarak konuşuyor, başına gelen korkunç olayı anlatıyor. Bir polis arabası geliyor. Birkaç metre ötedeki çılgın bakışlı adam güneşin parlak, beyaz ışığında geri geri gidiyor. Sessiz filmlerdeki kahramanlar gibi ışıkta kayboluyor.

Ah, az kalsın unutuyordum!

Soluğu tükenmiş genç kadın, benim annem.

Kar maskeli şeytan, benim babam.

Bu hadise 18 Temmuz 1963'te, saat 13.30'da meydana geldi. İki yaşımı yeni doldurmuştum. Olay, XII. Bölge'deki Rendez-Vous Sokağı Karakolu adli polis birimlerince kayıt altına alındı. Yerel gazetelere haber oldu. Annemle babamın boşanma davasındaki tutanaklar ile tanıklıklar arasında gezinirken bütün ayrıntıları öğrendim. Öyle bir hikâye ki nasıl anlatsam... Hayır, gerçekten söyleyecek söz bulamıyorum.

Roman yazmaya başladıktan sonra bana en sık sorulan soru şu oldu: "Böyle şeyler aklınıza nereden geliyor?" Hep şu cevapları verdim: "ilham", "hayal gücü" veya "varoluşsal gizemler"...

İşin aslı, bu konuda pek bir şey bildiğim söylenemez. O hikâyeler ve karakterler, gerçek kaynağını bilmediğim bir tür içsel sarsıntıyla zihnimin derinliklerinden fırlıyor. Veya belki de...

Ben de herkes gibi, kişiliğimizin, çocukluğun belirleyici bir eşiğinde oluştuğunu düşünüyorum. Elbette son derece basmakalıp bir düşünce ama doğru. Yetişkinliğimizdeki her hareketimiz, her düşüncemiz hayatımızın ilk yıllarında oluşan, az ya da çok güçlendirilmiş bu betonun dokusunda yatıyor.

Çocukluk mu? İşte bir ipucu. Benimki kusursuz denecek kadar mutluydu, neredeyse ayıp sayılacak kadar. Ama normal değildi. Kimsenin bana anlatmak istemediği ve bilmesem de hissettiğim bir tehdidin, bir korku hikâyesinin gölgesinde yaşadım her zaman. Eşelemeye buradan başlamalıyım.

"Böyle şeyler aklınıza nereden geliyor?"

İşte cevabı.

2

Şubat 2024.

Bugün neredeyim? Yaş altmış iki. Üç evlilik. Dört çocuk. Başarılı bir yazar ve çocuklarına çok düşkün bir babayım; işte hakkımda söylenebilecek her şey bu kadar. Bu akşam Batı Virginia'da, Charles Town'a doğru yüzde yüz elektrikli bir Kore arabasıyla kar altında yol alıyorum. Fırtına var. Arabanın silecekleri ön cama yapışan öfkeli beyaz kar yığınlarını süpürmekte zorlanıyor. Kafamın içinde *Medyum*, *Sadist*[1]...

Burada ne mi yapıyorum? Babamın, altmış yıl önce bu lanetli aileden kaçan küçük kız kardeşi Sylvie Halamı ziyarete gidiyorum. Bu hala baba tarafından ailem hakkında gerçekleri anlatmak için editörüm aracılığıyla bana uzun bir mektup yazdıktan sonra, onunla 2009 yılında, New York'ta sadece bir kere görüşmüştüm. O mektubu da üstünkörü –aslında korkarak– okumuş ve üstünde durmamıştım.

Babamı hiç tanımadım. Annemle babam ben doğduktan birkaç ay sonra ayrılmışlar, yargıç babamın ziyaretlerini hemen yasaklamış. Bunun üzerine annem ile anneannem, doğumumun arka planındaki gerçekleri benden saklamayı tercih etmişler. Doğru

1. Stephen King'in romanları. (ç.n.)

ya da yanlış bilmem, ben de aynı yolu benimsedim. Devekuşu, benim fetiş hayvanım olmalıymış.

Sadece bir defasında öğrenmek istedim. Kırk dört yaşıma geldiğim 2005 yılıydı. Geç olması, hiç olmamasından iyidir. Depresyondaydım. Çok ağır olmasa da hiç keyifli bir süreç değildi. O dönemde, kendimi aşağı atarım korkusuyla pencerelerden uzak duruyor, çocuklarıma piyano derslerini vermeden önce her akşam ağlıyordum. Çalışma odamda küçük kızımın babetlerini düşünerek, "Asla başaramayacağım, asla başaramayacağım..." diye hıçkırıklara boğuluyordum. Bu ayakkabılar, nedendir bilmem, çocukların kırılganlığının ve sağlam bir babaya duydukları ihtiyacın simgesi gibi geliyordu bana. "Asla başaramayacağım..." Üzüntüden kıvranıyordum, birileri beni temizlik bezi gibi sıkıyordu sanki.

Öyleyse doğru psikiyatra.

Psikiyatr, bir arkadaşımın uzun zamandır tanıdığım teyzesi. Hiç tereddüt etmeden bana iki şeyi zorunlu kıldı: ilaç tedavisi (hayatımı kurtardı) ve arınmaya zorlayan bir psikanaliz (kafamın içini temizlemek için). "Hastalık iki koldan kıskaca alınmalı" diye açıkladı bana, "beden ve anılarla, beyin ve ruhla." Madem öyle, haplar içilecekti (ilaçlara bayılıyorum). Madem öyle, haftada üç, sonra iki, sonra bir seanslık psikanalizlere gidilecekti.

– Ama dikkat, diye uyardı üstat, her şeyden önce babanızla olan sorunu halletmelisiniz.

Bunun ne anlama geldiğini anlıyordum: Doğduğumdan beri annemle hep kaçındığımız konuşmayı yapmak. Bunun üzerine canım annemden gerçeği, tüm gerçeği anlatmasını istedim.

– Üzgünüm, diye cevap verdi bana, yapamam.

Ardından sesi, kopmak üzere olan yanık bir iplik gibi incelirken ekledi:

– Elli yıl sonra bile anlatamıyorum... Ama sana dosyayı verebilirim.

– Dosya mı?

– Boşanma dosyası.

Bir mahkeme vekilinin yanında çalışan Colette Teyze (annemin teyzesi) ile babamın avukatları, yani baronun parlak temsilcileri arasında sekiz yıl süren bir mücadele. Golyat'a karşı Davud. Metal testiye karşı toprak testi. Saint-Mandé'ye karşı Soult Bulvarı.

Önüme konan gri pamuk kayışı ve nikel tokasıyla o bez klasörü hâlâ görür gibiyim. İçinde tam da çocuk odasına uygun, yumuşak renkli kâğıt dosyalar vardı, uçuk pembe, nane yeşili, Maya mavisi... Ama orada yer alan tanıklıklar, dehşetle pervasızca flört ediyordu. Evet, tarihlere, konulara, isimlere göre sınıflandırılmış saf dehşetti gördüklerim...

Korkuyla ilk dosyayı açtım. Açar açmaz da bir gazete kupürü karşıma çıktı. Haberde annemin babam tarafından kaçırılması ve canlı canlı gömülme girişimi yer alıyordu. Tutuklandıktan sonra, "Cezalandırmak için" diye açıklama yapacaktı babam. Peki ya benim tepkim ne mi oldu? Tahmin edersiniz.

Birkaç dosyayı daha karıştırmayı göze alarak en az bunun kadar alçakça eylemlerin yer aldığı ifade tutanaklarına göz attım. Sonunda klasörü kapayıp kayışını geri bağladım. Burada durmalıydım, böylesi daha güvenliydi. Effexor ve divanla yetinmek çok daha iyi olacaktı.

Bu yöntem işe yaradı. Haplar beni dengede tuttu ve uzun yıllar –sanırım sekiz yıl– yüreğimdekileri ya da bağırsağımdakileri (hangisini tercih ederseniz) boşaltmak için her hafta psikiyatrıma gittim.

Değerlendireyim: Eşsiz bir deneyim. Tüm o yıllar boyunca, Freud'un bize bir asır önce öğrettiği, Talleyrand'ın da 1814 Viyana Kongresi'nde haykırdığı şeyi iliklerimde hissettim: "Söylenmese de olur ama söylenirse çok daha iyi olur."

Seanslar boyunca ağzımdan çıkan her kelime küçük bir apse, dudaklarımın kenarındaki minnacık bir ur gibiydi; boğazımın derinliklerinden sökülüp çıkıyor ve beni özgürleştiriyordu. Evet,

şifa sesimiz vasıtasıyla geliyordu. Hepimizde doğuştan, bedensel olarak bir tahliye yolu bulunduğunu keşfettim: sözcükler.

Her hafta Vavin Sokağı'ndaki küçük bir odada (kırmızı kökboyası rengindeki yün halı ve XVI. Louis dönemi çalışma masası hâlâ gözümün önünde) içimi boşalttım, temizlendim, arındım. Bazı seanslar acı verici olsa da, daha çok yoğun bir rahatlama duygusu hatırlıyorum. Kimi zaman kendimi kaldırımda sarhoş gibi, bacaklarım titrerken bulurdum ve şöyle düşünürdüm: "Bir yarayı daha arkanda bıraktın." Sokaktaki her şey bana yepyeni, tertemiz, tanınmayacak kadar değişmiş görünürdü.

Böyle böyle iyileştim. Yeniden yazmaya, yegâne yaşama sebebim olan çocuklarımla ilgilenmeye başladım. Anlayacağınız, şimdi her şey yolunda...

Bu akşam kar altında, Kia'mın (bu markayı hiç bilmiyordum) direksiyonundayım. Charles Town'a doğru gidiyor ve kendimi nakavt olmuş gibi hissediyorum. Zihnim bu bembeyaz manzaranın içinde süzülüyor, düşüncelerimi toparlamakta zorlanıyorum.

Neden nakavt olmuş gibiyim? Çünkü babamın kız kardeşiyle buluşmadan önce nihayet şu meşhur boşanma dosyasını okumaya karar verdim. ABD'ye uçarken el bombasının pimini çektim ve oracıkta, dizlerimin üzerinde patlamasını sakin sakin bekledim. Gayet iyi ateş aldı, sağ olsun. Okuduklarım imkânsıza yakındı.

Gerçeği kabul etmenin zamanı gelmişti.

Babam ne kötü bir babaydı ne de şiddet gösteren bir koca.

O sadece ve sadece şeytandı.

3
Michèle

Adım Michèle. Yirmi iki yaşındayım. Mareşaller Bulvarları civarında, Vincennes Ormanı'nın yakınlarında, yani XII. Bölge'de yaşıyorum. Ailemle birlikte Paris Gayrimenkul İdaresi'ne ait, Paris'in kapılarında yükselen şu kırmızı blokların birinde, düşük kiralı bir dairede oturuyoruz.

Şikâyet etmeyi seven insanlardan değilim ama çocukluğum hiç de eğlenceli değildi. Savaşı yaşadım; kimsenin teşhis koymayı başaramadığı bir hastalığın daha da ağırlaştırdığı bir savaşı. Kurtuluş'tan sonra toparlandım. O zamanki coşkuyu hatırlıyorum. Soult Bulvarı'nda tankların geçit törenini filme alan babamın omuzlarındaydım. Sokaklardaki tank paletlerinin gürültüsü arasında Fransızlar haykırarak mutluluklarını, huzura kavuşmalarını kutluyordu – nihayet yeniden doğabilirdim.

Sonra başka talihsizlikler de oldu ama 50'li yılların sonunda ben de diğerleri gibi genç bir ofis çalışanıydım işte. Havalı, işi gücü olan, tasasız bir kızdım. Hafta boyunca sinir bozucu ve tozlu bir hukuk bürosunda akkarıncalar gibi çalışmak zorundaydım.

Şikâyet etmiyordum. Sabahları dosyaları yerleştiriyordum. Öğleden sonra Adalet Sarayı'na koşup talimatları iletiyordum. Benden iki yaş büyük ablam Danièle de aynı işi yapıyordu. Bir

yolunu bulup Deux-Palais'de buluşuyor ve birer *diabolo grenadine*, yani nar şuruplu limonata içiyorduk. Çene çalıyor, etrafımızdakileri inceliyor, yerli yersiz gülüyorduk. Peşimizden koşan çaylak avukatlarla dalga geçiyorduk.

Bunların önemi yoktu – yani hafta içindeki günlerin. Önemli olan, hatta en önemlisi, hafta sonlarıydı. Vichy desenli elbiselerimi, hafif yazlık ayakkabılarımı, Balmain çantamı –bunu kendi maaşımla aldığım için çok gururluydum– çıkarıyor ve Mareşaller Bulvarları'nı aşıyordum.

Arada kalmış gibi görünen bu büyük anayoldan yukarı çıkıyordum; tel kafesli avlusuyla küçük bir okulun, kupkuru bir spor sahasının, yaşlılar için bir huzurevinin, çınar ağaçlarının yanından geçiyordum. Paris olmayan ama henüz Saint-Mandé de sayılmayan bir aradünyaydı burası...

Ve sonra aniden bir mahalle beliriyordu. Kışla avlusunu andıran, ıhlamur ve kestane ağaçlarıyla çevrili, kare biçimindeki belediye meydanı, ışıltılı ve güneşli dikey bir cadde ve bir çan kulesi...

Saint-Mandé'yi çok iyi biliyordum. Okul hayatımı, Sévigné Enstitüsü'nün iyi kalpli rahibeleriyle burada geçirmiştim. Bu şehir, doğunun Neuilly'siydi. Güzel ve varlıklıydı; Vincennes Ormanı'nın yemyeşil ağaçlarına bakıyordu. Burada huzur ve burjuvaziye özgü bir refah vardı. Burası kısıtlı düşlerin ve sağlam servetlerin cennetiydi. Her biri farklı tarza ve kibre sahip o küçük apartmanları görmek, dükkânsız ve insansız o tertemiz kaldırımlarda yürümek bile yeşilliklerin arasına saklanmış, kıskanç ve gizli zenginliği hissettiriyordu.

Ama benim açımdan bu şehrin bir başka gerçekliği vardı. Her hafta sonu arkadaş grubumla Terrasse Kafe'de buluşuyorduk. Gülüyor, sigara tüttürüyor, bira içiyorduk... Zaman geçmiyor, elbiselerimizin ipeksi fırfırlarında hışırdayarak adeta uçuyordu. Yana kaydığımızda oturduğumuz arkalıksız kanepelerin suni derisi gıcırdıyordu. Müzik kutusundan *yéyé* müziği yayılıyordu.

Bize "altın ceketliler"[2] diyorlardı, bu etiket bizi koruyordu. Başımıza hiçbir şey gelemezdi!

Gelecek buradaydı, geleceği düşünüyorduk evet ama hiç kaygı duymuyorduk. Fransa müreffehti; Cezayir meselesi bitmiş ya da hemen hemen bitmişti, artık burada sadece kendimizle meşgul olmalıydık. Sonrasına sonra bakacaktık. Her geçen gün biraz daha ölümsüz oluyorduk.

İşte böyle bir bayram havası hüküm sürerken onunla tanıştım.

Jean-Claude tam bir Saint-Mandé genciydi. Zengin bir sanayicinin oğluydu ve şehrin en şık mahallelerinden birinde oturuyordu. Tıp fakültesinde okuyor, üstü açılır bir Triumph kullanıyordu. Onu reddetmem için hiçbir sebep yoktu, ben de reddetmedim. Jean-Claude tam bir beyaz atlı prensti. Jacques Demy'nin ya da daha doğrusu Roger Vadim'in filmlerinden fırlamış gibiydi. 60'lı yıllardaki bir genç kızın hayallerinin ete kemiğe bürünmüş haliydi.

Belki fazla romantik olacak ama, onu puslar içinde –sigara dumanları– ve küçük çan sesleri –tilt makinesinin pistonları– arasında gördüm ilk kez. Çok uzun boylu değildi (ayakkabısının içine tabanlık koyuyordu), "karanlık bir yakışıklılığı" olan tiplerdendi. Rengine gelince, baştan ayağa siyahtı. Kıyafetleri, saçı, gözleri... Beyaz gömleklerinin tek bir işlevi vardı: Baskın ve ışıltılı yakışıklılığını vurgulamak, bir akik taşının kenar süsü gibi bu güzelliği merkeze oturtmak...

Tok sesinde aldatıcı bir şeyler vardı ama bunun üzerinde durmuyordum – bu tür ses tınıları böyledir: Bayılırsınız, etkisini hissedersiniz ve unutursunuz... Bazıları insanları güldürecek sözler eder. Jean-Claude ise her söze gülüyordu. Her konuşmayı bir mutluluk platformuna, neşe ve uçarılık için bir başlangıç rampasına dönüştürüyordu.

En önemlisi de benden büyüktü. Sadece birkaç yaş ama esas farkı da bu yaratıyordu. Diğerleri gibi çocuk değildi artık. Bir

2. Ayrıcalıklı sosyal çevrelerden gelip suç faaliyetlerine karışan gençlere verilen ad. (ç.n.)

erkekti. Sizi suyun üzerinde tutan güçlü elleri, kendinizi güvende hissetmenizi sağlayan sağlam duruşu vardı. Geçmişini bilmiyordum ama o anda parlıyordu, geleceği ise çok daha ışıltılıydı, Triumph'ünün kaputu gibi. Arabaya binmek için çıldırıyorduk.

O döneme ait anılarım pek net değil. Bir düşün ayrıntılarını bilmezsiniz. Tek bildiğim, kalbimin karamel gibi eridiği. Vincennes Ormanı'nın tasasız gölgeleri arasında üstü açık arabayla yaptığımız gezintiler, geceleri kornalar ve göz kamaştırıcı farlar eşliğinde Saint-Germain-des-Prés'de dolaşmalarımız gözümde canlanıyor. Gece rüzgârının içinde çınlayan kahkahaları duyuyorum. Twist, Yeni Dalga yıllarının özgürlüğüyle sürükleniyordum. Bu coşku, sadece mutluluk üreten neşeli bir pota, bir magma gibiydi.

Aylar birbirini kovaladı. Zaman mefhumumu kaybetmiştim. İş günleri mi? Göz açıp kapayıncaya kadar geçiyordu. Benim için sadece Saint-Mandé'ye, Terrasse Kafe'ye kavuştuğum hafta sonları vardı. Kanatlarımı orada yakıyordum. Beni alıp götüren ve yakıp kül eden işte o cızırtıydı, sarhoşluğun cızırtısı.

Dilerseniz bu dönemi geçelim; aslında mutluluk hiç de ilginç değil. Bu hikâyede de, emin olun, mutluluk fazla uzun sürmeyecek. İlk alametlerin farkına varmadım. Hâlâ ağırlıksızdım ve havalarda uçuyordum. Bununla birlikte zaman zaman belli belirsiz bir kaygı beni kıskacına alıyor, bir gölge uzanarak gülüşümü solduruyordu. Omuz silkerek bu duyguları kovuyordum. *Bir fıçı bira daha lütfen*!

4
Michèle

Courteline Caddesi 4 numaradaki mutfak benim biyolojik ortamım, kozam, yaşam alanımdı. Burayı avucumun içi gibi biliyordum. İçerisinde kiler olan küçücük bir hol, birkaç metrekarelik beyaz bir alana açılıyordu; solda kare desenli fayans bir tezgâh, sağda ise formika bir masa ve bir gazocağı vardı. Hoşluk katmak için azujelo[3] taklidi duvar kâğıdıyla kaplanmıştı.

Küçükken parkta geçirdiğim öğleden sonralarının ardından paldır küldür mutfağa girdiğimi ya da gözlerimden uyku akarken sadece sütlü kahve kokusunu takip ederek oraya sürüklendiğimi görür gibi oluyorum. Masanın formikası benim aynamdı, güzel aynam; o aynada kendime binlerce kez bakmışımdır; mutfak, hayatımın bekleme odası olmuştu.

Hâlâ annemle orada baş başa oturur, kahve filtreden süzülürken hararetle konuşuruz.

O gün Andrée –annemin adı bu– akşam yemeğini hazırlıyordu. Patates kızartacaktı. Onunla konuşmaya karar verdim:

– Yolunda gitmeyen bir şeyler var.

– Ne gibi?

– Bilmiyorum.

3. Portekiz'e özgü seramik sanatı. (ç.n.)

Annem masayı bezle siliyordu. Bir şeyleri ovalamak onu meşgul ediyordu. Kollarını iki yana sarkıtıp hiçbir şey yapmadan durmak ona göre değildi. İmkânsızdı. Masanın üzerinde sekizler çiziyor, dile getirmediği düşünceleri sanki orada kayıp duruyor, dönüp dolaşıyor, yön değiştirip yeniden başa sarıyordu. Gazocağı alçak sesle hırıldıyordu.

Annem nihayet durdu, bana bir bakış atıp Gauloises paketini aldı. Durum göründüğünden daha ciddiydi belki de.

– Bir şeylerden kastın ne? diye sordu bir sigara yakıp dumanların arasından gözlerini kısarak.

– Bilmiyorum.

İmkânı yok, tek kelime edemiyordum. Oysa anlatmak, ayrıntılarıyla anlatmak, durumu açıklamak için gelmiştim ama olmuyordu. Sözler boğazımda veya belki de daha aşağıda, göğsümde düğümleniyordu. Çok zor, çok acı vericiydi.

– Mesele, Jean-Claude, değil mi? diye tahminde bulundu.

Cevap vermedim. Bu sessizlik, kabul etmek anlamına geliyordu. Evet, mesele Jean-Claude'du. Yolunda gitmeyen şeyin tam olarak ne olduğunu söyleyemiyordum ama huzursuzluk gitgide daha belirgin oluyordu. Kahramanımın zihnimdeki görüntüsü, kadim çağlardan kalma bir mozaik gibi çatlıyordu.

Bu gibi zamanlarda, kitaplarda gördüğüm ve beni altüst eden, yarı yarıya silinmiş Pompei freskleri aklıma gelir. Evet, orijinal motif varlığını koruyordu ama içe dokunan şey, zamanın etkisi, asırların yol açtığı yıpranmaydı. Resmin gerçekliği işte buradaydı. Jean-Claude'da da durum aynıydı. Çok eski, çok güçlü bir şey ortaya çıkmak üzereydi sanki...

Andrée pencereyi açtı. Dirseğini, bir birahanenin çinko tezgâhına dayar gibi pencere pervazına yaslayıp sigara dumanını avluya üfledi (evimiz dördüncü kattaydı). Onun arkasından çocukluğumun tuğla duvarlarını, kırmızı surlarını görüyordum.

Annem daha ileri gitmiyordu, mutsuzluğu örtbas eden cilayı kazımanın hiçbir işe yaramayacağını biliyordu, o acı nasılsa

yakında ortaya çıkacaktı. Annem başarısız, korkunç evlilikler konusunda az çok bilgi sahibiydi.

Nihayet anlayacağımızı anlamış gibi bir an göz göze geldik. Söylenecek bir şey kalmamıştı. O da, ben de bu konuda konuşmak için çok geç olduğunu biliyorduk.

Haftalar önce hamile kalmıştım.

5
Michèle

O gün hiç konuşmadım; konuşmak, bastırdığım, reddettiğim her şeyi kabullenerek işleri daha da tehlikeli hale getirebilirdi. Bu kaygıyı dışa vurursam, ona bir resmiyet kazandırmış, somutlaştırmış olabilirdim. Hâlâ yanıldığımı, tüm bunların bir genç kızın düşünceleri olduğunu umut ediyordum...

Bununla birlikte Jean-Claude'la ilişkim birkaç aydır bozuktu. İlerleyen, belirtileri açığa çıkan hastalık gibi bir şeydi bu. Kaygı yavaş yavaş yükseliyor, tüm benliğimi istila ediyordu. Şimdilik çok büyük meseleler değildi bunlar ama bir şeylerin habercisiydi.

Kişiliğinde birtakım çatlaklar, ani kopukluklar oluyordu; çelik gibi sağlam, o çok hoşuma giden, karşı konulmaz tebessümlü, sevecen genç adamla bir ilgisi kalmamıştı artık. Bu gibi zamanlarda tüylerim diken diken oluyor, kasılıyordum; bu uğursuz alametleri tüm varlığımla görmezden geliyordum.

Öncelikle Jean-Claude fazla içiyordu. Çok fazla. Sürekli kendini hafifletecek bir şeyin peşindeymiş gibi görünüyordu. Yaşamak ağır bir yükmüş, onu öldürüyormuş gibi. Bundan kurtulmak, kaçmak için içiyordu. Tutarsızlaşıyor, çoğunlukla acımasız bir insan oluyordu. Konuşması bozuluyordu, ağzından çıkan sözler o kadar hainceydi ki aklım almıyordu. Bir kulübün kapısından geri çevrilmiş bir adam gibi acıtıcı, öfkeli oluyordu. Evet, geri

çevrilmiş gibi görünüyordu, ama nereden, hangi kapının eşiğinden? Hayatın mı?

Anlayacağınız, beni yaralıyor, canımı yakıyordu. Onu hemen affediyordum. Çünkü aklı başında değildi. Artık kendisi bile değildi. Öte yandan bir kelimesi, bir gülümsemesiyle sıyrıklarımı temizliyordu. Sanırsınız, dudaklarını yarama değdirip kanımı içiyordu. Gözlerimi kapıyordum. Onu bağışlıyordum. Onu seviyordum.

Bir de arabayı çok hızlı sürüyordu. Triumph'ünün direksiyonundayken her virajda ölümü çağırıyordu sanki. Bir tür meydan okuma gibiydi ama aynı zamanda bir tür sarhoşluktu da, Jean-Claude hiçlikle flört ediyor ve bu tekinsiz yakınlıktan zevk alıyordu.

Yolcu koltuğunda otururken dehşete kapılıyordum. Beni utandıran çığlıklarımı bastırıyordum. Hayvani bir panik yaşıyordum. Hayvaniden de öte, çünkü anılar, travmalar peşimi bırakmıyordu. Her virajda, altı yaşındayken kalbimin derinliklerinde infilak eden bombaları, babamın, kulakzarlarımı yırtan çığlıklarını duyuyordum.

Jean-Claude benimle alay ediyordu. O mutluydu. Neşesi, benim korkumdan besleniyordu. Yanılmıştım: Böyle gözü kara davranması, zevk aldığı için ya da hiçliğe duyduğu ilgi yüzünden değildi. Bu onu yüceltmek olur. Hayır, sadece beni korkutmak, bana cefa çektirmek, kötülük yapmak istiyordu.

Gözyaşlarımı siliyor, yüzümü ovuşturuyor, kendimi topluyordum. Hikâyemi anlatmak istiyorum. Beni anlamanızı istiyorum. Başka sorunlar da vardı... Jean-Claude'u tanıdıkça hayatının karanlık alanları olduğunu fark ediyordum.

Örneğin, tıp fakültesinde okuyordu. Bana öğrenci kimliğini göstermişti. Bununla gurur duyuyordu. Bu bir madalyaydı. Triumph'ünün ön camına, asaya dolanmış yılan amblemi de yapıştırmıştı. Bunda bir sorun yoktu. Jean-Claude insanları tedavi ediyordu. Jean-Claude biliyordu.

Oysa fakülteye hiç gitmiyordu. Bol bol boş zamanı vardı. Doğrusunu söylemek gerekirse, günlük hayatı upuzun boş zaman diliminden başka bir şey değildi sanki. Peki ya dersler? Ödevler? Jean-Claude günlerini, süngerimsi bir organ gibi yavaşça ortamı emerek Terrasse Kafe'de geçiriyordu.

Bazen ona bazı sorular sormayı göze alıyordum. Bir gün sorularıma sinirlenerek yüzüme bir fotoğraf fırlattı. Çürütülmesi mümkün olmayan bir kanıttı. Beyaz önlüklü yakışıklı bir genç, mikroskobun önünde duruyordu. Altüst olmuştum. Çünkü o anda gördüğüm şey, bir mizansen, birilerini aldatmaya yönelik bir dalavere değildi. Hayır, gördüğüm şey kaybolmuş bir insandı, masasının ardında umutsuz gözlerle bakan, hüzünlü değilse de, harap bir erkekti. O anda Jean-Claude, karşısındaki kim olursa olsun onu tedavi etmeye hazır değilmiş gibi görünüyordu. Hatta fotoğraf tam tersini haykırıyordu. Tedavi edilmesi gereken oydu.

Bir de ailesi vardı. Başından beri aramızdaki büyük uçurumu görüyordum. Yaşadığımız bazı aksiliklerin ardından annemle babam parasız kalmışlardı. Grangé'ler ise tersine çok varlıklıydı. Hayır, sadece varlıklı değil, gösterişe de düşkünlerdi. Vincennes Ormanı'nın girişinde muhteşem bir dairede oturuyorlardı. Fabrikatör baba her yere şoförüyle gidiyor ve para babası olmanın keyfini çıkarıyordu. Çocuklar eğitim alanında olduğu kadar eğlence ve tatiller konusunda da her şeyin en iyisinden yararlanıyordu. Grangé'lerin hayatı ışıl ışıldı!

Bu insanlar zengindi, orası kesin, ama mutlu değillerdi. Baba ortada yoktu. Anneyse küçücük, kafesindeki kanarya gibi evde oturuyordu. Jean-Claude'un kendisinden küçük iki erkek kardeşi vardı, onlar da hayatlarını bekleme salonundalarmış gibi boş boş dolanarak geçiriyorlardı. Bir de Sylvie vardı, hâlâ okuyan küçük kız kardeş; ailedeki tek normal insan oymuş gibi geliyordu bana... Bu ailenin bir sırrı olduğundan, görünürdeki cila kazındığı takdirde ortaya çıkacak bir şiddet barındırdığından emindim.

Onlara ilk kez yemeğe gittiğimde neyin ne olduğunu anlamaya fırsat bulamamıştım. Ne Faidherbe Sokağı'ndaki güzel evi ne de zarif Limoges porselenlerini fark edebilmiştim. Yemeğin tam ortasında Jean-Claude'un kırıcı bir sözünden sonra baba bıçağını tuttuğu gibi var gücüyle oğluna fırlatmış, oğlan da kendini kıl payı kurtarmıştı.

Donup kalmıştım. Burada pahalı yün paltoların ve şoförlü arabaların altından bir kötülük sızıyordu. Grangé'lerde habis ura dönüşebilecek bir hastalık, kalıtsal bir sorun vardı. Jean-Claude da sürekli ilerleyen bu hastalığın taşıyıcısıydı.

Ortada olan şeyi bir kez daha görmezden gelmiştim. Kendi kendime "Ailesiyle evlenmiyorsun ya" demiştim. O gün, o korkunç yemekten sonra Jean-Claude beni Terrasse Kafe'ye götürmüştü – sürüklemişti.

Benim için ihtişamın yuvası, tüm heyecanların kaynağı olan bu mekân batıyordu ya da bizi batırıyordu. Gelmekte olduğunu göremediğim bir çöküşün sahnesine dönüşüyordu.

Jean-Claude içiyor, daha çok, daha çok içiyordu. Yemekte olanları unutmak için mi? Hiç de değil. Böyle zamanlarda davranışları iyice anlaşılmaz oluyordu. Bir dakika önce aşk ve sevgi böceği olan adamın şimdi ağzı kayıyor, bir küfür savuruyor, acımasızca saçma sapan sözler ediyordu.

Bakışlarımı içeceğime indirmiştim, bardağın dibinde bir uçurum görüyordum. Bu sözler sağlıklı görünen ama ölümün çoktan kemirmeye başladığı bir hastanın balgamıydı. Mendiline bakın: Kan içinde kalmış. Can çekişen biriyle evlenmek üzereydim. Çünkü evet, evlilikten bahsediyorduk...

Çok geçmeden uçurum kapanmış, ipeksi tebessüm ve karanlık gözlerdeki yumuşaklık beni sarmalamıştı. Sesi de yüreğime su serpiyordu. O geçici duygu kaybolmuştu. İnsan hayal gördüğünü sanabilirdi. Kendime unutturmak amacıyla içimden tekrarlıyordum: Her şey yolunda. Evleneceğim. Her şey yolunda. Evleneceğim...

6
Andrée

Nisan 1961. Kızım Michèle'i evlendiriyordum. Tanrım, onunla nasıl da gurur duyuyordum. Kocam Louis, genç çiftin fotoğraflarını çekmekle meşguldü. Ona sinir oluyordum. Deklanşöre basması her zaman çok uzun sürüyordu. Ama olsun, bu onlara bakmak, hayranlık duymak için bana zaman kazandırıyordu.

Michèle beyaz pamuklu bir tayyör giymişti; geniş yakalı Dior tarzı ceket, kalem etek, bebe yakalı siyah ipek bluz, geniş kenarlı beyaz tafta şapka ve gri süet eldivenler. Çanta mı? Yumuşak hatları, yuvarlak köşeleriyle koluna astığı, pütürlü kahverengi deriden bir çantası vardı.

Kızım olduğu için demiyorum ama ışıldıyordu adeta. Sıradan ve gözle görülür biçimde değil. Hayır, içeriden yansıyormuşçasına örtülü bir güzellikti onunkisi. Kolay kolay ele avuca gelmeyen bir şeydi. Kalkık burnuna ve yumuşak bakışlı iri gözlerine rağmen tam olarak adlandıramayacağınız, yüreğinizi burkan bir şey vardı onda. Arkadaşlar, komşular onu Catherine Deneuve'e benzetiyorlardı, gerisini siz düşünün...

Jean-Claude ise sade, siyah bir takım elbise giymişti. Ona çok yakıştığını söylemeliyim. Zarafeti ve doğallığı, cazibeyi de beraberinde getiriyordu. Yüzü mü? Siyah saç tutamının altında

meleksi bir yüzü vardı... Gerçek zarafetin o ince sertliğiyle insanı hem cezbeden hem de kendisinden uzaklaştıran bir melek. Aslında böylesi bir cazibe bende güvensizlik uyandırıyordu. Bir silahın, tehlikeli bir şeylerin çekiciliği vardı onda...

Ama müşkülpesentliğin sırası değildi. Büyük bir gururla kollarımı kavuşturup göz ucuyla onları biraz daha inceledim. Ne kadar güzellerdi! Herkesin kusursuz olduğu romanlardaki gibi bir güzellik değildi bu. Hayır, gerçekten muhteşemlerdi. İnsanlar sokakta başlarını çevirip onlara bakıyor, gençliklerinin baharında, bir anın içinde dondurulmuş gibi görünen bu çifte hayranlık duyuyordu.

Beş, altı aydır mı çıkıyorlardı? Böyle alelacele evlenilir miydi? Ben öyle düşünmüyordum. Zamanında ben de... Neyse, benden bahsetmeyelim. Konu ben değilim. Michèle yirmi iki yaşındaydı. Belediye başkanının karşısına geçmek, çocuk sahibi olmak için makul bir yaştı. Ayrıca Jean-Claude da iyi bir kısmetti. Bu duruma memnun olmalıydık. Böylesine hoş bir kızın iyi bir evlilik yapması normaldi.

Açık söylemem gerekirse, içime belli belirsiz bir kaygı çöreklenmiş durumdaydı. Kızımı tanıyordum. O da, ben de bu evliliğin üzerinde bir gölgenin dolandığını biliyorduk. Belirtiler hiç de iyi değildi... Ama seçme şansımız yoktu. Zaman daralıyordu. Günümüzde bile eğer hamileyseniz, ya kiliseye gidersiniz ya da dedikodu malzemesi olursunuz; anlayacağınız ya gelinlik ya şiş. Nazlanmadan önce iki kere düşünmeniz gerek...

Klik! Louis nihayet fotoğrafını çekti. Fotoğraf hafızamın derinliklerinde duruyor. Birbirine sevgiyle sarılmış, biri beyaz, diğeri siyah, iki kuş gözlerimin önünde hâlâ. Süsleri, Courteline Caddesi'ndeki evimizi görüyorum – belediyedeki işlemlerden sonra burada küçük bir parti düzenledik. Bu açıdan da gurur duyuyordum. Mobilyalarımız yepyeniydi. Jean-Claude'un ailesiyle rekabet edemezdik elbette ama lamine camdan altı ampulüyle siyah metal avize, 30'lu yılları yansıtan cilalı möbleler güneşte pırıl

pırıl görünüyordu. Salonun dört bir yanındaki çiçekler –zambaklar–, peri masalından çıkmış gibi görünen taçyapraklarıyla bu görkemli günde ne olursa olsun mutluluk ve neşe saçmaya kararlıydı.

Bütün dostlar gelmişti; Terrasse Kafe'dekiler, aynı zamanda büyük kızım Danièle'in arkadaşları, Güzel Sanatlar öğrencileri, benim tarafımdan saymakla bitmeyecek dayılar, teyzeler... Grangé'ler ise ayrı duruyorlardı. Düğünü evlerinde yapmak istememişlerdi. Önemi yoktu; Courteline Caddesi 4 numarada çok iyiydik. Gülüyor, çığlıklar atıyorduk, pikap da bize eşlik ediyordu!

Michèle'in özel bir becerisi vardı: Kimse onun gibi *rock* dansı yapamazdı. Kavalyesi de en küçük oğlum Jean-Louis'ydi. Henüz on sekiz yaşındaydı ama onu hafife almayın, adımları ve figürleri *swing* eşliğinde gayet güzel art arda sıralardı. O gün abla-kardeş bize müthiş bir gösteri düzenlediler. Michèle beyaz tayyörüyle kıvrılıyor, sıçrıyor, kendi etrafında dönüyordu. Hâlâ kaygısız bir genç kadındı ama geçen her dakika, onu o genç kadından uzaklaştırıyordu. Öyle ya da böyle uçarılık zamanları sona ermişti...

Zaten dikkatle bakınca yüzünde bir gerginlik okuyordum. Michèle kaygılıydı. Bakışları sabitti. Yüzü kaskatıydı. Şapkasından yüzüne doğru bir gölge yayılıyordu sanki.

İşin aslı bu evlilik diğerlerine hiç benzemiyordu. Normalde bu kutlamalara neşe, sevinç, umut hâkimdir. O gün ise daha çok korkudan, kaygıdan bahsedebilirim. Evet, itiraf ediyorum: Kızım evlenirken içi içini yiyordu. Hayatının en güzel günü olması gereken o günde, bu sinsi huzursuzluk geçen her saniye artıyordu.

Bense Louis Prima "Just a Gigolo"yu söylerken, etraftan alkışlar ve kahkahalar yükselirken, onun karnındaki bebeği düşünüyordum. Belki saçma gelebilir ama bu örtülü kaygının bebeğe bulaşmasından korkuyordum. Bu şenlik havasının altında, kızımın dünyaya bambaşka bir varlık –bir korku çocuğu– getirmesinden kaygı duyuyordum...

Bunları geçelim. Çok şey yaşamıştım ve her zaman ışığın tarafında olmuştum. Asla pes etmemiş, iyimserlikten vazgeçmemiştim. Biliyordum ki, Michèle hamile olduğu için mutluydu. Bir çocuk en iyi yaşam ve umut nedenidir.

Davetlilere, rock'n'roll'a, eğlenceye dönelim. Arkadaşlarının içinde ilk evlenenler Michèle ile Jean-Claude olmuştu ama onları başkaları da takip edecekti, orası kesin. Mutluluk melodisi başlamıştı ve bunun tek bir notasını bile kaçırmayacaktık.

Ağzıma bir pötifur attım. Birazdan pasta gelecekti. Umut... İşte buna tutunmak lazımdı. Eninde sonunda bize tutunan o olsa da. Ne olursa olsun, kızım için hep burada olacaktım. Kendimi şimdiden kesinlikle, kaçınılmaz olarak doğacak çocuğun yanında hissediyordum.

Michèle'le bir kez daha göz göze geldik. Bana bir gülücük attı, denize fırlatılan bir şişe gibi. Ben de başımı sallayarak ona gülümsedim. Kendimi salmak istemiyordum. Bazı dedikoduları düşünmek de istemiyordum. Jean-Claude hakkında bilgi toplamıştım. Mahalle söylentilerle, kulaktan kulağa yayılan laflarla çalkalanıyordu... Kızımın bunları bilmediğini biliyordum.

Jean-Claude iki yıl önce yine Saint-Mandé'den, Brigitte adlı genç bir kadınla evlenmişti. Bundan Michèle'e bahsettiğimde sorun etmediğini söyledi bana. Tersine. Jean-Claude'un tecrübeli bir erkek olması hoşuna gidiyordu. Ama bazı gerçeklerden haberi yoktu. İlki, bu evliliğin bir yıldan uzun sürmemiş olmasıydı. Neden bir ilişki böyle göz açıp kapayıncaya kadar biterdi? Yolunda gitmeyen ne vardı?

Jean-Claude'un annesi Micheline bana fısıldayarak, çekine çekine anlatmıştı. İki genç evlendiğinde ailenin tüm masraflarını üstlenen baba Marcel, onlara Saint-Mandé'nin République Sokağı'nda bir daire almış (Michèle ile Jean-Claude da evlendikten sonra orada yaşadılar) ve evi dayayıp döşemişti. Sanayici Marcel, antikacıları dolaşmayı seviyordu, onun hobisi de buydu. Eski eşyalara, antika mobilyalara, açık artırmalara bayılıyordu.

O eve ben de gittim. Eşyaları biraz, nasıl desem, fazla ağır bulsam da büyük bir özenle, kılı kırk yararak seçildikleri belliydi. Bu yumuşacık ve rahat yuvada mutlu olmak için her şey vardı. Ama acı bir şey olmuştu. Bir gece, bir kriz anında (Grangé ailesi "zayıflık anı" demeyi tercih ediyordu) Jean-Claude bir eskiciden alınmış olan kılıcı duvardan söküp karısına saplamaya çalışmıştı.

7

Ben arkadan gelen ışıkla aydınlanan bir çocuktum.

Annemle babamın birlikte geçirdiği iki yıl bende derin izler bıraktı. İçime nüfuz eden bir tür kara ışık çocukluğumun her ayrıntısını, her duygusunu etkiledi. Yüzünüzün altına yerleştirilen bir fenerin sizi korkunç göstermesi gibi, bu ışık da beni aşağıdan aydınlatıyordu. Gençlik yıllarımda (hatta daha sonraları da) bu ışık demeti etrafıma çarpık, korkutucu gölgeler saçtı.

Bu ışık korkunun ta kendisiydi.

Bütün çocuklar karanlıktan korkar, zaman zaman da kâbus görür. Benimse karanlık ve kâbuslar hep içimdeydi... Öyle ki çocukluğum boyunca güzel bir rüya gördüğümü hatırlamıyorum – açıkçası hâlâ bunun beklentisi içindeyim.

Beş ya da altı yaşındaydım. Uyku, her gece üzerime çullanan bir ıstırap, bir işkence halini almıştı. Bu hassas, gizli bir meseleydi ama yine de anneme anlattım. Sonuç olarak beni bir çocuk psikiyatrına ya da çocuk doktoruna –hangisi bilmiyorum– götürdüler. Adam bunun vahim bir mesele olduğunu düşünmüyormuş gibi, benden rüyalarımı resmetmemi istedi.

Küçücük yaşıma rağmen, isteğinin son derece safça olduğunu düşünüyor ve ona acıyordum. İçimdeki şeytanı çıkarmak için birkaç resim yetecekti, öyle mi? Aklıma musallat olan korkunç

görüntüleri çekip çıkaracak mıydı? Katarsis: Bu kelimeyi henüz bilmiyordum ama elime bir kalem alıp kaygımı yok etme düşüncesi bana gerçekten çok yetersiz geliyordu. Hatta komik.

Doktoru mutlu etmek için birkaç kâğıda öylesine ejderhalar, tiranozorlar ve tamamen zararsız basmakalıp başka canavarlar çizdim. Resme yeteneğim vardı (ilk merakımdı) ve bu yırtıcı yaratıkları hiç de kötü çizmediğimi söyleyebilirim. Gerçek kâbuslarımla ilgileri yoktu elbette.

Aslında nasıl kâbuslar görüyordum? Gecelerimi paramparça eden korkunç sahneleri sıralamaya kalkarsam liste çok uzar ama bunlardan birini çok sık görüyordum: Bir çocuk odasında beyaz bir beşik alacakaranlıkta dalgalanıyor. Dantellerle süslenmiş, üzerinde cibinlik var, cibinliğin tülleri yanlardan iniyor. Bir karaltı yaklaşıyor, yüz hatları olmayan bir adam bu, başında bir kasket var (nedendir bilmem ama Walt Disney çizgi filmlerindeki şu soyguncuları benziyor). Tülün kanatlarını iki yana ayırıyor, beşiğin üzerine eğiliyor. Perspektif aniden değişiyor, öznel kameraya geçiyoruz. Ben kaçırılan çocuğum, beşiğin üzerine eğilen adamınsa gözlerinde ölümcül bir sessizlikle yoğrulmuş siyah ve kırmızı, katıksız bir öfke okunuyor.

İşte uykularımı altüst eden bu türden rüyalar görüyordum. O kadar da korkunç değil diyeceksiniz. Sorun şu ki, bu rüyaların aslında birer rüya olmadığını onlarca yıl sonra anlayacaktım. Bunlar daha ziyade hayatımın ilk aylarında gerçekten yaşamış olduğum olayların beslediği anılardı.

Bilinçdışıma, henüz sadece birkaç aylıkken yaşanan olayların yerleştiğinden eminim. Hatta daha da ileri gidip, annemin karnındayken yaşanan sarsıntılar içimde yer etmiş (çöreklenmiş de denebilir) diyeceğim.

İnsanda ve tabii çocukta da hayatta kalma içgüdüsü çok ilginç. Dehşetin oğlu olarak, bu paniğin beni ele geçirmesine izin verdiğim takdirde ölürdüm. Dolayısıyla hayatımın ilk yıllarından itibaren imdadıma, içgüdüsel bir mekanizma olarak Sigmund

Freud'un herkesçe bilinen "yüceltme" dediği şey yetişti. Burada söz konusu olan şey, kabul edilemez bir arzuyu makul bir dürtüye aktarmak – dönüştürmek. Kişi libidosunu zararsız bir amaca yönlendirerek az ya da çok huzur içinde yaşamayı başarır.

Freud bu süreci tasvir ederken erkek çocuğun annesine yönelik arzusunu kastediyordu ama aynı mekanizma, korku söz konusu olduğunda da iş görüyor. İnsan kaygısını olumlu enerjiye, hatta zevk kaynağına dönüştürebiliyor. Bilincimin ilk parıltılarıyla birlikte gidişatı tersine çevirdim denebilir. Bu dayanılmaz duyguyu estetik zevke dönüştürdüm.

Önceleri devlerin ve mideye indirilen çocukların olduğu hikâyelere bayılıyordum, sonraları korku filmlerine, gotik romanlara yöneldim. Bu bir tür mazoşizmdi ama sahici değildi. Kurgu olan tüm o korkular, içime çöreklenen ve gerçek bir tehditten kaynaklanan hakiki korkuları durduruyordu.

Başlangıçta sadece bir uğultuydu. Sadece isim olarak konuşmalarda beliriyordu. Onu yakalıyor, içimde olgunlaştırıyor, saf bir arzu nesnesine dönüştürüyordum; bahsedilen şey Foire du Trône'du.[4] Fuar, her yıl ilkbahar geldiğinde evimizden birkaç yüz metre ötede, Reuilly Çayırı'nda kuruluyordu.

Şenlik zamanının geldiğinden emin olunca oraya gitmek için annemin ya da anneannemin başının etini yiyordum. Bundan başka bir şey düşünemiyordum. Aletlerin arasında dolaştığımı, curcunayı aşıp bir kâbusun ortasındaymış gibi karmaşanın kalbine doğru yürüdüğümü canlandırıyordum kafamda.

Belirli bir hedefim vardı, aynı zamanda ödümü de koparan bir şeydi bu: korku tüneli. O boyalı camekânlara yaklaşmak, onları incelemek, evcilleştirmek istiyordum.

Vagonlara binmem söz konusu değildi – kesinlikle değildi, çok korkunçtu! Sadece acemice boyanmış, pullarla ve irinli kabarcıklarla kaplanmış, binlerce dişleri ve çatal dilleriyle sırıtan

4. İlki 957 yılında düzenlenen Fransa'nın en büyük panayır festivali. (ç.n.)

canavarlara bakacaktım. Yaşayan ölülerin soluk suratları, vampirlerin kan kırmızısı dudakları karşısında titremek istiyordum. Cızırtılı hoparlörlerden yayılan hain kahkahaları, küçük vagonların raylarda çıkardığı gürültüleri duymak istiyordum. İçeri girmeyi göze alan genç kızların yarı gülerek yarı ağlayarak nefes nefese dışarı çıkmalarını izlemek istiyordum.

Böylece kalabalığın arasında ilerliyordum, bakışlarım bir tünelin içine hapsedilmiş gibiydi. Etrafımdaki hiçbir şeyi görmüyordum; şekerlemelerin, krem karamellerin, cızırdayan patateslerin kokusunu almıyordum, atlıkarıncayla, çarpışan arabalarla, *roller coaster*'larla oyalanmıyordum. Hayır, ölümüme doğru yürüyordum.

Nihayet korku tüneline birkaç adım kala kalbim deli gibi atmaya başlıyor, gözlerimden yaşlar boşanıyor, bacaklarım titriyordu. Kalp atışlarım göğüskafesimi parçalayacakmış, bedenim güçten düşüp eriyecekmiş gibiydi. Çok korkunçtu, görmek istemiyordum... Ama aynı zamanda ille de bakmak istiyordum. Bedenimin doğal akışıyla buluşmanın tadını çıkarıyordum. Bedenimle, beni dünyaya getiren dehşetin varlığıyla yeniden bağ kuruyordum.

Bu dehşet verici hücumdan sonra haftalarca kâbus görüyordum ama tehlikeye yaklaştığım, yasak olana dokunduğum için mutluydum da. Ne de olsa, kendi hayatımın açık yarasını okşuyordum. Bana musallat olan kara delikle, salt kötülük olduğunu bildiğim –ya da daha doğrusu hissettiğim– bir babanın yokluğuyla tartışıyordum.

Sonraları aynı şeyi korku filmleriyle de yaptım. On bir yaşındaydım. Büyükbabamı Grands Boulevards'daki adı kötüye çıkmış sinema salonlarına doğru serüven arayışlarına sürüklüyordum (bu sinemaların müşterileri, belki de filmlerin kendisinden de fazla korkutuyordu beni). Genelde filmler on üç yaşından küçüklere yasak olduğundan içeri giremiyorduk. Mühim değildi. Camekânların arkasındaki fotoğrafları görmek bile beni tatmin ediyordu. Yoksunluk çeken bir uyuşturucu müptelasıydım ben...

Korku benim tutkum, hem en korktuğum hem en sevdiğim

şeydi. Seçme şansım yoktu: Bana doğumumda bahşedilen bu duyguyla beslenmeliydim. Su kaynağının yakınlarında güç toplayan bir su hayvanı gibiydim. Korku yabancı, ayrı bir duygu değildi, benim bir parçamdı.

Elbette ileride çok başka tutkularım da olacaktı – Zorro, Lagardère Yayıncılık, futbol, judo, Sergio Leone, Bruce Lee, Philippe Druillet... Ben saplantılı denilen türdenim, bu da günlük saat düzenimi açıklıyor: Her gün sabaha karşı saat üçte gayet zinde uyanıyorum. Denizci ya da fırıncı olmalıymışım... Her neyse, yıllar boyunca bayağı çok saplantım olacak ama korku, çok tanıdık bir ana motif gibi peşimi hiç bırakmayacaktı. Çekim gücü asla azalmayacaktı. Bugün bile onunla el ele yürüyorum.

Çocukluk tutkularımdan bir seçki yapacak olursam şunları sıralayabilirim: İngiliz yapım şirketi Hammer'ın renkli filmleri, Roger Corman'in alelacele çekilmiş uzun metrajlı filmleri, Amerikan dergisi *Eerie et Creepy*'nin Fransızcaya çevrilmiş çizgi hikâyeleri, Belçika'daki Marabout tarafından yayımlanan fantastik romanlar ve unutulmaz çizimleriyle kapakları... Bunlar çocukluk yıllarımın bir tür beşiği oldu. Tüm bu gotik estetik bende yankı buldu, hayatta kalmamı mümkün kıldı.

Şunu söylemekten utanmıyorum: *Şeytan*, hayatımda en fazla iz bırakan filmlerinden biridir. 1973'te vizyona girdiğinde on iki yaşındaydım. Film on üç yaşından küçüklere yasaktı. Dolayısıyla beklemem gerekiyordu. Böylesi daha iyiydi, duygusal olarak henüz hazır değildim. Akıl almaz bir başarı kazanan filmle ilgili edilen tek bir söz ya da anneannemlerin evindeki siyah beyaz televizyonda gösterilen ufacık bir kesit geceler boyunca uykumdan ediyordu beni.

Bazı ciltlerin çok hassas olduğu, en ufak darbede morardığı söylenir. Benim de ruhum öyleydi. Korkuya özellikle güçlü bir tepki vererek anında kendi dokusuna kazıyor, hem rahatsız edici hem de haz verici izlenimler şeklinde kalıcı olarak içinde muhafaza ediyordu.

Söyleşilerimde sık sık söylediğim gibi, polisiye romanları ileri yaşlarımda keşfettim. Modern edebiyat öğrencisiyken çoğu zaman beni canımdan bezdirecek kadar sıksalar da klasik üstatları referans alırdım. Otuz yaşıma doğru polisiye romanları okumaya başladığımda iki şeyi hemen anladım. Birincisi, bir kitap hem yüksek tempolu hem sürükleyici hem de iyi yazılmış olabilirdi. İkincisi, benim de yapmak istediğim tam olarak buydu.

Tartışmaya gerek yoktu: Benim romanlarım fantastiğe varacak denli korkunç, katillerim şeytani psikopatlar olacaktı. Öyle ya da böyle. Ama özellikle hangi katiller? Babalar elbette.

İlk romanım *Leyleklerin Uçuşu*'nda katil, kahramanın babasıdır; diğer oğluna nakletmek için oğlunun kalbini almak istemektedir. Sonraki romanım *Kızıl Nehirler*'de olayın geçtiği kasaba aslında bir hayvan yetiştirme çiftliğidir; buradaki insanlar üstün bir ırk yaratmak amacıyla doğumhanede bebekleri değiştirip ileride onların evliliklerini kontrol altına alırlar. Yine babalar ama ikame babalar.

Otuz yaşındayken de çizgimi hiç değiştirmedim. Hep köken sorunları, uğursuz babalar. Aslında tüm bu kitaplar değiştirilmiş otobiyografiler. Bugünse korkudan ödü patlamış bir çocuğun gözleri önünde gerçekleşen gerçek, doğru hikâyeyi yazmaya çalışıyorum.

Bu kitap benim nihai hesaplaşmam.

8
Michèle

– Kendini biraz toparlar mısın? İç diyorum sana!

Jean-Claude artık her gece beni barlara götürüyordu. Sıradan barları değil, adı kötüye çıkmış, yarı çıplak kadınların tezgâhta oturup müşteri bekledikleri batakhaneleri tercih ediyordu her zaman. Sesimi çıkarmadan katlanıyordum. Altı aylık hamileydim.

Bu rezil mekânların bazılarında rengârenk şeker tonlarında vitraylı camekânlar olurdu. Kimilerinin dış cephesi dağ kulübesi tarzında, tamamen ahşaptandı. Bazılarınınsa üzerinde ne isim ne yazı vardı, basit siyah bir duvardan ibaretti. Hepsinin ortak özelliği kapılarının kapalı olması, üzerlerinde tabela bulunmamasıydı. Bu mekânlar hafifçe çekilen eteğin altındaki dizkapağı gibi, bakışlardan gizlenen sürgülü, gizli yerlerdi.

Dekor nasıl olursa olsun, içerisi hep tozlu, kirli, bayağıydı. Masalar yapış yapış, banklar küflüydü; her şey kendi suyunda, alkolün ve ilkel arzunun, en rezil başıboşluğun sıvısında yüzüyordu.

İşte gecelerimi böyle mide bulandırıcı ortamlarda geçiriyordum artık. Gecelerim diyorum, çünkü eve sabaha karşı beşten önce dönmüyorduk hiç. Jean-Claude dünyanın ters istikametinde

dönüyordu. Öğleden sonra geç saatlerde uyanıyor, güneş battığında ortaya çıkıyordu.

Fıçı gibi içiyordu. Portakal ya da nane likörü bazlı kokteyller, Martini ya da Cointreau, cin ya da amber rom... Ona bakınca bile kalbim sıkışıyordu. Alkolü hiç sevmedim; öncelikle kokusu yüzünden, bir de sebep olduğu utanç yüzünden. İnsanın ayakta duramaması, toplum içinde kendini kaybetmesi kelimenin tek anlamıyla... iğrenç bir şeydi.

– Eve gitmek istiyorum...

– Bekle. Şurada seni tanıştırmak istediğim iyi arkadaşlar var...

Jean-Claude'un hep benimle tanıştırmak istediği arkadaşları oluyordu. Gözleri kayan, dilleri dolanan, ayakta duramayan tipler. Jean-Claude da oturduğu yerde sallanıyordu. Gözleri kapanıyor, peltek peltek konuşuyordu. Sessiz harfleri telaffuz edemiyordu. Ağzından çıkan sözler ise küfürden ibaretti.

Masanın altından sık sık bana vuruyor, bileğimi kıracak gibi büküyordu; kötülüğü dur durak bilmiyordu.

– İç.

Karnımda bir bebek varken bu eziyet oyunlarını anlayamıyordum. Bunu hak etmek için ne yaptım ben? Terrasse Kafe'deki coşku dolu anlardan, beyaz atlı prensin olağanüstü cazibesinden sadece birkaç ay sonra nasıl böylesi bir çirkefe battık biz?

– İç!

Jean-Claude içki kadehini zorla ağzıma bastırırken dudaklarımın kenarından viskiler ya da votkalar süzülüyordu. Midem kalkıyordu. Kusacak gibi oluyordum. Maya ve arpa kokulu küvet işkencesiydi bu. Cezayir hiç de uzakta değildi...

Gururum yüzünden dayanıyordum. Beni kurtaran şey buydu. Gülümsüyor, başımı dik tutuyor, dişlerimi ve yumruklarımı sıkıyordum. Pes etmeyecektim, ona bu zevki tattırmayacaktım. Beni arkadaşlarıyla mı tanıştırıyordu? Gülümsüyordum. Jean-Claude başka kadınlara askıntı mı oluyordu? Yine gülümsüyordum. Bana da başka erkekler mi asılıyordu? Sorun değildi. Gülüşüm

demir bir çubuk kadar sertti. Cehenneme bilet almıştım. Kabul etmekten başka çarem yoktu. Bunu çekmek zorundaydım.

Bazen sigara dumanlarının ve alkol kokularının arasında uyuklamayı başarıyordum. Çaktırmadan tabii, çünkü Jean-Claude uyumamı kabul etmiyordu. Bu gecelerin bir anını bile kaçırmamı istemiyordu.

Bu durum sadece gecelerle sınırlı değildi.

République Sokağı 89 numarada gündüzler hiçbir şeye benzemiyordu. İşten ayrılmıştım. Kadınlar için pek de keyifli bir süreç olmayan hamileliği elimden geldiğince düzgün yürütmeye çalışıyordum. Dışarı çıkmaya cesaret edemiyordum. Ancak kıpırdamayı göze alabiliyordum. Gürültü çıkarmamalıydım.

Jean-Claude tüm gün uyuyordu. İçindeki alkolü fıçıya yatırıyor, yapacağı kötülükleri imbikten geçiriyordu. Ellerimi sıkıntıyla ovuşturuyor, birkaç adım atıyor, tekrar oturuyordum. Akşamın çöküşünü kaygıyla izliyordum. Onun uyanma saatiydi bu...

Kalkar kalkmaz kahvaltısını ya da akşam yemeğini talep ediyordu; bu saat dilimleri göz önüne alındığında hangisi olduğu pek belli değildi. Çok özel talepleri vardı, az bulunan yiyecekler, karmaşık yemekler istiyordu her zaman. Yemek pişirme konusunda hiç becerikli değildim. Evde yemekleri annem yapardı. Yemek kadar basit bir konu, yeni bir azap kaynağına dönüşüyordu.

Genelde yemek faslı duvara ya da yüzüme fırlatılan tabakla çabucak sona eriyordu. Jean-Claude'un eline geçen her şeyi kafama fırlatmak gibi tuhaf bir alışkanlığı vardı. Bu şiddet gösterileri, ani patlamalar sinirlerime diken gibi saplanıyordu. Artık olur olmaz yerimden sıçrıyor, bir gölge görsem titriyordum. Bağırdığı zaman çok korkunç oluyordu. Sustuğu zaman daha da kötüydü, patlamayı beklemek tahammül edilmez bir şeydi.

– İçecek misin? Sen kendini ne sanıyorsun?

Jean-Claude peltek peltek konuşuyordu. Gözleri kanlanmıştı. İşin nereye varacağı belli değildi... Hakaret ya da kahkaha, şamar ya da okşama... Hafifçe kıstığım gözkapaklarımın arasından ona

bakıyordum; bu uğursuz surette beni baştan çıkaran adamı arıyordum.

– Hadi, öp beni...

Ellerimi bebeğimin üzerinde kavuşturup başımı çeviriyor, dudaklarımı sıkıyordum – gözlerimi ondan kaçırıyordum.

Dönüşte Jean-Claude Triumph'ünü bir an evvel ölmek istercesine sürüyordu. Her zaman olduğu gibi sıkıca tutunuyordum. Kesinlikle ağlamamalıydım. Hep aynı gurur.

Bazen arabayı ben süreyim diyordum – ehliyetimi aldım. Kahkahayı patlatıyordu. Beni direksiyona geçirmek söz konusu olamazdı. Yaşamama izin veriyordu ya, bu bile başlı başına önemliydi. Bir halatı babaya sıkıca dolar gibi, gözyaşlarımı bastırıyordum. Gözlerim yanıyordu...

Nihayet République Sokağı'na girdiğimizde Jean-Claude artık ayakta duramaz halde oluyordu. Bense çok bitkin oluyor, uzanıp dinlenmekten başka bir şey istemiyordum – çocuğum için. Ama o zaman da şeytan kocam, giyinik halde zeminde yatmam için yatağı kaldırıp duvara yaslama gücünü buluyordu kendinde.

9
Andrée

Acının insanı uyuşturmak gibi can sıkıcı bir tarafı vardır.

Ben Andrée, elli üç yaşındayım, olayların nasıl gelişeceğini tahmin etmeliydim. Durumun ciddiyetini hissetmeliydim. Kızımı korumalıydım... Ama ben de acıya alışkındım, artık canımı yakmıyordu. Deyiş yerindeyse, erkeğin dünyaya kadına işkence etmek için geldiği fikrini içselleştirmiştim.

Kendimi size anlatayım.

Görünüş olarak dönemimin aktrisi Gaby Morlay'e benziyorum. Onun daha kısa boylusu, daha enlisiyim, hep pusuda bekleyen şişmanlıkla mücadele ediyorum. Tatlı yapmayı çok seviyorum ve yaptıklarımı ne zaman tatsam "Haydi bakalım, yarın sabaha bir kilo daha" diyorum kendi kendime.

Yüzüm mü? Hoş bir yüzüm var, hayatım boyunca herkes bunu söylemiştir ama hatlarım uzun ve ince – profilimden bahsediyorum. Bütün dikkatleri üzerine çeken burnum kâğıttan bir uçağın sivri ucuna benziyor. Geriye ışıltılı gözlerim, geniş elmacıkkemiklerim ve insanı kolundan tutup çeken gülüşüm kalıyor...

Kendimde hoşuma gitmeyen bir şey var. Kuşku duyduğumda veya tereddüde düştüğümde yüzüm kırışıyor, dudaklarım

büzülüyor. Bunun üzerine hiç hoşuma gitmeyen ciddi bir ifadeye bürünüyorum, bunun farkındayım. Çevresindekileri kaygılandıran ve yanıltan sevimsiz bir ifade.

Sosyal açıdan bir tür klişeyim. Yirminci yüzyılın başındaki işçi sınıfı klişesi. Ben başlı başına 14 Temmuz baloları, Marne'ın kır kahveleri, Jacques Prévert, Maurice Chevalier, *La Belle Équipe*,[5] *Sous le ciel de Paris*'yim.[6]

Zevklerimle dalga geçebilirsiniz ama bunlarla gurur duyuyorum ve kimse beni bu zevklerimden vazgeçiremez. Peki ya müzik? Elbette akordeon. André Verchuren, Yvette Horner... Sinema? Tek ilahım var: Jean Gabin. Onu onlarca yıl içinden geçerek dans ederken görüyorum, 30'lar, 40'lar, 50'ler, 60'lar... Orada, dönüyor, kalçasını savuruyor, berrak bakışlarıyla hafifçe eğilmiş, dudaklarını sıkmış... Gabin benim sihirli lambam, siyah beyazım. Benim dünyamın kumaşından o, sevdiğim, bayıldığım her şeyin özü.

Ama çağıma ayak uydurmayı da biliyorum. Örneğin yeni çıkan birini hemen fark ediyorum: Johnny Hallyday. Ona güveniyorum. O, *yéyé*'lerin, elektronik gitarların döneminde bizim rehberimiz, Musamız olacak.

Çok da okuyorum. Camus, Sartre, Vian, Maupassant, Zola... Hepsi elimden geçiyor. Cep kitaplarımı büyük bir tutkuyla sindiriyorum, bölümleri ezbere biliyorum, aynı romanı on kere okuyabilirim. İçime kazınan, beni besleyen, kendimden geçiren dostlarım onlar.

Ama gerçek tutkum, her yıl yapılan ve adeta hayatımın akışını durduran Fransa Bisiklet Turu. Küçük kraliçe[7] için çıldırıyorum. Yarışların ebedi ikincisi Raymond Poulidor, Fransa bayrağını dalgalandıran Jacques Anquetil ve bisikletin süpermeni Eddy Merckx benim kahramanlarım. Yaz mevsimi geldiğinde sarı mayodan başka bir şey konuşmanın anlamı yok benim için. Yaşama

5. Julien Duvivier'nin yönettiği 1936 yapımı film. (ç.n.)

6. Julien Duvivier'nin yönettiği 1951 yapımı film ve Edith Piaf'ın bu film için seslendirdiği aynı adla yazılmış şarkı. (ç.n.)

7. Fransızların bisiklete verdiği isim. Kökeni, bisiklete binmeyi çok seven Hollanda Kraliçesi Wilhelmina'ya dayanmaktadır. (ç.n.)

hevesimin, mutlu olma enerjimin tamamını Cole de la Loze ya da Mont Ventoux'daki bu çılgınca pedal basışlarında buluyorum.

Düşman mı? Sadece tek bir düşman biliyorum: Almanlar. Boche'lar, Chleuh'ler, Fritz'ler...[8] Üzgünüm, onları hiçbir zaman başka türlü adlandıramadım. Mazeretim var: Ben iki savaş yaşadım. Çocukken *poilu*'lerin[9] perişan bir halde döndüklerini ya da hiç dönemediklerini gördüm. Şansımıza, sedyeci olan babam dönenlerdendi. Daha sonraları işgal yıllarının mahrumiyetini yaşadım. Hayır, bugün yeni bir sayfa açmaya çalıştığımızı bilsem de Almanları hazmedemiyorum.

Savaşlar... Ve daha nice başka sınavlar. İnci tanesinin oluşum prensibini bilirsiniz: Yabancı bir madde, kabuk ile manto arasına sokulduğunda, sedef o cismin etrafını kalsiyum karbonatla sararak kendisini korur ve kalsiyum karbonatla katman katman sarmalanan o cisim sonunda inci tanesi olur. Mücevher veya değerli bir taş olduğumu iddia etmiyorum ama dıştan gelen saldırılara maruz kaldıkça kişiliğim çok sert, parlak tabakalarla kendisini korudu, bu da her durumla başa çıkmamı sağladı.

İşte bu yüzden, kızım doğum yaptıktan sonra depresyona girdiğinde (başka çaresi yoktu), yeni doğan bebek ölüm tehlikesi geçirdiğinde, kocası bebeği kaçırmayı –ya da gününe göre, öldürmeyi– kafaya koyduğunda, kocasının ailesi bize maddi yardım yapmak istemediğinde, işin içine polisler karıştığında ve sosyal hizmetler bebeği devlet korumasına almayı gündeme getirdiğinde herkese karşı savaşmak ve ufaklığı korumak için tek başıma oradaydım.

Birkaç yıl sonra, Courteline Caddesi'ndeki apartmanımızın tam karşısındaki Lamorcière eğitim kurumunun önünde dikilmeye başladım. Torunumu almak için sadece sokağın karşısına geçmem yetiyordu. Her öğlen tek parça halinde, dimdik oradaydım.

---

8. Fransızcada, özellikle savaş dönemlerinde Almanlar için kullanılan aşağılayıcı argo adlandırmalar. (ç.n.)

9. Birinci Dünya Savaşı'nda, bizdeki Mehmetçik gibi, Fransız askerlerine verilen ad. (ç.n.)

Gülümsemem gerekmiyordu. Çocuğu almaya gelmiştim – kantinden yemesi söz konusu değildi.

Her gün dışarı çıkmadan önce ona jambonlu bir sandviç hazırlıyordum, çünkü eve iki yüz metre mesafede en ufak bir açlık hissi yaşamasını istemiyordum.

Elimi tutup da sandviçini sabırsızlıkla kemirdiğini görünce nihayet gülümsüyordum. Bu lokma bir ısırıktan çok daha fazlasıydı: Tam olarak evrendeki rolümü, yerimi simgeliyordu. Var olma nedenimi.

Ben sonsuz sevgiydim.

Ben bir lokmalık sevgiydim.

10
Andrée

Benim hayatım, tiyatro diliyle konuşacak olursam, Michèle'in yaşadığı trajedinin bir tür provasıydı. Kızım rayından çıkmış bir evliliğin azabını yaşamadan önce ben de bu acıları çekmiştim. Kadınların yazgısında anahtar kelime hep aynıdır: Sineye çekmek, tekrar ve tekrar.

30'lu yılların başıydı. Yirmi yaşımı henüz doldurmuştum. Her sabah otobüse biniyor, Romainville'de iniyor ve Pantin Kilisesi'ne giden metroya yetişiyordum. Paris'te, Grands Boulevards'da bir şapka atölyesinde çalışıyordum. Bunlar iyi yıllarımızdı. Bonne-Nouvelle ve Montmartre bulvarlarındaki binalarda, küçücük elleriyle terzilerin, şapkacıların, sekreterlerin çalıştığı o kıpır kıpır mahalleyi asla unutmayacağım. O zamanlar bizlere dikişçi kız, terzi çırağı denirdi; ama uçarı ve hafifmeşrep yapımızdan dolayı en çok da ayran gönüllü nitelemesi yakıştırılırdı.

Kıyafetlerimize gelecek olursak, son derece sade tayyörler, yüksek apoletli ceketler, diz altı etekler giyerdik; bu dümdüz tayyörleri kurtaran tek şey şapkalarımızdı: çan biçiminde olanlar, bereler, düz hasır şapkalar, fötr şapkalar, yün başlıklar, fedora şapkalar... Her sabah atölyelerine ya da ofislerine koşan insanların başlarındaki kurdeleler ve fiyonklarla bezenmiş, dokuları ve biçimleri

havai fişek gösterisini andıran fötr ya da hasır şapkalara, onların altında titreşen incecik siyah tüllere ve kırmızı kahkahalara hayranlıkla bakıyordum. Muhteşemlerdi. Anlayacağınız, benim işim şapkalardı. Onları ben üretiyordum ve buna bayılıyordum.

Başımı kaldırdığımda ip gibi hizalı bir manzara görüyordum. On dokuzuncu yüzyılın sonundan kalma kadın ve erkek formundaki sütunların taşıdığı, güneşe boğulmuş binalar tek bir adam gibi ilerliyordu. Aşağıda pedal çeviren teslimatçılar, mujiklerinki gibi palabıyıklarıyla taksi şoförleri vardı. Ofis çalışanları geniş omuzları, incecik bedenleriyle pantolonlarının içinde kaybolmuşlardı. Genç kadınların sesleri çıngırak gibiydi. Gülüşüyor, yüksek sesle konuşuyorlardı. İşe geç kalanlar, kaçmış külotlu çoraplarıyla pıtı pıtı yürüyenler, Charles Trenet dinleyenler, *Le Petit Écho de la mode*[10] okuyanlar...

Böyle neşeli bir curcunanın ortasında, öğlen yemeği sırasında iyi giyimli genç bir erkekle tanıştım. Yakışıklı yüzü, yüksek alnı, zeki bakışları, düzgün burnu ve ona aristokrat bir hoşluk, biraz da hüzünlü bir hava veren ince dudakları vardı. Bir sinema aktörüydü adeta.

Oğlanın bir özelliği de İspanyol olmasıydı. Birkaç yıl önce ailesiyle birlikte Fransa'ya gelmişti. Adı Louis Roca Casali'ydi (babasının ve annesinin soyadları) ve Fransızcayı çok iyi öğrenmişti. Optometri uzmanıydı, birçok dil biliyordu ve tuhaf bir işi vardı: 1914 savaşında yüzünden yaralananlara cam gözler satıyordu.

Çok geçmeden her gün buluşmaya başladık; Montmartre Bulvarı ile Faubourg-Montmartre Sokağı'nın köşesindeki Le Brébant Kafe ya da biraz daha uzakta kalan Bouillon Chartier bizim buluşma mekânlarımızdı. Müthiş görünüyorduk. O, mütevazı gri takım elbisesi ve tedirgin yüzüyle, bense üzerime tam oturan tayyörüm ve kendi ellerimle yaptığım şapkamla. Filmlerden fırlamış bir çifttik adeta.

---

10. 1879-1983 arasında yayınlanan haftalık kadın dergisi. (ç.n.)

Aslında Louis tam da göründüğü gibi biri değildi. O bir göçmendi; Fransa'da biraz yolunu kaybetmiş gibi olsa da çok iyi niyetliydi ama geçmişinde bir felaket gizliydi.

Roca'lar Barcelona'da şehrin en zengin ailelerinden biriymiş. Megaloman baba Juan, Katalan başkentine tepeden bakan Tibidado Tepesi'ni satın almış (bu, bir Parislinin Montmartre Tepesi'ni almayı kafasına koyması gibi bir şeydi). En azından Louis'nin bana anlattığı hikâye bu şekildeydi. Bana kalırsa, tepenin ancak bir bölümünü almış olabilirlerdi ama ona fikrimi söylemedim.

Hikâyenin devamını çok geçmeden öğrenecektim. Roca ailesi anlaşılması güç birtakım nedenlerle 20'li yılların sonunda iflas etmişti. Hemen bir gecede Fransa'ya gelmişlerdi. Burası sadece bir ara duraktı, ceplerinde Arjantin için bir gemi bileti vardı. Ama yine bilinmedik bir neden yüzünden burada, Paris'te kalmışlardı.

Becerikli bir işadamı olan baba burada bir imparatorluk olmasa da, yeni gelen biri için takdir edilecek sağlam bir iş kurmuştu. İspanya'da gözlük işinden servet kazanmıştı. Louis'nin söylediğine göre, Juan Roca'nın Paseo de Gracia'daki dükkânı Barcelona'nın en ünlü gözlük mağazasıydı. Paris'te JUNACOR adında bir laboratuvar kurarak fotoğraf banyosu işine atılmıştı. Oğullarından birini paravanlıkla ilgili şaibeli nedenlerle Belçika'ya göndermişti, diğer üç oğlan da onun yanında çalışmaya başlamıştı. Kısa zamanda rayında giden bir iş olmuştu.

Louis kendini tamamen aile şirketine adamıştı. Fransızcayı gitgide daha iyi konuşuyor, topluma uyum sağlıyordu, geleceği parlaktı. Bununla birlikte daha aşağı bir sınıfa geçmeyi bir türlü sindiremiyordu. Ailesinin mülkündeki şatafatlı bahçede hoplayıp zıpladığı, mürebbiyeler ile lalalar arasında geçirdiği muhteşem çocukluğu onu sonsuza kadar etkilemişti. Louis yırtılmış bir sayfa gibiydi. Cırt! Tek bir hamleyle, boydan boya yırtılmış bir kâğıt.

Bense saf bir işçi kızdım, melankolinin onu içten içe ne denli kemirdiğini hissedemiyordum. Geçmişi, kelimenin tam

anlamıyla onu yiyip bitirmişti. Yarasının büyüklüğünü, o soylu İspanyol yüzünün ardında saklı tahribatı yavaş yavaş keşfediyordum. Aslında Paris'ten, vasat yaşam koşullarından ve buna bağlı her şeyden nefret ediyordu.

Birkaç ay sonra bu tiksintinin benim zavallı kişiliğime yöneldiğini fark ettim. Mütevazı ailem ve alt sınıfa özgü zevklerimle Louis'nin gözünde kendi çöküşünün simgesiydim. Onun alay konusu, günah keçisi olacaktım.

Ama aynı zamanda bana âşıktı ve bu yüzden bana daha da çok kızıyordu... Sinemaya gidiyor, Marne kıyısında piknik yapıyorduk ve ailelerimiz de ilginç bir şekilde çok iyi anlaşıyordu. Tiyatro dekoratörü babamın başını çektiği tipik Fransız ailesi Boussard'lar ile yurtlarından kopmuş İspanyol Roca'lar, 30'ların sonlarından yararlanma konusunda anlaşacaklardı.

Ama kanser orada, Louis'nin kalbindeydi ve sürekli büyüyordu. Sosyal sınıfıma, aileme, onun geçmişiyle asla boy ölçüşemeyecek tüm bu çevreye duyduğu derin nefret, içinden iğrenç bir şiddetin fışkıracağı dipsiz bir kuyu açmakla meşguldü.

Yavaş yavaş ağzından küfürler çıkmaya başlamıştı. Cevap vermiyordum. Hatta alışmaya, duymazdan gelmeye çalışıyordum. Ama uluyarak ya da homurdanarak, bağırarak ya da mırıldanarak ettiği korkunç sözler her geçen gün çoğalıyordu. Yeni evlenmiş olmamıza rağmen günlük hayatımızın her alanına nüfuz ediyordu.

Her şeye iyi tarafından bakma huyum bir kez daha ağır basıyordu: Louis'nin en azından fiziksel şiddet göstermediğini söylüyordum kendime. O korkunç öfke nöbetlerinden birine kapıldığında, böğüren, sövüp sayan bir başka adama dönüştüğünde darbeler uzakta değildi – ama... devamı gelmiyordu.

Porte de Vincennes yakınında, Changarnier Sokağı'nda küçük bir daire bulmuştuk. Bu kapalı alanda kendi düzenimizi kurmuştuk. Ben daha çok plaklarım ve radyomla mutfaktaydım. Louis ise uluslararası bir kitapçıdan aldığı Katalan gazetesi

Vanguardia'ları ve İspanyolca kitaplarıyla aynı zamanda çalışma odası da olan yatak odamızdaydı.

Bağırıp çağırmalara, öfkeye rağmen bu şekilde yaşayıp gidiyorduk; seneler bir tür kararlı dayanışma içinde geçip gidiyordu. Çocuklarımız oldu, bir savaş atlattık, sosyal basamakları tırmandık – ben çocuklarla ilgilenebilmek için şapka atölyesini bırakmıştım, Louis babasının laboratuvarında işini başarıyla yürütüyordu.

Ama hastalık hep oradaydı. İçime atıyordum, güçleniyordum, sertleşiyordum. Yine inci prensibi... Farkında olmadan, Michèle yüzük taktıktan sonra üzerimize çullanacak mutsuzluğa karşı silahlanıyordum.

11
Michèle

Jean-Claude bana her zaman sert davranmıyordu. Kimi zaman tersine çok yumuşak ve iyi kalpliydi. Ama bu çok daha kötüydü. Sistemli yıkım faaliyetlerinin diğer yüzünü yavaş yavaş keşfediyordum. Planının tamamında hoyratlığın yanı sıra daha sinsi bir yön de vardı: yıpratma, aşındırma, çürütme.

Kocam benim "sinir hastası" olduğuma karar vermişti. Her gün beceriksizliklerime dikkat çekiyor ve bunları bana fark ettiriyordu. Tereddüt ettiğimde, gaf yaptığımda, bir şeyleri unuttuğumda üstüme geliyordu; ona henüz yirmi iki yaşında olduğumu hatırlatıyordum. Ona göre bu yetersizliklerin yaşımla ilgisi yoktu, bunlar yavaş yavaş ortaya çıkan bir akıl hastalığının belirtisiydi.

Nasıl bir akıl hastalığının? Henüz tam bir şey söylenemezdi ama dikkatli olmamız gerekiyordu. Beni iyileştirmek mutlak önceliği haline geldi. Hayali doktor Jean-Claude bana sakinleştiriciler yazıyordu. Bu alanda çok bilgiliydi. Aslında alkolik olduğu kadar uyuşturucu müptelasıydı da. Ve sahte reçetelerinden en çok fayda sağlayan da kendisiydi.

İster Gardénal, Valium, Largactil isimli ilaçlar olsun, ister benzodiazepinler ya da barbitüratlar olsun, hepsi de insanı

sersemleten şeylerdi. Hayatım şu nakaratla geçiyordu: "Michèle, ilaçlarını içtin mi?"

Çoğu zaman ilaçları yutmuş gibi yapıp lavaboya tükürüyordum. Ama Jean-Claude beni sıkı takipteydi, dolayısıyla bazen de gerçekten içmek zorunda kalıyordum. Uzun vadede, gece azapları ile gündüz hapları arasında gerçeklik mefhumunu yitiriyordum. Serseme dönüp her şeyi birbirine karıştırıyordum.

Hamileliğim, hamileliğin tam tersiydi, bu hassas dönemde yapılmaması gereken her şeyin bir karikatürüydü. Son derece sağlıklı bir yaşam sürdürmem gerekirken, sersemleştirici kimyasallara boğulmuş haldeydim. Gecelerimi, içki içmek zorunda bırakıldığım barlarda geçiriyordum. Yalnızdım.

Kayınvalidem ile kayınbabam mı? Kibirli ve düşmanca davranıyorlardı – kafadan çatlak oğullarıyla başları dertteyken, bir de Mareşaller Bulvarları'nın diğer tarafından gelmiş bir kızla ilgilenmek zorundaydılar. Jinekoloğum? Benimle son derece kırıcı konuşan ve en ufak anlayış göstermeyen bir acuzeydi. Kayınbiraderlerim? Biri Édouard, zaten alkolikti; diğeri Gérard, neredeyse duvarlara yapışarak yürüyordu – babasından da, abisinden de çok korkuyormuş gibi görünüyordu.

Kime tutunabilirdim? Elbette anneme. Courteline Caddesi 4 numaraya mümkün olduğunca sık gitmeye çalışıp ondan tavsiye alıyordum. Ama bu çok zordu. Jean-Claude, Roca'lardan, o "sefil" insanlardan bahsedilmesini bile istemiyordu artık. Aslında sıkı sıkıya net bir plana uyuyordu: Sürekli kuşkuyla aşılanan yalnızlaştırma, ruhsal tahribatın bir diğer ayağıdır.

Yaz geldi. Farkına bile varmadım. Koca karnımla –o kadar da kocaman değildi, çünkü hamileliğim bile pısırıktı– bitkin bir halde evde duruyordum genelde. Gebelikle ilgili kitapların tavsiyelerini uygulamak için kendimi zorluyordum ama benim durumumda çok saçma görünüyorlardı. Jean-Claude'dan bana biraz

nefes alma fırsatı vermesini, beni sadece rahat bırakmasını istiyordum.

Bunun üzerine ilgisi ikiye katlanıyordu. Sağlığım hakkında sorular sorarak, barbitüratlarını yutmam için beni ikna ederek iyice üzerime titriyordu. Ertesi gün ya da aynı gün daha geç saatlerde beni beceriksizlikle, kötü yemek yapmakla, evi düzenli tutmamakla suçlayarak öfkeleniyordu. Bir eş olmaya layık değildim ben!

Gözyaşlarım arasında stratejisini anlamaya başlamıştım. Jean-Claude masumiyet emici bir vampirdi. Sevdiği şey, gençleri baştan çıkarıp kirletmek, çürütmekti. İlk karısı Brigitte'e de böyle yapmıştı, biliyordum. Şüphesiz başkalarına da aynısını yapacaktı.

Jean-Claude zemin hazırlamaya başlamıştı bile. Yemeğe davet ettiği çiftler hep aynı yapıdaydı: kırılgan eşler, beceriksiz bir koca, dayanıksız bir kadın. Benim ve kocanın gözü önünde kartlarını çıkarıyor, kozlarını oynuyor (bunlar, Terrasse Kafe'de beni de tuzağa düşürmüştü), övgülere boğduğu, çoktan pes etmeye hazır kadına kur yapıyordu. Ben de çaresiz, bu maskaralığa tanık oluyordum. Görevim, yemek yapmak, bu uğursuz tiyatronun oyuncularına şölen vermekti.

Bazen çok daha korkunç oluyordu. Kendisi kadar alkolik, ne idüğü belirsiz bir sürü arkadaşını davet ettiği partiler düzenliyordu. Henüz reşit olmamış kızlar da geliyordu bu partilere. Jean-Claude ayakta durmakta zorlanan hamile bir kadının eksi puan getireceğini düşünüyordu. "Durumum göz önüne alındığında" böyle bir eğlencenin beni yoracağını bahane ederek eğlenceye katılmamamı istiyordu. Sadece çocuğu düşünmem lazımdı. Kendimi korumam lazımdı.

Hiç vakit kaybetmeden kendimi küçük valizim dizlerimin üzerinde, Courteline Caddesi'ne doğru giden Triumph'te buluyordum. Rüzgâr yüzüme vuruyor, gözlerimi yakıyordu. Tepeler art arda yanımızdan geçip gidiyor, başım dönüyordu, bu baş

dönmesi boğazıma kadar iniyordu. Eski günlerdeki eğlenceli gezilerin, neşeli kahkahaların, gamsız düşüncelerin tersine çevrilmiş, adeta kâbuslardan fırlamış haliydi bu.

Jean-Claude frenleri cayırdatarak duruyor, beni kolumdan çekip avluda sürüklüyordu. Annem kapıyı açınca valizimi hole fırlatıp beni kabaca içeri itiyordu. O doktor sesiyle dinlenmeye ihtiyacım olduğunu, ilaçlarımı çantama koyduğunu, mutlaka içmem gerektiğini söylüyordu. Hıçkırıklara boğuluyordum, annem kollarını açıyordu, Jean-Claude çoktan çekip gitmiş oluyordu. Gece titreşiyordu. Gece beklemiyordu. Gece kötü ve karalık varlıklara aitti. Benimki gibi zaten zayıf, yaralı, mütevazı bir aile, gölgelerin prensi karşısında ne yapabilirdi ki?

12
Michèle

Temmuz ayında bir gün Champs-Élysées'de sinemaya gitmiştik. Sekiz aylık hamileydim. Süreç kendi akışında gidiyordu ama ben teknenin güvertesinde değildim sanki. Kendi hamileliğimin bir tür dalgın, neredeyse şaşkın tanığıydım.

Güneşli caddede yürüyorduk; sarsak adımlarla onun koluna tutunmuştum, o ise hep zindeydi. Jean-Claude dış görünüşe çok önem veriyordu. Örnek bir çift görüntüsü vererek etrafımızdakileri aldatmaktan hoşlanıyordu.

1940'larda George Cukor'ın yönettiği Amerikan filmi *Gaslight*'ı[11] seçmişti, bu da onun bir başka sapkınlığı olabilir, bilmiyorum.

Neden sapkınlık diyorum? Çünkü Ingrid Bergman ile Charles Boyer'ın başrollerini paylaştığı bu uzun metrajlı film tam olarak benim hikâyemi anlatıyordu. Patrick Hamilton'ın *Angel Street* adlı piyesinden uyarlanan senaryo, şeytani kocasının kurbanı olan ve sonunda neredeyse aklını kaybeden bir kadının değişimini konu alıyordu.

Karanlık sinema salonunda kendimi birden büyülenmiş, elektriğe kapılmış gibi hissetmiştim. Ingrid Bergman'ın çektiği

11. Türkiye'de *Işıklar Sönerken* adıyla da vizyona girmiştir. (ç.n.)

acı beni altüst etmiş, filmin adının ne anlama geldiğini anlamıştım. Olaylar, on dokuzuncu yüzyılın sonunda geçiyordu. Manipülatör koca karısına miras kalan evin tavan arasında her gece mücevher arıyordu. Geceleri yaptığı bu keşif gezilerinde o katın gaz lambalarını açıyor, bundan karısının odasındaki gaz lambası da etkileniyordu. Işığın azalması, kadın kahramanın gitgide bozulan akıl sağlığının metaforuydu.

Bu siyah-beyaz görüntülerin yüzümden akıp gittiğini hissediyordum, Ingrid Bergman'ın içler acısı yüzü bir yansıma, bir ayna gibi benim yüzümün üzerine bindirilmişti sanki. Jean-Claude'un ihtiyacı olsa, benimle oynayacağı oyunu böylece anlıyordum ama tam olarak ne aradığını anlayamıyordum. Benim ne mücevherlerim ne de hazinem vardı. Beynimi böyle yıkamakla hiçbir şey elde edemezdi. Beni tımarhaneye mi kapatmak istiyordu? Akıl sağlığı yerindeki insanların arasından silmek mi? Neden?

Filmin sonunda Charles Boyer'ın maskesi düşüyordu, kahraman Joseph Cotten, çıldırmanın eşiğindeki Ingrid Bergman'ın yardımına koşuyordu. Benim Joseph Cotten'ım neredeydi? Kendi kendimi soktuğum ve kurtulma gücünü bulamadığım bu kapandan beni kim kurtaracaktı?

Jean-Claude dışarıda bir sigara yaktı. Film hakkında tek kelime etmedi. Kendini Charles Boyer'ın yerine mi koyuyordu? Film kahramanının dalavereleri her halükârda onun entrikalarının yanında sönük kalıyordu. Belki de aklınca bu film beni nelerin beklediğine, beni nasıl bir çarkın içine soktuğuna dair bir uyarıydı.

Ben de hiçbir şey söylemiyordum. Champs-Élysées'nin ılık kaldırım taşlarında ellerimi karnımın üzerinde kavuşturup diğer sinemaların camekânlarına dalgınca bakarak yürüyordum. Robert Wise'ın *Batı Yakası'nın Hikâyesi* adlı film afişinin önünde durdum. Fotoğrafları inceledim. Çok derinlerde bir yerde, normal dünyanın hâlâ var olduğunu kavrıyordum – insanların film çektikleri, artistlerin şarkı söyleyip dans ettiği, milyonlarca

kişinin hayal kurmak için karanlık salonlara kapandığı bir dünyanın...

Ama birden büyük bir sancı hissettim. Duvara yaslanmak zorunda kaldım. Karnıma saplanan şiddetli ağrıyla iki büklüm olmuştum. Kollarımla karnımı tutuyordum. Sonraki hissiyatım ılık bir akıntı oldu. Şaşkınlıkla, büyük bir panikle Jean-Claude'a baktım. O ise ağzında sigarasıyla düzmece doktor havalarına bürünmüştü bile: Suyum geliyordu. Tarih, 15 Temmuz 1961'di. Bebek doğmak üzereydi, öngörülenden bir ay önce.

Hiç sorun değildi, Jean-Claude VIII. Bölge'ye pek de uzak olmayan Boulogne-Billancourt'da bir klinik bulmuştu bile. Neden orada, Saint-Mandé'ye bu kadar ters bir yerde? Şüphesiz beni daha da yalnızlaştırmak için, annemle babam yanıma gelemesinler diye.

Jean-Claude klinikte ipleri eline aldı. Görevlileri ayağa kaldırdı: "Karım doğum yapıyor, acil durum!" Bir sandalyeye çöktüm. Yeni bir hayat, yeni bir varoluş karnımın derinliklerinde kıpırdanıyordu ama ben ne yapacağımı kesinlikle bilmiyordum. Girdisini çıktısını bilmediğim bir sahneye sokulmuşçasına bir kez daha çaresiz bir tanık gibi hissediyordum kendimi.

Beynimin küçük bir kısmıyla hemşirelerin gidip geldiğini fark ediyordum. Bana tekerlekli sandalye getirdiler. Mırıltılar duyuluyordu. Bu gürültülerin ötesinde çok daha endişe verici bir ses duyuyordum: Jean-Claude bir doktorla konuşuyordu. Ona ne anlatıyordu? Ne planlar yapıyordu?

Aniden önümde bir karaltı belirdi. Başımı kaldırdım; bir hemşire sevgi dolu bir ifadeyle gülümsüyordu. Etkilenmiş, belki de üzülmüş, her halükârda koridorda sergilediğim görüntü yüreğini sızlatmış gibiydi.

Üzerime eğilip saçımı okşadı. Yumuşak bir sesle fısıldadı:

– Ne kadar genç görünüyorsunuz...

13
Michèle

– Ne oluyor?

Muayene masasına uzanmıştım, bağlı değildim ama bağlanmış kadar olmuştum. Maskeli ve beyaz önlüklü bir doktor elinde şırıngayla bana yaklaştı.

– Korkmayın, dedi maskenin altından solurcasına. Size anestezi uygulayacağız.

Şaşkınlıktan ağzım açık kalmıştı. Karnımın derinliklerinde kasılmaların gitgide arttığını hissediyordum. Süreç başlamıştı.

– Anestezi mi? Ama neden?

– Kocanız bize durumu açıkladı.

– Durum mu? (Hemşireler etrafımı sarmıştı, önlükleri gözlerimi kamaştırıyor, çiğ ışıklar görmemi engelliyordu, herkes maskeliydi.) Ne durumu?

– Biliyorsunuz...

Doktor talimatlar vermeye başladı. Başım dönerken Jean-Claude'un onu da kandırmayı başardığını fark ettim. Sahtekâr, gerçek bir doktoru ikna mı etti? Tam olarak neye? Doktora ne anlatmış olabilirdi? Deli olduğumu mu? Depresyonda olduğumu? Tehlikeli?

– İstemiyorum, ben...

Başım külçe gibi masaya düştü. Bağırmak istiyordum ama boğazım yanıyordu... Bu son saçmalığı kabullenemiyordum, doğum yaparken kendimde olamayacaktım. Bunu bile benden çalacaklardı...

Gözlerimi açtığımda, dünya gözlerini kapamış gibiydi. Karanlıkta yüzüyordum. Nefes alırken karanlığı soluyordum. Neredeydim? Çocuğum neredeydi? Tekrar kendimden geçtiğimi hissettim.

Yeniden uyandım. Bu defa etraf aydınlıktı. Büyük bir ışık patlaması gözlerimi oyuyordu. Beyaz bir odada yalnızdım. Bir hemşire bir beşiği iterek içeri girdi. Bebeğimi kollarıma verdi. Bir oğlan. Tam olarak kendimde değildim ama yine de korkacak kadar aklım başımdaydı. Ne büyük bir hayal kırıklığıydı!

Bebek minicik –iki kilo ya var ya yoktu– ve çok biçimsizdi. Babam beni Jardin des Plantes'taki paleontoloji galerisine götürdüğünde, kavanozların dibinde gördüğüm, kıvrılmış iğrenç ceninleri hatırlatıyordu.

Ne olmuştu? Neden yüzünde bu kadar iz vardı? Hemşireler açıkladı: Doğum esnasında forseps kullanmak gerekmiş, metal penseler de bebeğin çok hassas olan cildinde derin izler bırakmış. Ama kaygılanmamalıymışım, bu izler kısa zamanda kaybolurmuş.

Boyun eğdim, sesim çıkmıyordu, içim boşalmıştı. Bebeğimi kucağıma aldığımda duyacağım heyecanı kafamda binlerce kez canlandırmıştım ama şimdi hiçbir şey hissetmiyordum. Daha doğrusu, utanarak söylüyorum, içimde bir kaygı, korkunç bir şüphe belirmişti. Karışık zihnimde kendi kendime şöyle diyordum: Bu benim bebeğim değil, hata yapmışlar. Ya da uyuduğum için bir başka bebeği bana vermeye çalışıyorlar.

Birden gözlerime yaşlar hücum etti. Bu kadar iğrenç bir anne miydim ben? Gerçekten dengesiz miydim? Dünyadaki en

insanca duyguyu, bir annenin bebeğine duyduğu sevgiyi hissetmekten âcizdim. Jean-Claude haklıymış. Ben deliydim, ben...

Bebeği kucağımdan aldılar, tekrar uykuya daldım.

Birkaç saat sonra tekrar uyandım. Bebeği emzirmek lazımdı. "Emzirmek" mi? Bu konuda kitaplar okumuş, bir sürü şey öğrenmiştim ama şimdi...

Bu muhteşem eylemin –anneyim, hayatın kaynağıyım– sarsıcı, son derece hoşnut edici olacağını sanıyordum. Aslında korkunç bir eziyetti. Derimi canlı canlı yüzüyorlarmış gibi hissediyordum. Daha da kötüsü, beni büküyorlar, içim tamamen boşalana kadar suyumu sıkıyorlardı sanki.

Bir kez daha hıçkırıklara boğuldum. Gülümseyerek meme veren tombul anneleri düşünüyordum. Bense bir deri bir kemik kalmıştım, bedenim iflas etmişti, kurumuştum. Kanımı emiyorlardı, beni bitiriyorlardı...

14
Michèle

Ertesi sabah gözlerimi açtığımda Jean-Claude'un nefretten çarpılmış yüzünü gördüm. Parmaklarının arasında Camel'iyle bana hakaretler yağdırıyordu. Anlamıyordum.

– Anlamıyor musun? diye tekrarlıyordu, kendinden geçmişçesine. Doktorlarla konuştum. Oğlumuz sen onu emzirdikten sonra uyanamamış. Sütünü kaldıramamış!

Kâbus bitmeyecekti demek. Yine benim hatamdı, hep benim hatam...

Jean-Claude büyük bir zevk alır gibi acımasızca ekledi:

– Şu anda toksik şok geçiriyor, sindirim sisteminde sorun var.

Yeni bir ağlama krizi. Vücudum kasılıyor, hıçkırıklara boğuluyordum.

– Bunu bile beceremiyorsun! diye bağırıyordu Jean-Claude. Çocuğunu beslemekten âciz tek bir kadın yoktur yeryüzünde. Sen hariç! Doktorlar kesin konuşuyor: Sütün zehirli. Kendi oğlun için tehlikelisin!

Gözlerimde yaşlarla uykuya daldım. Gözyaşlarımda boğuluyordum. Bir gece daha geçti.

Ertesi gün hemşireler çocuğun Beaujon Hastanesi'ne nakledildiğini haber verdiler.

– O hastane nerede?

– Clichy'de.

Bebeğim çalınmış, kaçırılmış gibi hissettim – o artık ulaşamayacağım kadar uzakta, hayatımın dışındaydı.

– Bir sorun daha var, diye ekledi hemşire. Yüzündeki yaralardan biri mikrop kaptı. Daha kötü olmasın diye acilen müdahale etmek gerekti...

Kafamın içi bomboştu. Derinlerde acı veren, bitmek bilmeyen, belli belirsiz bir çınlamanın sürüp gittiği sessiz bir yankı vardı...

Ağlamama engel olamıyordum. Kimseyi görmek istemiyordum. Günün birinde buradan çıkmama izin verecekler mi, onu da bilmiyordum. Buraya geldiğim andan itibaren hasta, kaçık muamelesi görmüştüm, hep Jean-Claude'un yüzünden. İçimden tümör alıyorlarmış gibi cerrahi müdahaleyle doğum yapmıştım. Şimdi de zehirliydim. Kanayan yaraydım. Çürüktüm.

Böylece çocuğumdan hiç haber alamadan, öfkeli bir yılandan çok daha kötü, çok daha zehirli kocamın ziyaretime gelmesinden korkarak bir gün daha geçirdim. Odam ışığa boğulmuştu. Her şey beyazdı. Süt gibi – bozuk sütüm gibi.

Beni tamamen yıkmak için alt katta, balkonlu bir odada bir başka bebeğin doğumunu kutluyorlardı. Bütün aile oradaydı. Bayram şenliğiydi adeta. Şampanya bile patlatıyorlardı. Şamataları bana tahammül edilmez geliyordu. Sesleri, pencereden gördüğüm kestane ağaçlarının tepesindeki acımasız kuşların cıvıltısı gibi yankılanıyordu.

Nihayet Andrée beni görmeye geldi; dükkânı alelacele kapayıp Paris'i metroyla boydan boya katetmişti. Bebeğin durumundan haberdardı; bana güven vermeye çalışıyordu:

– Endişelenme. Onu bizzat görmeye gideceğim.

– Jean-Claude ona yaklaşmasın.

– Neden korkuyorsun?

– Bilmiyorum. Her şey olabilir.

Göz göze geldik. Zihinlerimiz öylesine karışıktı ki, başımızın üzerinde uğursuzluk habercileri kanat çırpıyordu sanki. Bunlar yüzlerimizi parçalayan karga gölgeleriydi adeta.

O anda kapı açıldı; gelen, oydu. Andrée'nin ceketini kapıp yüzüne fırlattı. Annem burada duramazdı, dinlenmem lazımdı – her zamanki doktor havaları.

Artık ağlayamıyordum bile. Hemşireler sonunda bana acıdılar. Beni avutmaya çalıştılar. Söyleyemiyorlardı ama ne düşündüklerini tahmin ediyordum: Hayatlarında böyle bir felaket görmemişlerdi. Kendi çocuğundan yoksun kalan, kocasının eziyet ettiği, yıkıma sürüklenmiş bir kız çocuğu. Bu, doğum sonrası depresyonu değil, geri dönüşü olmayan bir enkazdı...

15
Andrée

Artık her gün aynı ritüeldi.

Önce, öğlen yemeği saatinde butiğimi kapatıyordum. Sonra Porte de Charenton'dan metroya biniyordum. 8 numaralı hatla République; sonra 3 numarayla Saint-Lazarre; ardından 13 numarayla Clichy Belediyesi. Otobüse yetişebilirsem ne âlâ. Aksi halde Général Leclerc Bulvarı'ndaki Beaujon Hastanesi'ne kadar yaklaşık bir kilometre yürümek zorunda kalıyordum.

Bu hastane kanımı donduruyordu. On üç katlı tek bir bloktan oluşmuş, güney çıkıntıları katedral payandaları gibi uzanmış yepyeni bir binaydı. Savaş gemilerine özgü bir güç, bir hâkimiyet sergiliyordu.

İnsan içeride kendini kaybediyordu. Perspektif algısı yok oluyordu, salonlar uçsuz bucaksızdı, zemindeki mozaikler ise bir kaleydoskopun iç içe geçmiş desenlerini çağrıştırıyordu. Merdivenler boyalı metal tırabzanlar boyunca uzanıyor, asansörler güvenlik kabini gibi üzerinize kapanıyor, yüksek pencereler kilise vitrayları gibi dikiliyordu.

O yaz sıcak hava kendi evindeymişçesine dolanıyordu ortalıkta. Yayılıyor, duvarları zorluyor, insanın boğazına yapışıyordu. Ter içinde kalıyordum. Karşıma kocaman salonlar çıkıyordu, boğucu asansör kabinleri boyunca yürüyüp seramik koridorları geçiyordum...

Sonunda erken doğan bebeklerin bulunduğu bölüme ulaşıyordum. Loş ışıkta eter kokusu insanın etrafını sis gibi sarıyordu. Temkinli adımlarla yaklaşıyordum. Kuvözler, kekelercesine hayata tutunan yaşamların barındığı lahitler gibi boğucu havada sıralanmışlardı.

Burası bana Sömürgeler Müzesi'ndeki büyük akvaryumu hatırlatıyordu; aynı loş ışık, aynı boğucu sıcak vardı. Peki timsahlar neredeydi?

Timsah, bizim bebeğimizdi. Onu ne zaman görsem bayılacak gibi oluyordum. Enfeksiyondan şişmiş sargılı kafası, sıkılı bir yumruktan daha büyük değildi. Yatırılmamış, kusup da boğulmasın diye iki kayışla askıya alınmıştı. Donuk ışıkla aydınlanan saydam kozasının içinde, yerçekimi yokmuşçasına asılı duruyordu.

Gözyaşlarımı tutamıyordum. İnsanın hayal edebileceği en kırılgan, en dayanılmaz görüntü olabilirdi bu. Yarı embriyo yarı zombi, yaşamla ölüm arasında sarkaç gibi salınan minicik bir varlık. Aklımı sürekli kurcalayan, beni perişan eden de bundan farklı bir şey beklememe mi di. Bu çocuğun düzgün görünüşlü, sağlıklı ve mutlu doğması imkânsızdı. Bizim evden öyle bir mucize çıkmazdı. Üstelik bir annenin psikolojik durumunun bebeğin sağlığını etkileyebileceğini kabul ediyorsak, söylenecek başka bir şey kalmıyordu.

Beni altüst eden bu ziyaretlerden birinde bir karar aldım. Hayır, bir karar değildi bu, hatta bir azmetme de sayılmazdı. Bir yemin. Kendimle bir anlaşma. Bu çocuk hayatta kalırsa, başına asla olumsuz bir şey gelmeyecekti, kendime söz verdim. Onu korumak, ona bakmak için hep burada olacaktım. Bu yeşilimsi, buruşuk, eciş bücüş küçük şey bir mücevher, bir altın külçesiydi ve bundan böyle hayatımın da anlamı.

İki savaş görmüştüm. Üç çocuk büyütmüştüm. Karnımı doyurmak, hayatta kalmak, öfkeli bir kocanın yanında onurumu

korumak için mücadele etmiştim. Bugün de butiğimi ustalıkla işletiyordum. Çok daha iyisini yapabilirdim. Bu bebeği hasta babasının pençelerinden çekip alacak, kızımı bu kâbustan kurtaracaktım.

Yalnız olduğumu biliyordum. Kocam çok yorgun ve yıllardır depresyondaydı. Büyük kızım yeni evlenmişti. Michèle'in kayınvalidesi ile kayınbabası da kayıplara karışmıştı, oysa Grangé'ler bu bebekle ilgilenebilirlerdi.

Aslında böylesi daha iyiydi. Yalnız olmak, gücümü toplamama, düşman karşısında sağlam planlar yapıp esnek ve hızlı hareket etmeme izin verecekti. Bu çocuk ıstıraptan yaratılmıştı evet, ama bu ıstırapta bile umut vardı, ışık vardı. Çöplükte biten bir çiçekti o.

Birden sürüklenircesine atılan hafif adımlar duydum. Ve kızımın kocası için söylediği söz aklıma geliverdi: "Her şey olabilir." Kalbim göğüskafesimde gümbür gümbür atmaya başladı. Nefes alamıyordum. Terim üzerimde donuyordu. Bu oydu, bundan emindim.

Gölgeye çekilip kuvözlerin arasına geçtim ve girişe doğru gizlice yürüdüm. Bacaklarım tutmuyordu. Şakaklarım çarpan panjurlar gibi gümbürdüyordu. Tam olarak hissiyatım şuydu: Beni ayakta tutan şey, göğüskafesimin derinliklerine gömülmüş kalbimdi.

O buradaydı, koridorun ucunda, belki sarhoş ya da tersine, tehlikeli bir biçimde ayık, bana doğru yürüyordu. Kıyafeti kusursuzdu ama kravatı yamuk bağlanmıştı – bu da tehlikeli ruh halini, sakat beynini ele veriyordu. Yakışıklıydı ama hastalıklı yüzüyle muhteşem görünse de nefretle dolup taşıyordu sanki.

Çocuğa fenalık yapacaktı. Belki de kuvözün fişini çekecekti, kim bilir? Ya da silahı vardı – bıçak, tabanca. "Her şey olabilir."

O anı düşünerek nefes alamıyor, taş kesiliyordum. Aldığım her solukta beni bıçakladığını, soğuk bıçağının sıcak etime saplandığını görür gibi oluyordum.

Gözüme aniden ışıklı bir pano ilişti – acil çıkış levhası. Sarsak adımlarla o yöne doğru ilerledim. Cehennem sıcağından çıkıp adımlarımı hızlandırdım ve bir hastabakıcı buldum. Soluk soluğa akıl almaz gerçeği anlattım – çocuğunu ziyarete gelen bir babanın onun için tehlike arz ettiğine kim inanabilirdi?

Hastabakıcıyla geri döndük. Kapı. Loş ışık. Boğucu hava. Küçük akvaryumların arasında kimse yoktu. Bebek, kalın camekânının ardında kıpırtısız bir sarkaç gibi duruyordu. Deli olan bendim. Ama mühim değildi. Bugünlük de en kötüsünün önüne geçilmişti. Bundan böyle zarları atan ben olacaktım. Bu, bir başkasının tehdidine son kez boyun eğişimdi. Artık göze göz, dişe diş bir mücadele verecektim. Uğruna değerdi. Akvaryumda yüzen çocuğun uğruna. Bundan çok daha azı için savaşlar çıkmıştı ve bu defa zafer, Soult Bulvarı'nın olacaktı.

16
Michèle

Günler geçip gitse de takvimin artık hiçbir anlamı yoktu. Odam ışığa boğulmuştu, bense derin bir keder içindeydim.

Bir sabah kapı sertçe açıldı. Jean-Claude.

– Beaujon'a gittin mi? diye sordum.

– Hayır.

– Bebekten haberin var mı, iyi mi?

Cevap vermeden dolabı açıp eşyalarımı bir bavula tıkmaya başladı.

– Saint-Mandé'ye mi... dönüyoruz?

– Hayır, Korsika'ya gidiyoruz.

Yüreğim yerinden oynadı.

– Korsika'ya mı? Peki ama... neden?

– Senin iyiliğin için. Dinlenmen gerek.

Umutsuzluğun verdiği güçle ayağa kalktım.

– Ama ben oğlumla kalmak istiyorum!

– O hasta. Tedavi olması gerekiyor. Onun için elinden hiçbir şey gelmez. Gidiyoruz.

* * *

Sadece anakarayı değil, annelik konumumu da geride bırakmıştım. Oğlum ölüm ile yaşam arasındayken nasıl balayına çıkmış gibi yapabilirdim ki? Jean-Claude yakınmalarımı duymamak için beni yine ilaçlara boğuyordu.

Hepsini yutmuyordum ama bazen bu ilaçlar tuhaf bir şekilde beni rahatlatıyordu. Mücadele etmeyi bırakıyordum. Bu denli acı çekerken farkındalık ile ıstırap aynı seviyede olur ya, işte bu bilinç anlarını silikleştirmek üzüntümü bir nebze de olsa hafifletiyordu.

Günlerin kalın bir camın ardından geçip gitmesini seyrediyordum. Güneş vardı, evet. Otel. Plaj. Deniz gözlerimi yakıyordu. Gökyüzü beni un ufak ediyordu. Adanın kuzeyinde miyiz, güneyinde mi, hatta hangi şehre yakınız, onu bile söyleyemezdim. Hep cam vardı.

Ama insanlar da vardı. Turistler tatillerinin keyfini çıkarıyordu. Plajda onlara bakıyordum, *Batı Yakası'nın Hikâyesi*'ndeki dansçıları Champs-Élysées'ye koymuşlar gibiydi ve bu, hiç de inandırıcı gelmiyordu bana. Demek ki yaşamaya, bu güneşli günlerden faydalanmaya devam eden insanlar vardı hâlâ... Bense ayakta uyuyordum. Başka bir zaman-mekân içindeydim. Ağır hareketler, yarı kapalı gözler, rölantide çalışan beyin...

Jean-Claude her zamanki gibi ideal çift görüntüsü sergilemeyi istiyordu. Kumsalda kol kola dolaşıyorduk. O, Camel'lerini tüttürüyordu. Ölmek üzere olan bebeğimizi Paris'te bıraktığımızı tamamen unutmuş gibiydi.

Ama ben unutmuyordum. Bu benim takıntım, saplantım olmuştu. Bir fırsatını bulup gizlice Andrée'yi arıyordum. Beklediğimin aksine haberler iyiydi. Ufaklık toparlanıyordu. Kurtulmuştu. Gelişmesinin önüne artık hiçbir şey geçemezdi.

Durumun aciliyeti üzerine annemle babam hızla harekete geçmişlerdi. Bebeği onlar almıştı. Grangé'ler tarafındansa ne haber vardı ne de herhangi bir girişim. Sanki bu hikâye onları hiç ilgilendirmiyordu.

Önemli değildi. Andrée butiğiyle ilgilenirken babam bebeğin altını değiştiriyordu. Tüm kavgaların, tüm umutların konusu bu çocuk olmuştu. Her telefon görüşmesinde Roca'ların onun etrafında kenetlendiğini hissedebiliyordum, içim sıcacık oluyordu. Annem hep şunu tekrarlıyordu: "Tek eksiğimiz sensin."

Çocuğun adı Jean-Christophe'tu. İkinci adı "Marcel" olmak üzere belediyeye bu isimle kaydettirilmişti. Marcel, baba tarafından dedesinin ismiydi; tabii ki "Jean-Christophe" adını istemeyen babasına verilen bir tavizdi bu.

Bu konuda hiç geri adım atmamıştım. Karar sahibi olabileceğim tek şey buydu. Neden Jean-Christophe? Romain Rolland'ın romanı yüzünden; son günlerde herkes bunu okuyordu. Evrensel armoniye ulaşmak için kendi şeytanlarıyla mücadele eden dâhi bir Alman müzisyenin –evet, Alman– anlatıldığı bir nehir roman. Önsezi miydi?

Hayır. Bu hikâyedeki şeytan belliydi. Dıştan gelen bir tehditti. Önemli olan çocuktu. Doğrusunu söylemek gerekirse, her şeyin nedeni oydu – hamile kalmasaydım evlenmezdim de. Ama şimdi onun sayesinde ayakta duracaktım.

Sonunda Korsika'dan dönmüştük. Tatil bitmişti, tabii buna tatil denebilirse. Courteline Caddesi 4 numarada beşiği ve bebeğin eşyalarını görünce bir şeyler kabuğumu delip içime geçti. Gözlerimden, burnumdan, ağzımdan dışarı çıktı. Sessiz bir patlamaydı bu. Gözyaşlarım sel gibi akıyordu, yüzüm sırılsıklam olmuştu. Özellikle de bebeğin kıyafetleri, karnıma bıçak saplamış gibi hissetmeme neden oluyordu. Böylesine tatlı bir görüntü için nasıl şiddet yüklü bir histi bu. Nasıl yanlış bir başlangıç...

Andrée beni beşiğin yanına götürdü. İşte, doğduğundan beri neredeyse hiç göremediğim Jean-Christophe'un üzerine eğiliyordum sonunda. Bir bıçak darbesi daha. Ne hayal ettiğimi bilmiyordum. Şüphesiz reklam afişlerindeki gibi yuvarlak suratlı,

sıcacık bir bebek. Beşikten bana bakansa kafasında kocaman pansumanıyla sarımsı, sıska bir yaratıktı. Yüzündeki izler duruyordu. Hayatı kaynağında bulmayı umuyordum. Onun yerine beşiğinde solucan gibi kıvranan sağlıksız, cılız bir çocuk vardı.

O anda cehennemin derinliklerindeymişçesine derin bir umutsuzluk hissettim. Hatta boşlukta yüzüyormuşum gibi kendi kendime şöyle dedim: Ne yapalım, bunu beceremedim. Bir başka hayatta, bir başka erkekle bir başka bebek doğuracağım.

Yine ağlıyordum. Kimse beni suçlayamazdı. Sinirlerim harap olmuş, yıpranmış, tel tel olmuştu, artık hiçbir şeye dayanamıyordum. Şuurum ölü bir deri parçası gibiydi. Bu bebeğe nasıl da bel bağlamıştım... Nihayetinde ruhumun yansımasıydı o. Bu hikâyeden sağlıklı, mutlu bir şey doğması mümkün değildi.

17
Michèle

Saint-Mandé'ye dönmüştük. République Sokağı, 89 numara.

Bebeği yerleştirdik. Usule uygun düzenlemeleri yaptık – evet, sonuçta bu da bir usuldü. Jean-Christophe'un odası, beşiği, alt değiştirme masası vardı. Verdiği hayatı koruması gereken bir annenin evrensel hareketlerini arka arkaya sıralıyordum. Ama yavrucağım o kadar zayıftı ki, altını değiştirirken bir yerini kırmaktan korkuyordum. Bu işin her aşaması adeta bir sınavdı.

Genel anlamda durumumu hâlâ anlayamıyordum. Yumuşak huylu, mantıklı biriydim. Hayattan payıma düşen mutluluğu beklemek hakkımdı. Şu basit akışkanlar mekaniğine göre, ben herkese sevgiyle yaklaşıyorsam, herkesin de bana aynı şekilde yaklaşması gerekirdi. O halde ne olmuştu? Şeytan neden benim hayatımda boy göstermişti? Hindular gibi kötü karmanın bedelini ödediğime mi inanmalıydım? Hiçbir şey, kesinlikle hiçbir şey beni böylesi bir sınava hazırlamamıştı...

Uysal ama bitkin bir halde annelik –alt değiştirme, ilgi, biberon– ve karılık vazifelerimi yerine getiriyordum. Akşamları Beyefendi yesin diye yemek yapıyordum. Jean-Christophe ağlayacak diye sürekli gergindim – efendi, onun ağlamasına tahammül edemiyordu. Bu, yüzünüze bir tokat aşk edilmesi için yeterli bir sebepti.

Mutlu olabileceğim tek şey, bebeğimi Vincennes Ormanı'nda gezdirmek olurdu – annemle babam İngiliz tarzı Natalys marka muhteşem bir bebek arabası hediye etmişlerdi. Ama bu bile bana çok görülmüştü. Jean-Claude dışarı çıkamayacak kadar zayıf olduğuma karar vermişti. Çocuğu bana emanet etmek tehlikeli olabilirdi. Bunun üzerine eskiden erkek kardeşlerini ve kendisini büyüten yaşlı dadıyı işe almıştı.

Altmışlık ihtiyarı içinde bebeğimin olduğu arabayı ormana doğru iterken gördüğümde içim hınçla doluyordu; evet, hâlâ öfke patlamaları yaşayabiliyordum. Üstelik yaşlı kadın topaldı da. Bu onun kabahati değildi ama ben dururken –affedersiniz ama gençtim ve gayet de iyi yürüyordum– bebeği gezdirmesi için ona emanet etmek hangi aklın ürünüydü!

Tabii ki Jean-Claude kötü alışkanlıklarına dönmüştü – aslında o alışkanlıkları hiç bırakmamıştı. Çocuğu benimle bırakarak barları geziyordu her gece. Sabaha karşı döndüğündeyse bağırıp çağırıyor, sağa sola vuruyor, hır çıkarıyordu. Bazen çok daha kötüsü oluyordu; beni bebeği yalnız bırakmaya mecbur ederek zorla gece âlemlerine götürüyordu! Öylesi gecelerde kendimi artık yaşamıyormuş gibi hissediyordum. Fiziksel olarak acının ve tahammül sınırlarının ötesine geçiyordum.

Şüpheli tipleri, genç çiftleri eve getirmeye devam ediyor, kadınları baştan çıkarmaya çalışıyordu. Tam bir çürümüşlük. Bunlar yetmezmiş gibi alkolik kardeşi Édouard'da da evimizin anahtarı vardı, kafasına göre gelip gidiyordu. Burası girenin çıkanın belli olmadığı sefahat yuvasıydı, sapıklar eviydi. Benimse tek sığınağım Jean-Christophe'un odasıydı.

Yoldan çıkmış bu yaşam biçimi skandal yaratıyordu. Apartmandaki, hatta mahalledeki herkes şaşkındı. Henüz yirmi yaşında olmayan kardeşim Jean-Louis bile söylentileri duymuştu. Jean-Claude'un pençelerini geçirmeyi denediği, reşit olmayan kız arkadaşları vardı kardeşimin. République Sokağı 89 numarada olan bitenleri herkes biliyordu...

Yine de hayat devam ediyor, aylar ayları izliyordu. Sonbahar, kış... Jean-Claude bizi parasız, yiyeceksiz bırakıp sık sık ortadan kayboluyordu. Bir şey söylemiyordum. Geri geleceğini bildiğim için bu teneffüs zamanlarının bile tadını çıkaramıyordum. Döndüğünde leş gibi, sarhoş oluyor, ayakta duramıyordu; farklı bir yere konulmuş tuzluk ya da iyi katlanmamış bir çamaşır yüzünden bana vuruyor veya küfürler ediyordu. Kendi çocuğumun biberonlarını birçok defa yüzüme fırlatmıştı, kan revan içinde kalmıştım.

Bununla birlikte batan bir gemiye içgüdüsel olarak yapışır gibi, ev kadınlığı görevlerime sıkı sıkıya tutunuyordum. Jean-Claude'un metresleri için yemek yapıp onlara hizmet ederek kendi yerimi korumaya çalışıyordum. İstemeden, iğrençliklerinin suç ortağı oluyordum. Bir insan kendini nasıl bu denli bitirirdi?

Nedeni çok basit: Çarem yoktu. Her şeye hazırlıklı olmalı ve günlerin fazla hasar vermeksizin geçmesini beklemeliydim. Ne yazık ki evlenmiştim. Bunu geri alamazdım. Ölene kadar bu kararımdan vazgeçemezdim. Ben de dış görünüşe önem veriyordum. Başkalarına karşı evliliğimin yürüdüğü, toplumsal kurallara saygı duyduğum görüntüsünü vermek istiyordum.

Bir keresinde kayınvalidem ile kayınpederim çocuğu görmeye geldiler. Portekiz kıyılarında yaptıkları geleneksel tatillerinden dönmüşlerdi. Kayınvalidem bebeğe şöyle bir baktı, kayınpederimse başını bile çevirmedi. Doğum hediyesi mi? Hediyelik eşya dükkânından aldıkları minicik pelüş bir fil. Oyuncağı kafalarına atmak istedim. Korkuma, her şeyi içime atmama rağmen öfkem yerli yerinde duruyordu. Belki de sahip olduğum en değerli şey buydu.

Hayır, en değerli şeyim çocuktu. Her şeye ve herkese rağmen onu tüm kalbimle seviyordum. Bu sevgi içimi boydan boya sarıyor, beni alıp götürüyor, yüceltiyordu. Babasının ailesi tarafından hor görülen, babasının gaddarlığına mahkûm olan, her türlü kedere yol açan bu yavrucak, benim oğlumdu.

Sık sık bitkin ve çok fazla gözyaşı döktüğümden kurumuş bir halde, bomboş midem ve ağrıyan kollarımla yatağıma gömülüyor, bebeğime sarılıyordum. Hiçbir şey, hiç kimse onu benden koparamayacaktı. Hiçbir şey, hiç kimse onu büyütmeme, üzerine titrememe, göklere çıkarmama engel olamayacaktı. İşin aslı o anda beni ayakta tutan, bana dayanma gücü ve devam etme cesaretini veren oydu. Mutsuzluğumun derinliklerinde, bize hayat verenin çocuklarımızın olduğunu hayranlıkla fark ediyordum.

18
Andrée

Michèle her gün beni arıyor, rahatlatmaya çalışıyordu. Her şey yolundaydı. Jean-Claude çaba gösteriyor, Jean-Christophe güçleniyordu. Beni her aradığında dudaklarımı ısırıyordum. Kırık dökük ettiği bu sözlerin ardında kaygı dağları ve ıstırap denizleri varmış gibi hissediyordum. Anneleri kandıramazsınız.

Ben de endişeden perişan oluyordum; torunumuzu göremiyorduk. Jean-Claude evine gitmemizi yasaklamıştı. Michèle'e binlerce defa bu işi bitirmesini, eve dönmesini söyledim. Görgü kuralları mı? O noktayı çoktan geçmiştik. Yasa mı? Onu da öyle. Jean-Claude mu? Bir defa da bizim saldırma üstünlüğümüz olsundu. Ne tepki vereceğini görürdük. Ama kızım bu konu hakkında konuşulmasını bile istemiyordu. Korktuğundan ya da güçsüz olduğundan değildi, bundan çok daha kötüsüydü: Umut ettiğinden. Her şeye rağmen durumun düzeleceğine inanmakta diretiyordu.

Bir gün hiç telefon etmedi. Ertesi gün de. Bir sonraki gün yine aramadı. Louis de ben de ölecek gibiydik.

– Oraya gitmeliyiz.

– Ama Jean-Claude...

– Umurumda değil. Kızımızdan haber almak zorundayız!

İşini kaybettiğinden beri bir türlü kendini toparlayamayan kocam genelde uyuşuk olsa da bazen aniden canlanıyordu.

– Tamam, gidelim.

Paris'i Saint-Mandé'ye bağlayan, iki dünyanın arasında köprü vazifesi gören ve çok değil, daha bir yıl önce Michèle'in hayat dolu adımlarla yürüdüğü anacaddeye çıktık. Sağa sapıp upuzun, dik ve afili République Sokağı'nı indik, genç çiftin kapısını çaldık.

Cevap yoktu. Kapıyı çalmaya devam ettik. Saat öğleden sonra üçtü. Sonunda tanımadığımız bir kadın kapıyı açtı. Gördüklerimiz karşısında şaşırıp kaldık. Evin altı üstüne gelmişti. Yoğun, elle tutulamaz bir sigara dumanı ortalığı kaplamıştı. Her yerde izmarit dolu kül tablaları ve kırık camlar vardı. Ne Jean-Claude ne de Michèle ortada görünüyordu. Çocuk neredeydi? Her yeri aradık. Tanımadığımız insanlar kanepelerde uyuyor, giysiler yerlerde sürünüyordu.

Sonunda Michèle'i bebeğiyle banyoda bulduk, aç, korkmuş ve ağlıyordu. Jean-Claude onu üç gün önce buraya kapamıştı. Karısı ile bebeği aç biilaçken, kendisi içki arkadaşlarıyla üç gündür âlem yapıyordu.

Bu kadarı da fazlaydı. Kocam Louis öfkeden kıpkırmızı oldu. O anda onunla gurur duydum. Michèle'i ve çocuğu buradan kurtarmaya karar verdik. République Sokağı 89 numara artık bitmişti.

Ama acele etmemeliydik. Kusursuz bir kurtarma harekâtı düzenlemeliydik. Michèle'i gizlice taşımak için Jean-Claude'un olmadığı günlerden birini seçmemiz gerekiyordu.

Birkaç gün sonra, tam olarak 25 Şubat 1962'de bir öğleden sonra kayınbiraderlerimden birinin kamyonetiyle geldik. Hiç vakit kaybetmeden beşiği, bebek arabasını, çocuğun giysilerini, Michèle'in eşyalarını, özellikle de sevgili çocuğu kamyonete aldık... Acele etmeliydik; Jean-Claude her an gelebilirdi.

– Ne yapıyorsun?

Biz kamyonetin kapılarını kapatırken Michèle kaldırımda kımıldamadan duruyordu.

– Ben gelmiyorum.

Buna inanamadım. Hırpalanan, eziyet gören, yavaş yavaş yok olan kızım cehennemini terk etmek istemiyordu.

– Jean-Claude'u bekleyeceğim, diye mırıldandı. Konuşacağız. Her şey yoluna girecek...

Sesimi çıkaramadım – ellerimde hâlâ Jean-Christophe'un giysilerini koyduğumuz bir karton kutu vardı. Söyleyecek tek söz bulamadım.

O anda Louis, tartışmanın faydasız olduğunu anladı. Michèle'i tutup kamyonete itti. Çok yerinde bir tepkiydi. Tüm bunları Courteline Caddesi'nde konuşacaktık. Güvenli yerde.

19
Andrée

– Beni anlayın Andrée, çok kaygılanıyorum.

Jean-Claude çiçekleri, siyah takım elbisesi ve yakışıklı yüzüyle karşımda duruyordu. Şeytan, sürprizler konusunda hiç de cimri değildi. Kaçışımızdan sonra korktuğumuz gibi şikâyette bulunmamıştı – oysa buna hakkı vardı: Fiiliyatta Michèle evi terk etmiş ve çocuklarını kaçırmıştı.

Canavar çok daha zekiydi. Sesini çıkarmamayı, elinde bir buket çiçek ve pişman bir ifadeyle Courteline Caddesi 4 numaranın kapısını çalmayı tercih etmişti. Özürler diliyor, yanlış anlaşılma olduğunu söylüyor, Michèle'i sevdiğini ve Jean-Christophe'a onunla birlikte bakmak istediğini tekrarlayıp duruyordu. Değişeceğine, artık içmeyeceğine, tıp eğitimine devam edeceğine söz veriyordu...

– Ama daha acil bir durum var, diye ısrar etti.

Ağzım açık kaldı; karşılık veremedim.

– Acil olan şey, Michèle'i tedavi etmek. Öncelikli olan bu.

Bıraktım konuşsun, şeytanın ne kadar ileri gidebileceğini merak ediyordum.

– Sinir hastalığı var, diye devam etti sakin bir tavırla (yavaş yavaş sahte-doktor güvenini tekrar kazanıyordu). Şu an için

Jean-Christophe'la ilgilenecek durumda değil. Tehlikeli, anlıyor musunuz? Çocuğumuz için de, kendisi için de...

Bu kadarı da fazlaydı. Sözünü kestim ve bana özgü bir ifadeyle, çenemi kaldırıp dudak bükerek topu ona attım:

– Ne öneriyorsunuz?

– Vésinet'de çok iyi bir klinik biliyorum. Michèle orada dinlenebilir. Gücünü toplayabilir.

Saldırgan biri değildim ama ona tokat atmamak için kendimi zor tutuyordum. İşte o anda yüreğime dokunabilecek son kozunu, en güçlü kartını oynadı:

– Bu süre zarfında Jean-Christophe sizde kalabilir, onunla ilgilenebilirsiniz.

Bakış açım birden değişti. Bir mola verildiğini, evet, bir parantez açıldığını görür gibi oldum. Michèle zehirli kocasından uzakta kendini toparlarken biz de Jean-Christophe'la ilgilenebilecek, sağlıklı, güçlü bir şekilde gelişmesini sağlayabilecektik.

– Elbette her şeyi ben üstleneceğim.

Kahkaha atmak istiyordum. Jean-Claude hayatında bir kuruş bile kazanmamıştı. Harcadığı her frank babasının cebinden çıkmıştı. Bu durumda Grangé'ler bir kez olsun bir jest yapmış olacaktı...

Daha sonra üçümüz, ben, Michèle ve Louis bu konuyu konuştuk. Yemek odasında, çiçek desenli lamine cam avizenin altında oturuyorduk. Kızımız hiçbir konuda karar verebilecek durumda değildi. Büyülenmiş ve içi tamamen boşalmış gibiydi.

Kocamsa tereddüt ediyordu – akıl sağlığı meselelerinde karmaşık ve anlaşılmaz bir tutumu vardı. Açık söylemek gerekirse o da kişilik sorunları yaşıyordu. Onun da klinikte dinlenmeye ihtiyacı vardı...

Nihayet konuyu kestirip atan ben oldum. Jean-Claude'un önerisi kafamda sessizce yol almıştı, kanın bedende kendi

kendine yol alması gibi. Jean-Christophe bizde kalacak, Michèle de batıdaki yemyeşil ve seçkin banliyöde dinlenmeye gidecekti. Sant-Mandé cehenneminden çok daha iyiydi.

20
Andrée

Birkaç hafta sonra, 1962'nin Mart başında Le Vésinet'ye, Horace-Vernet Caddesi 40 numaradaki Villa des Pages'a doğru yol alıyorduk. Kızıma eşlik etmek istemiştim; annesinin dizlerinde uyuklayan Jean-Christophe'u da yanımıza almıştık ki bu hiç de iyi bir fikir değildi.

Pencereden kibirli konakları ve sık ağaçlıklarıyla seçkin banliyönün geçip gitmesini izliyordum. Aldığımız karardan her zamankinden daha fazla şüphe duyuyordum. Nasıl olmuştu da Jean-Claude'un bizi bir kez daha kandırmasına izin vermiştik? Eşsiz bir cazibesi ve büyüleyiciliği olmalıydı.

Aslında karşı konulmaz, çok etkili bir müttefiki vardı: Hepimizin içine kazınmış, her şeyin yoluna gireceği umudu. Bu umudun ardında ezici bir güce sahip, yanılmaz bir erk bulunuyordu: Toplumsal düzen. Hepimiz ne pahasına olursa olsun hayatımızın şu modele uymasını istiyorduk: Başarılı evlilik denen o burjuva ütopyasına.

Bu konuda şunu söyleyebilirim: Ben, bu modelin ilk kurbanıydım. Yıllar önce kocamı terk etmeliydim. Bunun yerine üç çocuk doğurmuş ve takılıp kalmıştım. Neye? Mesele tam da buydu. Neredeyse otuz yıldır hakaretlerine, tehditlerine, aşağılık

darbelerine maruz kaldığım öfkeli, hırçın bir kocaya katlanıyordum. Tüm bunlar ne adınaydı? Bir görüntü, bir sözleşme adına.

Hayatım boyunca ailemde, kocalarından ayrılamayan mutsuz kadınlar görmüştüm – ve nihayet ayrılmaya karar verdiklerinde de, birkaç gün sonra küçük bavullarıyla evlerine dönerlerdi. Neden böylesi bir yazgıya mahkûmlardı? Neden zincirlerini kıramıyorlardı? Cevap aynıydı: toplumsal kurallar. Görünüşün sarsılmaz hükümdarlığı. Bir zamanlar bizi Tanrı yargılardı. Şimdiyse komşular.

Kliniğe gelmiştik. Kör duvar, gür sarmaşıklar, hışırdayan ağaçlar. Burası son derece güzeldi – ne derseniz deyin... her taraftan zenginlik akıyordu. Yüzü allak bullak olan Michèle hıçkırıklarını bastırarak Jean-Christophe'u öptükten sonra bana verdi. Kızım tamamen yok olmuş gibi hissediyordum, kolları hareket ediyor, bacakları bükülüyordu ama kafası... Onu yolda kaybetmişiz gibiydi.

Arabanın önünde birbirimizi yüreklendirip yazışmaya söz verdik, bu birkaç haftanın çabucak geçeceğini söyledik – gerçekte ise Michèle'in dönüş bileti yoktu. Kimse burada ne kadar kalacağını bilmiyordu.

Bebek kucağımda, Michèle'in bavuluyla uzaklaşmasına baktım. Kararsız bir yürüyüşü vardı. Topuksuz ayakkabıları çakılların üzerinde bükülüyordu. Kızım gözden kayboldu. Sonunda tuhaf bir önseziyle binaya yaklaştım. O anda kanım çekildi. Bütün pencerelerde demir vardı, kapılar sürgülüydü. Michèle kendi isteğiyle hapse girmişti.

21
Michèle

Bize ilk öğretilen şey, bu kurumun kurallarıydı. Kesinlikle tartışmaya açık değildi. Odanızdan çıkma yasağı (kapıların kulpları bile yoktu). Dışarısıyla temas kurma yasağı – telefon yoktu, mektuplarınız sürekli okunurdu, hastabakıcılar hiç konuşmazdı. Öğle ve akşam yemeklerinin, gezintilerin saatleri hep belliydi. Her gün sorumlu psikiyatrla görüşme yapılıyordu. Tedaviye büyük bir titizlikle uymak, yani yazdığı ilaçları içmek şarttı.

Eskiden, başka bir mekân-zamanda mutlaka isyan ederdim. Şimdiyse başımı kukla gibi sallayarak her şeyi kabulleniyordum. Üstelik açık konuşmak gerekirse, birilerinin sorumluluğumu tamamen üstlenmesi hoşuma gitmiyor da değildi. Artık kendime bakacak halde değildim. Bedenim, başım külçe gibi, taşıyamayacağım kadar ağırdı. Anlayacağınız, her gün, her saat ne yapmam gerektiği söylenirse büyük bir uysallıkla yerine getirecek durumdaydım.

Bu arada, hastalığım tam olarak neydi? Bunu kimse bilmiyordu ama ciddi bir şey olduğu belliydi. Buraya gelir gelmez 1 Mart 1962 tarihli, imzalı ve kaşeli bir sayfa görmüştüm:

Aşağıda imzası bulunan ben Doktor M. H. Revault d'Allonnes, Madam Jean-Claude Grangé'nin acilen kliniğe yatırılmasını gerektiren sağlık sorunları olduğunu beyan ederim.

"Madam Jean-Claude Grangé"yi aklımın bir köşesine yazmıştım. Ben, Jean-Claude'un malıydım. Beni buraya kapayan, kliniğin parasını ödeyen, Villa des Pages'ın kalın duvarlarının ötesinden ipleri tutmaya devam eden oydu.

Psikiyatrlar benim durumum karşısında ikirciklilerdi. Hastalığımın ne olduğunu anlamıyorlardı. Bitkin düştüğüm kesindi. Zayıflamış olduğuma şüphe yoktu. Kafamın karışık olduğu da su götürmezdi. Ama ruhsal rahatsızlığım tam olarak neydi? Beni hangi sınıfa dahil etmeliydiler? Benim durumumda sınıflandırma bilimi pes ediyordu.

Bu kadar zayıf olmasaydım onlara söylerdim, açıklardım. Çünkü son derece ilginç bir vakaydım. Hastalığım, sahte doktor kocamın benim üzerimde zorla uyguladığı tedaviye dayanıyordu. Evet, hastaydım ama aynı zamanda mağdurdum da. Hastalığım, yuttuğum ve beynimi mahveden o sakinleştiricilerden kaynaklanıyordu. Olmayan hastalığınız yüzünden sizi tedavi ediyorlarsa, sadece bir yan etki haline geliyordunuz.

Villa des Pages Kliniği'nin olumlu bir yanı da vardı: Sizi dışarı çıkarmadıkları gibi, kimseyi de içeri almıyorlardı. Diğer herkes gibi Jean-Claude'un da içeri girmesine izin yoktu. Dolayısıyla güvendeydim.

Her gün, benden sorumlu doktorla görüşme hakkım vardı (kendisi, klinik müdürünün karısıydı). Sözcükler yavaş yavaş geri geliyor, hikâyem ortaya çıkıyordu. Ayrıntıları anlatıyordum. Psikiyatrın yüzü buruşmaya başlıyordu. Saçmalamıyorsam, yaşadığım şey ciddi bir beyin yıkama sürecine benziyordu. Buraya yanlış kişiyi kapatmış olabilirlerdi...

Peki bana gerçekten inanıyor muydu? Villa des Pages'daki hastalar pek de güvenilir tanıklar değildi.

– Her halükârda, dedi sonunda, öncelikle dinlenmeye ihtiyacınız var. Akıl ve beden sağlığınıza kavuşmanız gerek. Yalnızlık ve uyku size iyi gelecek.

– Ama... ya Jean-Claude?

– Kocanızı düşünmeyin. Kimseyle görüşmek zorunda değilsiniz... özellikle de onunla.

– Siz... onun gelemeyeceğinden emin misiniz?

– Hanımefendi, bu kuruluş her türlü güvenlik garantisini veriyor. Kimse izinsiz içeri giremez.

Kendimi az çok rahatlamış hissetmeye başladım. Gerçekten de günler kocamdan uzakta akıp giderken durumum düzeliyordu. Reçete edilen ilaçları içmeyi kabul ediyordum. Günlük döngülerle tekrar bağlantı kuruyordum: Geceleri uyuyor, gündüzleri yaşıyordum ya da en azından hayatta kalıyordum. Gücümü topluyordum, güvenim yerine geliyordu, en ufak gürültüde yerimden sıçramıyordum artık. Her geçen gün beni korkudan, şiddetten –Jean-Claude'dan– uzaklaştırıyordu.

Bu sonuçları daha da ileri götürmek için bana uyku kürü uygulamaya karar verdiler. Bir kez daha büyük bir mutlulukla kabul ettim. Bu istirahat kumsalını, çevireceğim bir sayfa gibi hayal ediyordum. Uyandığımda yepyeni bir kadın olacaktım. Ya da daha ziyade, yeniden o eski Michèle olacaktım.

Bu kürün ne kadar sürdüğünü bilmiyorum. Günlerce olmalıydı, belki de bir ya da iki hafta. Sonunda bir sabah gözlerimi açtım. Bu kadar uzun bir uykudan sonra sersemlemiş bir halde uyanan Pamuk Prenses ya da Uyuyan Güzel gibiydim. Yarı uyur yarı uyanık bir halde kendimi bir orkide gibi taptaze hissediyordum. Tenim, Walt Disney'in çizgi filmlerinde gördüğümüz prenseslerinki gibi porselen görünümünde olmalıydı.

Gerindim, bedenimde dolanan bu akışkan ve latif özsuyunun tadını çıkardım. Evet, ilk defa bu sabah hayatı açık gri

görüyordum – odamın panjurları kapalıydı, gün ışığı parmak uçlarında içeri girerek etrafa uçucu bir loşluk yayıyordu.

Yakında bebeğime, annemle babama, sükûnete kavuşacaktım. Peki ya Jean-Claude? Şimdilik onu düşünmüyordum. République Sokağı cehennemi uzaktaydı. Zaten orayı neredeyse unutmuştum bile; uyandığınızda zihninizde dağılan bir rüya gibiydi. Hepsi uzun bir kâbustu, belki de hiç yaşanmamıştı.

Ama tam da o anda bir kumaş hışırtısıyla yerimden sıçradım. Kalbim aniden kuvvetle çarpmaya başladı. Beynimde bir tehlike işareti çaktı.

– Biri mi var?

Bir hemşire olabileceğini düşündüm. Karanlıkta daha iyi görebilmek için gözlerimi kıstım. Bakışlarım soluk bir lekeye takıldı.

– Kimsiniz? Kim...

Sorum, korkunç bir çığlığa, boğazımı yırtan bir haykırışa döndü. Jean-Claude beyaz bir önlük ve stetoskopla doktor gibi giyinmiş, yatağımın önünde duruyordu...

22
Michèle

Bedenimin derinliklerinden yakıcı bir safra gibi fışkıran bu çığlık acılarımın özetiydi aslında. Her şeyi kaplayan cehennem gibi bir acıydı. Bundan asla kurtulamayacaktım. Jean-Claude benim için, sadece benim için hep burada olacaktı. Zekâsı, dalavereciliği, küstahlığı her türlü korumayı aşmasına, herkesi kandırmasına olanak veriyordu (hemşireler koşup gelene kadar ortadan kaybolmuştu bile). O benim içimdeki kâbus, lanetim, yanı başımda dolanan şeytan, bana el uzatan ölümün ta kendisiydi.

İçeri bu şekilde sızmasından sonra elbette hastalığım iyiden iyiye şiddetlenmişti. Günün her anı adeta bir işkenceydi. Her yerde onu görüyordum. Onun sesini işitiyor, varlığını hissediyordum. Gölgeler artık gölge olmakla kalmıyor, onun sessiz varlığı haline geliyordu. Hışırtılar artık sıradan gürültüler değil, bana yaklaştığının habercisiydi... Ürperiyor, zangır zangır titriyor, güçlükle nefes alabiliyordum. Tüm dengem bozulmuştu, üzerimde büyük bir baskı hissediyordum.

Güvenimin yerine gelmesi günlerce sürse de fiziksel açıdan düzelmekte olduğumu hissediyordum. Kafamın içi karmakarışık, sanrılarla doluydu ama Jean-Claude'un ilaçlarından mahrum kalan metabolizmam dengeye kavuşuyordu. Bu çok

tuhaftı, bir psikiyatri kliniğindeydim ve burada ilaçlardan arındırılıyordum.

Aileme telefon etmeme izin yoktu ama onlara yazabiliyordum. Karşılığında da Jean-Christophe'tan haber alabiliyordum. Andrée bana fotoğraflar gönderiyor, Louis de benim için bir tür haftalık defter tutuyordu. Yanlarındaymışım gibi geliyordu bana. Ablam Danièle ile kardeşim Jean-Louis de bana yazıyorlardı. Kendimi kuşatılmış ama tuhaf bir biçimde de özgür hissediyordum. Jean-Claude burada değildi, beni engelleyemez, herkesten uzaklaştırıp hapsedemezdi.

Hafızamda boşluklar olsa da akli melekelerim yerine geliyordu. Bu his beni korkutuyordu. Şu ya da bu olayı hatırlamaya çalıştığımda opak bir gözbağı o sahneyi siliyordu sanki, hani fotoğraflardan bir yüzü silmeye çalıştığınızda olduğu gibi. Doktorlar bu semptomların hızla yok olacağını söyleyerek beni yüreklendiriyorlardı.

Andrée'ye şöyle yazıyordum:

Ne perişanım ne de fazla coşkulu, öfkeli de değilim, Jean-Christıophe'la ve sizinle huzur içinde yaşama arzusundan ve sağduyulu bir kabullenişten başka bir şey hissetmiyorum.

Kerataya gelince, fotoğrafta onu tanıyamadım! İnanamıyorum, ciddi, neredeyse mutsuz ifadeli kocaman bir oğlan olmuş! Umarım fotoğrafta öyle görünüyordur...

Gönderdiğiniz bu fotoğraf beni mutlu ettiği kadar ağlattı da. Gülüp oynarken çektiğiniz bir başka fotoğrafını gönderebilir misiniz? Bu fotoğrafta gerçekten çok ciddi. Her an ağlayacak gibi. Bu tarafı bana çekmiş; gülmediğinde çok üzgün görünüyor.

Canım oğlumla ilgili verecek başka bir nasihatim yok sanırım... Her şey iyi görünüyor. Oynuyor mu? Gülüyor mu? Tüm bu olan bitenlere tepki gösteriyor mu?

Artık gönderdiğim ve aldığım mektupların ritmine göre yaşıyordum. Courteline Caddesi 4 numaranın günlük yaşamını uzaktan paylaşıyordum; aklıma gelebilecek en iyi tedavi de buydu.

Bir başka mektup:

Nihayet yazabiliyorum. Buna izin var. İnişlerim çıkışlarım olsa da daha iyiyim. Kendimi "dengeleyemiyorum." Psikiyatr Madam d'Allones dün geldi. Kuşkusuz onu seviyor ve güveniyorum. Burada biraz daha kalmam gerekiyor...

Benim küçük haydudum nasıl? Sen işlerini nasıl düzenliyorsun? Umarım ki o küçük beyefendiyi de alıp Courteline Caddesi ile Charenton arasında günde iki kere otobüs yolculuğu yapmıyorsundur. Bu delilik olur. İkinizin Charenton'da kaldığınızı düşünmek istiyorum. Evdeki erkeklerden uzak kalmak sana iyi gelir.

Jean-Christophe'a her gün benim fotoğrafımı göster. Beni unutmasın!

Ufaklığa benim için sıkı sıkı sarıl, seni de binlerce kez öpüyorum. Sizi tekrar görmek için sabırsızlanıyorum.

Bu mektupların üzerimde çifte etkisi oluyordu. Bir yandan iyi olduğumu kanıtlamak için bütün ikna gücümü ortaya koyuyordum, bir yandan da bu satırları yazmak bile durumun korkunçluğunu yüzüme vurarak yüreğimi dağlıyordu. Onlar dışarıda, ben içerideydim. Onlar hayatta, ben ölüydüm. Takvim bu haftalık trajediyi, sürekli tekrarlayan bu tabloyu gözler önüne seriyor ve ufukta hiçbir değişiklik görünmüyordu.

Zaten "dışarısı" da hayalini kurduğum cennet değildi artık. Andrée mektuplarından birinde Jean-Claude'un yeniden saldırıya geçtiğini itiraf etmişti. Evi terk ettiğim için beni resmen suçluyordu, çocuğumuzu en kısa sürede geri almak için avukatlarını görevlendirmişti. Hatta ben yokken çocuğun büyükannesi ile

büyükbabasının evinde yaşadığını tespit etmesi için bir adli görevli bile göndermişti.

Plan dâhiyaneydi: Çocuğuyla ilgilenmeyi beceremeyen bir anne olduğumu ispatlamak için beni içeri tıktırmıştı anlaşılan.

Babam da bir mektubunda, Jean-Claude'un çocuk kaçırma suçlamasında bulunduğunu, çocuk üzerinde hak iddia ettiğini, Louis'yi "kodese" tıktırmakla veya sınır dışı ettirmekle (babam hâlâ Fransız vatandaşı değil) korkuttuğunu yazdı.

Bu satırları okumak bile Saint-Mandé'de yaşadığım dehşeti hatırlatarak göğsümün sıkışmasına neden oluyordu. Jean-Claude sessiz sedasız patlak veren krizleriyle hiç bitmeyen bir sıtma gibiydi. Karşısına çıkan her şeyi yok eden humma.

Çaresizce, kimseye yardımı dokunmayacak mektuplar yazıyordum. Kapı kulpu olmayan odamda tutsak bir halde, çocuksu yazımla kaleme aldığım kelimeler cehennem ateşine dökülen birkaç damla kutsal su gibi görünüyordu.

Üslubum çocuksuydu, bunu biliyordum ama hikâyem, ihanete uğramış, hiçe sayılmış bir masumiyetin hikâyesiydi. İnsan yirmi yaşındayken bin bir hale bürünemez.

> Yeni bir kriz yaratırsa hukuki yollara başvurup ortalığı velveleye vermekten çekinmeyin. Teyzem sayesinde avantajlı durumdayız ve bu müthiş bir şans! Dişe diş karşılık vermekle ne iyi etmişsiniz!

Teyze dediğim, Andrée'nin kardeşi Colette'ti; bir hukuk bürosunda çalışan basit bir memurdu ve karşı tarafın avukatları karşısında zayıf bir rakipti; o avukatların arasında Céline ile OAS[12] üyelerini savunan, Jean-Marie Le Pen'in arkadaşı, aşırı sağcı Jean-Louis Tixier-Vignancour da vardı... Jean-Claude'un çıkarlarını korumak için daha iyisi bulunamazdı; şeytanla işbirliği yapan iblis.

12. Organisation de l'armée secrète (Gizli Ordu Örgütü). Cezayir'in bağımsızlığına engel olmaya çalışan silahlı, siyasi örgüt. (ç.n.)

Bugün yarın Doktor d'Allonnes'un gelmesini bekliyorum ama şunu kabul etmek lazım ki, gerçekten düzelmiş hastaları bırakıyorlar sadece, bu işin şakası yok! Kabul edin ki haklılar! Hastalığımın depreşmesini istemiyorum, yani çıkamam!

Sonunda ben de hasta olduğuma inanmıştım. Hastalıktan önce fikir vardır. Bedenden önce de zihin vardır. Jean-Claude hastalığı zihnime bulaştırmıştı. İyileştirilmeye çalışıldıkça hasta olduğuma inanmıştım.

Saf üslubum beni gülümsetiyordu – gözyaşlarıyla ıslanan bir gülümseme. "Bu işin şakası yok", "yani çıkamam!" Bunlar, parmaklıkların ardına kapatılmış bir çocuğun zavallı sözleriydi.

Bazen babamın çektiği evlilik fotoğrafı düşüyordu aklıma: beyaz tayyör, tafta şapka, pütürlü kahverengi deriden çanta... O sahnenin –verilen o sözün– üzerinden bir yıldan az zaman geçtiğine kim inanırdı? Bu gidişle, gelecek bize ne getirebilirdi? Hatta gelecek diye bir şey var mıydı?

23
Michèle

O gün büyük gündü, doktorlar beni "bırakmaya" hazırdı. Buna inanamıyordum. Mutlu değildim, mutluluktan uçuyordum. Babama haber verilip verilmediğini sorduğumda, aileme durumun bildirildiği söylendi. Betim benzim attı. "Aileme mi?" O anda yıldırım cevap gibi muhteşem bir buket kırmızı gül geldi. İçinde Jean-Claude'un imzasıyla bir cümle vardı: "Seni almaya geliyorum."

Ağır, ıslak, kokulu, kiraz rengi gülleri elimden bırakıverdim. Bir sandalyeye çöktüm. Henüz kafesimden çıkamadan işte yeniden tutsaktım. Psikiyatrları görmek istedim. Özür dilediler. Bir karışıklık olmuştu. Bir hata. Hiç kimse tam olarak kimin kime haber verdiğini bilmiyordu. Ama kesin olan bir şey vardı: Jean-Claude yoldaydı.

Paniğe kapılmıştım. Ama hemen uysallaşarak bavulumu hazırlamaya başladım, ruhum ölü gibiydi. Kıyafetlerimi güzelce katlayarak yerleştirdim, kitaplarımı, mektuplarımı da bavula koydum... O anda yine kendimde değildim. Evet, iyileştiğimi sanmıştım ama bu hastalık benim değildi. Ben onundum, hastalığın adı da Jean-Claude'du.

Sonunda odamdan çıktım, koridordan geçip merdivenden indim. Özgürlüğe doğru olması gereken yürüyüş bir idam yürüyüşüydü aslında. Oğlumu tekrar ne zaman görecektim?

Bavulum ve çiçeklerimle (çiçekleri bırakmamıştım, onlar prangalarım gibiydi) ana koğuşun eşiğine geldim. Taş bir banka oturdum. Kocamı bekledim. Celladımı.

Ama bir sürpriz oldu: Parlak çimenlerin, gür ağaçların, beyaz çakıl taşlarının olduğu bahçe yolunda bir taksi belirdi, korkunç Triumph değil. Arabadan babam çıktı.

Daha sonra öğreneceğim gibi, o gün olağanüstü durumlar bir araya gelmiş, o perişan adam, öfkeli ve depresif ama akıl almaz derecede cesurca çıkışları da olabilen Louis beni almaya karar vermişti.

Bir hafta önce aileme nihayet beni görme izni çıkmış, babam da bu görüşmenin etkisinden kurtulamamıştı. Kızının durumu akıl alır gibi değildi... Bir deri bir kemik kalmış, cildi sigara kâğıdı gibi bembeyaz kesilmişti. Konuşmam hâlâ dengesizdi. Gülümsemem ise insanda ağlama isteği uyandırıyordu.

Louis bu enkazı görünce, eminim ki, Kurtuluş gününde omuzlarında taşıdığı nekahet dönemindeki çocuğu, Essone'daki kır evimizde koşup oynayan sarışın küçük kızı ya da her zaman "birlikte dansa gidilecek en güzel", ışıl ışıl genç kadını da görmüştü.

Ama onu asıl kasıp kavuran şey, iskelet görüntüsüydü; sözcükleri bir araya getiremeyen, sürekli kafasını kaşıyan mavimsi, soluk benizli, tam bir röntgen görüntüsü. Çocuğuna ne yapmışlardı böyle?

Louis hafta boyunca bu travmatik buluşmayı kafasında evirip çevirmiş ve enstitünün kapısını kırmak, bir çırpıda bütün belgeleri imzalamak pahasına da olsa beni almaya tam da bugün karar vermişti. Hiç tartışacak ruh halinde değildi. Artık saçmalığa son verme zamanı gelmişti.

İşte şimdi de bana doğru yürüyordu, bavulumu alıp beni

taksiye itti. Artık nerede olduğumu bile bilmeksizin tek bir şey sordum:

– Bu çiçekleri ne yapayım?

Babam gülleri hınçla alıp yere fırlattı. Nefes almaya fırsat bile bulamadan hareket ettik. Kliniğin demir kapısını geçerken, karşı yönden gelen Triumph'ünün direksiyonunda çılgın bakışlarıyla Jean-Claude'u gördük.

24
Michèle

Herkesin peri masallarından pay almaya hakkı vardır, benim bile.

Cilalı parkeleri, geniş mobilyaları, çiçek desenli lamine cam avizesiyle aile evimize kavuşunca olağanüstü bir şeyi yeniden bulmuş gibi oldum: hayat, sadece hayat, düzenli, huzur dolu hayat. Olaysız geçen günlük yaşamın sıcaklığı, hayatın büyük bir huzur içinde aktığı mütevazı dairenin rahatlığı.

Berrak sularda seken dümdüz bir taş gibi, dudaklarımdan bir tebessüm kaydı. 30'lu yıllardan kalma o eski büfeyi okşadım, mutfağa ve tezgâha bir göz attım, duvarlara asılı son derece çirkin ama bir o kadar da tanıdık olan tablolara göz kırptım.

Ve en önemlisi, yavruma kavuşmuştum.

Orada, oyun küpleri ve ahşap oyuncaklarıyla salondaki kırmızı halıya oturmuştu. Sarı saçlar, yün yelek, ayaklarını kalıp gibi saran, boynunu sıkıca kapayan pamuklu tulum.

O anda bir, hatta iki mucize oldu.

İlki, Jean-Christophe'un geçen kış gördüğüm sıska, raşitik çocukla ilgisi kalmamıştı. Kilo almış, gücünü toplamış, şekle şemaile girmişti. Forseps izleri de, enfeksiyondan kaynaklı şişlik de yok olmuştu.

Çok sevinmiştim. Ellerimi çırptım. Elimde olmadan gülüyordum. İşte benim haydudum! Hücremin dört duvarı arasında sürekli düşündüğüm. Tapınılası ve taptığım! Ekmek gibi kabarıp büyümeye ve yakında yürümeye hazırdı.

Diğer mucize mi? Jean-Christophe döndü, başını kaldırdı, annesini gördü. O anda, bir altın damlası gibi asılı o bir saniyede, doğadaki sık yapraklı bir gelincik gibi kızardı. Gündoğumundaki güneş gibi kızardı. Geceye kafa tutan şenlik ateşi gibi kızardı.

Kalbimin yerinden oynadığını hissettim. Her atışının arasındaki sessizliği açık seçik duyuyordum. Göğüskafesimin içindeki hayat soluğunu tutmuş, bekliyordu.

Titreyerek, hatta zangırdayarak eğilip çocuğumu kollarımın arasına aldım. O anda yanağının sıcaklığını kendi yanağımda hissedebiliyordum. Tombalağım ne kadar da ağırdı!

Süte batırılmış çörek ya da kolalı suya yatırılmış çamaşır gibi kokuyordu, zaten kolalı suyun kokusunu kim ayırt edebilirdi ki?

Ağlayıp ağlamadığımı bilmiyordum. Hayır, ağlamak yoktu. Gözyaşları bitmişti artık. Burnumu minicik ensesine gömerek bu yumuşacık cildin sırrını anlamaya, ortaya çıkarmaya çalışıyordum. Büyük bir mutluluk ve heyecanla gözlerimi kapadım. Bu sıcaklık...

Bu, yeni bir toprağa dokunmak, beklenmedik bir dünyanın yeşermesi gibi bir şeydi. Şimdi sıra bendeydi; oğlumu örnek almalı, onu taklit etmeli, kilo almalı ve sağlığımı geri kazanmalıydım. Şimdi sıra...

Düşünceler ve kararların canı cehenneme. Artık o noktada değildik. Şimdi sevgiyi ve hayatı yaşama noktasındaydık. Oğluma sıkı sıkı sarıldım, neredeyse kemiklerini kıracaktım.

Artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktı.

25

Yeniyetmeliğimde Mauro Bolognini'nin bir filmini görmüştüm; İtalyancası *Per le antiche scale* (Eski Merdivenden Aşağıya) olan ve Fransızcaya *Vertiges* olarak çevrilen 1975 tarihli film beni çok etkilemişti. Marcello Mastroianni ile Françoise Fabian, Marthe Keller, Barbara Bouchet gibi dönemin güzel yıldızlarının rol aldığı, artık büyük ölçüde unutulmuş filmde olaylar 30'lu yıllarda bir psikiyatri hastanesinde geçiyordu.

Hikâye, psikiyatrinin iki yaklaşımını karşı karşıya getiriyordu: Biri, yakışıklı Marcello'nun temsil ettiği, deliliği organik bir olgu olarak gören yaklaşım – buna göre, delilik bir mikroptan, virüsten kaynaklanıyordu. Diğeri ise Françoise Fabian'ın temsil ettiği, her şeyi hastanın öyküsüne bağlayan psikanalitik yaklaşım – hastanın çevresi, travmaları, maruz kaldığı etkiler...

Kamera. Çekim. İki doktor akıl hastalarıyla (korku türünde çok başarılılar) dolu avluda gezinirler. Fabian her hastanın travmasını, psikozlarının tek nedeniymiş gibi sıralar.

– Anna, tekrar söylüyorum, diye ısrar eder Marcello, kimileri yaşadıkları şiddetten sonra deliriyor, kimileri delirmiyor. Neden?

Bunun üzerine Françoise Fabian kararsız, ikircikli bir ifadeye bürünür.

– Belki de zihinsel kırılganlığımız yüzünden... diye karşılık verir.

Anna'nın bu kararsızlığında insan zihninin bütün gizemi gözler önüne serilmektedir. Aynı şekilde tepki vermeyen o duyarlı zarın gizemi. Deliliğin kaynağı, tamamen kişiden kişiye değişebilen psişik etkilenebilirlikte yatar. Bir ensest mağduru dengesini bulabilirken, başına hiçbir şey gelmemiş bir başka çocuk, hafızasına kazınmış, görünüşte basit bir aşağılanmanın etkisinden kurtulamaz.

Nereye gelmek istiyorum? Babama. Onun deliliği nasıl açıklanabilir? Akıl almaz acımasızlığı? Taşkın ruh hali? Düşünce yapısındaki olağanüstü karmaşa? Çocukken şiddete mi maruz kaldı? Travma mı yaşadı? Tam olarak değil. Veya yakışıklı Marcello'ya inanacak olursak ona delilik virüsü mü bulaştı? Hastalıklı bir geni mi var? Ailesinde başka deliler de var mı? O da yok.

Açıkçası durumu tam bir muamma.

Babamın Batı Virginia'da yaşayan küçük kız kardeşi Sylvie buna bazı açıklamalar getirdi ama babamı mazur göstermeye hiç çalışmadı. Ona göre, yeniyetme Jean-Claude, babalarını metresiyle yakalamış ve bu sırrın ağırlığını tek başına yüklenmek zorunda kalmıştı. Böylesi bir olay gerçek şok etkisi yaratabilir mi? Kaldırılmayacak denli ağır bir yük olabilir mi? Deliliğini açıklayabilecek şiddetli bir ruhsal karmaşa mı yaşamıştı? Sanmam.

Jean-Claude tıp fakültesindeki ilk yılını çok kötü geçirmişti – ne de olsa arada sırada fakülteye gidiyordu. Bu sadist adam otopsi derslerini ve cerrahi eğitimleri kaldıramamıştı. Elbette bunlar pek hoş şeyler değil. İnsan düşüp bayılabilir. Ama onun gibi bir ruh hastası da olmaz kesinlikle.

Babamın durumu, çocukken dövülen ya da hiç sevilmeyen birinin –yuvasında dengesini bulamamış, kök salamamış birininkötü bir insan olacağı teorime uymuyor. Grangé'lerin evi korkunçtu, rayından çıkmıştı ama Jean-Claude dışlanan, hatta şiddet gören bir çocuk olmamıştı hiçbir zaman. Aksine. Annesi onu yüceltiyor, babası ise ne kadar hayal kırıklığı yaşasa da ona her zaman en iyisini sunuyordu. Ailenin gözde oğluydu ama onun için hiçbir şey yeterince güzel değildi.

O halde?

O halde, bilmiyorum. Bir hastalık, bir virüs olmalıydı. Babamın durumunda organik olgu yaklaşımı ağırlık kazanıyor. Yani Françoise Fabian'ın yaklaşımındansa Marcello Mastroianni'nin yaklaşımı.

Her halükârda babam tedavi edilmeliydi. En azından topluma zarar vermemesi için. Babası Marcel'in hatalarından biri de onu bir uzmana götürmeyi kabul etmemesiydi. Psikiyatriden nefret ediyordu. Halbuki doktorlar Jean-Claude'u tedavi edebilirlerdi. Bunda başarılı olamasalar bile onu bir hastaneye –zor vakaların olduğu bir birime– yatırabilirlerdi.

Bugün bu satırları bana Jean-Claude yazdırıyor. Yazacaklarımı kulağıma fısıldayan, sürprizleri kurgulayan, gerilimi yöneten o. Kitabımın iplerini o tutuyor; acımasızlık konusunda o kadar yaratıcı ki, bu maceranın gerçek kahramanı –anti-kahramanı– o.

Annem ile babam topu topu iki yıl birlikte yaşadılar; bu kitabın en iyi bölümlerini de o iki yıl oluşturuyor. Üzücü ama şaşırtıcı değil. Alfred Hitchcock ne demiş? "Kötü adam ne kadar başarılıysa, film de o kadar başarılı olur."

Canavar nitelemesini hak eden bütün kötü adamlar gibi babamın da müthiş bir zekâsı vardı. Şu sözcüğün içi bu kadar boşaltılmamış olsaydı ona bir eldiven –jiletlerle kaplı bir eldiven– gibi otururdu: Makyavelist. Jean-Claude sadece kaba, edepsiz, ahlaksız değil, aynı zamanda kurnaz ve manipülatör bir adamdı. Cazibesi ve ikna kabiliyetiyle tam bir blöf ustası, hin bir stratejistti. Şeytanın cazibesi mi? Belki.

Jean Renoir 1959'da Robert Louis Stevenson'ın *Dr. Jekyll ve Bay Hyde'ın Tuhaf Hikâyesi* adlı romanını sinemaya uyarlar. Film büyük bir başarı yakalayamasa da tuhaf, neredeyse ezoterik bir çekiciliğe sahiptir. Aktör Jean-Louis Barrault, siyah beyaz çekim, Paris'te Paul-Doumer Caddesi'ndeki, girişi cam tuğlalarla döşenmiş 50'li yılların o apartmanı...

Renoir isimleri değiştirmiş; Doktor Jekyll, Cordelier olmuş, Bay Hyde da Opale. Kurt adamlarınki gibi kaşları, tiklerle kasılan bedeni, üzerine çok büyük gelen kostümü, ölümcül bastonuyla Barrault dehşet verici bir karakter ortaya çıkarmış. Kötülüğün vücut bulmuş hali. Opale bir kız çocuğuyla mı karşılaşıyor? Onu öldürüyor. Bir topalla karşılaştığında? Onu yere düşürüyor. Bebekli bir kadın gördüğünde? Bebeği kaçırmaya çalışıyor. Öksürük kriziyle güçten düşmüş bir adam varsa? Adamı bastonla vura vura öldürüyor, öyle ki baston paramparça oluyor...

Opale, benim babam.

Beyni tamamen kötülüğe çalışıyor. Kendi türünde tek kelimeyle kusursuz. Elmas uzmanlarının *flawless*[13] dediği türden. En ufak pürüz, en ufak kusur yok. Ama o, bir kara elmas, ne parıltısı ne ışığı var. Saf kötülük hülasası. Ne kadar ararsam arayayım, ifade tutanaklarında da, Sylvie'nin anlattıklarında da bu adamla ilgili en ufak olumlu bir yan, en ufak pırıltı bulamıyorum.

Doktor Jekyll gibi ya bir ilaç içmiş ya da kendine bir serum –bir kötülük özütü– vermiş. Damarlarında tamamen zehirli bir madde dolanıyor. Evet, Jean-Claude, Bay Hyde'ın ya da Opale'ın ta kendisi ama Jekyll'sız, Cordelier'siz. Tabii her zaman olmayı hayal ettiği doktoru saymazsak, ki o şansı da zaten hiç yoktu.

Hayatım boyunca onu düşünmekten kaçındım. Hiç çaba sarf etmeden, öylesine, doğal olarak. Bu inkâr kendiliğinden oluyordu. Hayatta kalma meselesi. Aynı zamanda sağduyu meselesi de. Onu hiç tanımadım, kim olduğunu, nasıl öldüğünü, nasıl yaşadığını da hiç araştırmadım. Benim için yoktu. Hep şu büyük dengesizlikle yaşamayı bildim: Bir yanda annem ve anneannem, diğer yanda, eh... açıkçası, hiç kimse. Bu şekilde bir ipin üzerinde yürüdüm. Çekirdekten yetişme bir ip cambazı gibi uçurumun üzerinde ilerledim.

---

13. Kusursuz. (ç.n.)

Genelde babamı hiç tanımadığımı ya da ben yeniyetmeyken öldüğünü söylediğimde duruma uygun, üzgün, şefkat dolu yüz ifadeleriyle karşılaşırım. Oysa yanılıyorlar. İnsanın babasıyla –özellikle de öyle bir babayla– görüşmemesinde üzülecek bir şey yok.

Sevgi bağına inanıyorum, kan bağına değil. Aileniz sizi yürekten seven insanlardır, sizi dünyaya getirenler değil.

Jean Cocteau, Pierre Reverdy'nin şu muhteşem sözünü alıp *Les Dames du bois de Boulogne* adlı filmde kullanmıştı: "Aşk diye bir şey yoktur, sadece aşkın kanıtları vardır."

Paris Asliye Mahkemesi kalemindeki resmi tutanakları incelerken bir hâkimin kullandığı tüyler ürpertici bir ifadeye rastladım. Jean-Claude'un iğrenç tutumunu ifşa ederken, babalık rolünü salt bir "fizyolojik dürtü"ye indirgemiş.

Çok güzel söylemiş. Aslında onunla aramdaki bağ bu kimyasal salgıyla sınırlı. Bu hem çok büyük bir şey hem de pek önemli değil. Milyarlarca kromozom ve protein. En ufak bir duygusal bağ yok. Burada durabilirdi. Ne yazık ki Jean-Claude işi abarttı. Babalık rolünü oynamayı, yani her şekilde, her düzeyde kötülük yapmayı istedi...

26

2023 yılında Frédéric Beigbeder *Conversations chez Lapérouse* adlı program için benimle röportaj yaptıktan sonra kayıt dışı olarak o meşhur soruyu sordu:

– Peki böyle şeyler aklına nereden geliyor?

Ona geçmişimin kaotik olduğunu ve hayal gücümün o tüyler ürperici başlangıçtan etkilenmiş olabileceğini söyledim. Beigbeder daha fazlasını bilmek istedi. İtiraf ettim. Doğumuma ilişkin anlattığım bir iki olay (sırlarımı açıklama konusunda hiç cimri değilimdir), otobiyografik kurgu konusunda usta olan Beigbeder'nin yerinden sıçramasına neden oldu.

– Ama elinde muhteşem bir malzeme var! Bunları mutlaka yazmalısın!

Fikir yavaş yavaş oluştu. Ama sanıldığı nedenlerle değil. Bu kitap bir katarsis ya da şeytan çıkarma işlevi görmeyecek. Bu çok kolay olurdu, zaten geçerliliğini de yitirmiş durumda. Bununla birlikte bir psikanalistin divanında sekiz yıl geçirdim. Hayır. Bu kitabı yazmaya girişmemin nedeni, elimde gerçekten de muhteşem bir malzemenin olması. Yazılacak bir kitap var. Bunu bir kenara atamam.

Her şeyden önce ben bir hikâye anlatıcısıyım. Söyleşilerde sık sık şu ya da bu toplumsal gerçekliğe değinmek istediğimi veya

edebi bir üslup yaratmaya çalıştığımı söylemem yönünde uğraşırlar. Niyetimin sadece mümkün olduğunca iyi bir hikâye anlatmak olduğunu söyleyerek herkesi hayal kırıklığına uğratırım.

Yetişkinlerin dünyası beni sıkıyor. Şehirdeki akşam yemeklerinden kaçıyorum. Yaşıtlarımı cezbeden politika, vergiler, daha da beteri futbol gibi konulara ilgi gösteremiyorum. Bir ergen olarak kalmışım. Yetişkinler takıntılı, ölçüsüz ve tek bir konu üzerinde tepinen tipler oluyor her zaman.

Benim tutkumsa kurgu. İşte bu yüzden sadece görsel-işitsel yapımcılarla görüşüyorum. Bu insanlar oturur oturmaz tanıtımlardan, senaryolardan, son dizi projelerinden bahsetmeye başlarlar. Hikâyelerden bahsedileceği için birden gözlerim parlar. Beni heyecanlandıran tek konu bu.

Dönelim Beigbeder'ye. Bu proje benim yapıma aykırıydı; ben sadece kurgu sever ve örtülü ilerlemek isterim. Bu defa her şey gerçek olacaktı. Ve okurlarımın ilgisini çekme anlamında güzel de olacaktı.

Ama o sıralarda baba tarafımla ilgili çok az bilgim vardı. Belge olarak elimde annemin boşanma dosyasından başka bir şey yoktu ve annem de bu konuda konuşmak istemiyordu.

Bu durumda Grangé'ler hakkında bana bilgi verebilecek tek bir insan vardı: 2009 yılında Manhattan'da kısaca görüştüğüm, Amerika'ya kaçmış Sylvie, babamın küçük kız kardeşi.

Ne pahasına olursa olsun onunla buluşmalıydım.

27

Batı Virginia'daki Charles Town, George Washington'ın küçük kardeşi Charles Washington tarafından on sekizinci yüzyılda kurulmuş bir şehir. Virginia denince aklıma Güney, tütün tarlaları, tropikal iklim gelir. Buraya geldiğimde gördüğüm ise karların altına gizlenmiş bir kutup manzarası oldu. Eksi on derece. Buz kıracağıyla yontulacak bir dekor. Durumuma çok uygundu, ben de yarısaydam kalın bir kütleyi kırmak için buradaydım. Kütlenin içinde geçmişim –veya baba tarafımın buz tutmuş geçmişi– vardı.

Muhabirlik yaptığım yıllarda sık sık Amerika'ya seyahat etmek gibi bir talihsizliğim olduğunu hep şaka yollu söylerim. Sevdiğim bir ülke değil, kesinlikle değil. Ya da şöyle diyeyim, görkemli manzaralarına bayılsam da kültürüyle başım hiç hoş değil. Çok yeni, çok ağır. Amerika'da benim gibi yaşlı bir Avrupalı için birçok şey eksik: İlkçağ, Aquino'lu Tommaso, Voltaire... Bin yıllık bir geçmişin inceliği, zenginliği, tortusu. Ayrıca masum isyan yıllarımın sonucu olarak Amerika yerlilerine yapılan katliamı hazmedemiyorum. Bir soykırımın üzerinde yükselen bir ülke kesinlikle hoş görülemez. Mümkün değil.

Anlayacağınız, 90'lı yıllarda bu ülkeyi en ücra köşelerine, en derin katmanlarına kadar baştan sona gezdim. Orta Batı çiftçileri, New York'ta beyin haritalama üzerine çalışan araştırmacılar,

San Francisco'daki paranormal deneyler, Missouri'nin Saint Louis kentindeki çete savaşları, Güney'in sulak alanlarında Ku Klux Klan hakkında haber dosyaları hazırladım.

Sonuç olarak en takdir ettiğim Amerikalılar, ücra bölgelerin sakinleriydi. *Redneck*[14] çiftçiler, güneşten kararmış kovboylar, alkolik yerliler, kölelerin torunları siyahiler, hepsi de son derece otantikti. Bu toprakları zapt eden onlar değildi; onları zapt eden, belirleyen, içlerine işleyen bu vahşi kıtaydı.

Bir kemendi sımsıkı kavramış bir el gibi birbirlerine kenetlenmiş bu kaba saba insanların, çevreleriyle ideal bir uyum içinde olduğunu keşfettim. Topraklarıyla derin bir kaynaşma halindeydiler, bütünüyle akışkan ve ahenkli. Bölgelerine özgü aksanlarıyla söyledikleri her sözcük, iki kayanın arasından süzülen incecik bir su akıntısı gibi doğal geliyordu kulağa. Bu artık kültür değildi, saf ve sert doğanın ta kendisiydi.

Charles Town'a geldiğimde beklenmedik bir karışım çıktı karşıma: Taşra Amerikası evet, ama Güney'in küçük burjuva havasını taşıyan bir taşra. Evler, Anglosakson malikâneleri ile kovboy çiftlik evleri arasında kararsız kalmış gibiydi; derli toplu küçük köyler geniş at padoklarının peşi sıra uzanıyordu.

O gece her şey kar altında tertemiz, sessiz ve yavaştı. Onyıllardır böyle bir şey görülmemişe benziyordu. Arabam fırtınada savruluyor, kayıyor, karlara gömülüyordu; bense bu doğaüstü gecede boynumu ileri uzatıp yolumu bulmaya çalışıyordum.

Nihayet otelime vardığımda büyük bir hayal kırıklığına uğradım. Büyük bir hevesle eski tarz bir motelde kalmayı beklemiştim. Benim gibi korku filmleri fanatiği olan biri için Amerikan moteli, *Sapık* ya da daha yakın tarihli *Boş Oda* veya *Asla Yabancılarla Oynama* gibi filmlerin simgesidir. Odaları Pandora'nın kutuları gibi sıralanmış bu yatay moteller, saf korku filmlerinin olmazsa olmazlarıdır. Tabii yol kenarındaki neon tabelayı –şeytanın göz kırpışını– da unutmamak gerek.

14. ABD'nin güneydoğusunda, kırsal bölgede yaşayan eğitimsiz, ırkçı beyaz. (ç.n.)

Bunun yerine Normandiya tarzında ahşap karkaslı, arduvaz çatılı büyük bir bina buldum karşımda. Işıklı pencereleri billurumsu gökyüzünün altında Noel süsleri gibi parıldıyordu. Her şey kartondan yapılmış gibiydi ya da hemen hemen öyle. Kolay bir benzetme olacak ama Amerika'da kullanılan malzemeler –sahte taşlar, sahte ahşaplar, sahte kiremitler– beni her zaman şaşırtmıştır. Ülkenin bir özeti sanki: Her tonda, her biçimde hep *fake*,[15] taklit.

Motelin benim fetiş filmlerimle hiç ilgisi yoktu, yine de biraz *Medyum* havası hissettim, bu da hoşuma gitti. Tezgâhtaki o meşhur bakır küçük çanı çaldım. Kayıt defterini imzaladım. Odam bu binada değildi... iki kilometre ötedeki binada olduğunu söylediler.

En kötüsünden korkuyordum, çünkü ciddi bir kusurum, neredeyse bir engelim var: Yön duygum sıfır. Hatta bundan daha da beter: Ters istikametlere yönelmekten mustaribim. İçgüdüm her defasında doğru yönün tersine gitmemi söyler. Dolayısıyla gece yarısı, eksi on derecede, bir kar çölünün ortasında iki kilometre gitmek... Duvarlar boyunca ilerledim, ağaçların yanından devam ettim, rayları aştım, köprülerin üzerinden geçtim ve nihayet mucizevi bir şekilde odamın olduğu binayı buldum.

Odama yerleştiğimde ruh halim nasıldı peki? Sakin ve kararlı olsam da biraz endişeliydim. Ertesi gün ameliyat olacakmışım gibi. Sanki kanser hastasıydım, tümörüm vardı. Ameliyat masasına yatmam gerekecekti. Kötü bir dönemden geçecektim. Ardından o kötü dönemi bir daha hiç düşünmeyecektim.

Ertesi gün, Sylvie'yle yedi saatlik görüşmenin ardından ikimiz birlikte kahkahalara boğulduk, Grangé ailesinin başına gelen talihsizliklerin listesi çok uzun ve çok çeşitliydi. Çok, gerçekten çok.

15. Sahte. (ç.n.)

Sylvie hayal ettiğiniz anlamda bir yaşlı kadın değildi. Onlarca yılı, talihsizlikleri, Amerika'nın eyaletlerini aşıp gelmiş gibi duran Paris zarafetini hâlâ koruyordu. Gösterişten ve gereksiz süslerden uzak gerçek zarafet. Bu yetmişlik genç hanım, kadife yakalı bej bir avcı ceketi, karamel rengi dar paça bir pantolon ve elastik bantlı Chelsea botlar giyen türden bir kadındı. Çok klas.

Yüzü mü? Sylvie bir zamanlar güzel olmalıymış muhakkak ama yüzündeki et, denizin kumsaldan çekilmesi gibi çekilmişti şimdi. Sadece kemik kalmıştı. Kısa ve küt kesilmiş saçının altındaki zarif yüz hatları sertleşmiş, gölgeler belirginleşmişti. Güzel bir karakalem taslağı gibiydi ama çok fazla bastırıldığı için kalemin ucu kırılmıştı sanki.

Onunla karşılaştığımda neler yaşadığını henüz bilmiyordum ama ana hatlarını anlamıştım. 1962'de Jean-Claude onlarla yaşamak üzere tekrar eve döndüğünde Sylvie on beş yaşındaydı. Evdeki hayat bir gecede cehenneme dönünce bir kaçış yolu bulmak için elinden geleni yapmıştı. En uygun ilk fırsat Alman bir koca, ikincisiyse Amerikalı bir eşti. Sylvie hayatını Amerika'da kurmuş, Fransa'ya hiç dönmemişti. Akıllıca davranarak bir yılanı sopayla uzak tutar gibi, ailesini kendisinden hep uzak tutmuştu.

Bununla birlikte Sylvie benim için önemli bir bilgi kaynağıydı, çünkü bir gözü, Atlantik'in ötesinden hep Grangé'lerin üstünde olmuştu. Onları sürekli gözlemişti; nasıl demeli, ateşin üzerindeki süt tenceresinden gözünü ayırmayan biri gibi. Evet tam olarak böyleydi. Her birinin hayatındaki gelişmeleri takip etmiş, bir felaketin meydana gelmesinden hep korkmuştu ve hemen hemen her defasında da bir felaket olmuştu.

Sylvie, batığın canlı hafızasıydı. Talihsizliklerin yazmanı. Mektupları, notları, fotoğrafları bu kokuşmuş ailenin eksiksiz soyağacı resmini çizerken felaketin boyutlarını da ortaya koyuyordu.

Sylvie'yi kurtaran hiç şüphe yok ki Tanrı olmuştu. Bu kitap onun hikâyesini anlatmıyor ama boşanmalar, maddi sıkıntılar

gibi başına gelen talihsizliklerde Tanrı hep onun yanında olmuş, hatta ona çeşitli Katolik vakıfları ve misyonlarında ücretli bir iş bile sağlamıştı.

Ama şimdi en sevdiğiniz programın vakti geldi.

Buyurun, azap bahçesinde bir gezinti yapalım.

28

Romanlarımda her zaman katilin kim olduğu merak edilir. Ama daha da çok sebepleri hakkında düşünülür. Neden öldürüyor? Neden sevginin yerine ölümü koyuyor? Neden böylesine vahşice davranıyor? Beni asıl ilgilendiren, cinayetlerin sebebi, psişik kaynağıdır. Kurguladığım olaylar boyunca, öldürme güdüsünün nereden kaynaklandığının anlaşılması için mutlaka katilin geçmişini çözmeye özen gösteririm.

Bu yöntemin arkasında iyimser, hatta saf bir görüş var: İnsan kötü olarak doğmaz, sonradan kötü olur. Genelde mutsuz geçen çocukluk yüzünden. Bu fikir çok klişe görünüyor. Bununla birlikte seri katillerin tek ortak noktası paramparça olmuş bir geçmiştir. Hiçbiri iyi şartlarda doğmamış, sevilmemiş, dengeli bir çocuk olmamıştır.

Buradan da Bologni'nin filmindeki ana meseleye geliyoruz: Her mutsuz çocuk seri katil olmaz ama bütün seri katiller mutsuz çocuklardan çıkar. Bu, "zihinsel kırılganlığın" –her olayı gümüşlü fotoğraf kâğıdı gibi basan, dönüştüren, açığa çıkaran o yüzeyin– gizemidir. Bir insanın ruhunu bu kimyasal banyoya daldırın ve gelişme döngüsünü, aşamalarını izleyin, her defasında farklı bir görüntünün ortaya çıktığını görürsünüz...

Bu zincirleme reaksiyon beni çok heyecanlandırıyor: Ebeveynler çocuklarına kötü davranıyor, neden? Çünkü onlar da küçükken kötü muamele görmüşler. Peki ama ebeveynleri neden onlara bu kaderi reva görmüş? Çünkü onlar da kötü muameleye maruz kalmış ve bu böylece sürüp gitmiş. Bazen zihnimde bu uğursuz zincirin en başına, ilk iğrenç ebeveynlere gitmek isterim. Bu, Freud'un *Uygarlığın Huzursuzluğu* adlı kitabında bahsettiği şeydir. İlk sadist baba kimdi? Travması nereden kaynaklanıyordu? Bu bir sır. Ama şurası kesin: Kötülüğün bir kaynağı var ve bu kaynağın altında sevgi eksikliği, yoksunluk, dengesizlik yatıyor...

Hayatım boyunca babamın ailesine en ufak bir sevgi beslemedim. Aynı şekilde nefret de beslemedim. Her zaman kayıtsızdım, hepsi bu. Onları tanımıyordum. Onlarla hiç temasım olmadı. Benim için hiç var olmadılar. Asla da var olmayacaklar. Beni annem ve anneannemle XII. Bölge'deki kozamda rahat bıraktıkları için onlara minnettarım sadece.

O gün kaynağa dönmeye, kötülüğün kalbine dalmaya karar verdim. Sylvie, Charles Town'da bu kökeni çok iyi özetledi:

– Domino etkisi. Diğerlerini de kendisiyle birlikte düşürmek için bir taşın devrilmesi yeter...

Gerçekten de Grangé'ler domino etkisi konusunda örnek vaka olabilir.

Jean-Claude'un annesi ile babasından başlarsak, ikisi de hiç mutlu olmamışlar. Anne Micheline, Paris'in zengin bir elmas hanedanına mensupmuş ama kumarbaz ve kadın düşkünü olan babası ailesini mahvettikten sonra ölmüş. Micheline, kendisine çok kötü davranan ve sonunda bakımevinde ölen alkolik bir anneyle baş başa kalmış.

Kısa boylu kız –gerçekten kısa, boyu sadece 1.54– on dört yaşında, bir oyuncak fabrikasında çalışmaya başlamış. İşi, uzun plastik kalıpları kesme makinesine itip onları bölmekmiş. Neden bilmem ama aklıma çocukların plajlarda kumdan kalıplar yapmak için kullandığı kovalar, kürekler geldi. Bir gün iki elini

birden makineye kaptırmış ve çelik bıçak iki işaretparmağını birden koparmış.

Tamamını değil. Sanırım iki parmağının sadece ilk boğumlarını kaybetmiş. Ama o oyuncaklar ile bu sakatlanma arasındaki bağ beni dondurdu. İşte romanlarımdan birine koyabileceğim bir ayrıntı. Acımasızlık ile masumiyetin, şiddet ile hafifliğin bir karışımıydı bu; birbirlerine sürtünce kükürtlü kıvılcımlar çıkaran iki çakmaktaşı. Micheline hayatı boyunca, parmaklarını araba kapısına kıstırdığını söyleyecekti. Sakatlanmanın korkunçluğuna yoksulluğun utancı da ekleniyordu çünkü. Grangé'lerin evinde etiket şakaya gelmezdi.

Micheline, Marcel'le Vincennes Ormanı'ndaki bir kır kahvesinde tanışmıştı. Marcel ondan çok daha uzundu –1.82–, heybetli ve hırslıydı. 1931 senesiydi. Marcel de Vendée'li, iflas etmiş bir aileden geliyordu, üstelik kendini beğenmiş biriydi. Aristokrat bir kadın olan annesi nefret ettiği, sonradan görme bir adamla evlenmiş ve –bir malikânenin köşesindeki örümcek ağına benzettiğim– kökenleriyle ilgili kibrini her zaman korumuştu...

Başlangıçta zengin olan koca bütün varını yoğunu kumarhanelerde ve genelevlerde yemişti. Marcel'in çocukluğu çok kötü geçmişti; önce berbat bakımevlerinde kalmış, sonra da babası artık hiç ödeme yapacak durumda olmadığında yaşayacak yeri de kalmamıştı. Çırak olarak işe girmişti. Becerikli olduğundan bir sürü ufak tefek iş yapmıştı. Bakkal dükkânının deposunda işçilik, prezervatif satıcılığı...

Micheline'le tanıştığında para içinde yüzmese de enerjisi vardı. O dönemde tuhaf bir iş bulmuştu. Sigorta şirketi PANDA STRAVA müşterilerine her gün bozuk para atmaları gereken saatli bir kumbara veriyordu. Prim tutarı tamamlandığında bir görevli gelip biriken parayı alıyor ve saati sigortalıya hediye ediyordu. Marcel bu saatlerin tahsildarı olmuştu.

Çift, Saint-Mandé'deki Nungesser Meydanı'na yerleşmişti. Bu küçük dairede yalnız değillerdi – bavullarında kayınvalideyi de getirmişlerdi, alkolik olanı değil, diğerini, kibirli aristokratı. Ardından Micheline arka arkaya doğurmuştu – 34'te Jean-Claude, 38'de Édouard, 40'ta Gérard... Sylvie savaştan sonra doğmuştu.

Marcel'in psikolojisini tahmin edebilirim. Sevilmemiş, çok küçük yaşta kendi haline bırakılmış bir çocuk olarak, biraz para kazanır kazanmaz kendini gösterme takıntısıyla yaşayacaktı. Yaşamı boyunca, sahip olamadığı bir hayatın peşinden koşacak ve zavallıcık, kendi tutkularını çocuklarına yansıtacaktı. Kurtuluş'tan sonra erkek kardeşiyle birlikte yedek parça işine girmişti. Otomobil parçalarını fabrikalardan toptan alıyor, bunları ufak bir kâr payı karşılığında garajlara perakende olarak satıyorlardı. Ve bu iş gayet iyi gidiyordu.

Marcel dış görünüş konusunda hiç oyalanmadan harekete geçmişti. Hemen geniş bir daire, şoförlü araba, özel okullar... İmkânlarının üzerinde bir lükstü bu; ödenmemiş vergiler yüzünden hep peşine düşülecekti. Olsun, önemli olan vitrindi. Micheline kesik parmaklarını herkesten saklıyor, dimdik duruyordu. Marcel özel dikim kıyafetler giyiyor, patron rolünü abartarak oynuyordu. Oğulları için havalı meslekler hayal etmeye başlamıştı bile: doktor, avukat, subay...

Üç kardeş de hiçbir şeyde başarılı olamayacaktı. Marcel, Jean-Claude'un doktor olmasını istiyordu – olmadı. Umutlarını bir sonraki oğlana, Édouard'a bağladı – olmadı. Gérard'a gelince... Lise bitirme sınavlarını bile veremedi. Olmayınca olmuyordu...

Tüm bu hayal kırıklıklarına rağmen Marcel sorumluluklarını hep yerine getirmişti, evi terk ettikten sonra bile karısının ve çocuklarının masraflarını karşılamaya devam etmişti. Evet evi terk etmişti, çünkü 60'lı yıllarda, alt komşularının sosyal güvenlik kurumunda çalışan kızıyla sevgili olup onunla yaşamaya başlamıştı.

Sylvie'ye göre Micheline bu ihaneti hiç unutmayacaktı. Bunu iğrenç bir hareket, tiksindirici bir kaçış olarak görüyordu. Bense bir tür kurtulma çabası olarak görüyorum. Marcel, o deliler evini terk ettiği ve kenarda köşede bir parça mutluluk kırıntısı bulmaya çalıştığı için suçlanamaz. Marcel pek candan biri gibi görünmese de, pek çok kişiyi umutsuzluğa sürükleyecek bir kaosun içinde babalık görevini sonuna kadar yerine getirmişti. O halde saygı lütfen.

Ama anneme maddi yönden hiç yardım etmedi – ya da çok az etti. Bir keresinde Michèle kendini küçük düşürme pahasına ondan yardım istemişti; Marcel de postayla yüz franklık bir çek gönderme lütfunda bulunmuştu. Yüz frank!

Gelelim 50'li yıllara. Girişimci, işini büyütmüştü. Cezayir'de bir şube açmıştı, ardından bir tane de Senegal'de. Aile Saint-Mandé'de, Faidherbe Sokağı 31 numaraya yerleşmişti. Burası Haussmann tarzında görkemli bir binaydı. Işıltılı burjuva hayatının bütün şartları yerine getirilmişti.

Ama elmanın içinde kurt vardı. Evin bağrında sinsi bir şiddet filizleniyordu. Hayal kırıklığıyla sonuçlanan beklentilerin, duyguları ifade edememenin, Jacques Brel'in şarkısındaki gibi "olduğundan farklı görünme" isteğinin bir tür karışımı. En ufak fırsatta kan dondurucu bir şiddet patlak veriyordu. Michèle'in şaşkın bakışları altında Marcel'in Jean-Claude'a bıçak fırlatmasını hatırlayın.

Başka bir örnek mi? Édouard'ın tutkusu piyanoydu. Sürekli piyano çalıyor ve profesyonel bir müzisyen olmayı düşlüyordu. Onun bu tutkusu beklentilerine uymadığı için öfkelenen baba, bir gün eline bir çekiç alıp müzik aletini paramparça etmişti.

Sylvie, Atlantik Okyanusu'nun kendisine verdiği o bilgelikle, yani doğru bir mesafeden durumu bir kez daha özetledi:

– Marcel de, Micheline de çocuk yetiştirmeye hazır değildi, çünkü onlar da düzgün yetiştirilmemişti. Çocukluklarının hiçbir döneminde ufacık da olsa bir sevgi görmemişlerdi.

Zincirleme reaksiyon, her zaman böyledir.

Ama asıl mesele elbette Jean-Claude'du. Düzensiz okul hayatı. Disiplinsizliği. Her yıl değiştirilen okulları. Son anda verdiği lise bitirme sınavı. Baba ona inanmak istiyordu. Bütün umutlarını en sevdiği bu oğluna bağlamıştı. O, en büyük oğuldu, doktor olacaktı.

Jean-Claude birçok defa tıp eğitimi almak için gerekli olan ve FKB denen, fizik, kimya, biyoloji sınavlarına girmişti. Sonunda başarmış ve fakülteye kaydolmuştu.

Ama Jean-Claude normal bir insan değildi. Kaygı sorunları vardı, saldırgandı, içiyordu. Sakinleşmesi için yatıştırıcı bir ilaç reçete edilmişti: Imménoctal. Birkaç hafta sonra bağımlı olmuştu. Bu ilaç sekobarbital içeriyordu, bağımlılar tarafından sıklıkla kötüye kullanılan bir uyku ilacıydı. Jean-Claude bu ilaçları alkolle karıştırıyordu. Sadece bu şekilde rahatlıyordu...

Fakültede bir yıl bile dayanamamıştı. Halüsinasyonlar onu yiyip bitiriyordu. Her gece ölüler, içi dışına çıkmış cesetler, parıldayan organlar görüyordu... İlaçlarla uyuyor, alkolle uyuşuyor, afyonla da kendini bitiriyordu. Bu ilaçları alabilmek için çaldığı reçetelere sahte imzalar atıyordu.

Bu sırada Saint-Mandé'de yaşayan ve iyi bir aileden gelen eczacılık öğrencisi Brigitte'le tanışmıştı. Marcel onlara République Sokağı'nda bir ev almıştı; her şeyleriyle ilgileniyor, onlara küçücük bir burjuva yuvası hazırlıyordu. Normal bir dünyada genç çiftin gelecekleri açıktı. Ama her şey kılıç darbeleriyle sona ermişti. Michèle'den daha tepkili bir kadın olan Brigitte anında tası tarağı toplayıp gitmişti. Boşanmışlardı. Jean-Claude République Sokağı 89 numarada yalnız kalmıştı. Daire bir batakhane, bir bağımlının ini haline gelmişti.

Ama hâlâ faturaları ödeyen ve kepazeliklerinin üstünü örten babası onu hiç bırakmamıştı. Marcel'in büyük oğluyla karmaşık

bir ilişkisi vardı; oğlunu "kokuşmuş" biri olarak görse de her şeyini affediyor, onu inatla kliniğe yatırmayı reddediyor, mantıksız harcamalarını çeklerle ödüyordu. Jean-Claude her ne kadar hiçbir işte dikiş tutturamamış, tehlikeli biri olsa da Marcel'in gözde oğlu olarak kalmıştı.

İşte tam da bu sırada, 1960'ta Michèle'le tanışmış ve yine aldatmayı başarmıştı. Devamını biliyoruz...

29
Andrée

Nisan 1962. Artık Michèle ve çocuğuyla birlikte Charenton-le-Pont'da, Gabrielle Sokağı 41 numarada, şapka dükkânımın hemen üstündeki küçük bir dairede yaşıyorduk. Kadın kadınaydık. Hödüklerin dünyasında birazcık yumuşaklık hiç de fena değildi.

Charenton faslı, hikâyemizin ikinci, daha doğrusu üçüncü perdesinden önceki bir tür ara olarak görülebilirdi – ilki, tırnak içinde "aşk hikâyesi" olarak adlandırılabilirdi; ikincisi, Michèle'in kâbus gibi geçen hamileliği. Şimdi de çocuk vardı. Onu büyütmemiz, korumamız, kurtarmamız gerekiyordu. Üçüncü bölüme en uygun başlık "kurtarma" olabilirdi.

Michèle hamileliğinin başından beri bu doğuma bel bağlamıştı: Sadece çocuk, bu sefil hikâyenin kefaretini ödeyebilir, yalnızca varlığıyla bu enkazı düzeltebilirdi. Anlamı olmayan, hiçbir zaman da olmamış bir şeye anlam katabilirdi. Başlangıçtaki kaosa bir yön verebilir, bir amaç, bir düzen getirebilirdi.

Peki ben nasıl butik sahibi oldum? Düşüşümüzün, Roca'ların düşüşünü anlatmanın tam zamanı. Burjuva, daha doğrusu orta halli ailemiz bir gecede nasıl battı? 50'li yılların başında Louis'nin babasının şirketi gayet iyi durumdaydı. O ölünce

dört oğlu görevi devralma konusunda anlaştılar. Ama 1954'te Roca'ların arası açıldı. Daha net olmak gerekirse, Louis'nin kardeşleri, yöneticilik tasladığı için ona kızdılar – Louis en büyükleriydi.

Zaten benim kocam normal biri değildi. Aşırı asabi bir adamdı. İçinde en ufak fırsatta patlamaya hazır bir öfke, bir hınç vardı. Dolayısıyla kardeşleri onun yetkisini sorgulayınca, içindeki öfke Normandiya sahilinde Müttefiklerin attığı top mermisi gibi infilak etmişti. Kapıyı çarpıp bir daha dönmemek üzere çıkıp gitmişti.

Eve gelince bana durumu anlattı. Bu hiç hoşuma gitmedi. Nihayet ekonomik bir istikrara kavuşmuştuk ama şimdi bir anda yoksunluğa düşüvermiştik. O yaz Costa Brava'ya gittik. Ağzımı bıçak açmıyordu. Louis yeni bir şirket kurma hayalindeydi. Çocuklar yeni durumun farkında olmaksızın kaygısızca denize giriyordu.

Louis kendi hissesini satıp küçük bir sermaye elde etti. Niyeti yeni bir fotoğraf laboratuvarı açmaktı ama bilin bakalım neden, fikrini değiştirip bir şirketi –Charenton-le-Pont'daki bir şapka dükkânını– devralmam için parayı bana verdi.

O zamanki durumumuzu çok iyi özetleyen bir fotoğrafımız var: Louis devetüyü paltosu, her zamanki yakışıklılığı ve yüzünde muzaffer bir tebessümle devraldığımız CHARME adlı butiğin (adını ANDRÉE ROCA olarak değiştireceğim) önünde duruyor. Ben de şık tayyörümle hiç fena değilim. Yanımızda o yıllarda bana yardım eden eski bir arkadaşımız, Yolande var – Yolande enteresan bir tip ama herkesi anlatamam burada. Sonuç olarak, üçümüz Gabrielle Sokağı 41 numaradaki butiğin önünde gururla poz veriyoruz – yeni bir dönem başlıyor.

Roca ailesi birkaç ay içinde görüntü değiştirmişti: İşadamı koca işsiz kalmış, ev kadını olan karısı da dükkân sahibi olmuştu. Şapka tasarımcılığına geri dönmüştüm; mütevazılık etmeyeceğim, bu işte çok iyiyimdir. Her pazar hipodroma gidip zengin kadınların giydiği, büyük tasarımcıların imzasını taşıyan modelleri inceleyip bunlardan ilham alıyordum. Hırsızlık mı diyorsunuz? Hayır, bu sadece yaygınlaştırma.

Butik iş yapsa da öyle olağanüstü bir kazanç getirmiyordu. Ucu ucuna idare ediyorduk. Üstelik Louis'nin durumu da gitgide kötüleşiyordu. Yediği kazığı bir türlü hazmedemiyordu. Yerinden kımıldamıyor, kardeşlerine duyduğu öfkeyi kafasında kurup duruyor, bütün gün homurdanıyordu. Yüzü, Jivaro yerlilerinin küçültülmüş kafaları[16] gibi daralıp büzülüyordu sanki.

Neyse ki başımıza daha beteri gelmedi, Louis hayatında ağzına bir damla içki koymadığı gibi sigara da içmedi. Yaşam disiplinini zihin terbiyesiyle aynı kefeye koyan bir adamdı o ve bu, onun için hiç de küçümsenecek bir şey değildi. Onun yerinde bir başkası olsaydı, hayal kırıklığını ve öfkesini içkiyle boğardı.

Dört kişinin işini yapıyordum. Bir yandan çocukları yetiştiriyor, bir yandan da dikiyor, söküyor, biçiyordum. Louis artık hiçbir işe yaramadığından ailemiz tek kişinin eline bakıyordu. Louis iş arıyordu ama İspanyol olduğu için, özellikle de kibri –tam bir megalomandı– yüzünden bu çok zordu. Sonunda ufak tefek işlerde bana yardım etmeye başlamıştı: Tanıştığımız Grands Boulevards'a gidip benim için kumaşlar, kurdeleler, kuştüyleri arıyordu. Malzeme alması için her sabah, sanki küçük bir çocukmuş gibi eline para ve metro biletlerini tutuşturuyordum.

İşte bu dönemde çalışma odasına –ve anılarına– kapanmaya başlamıştı. Asit gibi yakıcı melankoli onu kemiriyordu. İspanyolca kitaplarla dolu kütüphanesi, *La Vanguardia* gazeteleri ve eski fotoğraflarıyla çevrili bir vaziyette notlar alıp geçmişini kafasında evirip çeviriyordu. Ben de o dönemde geceleri yaptığım şapkaları gündüzleri satarak çok çalışıyordum.

Şikâyet etmiyordum. Hayat bu şekilde sürüp gidebilirdi ama Louis birlikte yaşanacak gibi değildi. Bana hakaretler etmeyi sürdürüyor, iş hayatındaki başarısızlığı nedeniyle, hatta çok daha öncesine giderek ailesinin kötü duruma düşmesi yüzünden beni suçluyordu. Ben pisliktim, varoştum, haşereydim. Fiziksel şiddet

16. Tsantsa da denir. Amazon yerlileri, öldürdükleri düşmanların kafasını kesip, özel işlemlerle küçültüp boyunlarına asıyorlardı. (ç.n.)

yoktu ama o anda sarf ettiği sözler, sert yumruk darbeleri kadar şiddetli ve yırtıcıydı.

İşte şüphesiz bu yüzden Michèle, Jean-Claude'la tanıştığında inanmak istedim. Ailemizde bütün çiftlerin başarısızlığa –cehennem hayatına– mahkûm olduğu söylenmeyecekti artık. Heyhat! Özel ilişkiler konusunda bizim için en kötüsünün mümkün, öngörülebilir –hatta kaçınılmaz– olduğunu kabul etmem gerekti.

Neyse, gelelim Charenton-le-Pont'a. Michèle ile benim için bir soluklanmaydı. Belli bir rutinimiz vardı. Birimiz butikte dururken, diğerimiz üst kata çıkıp oyun parkında oynayan ufaklıkla ilgileniyordu. Akşamları *Janique Aimée* adlı televizyon dizisini izliyor, yemek hazırlıyor ve tekrar gülmeye başlıyorduk (neden olmasın?). Bu bir ritüel, geceleri içimizi tutuşturan küçük bir ateşti. İkimiz için bir doz mutluluk.

Tedavisi süren Michèle hâlâ kırılgandı. Ona kilo aldırmak, yedirmek için çabalıyordum. Neredeyse saydam bir görüntüsü vardı. Güneş pencereye vurduğunda kızım şapkalarla uğraşırken ellerinin içinden ışık geçiyordu sanki. Bebek kıyafetleri bölümü açmaya karar verdi. O iş yürümedi. Önemli değildi. Önemli olan, ne pahasına olursa olsun, büyük travma yaşadığı aylarla arasına zaman, mesafe koyabilmekti. Bir de, hâlâ tepesinde asılı duran tehdide kulak tıkamak.

Çünkü Jean-Claude elbette durmuyordu. Michèle'in eve dönmesini istiyordu – kızım boşanma talebinde bulunmuştu bile. Jean-Claude çocuğu da almak istiyordu. Mantıksız ama öyle: Resmi olarak, oğlunu göremediği için büyük acı çeken, sevgi dolu ve sorumlu bir babaydı o. Kanunlar onun yanındaydı.

Mahkeme süreci başladı. İki taraf yerlerini aldı. Bir yanda Jean-Claude'un ünlü avukatları, diğer yanda bir hukuk bürosunda çalışan kız kardeşim Colette.

İşte 1962 yılının ilkbaharına ait, diğerleri arasından seçtiğim resmi sorgulama tutanağından bir alıntı:

Madam Grangé 25 Şubat 1962'de aniden, haber vermeksizin ve herhangi bir neden göstermeksizin çocuğunu da yanına alarak müşterek evi terk etmiştir...

Müvekkilim, küçük Jean-Christophe'un halihazırda annesinin refakati olmaksızın, anneannesi ve dedesinin, Roca çiftinin Paris XII. Bölge'de Courteline Caddesi 4 numarada bulunduğunu öğrenmiştir...

Jean-Claude bize bu yönden –müşterek evi terk etme, çocuk kaçırma– saldırmakla yetinmeyip yeni kozunu oynuyordu. Yeni numaralar bulmakta hiç zorlanmayan bu adam kocamın en zayıf noktasına –milliyetine– saldırıyordu. Louis Roca bir yabancıydı. Bir göçmen. Jean-Claude ile avukatları, kocamın durumunun yasal olmadığını –üstelik çalışmıyordu da– ispatlamak amacıyla bir dosya hazırlamışlardı.

Bir sabah polisler evimize gelip bileklerini kelepçeledikleri Louis'yi Daumesnil Caddesi'ndeki XII. Bölge merkez karakoluna götürdüler. Louis genelde evrak işlerinden çok iyi anlardı. Kimse bu konuda onunla boy ölçüşemezdi. Ama orada hazırlıksız yakalanmıştı. Karşı koyacak zaman bulamamıştı. Komiserin bürosuna kıstırılmış bir vaziyette haklı olduğunu kanıtlayamamıştı. Oysa otuz yıldır Fransa'da yaşıyordu!

Louis kendisi için endişelenmiyordu. Tek derdi, her zaman olduğu gibi torunuydu.

Komisere özetle şöyle demişti:

– İsterseniz beni Fransa'dan gönderin ama Jean-Christophe'u babasının evine yollamayın!

Kocam bana çok kötülük yapmıştı ama bir, hatta iki meziyetini kabul etmeliydim: Çok parlak bir zekâsı ve engin bir kültürü vardı. Fransızcayı mükemmel, tamamen aksansız konuşuyordu – kimse Fransızcanın anadili olmadığını düşünmezdi.

O gün de komiseri, Jean-Claude'un République Sokağı 89 numaradaki evine haber vermeden gitmeye ikna etmişti.

Öğleden sonra polis kapıyı çalmıştı. Âlem izleri ortadaydı. Boş içki şişeleri, dolu kül tablaları, orada burada sızmış kadınlar... Aynı, Michèle'i Jean-Christophe'la tuvalete hapsolmuş vaziyette bulduğumuz günkü gibi.

Kiminle uğraştığımızı göstermek istercesine her şey ayan beyan ortadaydı. Komiser hiç oyalanmamıştı. Herkes hayatını istediği gibi sürdürebilirdi ama çocuğun velayeti meselesine gelince iş değişirdi.

Seine Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 30 Mayıs 1963 tarihli tutanaklarından alıntı:

> Geçici tedbirlerin devamına; ancak küçük Jean-Christophe'un velayetinin, çocuğu kendi anne ve babası olan Roca çiftinin yanına yerleştirmesi kaydıyla anneye verilmesine...

Savaşı değilse de bir muharebeyi kazanmıştık.
Aynı tutanakta bir satır aşağıda şöyle yazıyordu:

> Tarafların başka bir düzenleme üzerinde anlaşmamaları halinde, babanın çocuğu her ayın birinci ve üçüncü pazar günleri saat 15.00 ile 20.00 arasında görmesine karar verilmiştir.

Tahmin edileceği gibi, bu ziyaret hakkı yeni bir sıkıntı ve korku kaynağı haline gelecekti. Jean-Claude bu görüşmeleri tamamen dehşet anlarına çevirecekti.

30
Andrée

Birbirine hiç benzemeyen iki yüzüm var benim, Ianus gibi. Heykel sanatında buna "çift yüz" denir, iki profilli bir baş. Bir yandan inanılmaz dayanıklıyım. Bana ne yaparsanız yapın, keçi gibi inatçıyımdır. Kimseden korkmam. Namlumun ucunda çiçekle cepheye giderim, hatta kimi zaman ne çiçeğim ne tüfeğim olur. Aynı zamanda şüphesiz dünyanın en korkak kadınıyımdır da. Mesela fırtınadan ödüm kopar – bu korku 1944 bombardımanlarının yarattığı panikle bağlantılı olmalı... Ailede alay konusu olmuş bir şeydi bu; kırdayken gök gürültüsü mü duyuldu, çamur birikintilerinin ve çukurların üzerinden atlayarak sığınacak bir yer bulmaya çalışırdım. Bir fare mi gördüm? Anında yemek masasının üzerine çıkardım...

Tam bir korkağım anlayacağınız. Buna rağmen Michèle büyük bir depresyona girmişken, kocam da yalnızlığına sığınmışken karanlıkların prensine kafa tutan ben oldum. Evet, çocuğun resmi ikamet adresi olan Courteline Caddesi 4 numaraya dönmek zorunda bırakıldığımızda yuvanın nöbetçisi ben oldum. Şeytan bu kez kime çattığını anlayacaktı.

Charenton-le-Pont'daki sihirli dönem sona ermişti. Kazancım azalıyordu. Michèle bir sigorta şirketinde çalışmaya başlamıştı.

Jean-Christophe'la ilgilenilmesi gerekiyordu. Kapıya kilit vurmaya karar vermiştim. Yine şapka yapıyordum ama kendimi tamamen torunuma verebilmek için bu işi evde sürdürüyordum.

Louis de nihayet yapacak bir şey bulmuştu. Lüks bir firmada şoförlük. Bir tür taksi şoförlüğü ama çok daha üst sınıflara hitap ediyordu. Kocam altı dil biliyordu ve müthiş kültürlüydü, önemli şahıslara, zengin ailelere şoförlük yapmakla kalmaz, onları Paris'te bir tarihçi gibi gezdirebilirdi.

Charles Trenet ya da büyük kemancı Henryk Szeryng gibi isimleri taşıdığı prestijli yolculuklarının sonunda her akşam eve dönüyordu. Uzun yokluklarına alışmıştık – genelde geceleri çalışıyor veya haftalarca süren Avrupa yolculuklarına çıkıyordu. Doğrusunu söylemek gerekirse, bu bize tatil gibi geliyordu.

Courteline Caddesi'nde beş kişi yaşıyorduk: Louis ile ben, Michèle ile Jean-Christophe ve askerden yeni dönen oğlum Jean-Louis. Mutlu, az çok dengeli bir aile olabilirdik. Ama yazgımız farklıydı, mutluluk geçirmez bir kaderimiz vardı sanki. Boşanma henüz resmileşmemişti; bunu beklerken bir yandan da Jean-Claude'un pazar ziyaretlerine katlanmak zorundaydık.

Çoğu zaman sarhoş vaziyette geliyordu. Bazen de tabancayla. Kapıyı çalıyordu. Titreyerek açıyordum. Suratıma tükürüp tabancasını sallıyordu.

– Eee, bugün ölmeye hazır mısınız?

Belli ki bu adamla hiçbir şey iyi koşullar altında gelişmeyecekti. Ben Katolik'im. Fanatik değil, içten bir Katolik. Kitabı Mukaddes başucu kitaplarımdan biridir.

Jean-Claude söz konusu olduğunda aklıma Süleyman'ın Meselleri'ndeki şu ayet gelir:

"Ve onlarla beraber olmaya arzu çekme.

Çünkü onların yürekleri zorbalık tasarlar ve dudakları kötülük söylerler."

Peki az da olsa oğluna sevgi gösteriyor muydu? Varın, siz tahmin edin. Jean-Christophe ikindi kahvaltısıyla ona yaklaşıp da

kıyafetini kirlettiğinde, çocuğa "salak, sersem, pis herif" diye bağırıyordu.

Televizyon izlerken Jean-Christophe yanına gittiğinde, çocuğu öfkeyle itiyordu. Bir keresinde, aniden öfkelenerek onu bütün gücüyle radyatöre doğru fırlattı. Adam –kurt–, yüzü nefretten kıpkırmızı bir halde kaçıp gitti. O gün Jean-Christophe'un omurgasının kırıldığından ve bir daha yürüyemeyeceğinden emindik.

Ama çocukların dirençleri ve çabucak düzelmeleri dünyanın güzelliklerinden biri. Birkaç gün sonra Jean-Christophe yeniden atlayıp zıplamaya başlamıştı. Bizim de moralimiz düzelmişti. Onun büyümesini, serpilip gelişmesini izlemek yukarılardan gelen bir mesajdı adeta. Jean-Claude'un kalleşliğini aşan bir güç varsa, o da bize Tanrı'nın çağrısını ileten bu küçük oğlandı.

Bazen de Jean-Claude erkenden geliyordu. Bu hiç iyiye işaret değildi. Bir gün oğlunu dizlerinin üzerine alıp ona küfretmeyi ya da kibritle oynamayı öğretti. Ertesi gün yeni bilgilerle donanmış olan Jean-Christophe battaniyesini ateşe verdi. İkinci derecede yanık.

Kimi zaman da Jean-Claude bir koltuğa çökerek tabancasının mermileriyle oynuyor ve Michèle'in özel hayatıyla ilgili beni sorguya çekiyordu. Dışarı çıkıyor muydu? Arkadaşlarıyla görüşüyor muydu? Sevgilileri var mıydı?

Daha sonra bir duruşma esnasında, pazar günleri yalnızca Michèle'in neler yaptığını öğrenmek için geldiğini itiraf edecekti.

Bazen Louis evde olduğunda iş yumruklaşmaya kadar varıyordu.

Yıllarca süren boşanma sürecinde yazmak zorunda olduğumuz tanık ifadelerinden birindeki şu satırları hatırlıyorum:

> Jean-Claude'un her defasında neredeyse sarhoş, tutarsız, kâh umursamaz, kâh öfkeli, asık suratlı olduğunu ve sesini yükselterek benimle kavga etmeye çalıştığını fark ediyordum. Bir defasında onu kapının önüne koymak zorunda kaldım.
> Sıra dışı durumlarda polis çağırıyorduk. Apartmanda rezalet

çıkıyordu. Ağırbaşlı bir yaşam sürmek isteyen bizler için ne büyük acıydı...

Lanetli takvimimiz artık bu şekilde işliyordu; iki haftada bir pazar günü, panik halinde bir aile tablosu çiziyorduk, bu da bir başka korkunç görüntüyü hatırlatıyordu bana: Müttefik kuvvetlerin bombaları altında dünya sona ererken mahzenlere sığınan aileleri.

Bu geceyi nasıl atlatacağız?

31
Andrée

Danièle sık sık çocukları Pascal ve Catherine'le bize desteğe geliyordu. Çocuklar Jean-Christophe'la birlikte neşeli bir üçlü oluyorlardı. Buruşturulmuş şekerleme kâğıtları gibiydiler; dağınık ve gürültülü. Çocuk işte.

Jean-Claude gelmişti. Ufaklıklar Jean-Louis'nin olan "ortadaki oda"da oynarken biz de yemek masasının çevresinde oturuyorduk. Jean-Claude bize iğrenç varlıklarmışız gibi bakıyordu – sanki hiçbir şey ona layık değildi, özellikle de biz.

Sırtını dönüp ayaklarını sürüyerek koridora girdi. Nefes alamıyordum, Michèle de öyle. Şimdi ne yapacaktı? Ne gibi şeytanlıkların peşindeydi? Yine de hiçbir şey yokmuş gibi kendimizi konuşmaya zorluyorduk.

Aniden öfkeli bir hayvan gibi geri geldi. Sebepsiz yere Michèle'in üzerine atılıp tüm gücüyle yüzüne bir tokat patlattı. Michèle karşı koymaya fırsat bulamadan, onu sandalyesinden düşürecek kadar sert bir tokat daha geldi. Bağırarak yerimizden fırladık ve araya girdik.

Jean-Claude küfürler eşliğinde Michèle'i ölümle tehdit ederken, ben de onu hole iterek karşılık veriyordum. Çocukları kendisine karşı kışkırtmakla suçluyordu kızımı, neymiş efendim

çocuklar odada onunla alay etmişler – bu çocukların en küçüğünün on beş aylık, en büyüğünün dört yaşında olduğunu hatırlatmak isterim.

Onu dışarı çıkarıp kapıyı sırtımla kapamayı başardım. O sırada onu, Jean-Christophe'u gördüm; elinde plastik lokomotifiyle donmuş gibi girişte duruyordu. Ağlamıyordu. Gözleri küçücük taş parçaları gibi kupkuruydu. Ağzı, tanımsız bir şaşkınlıkla aralanmıştı. Allak bullak olmuştum. Onu kollarımın arasına alıp yaralarını sarmak istercesine birtakım laflar geveledim. Tanrım, bu çocuk ne olacaktı? Pazar günleri gözlerinin önünde bu sahneler cereyan ederken nasıl normal bir şekilde büyüyüp kişiliğini oturtacaktı?

O gün Jean-Claude hapisten çıkmıştı. Birkaç aylık ufak bir cezaydı. Bu kısa tutukluluklara alışkındı. Ama hapishane onu alkol gibi, hap gibi –aslında soluduğu her şey gibi– kötü etkiliyordu. Bu bahane değildi tabii. Böylesi bir olay ilk kez olmuyordu.

Korkmanın ötesinde utanıyorduk da. Tek bir adamın tehditleri altında yaşamak, sürekli bir aşağılanma hissi yaratıyordu. Uğursuz yaratık, günlük hayatımızın her anına, aldığımız her nefese sızmış durumdaydı.

Çünkü sadece ziyaretler yoktu. Geceleri, olmadık bir saatte Jean-Claude telefon ediyordu. Telaşla kalkıyordum, çünkü uykuları zaten bozuk olan Michèle'in uyanmaması lazımdı.

Öfkeli, sarhoş, gırtlaktan gelen sesini duyuyordum:

– Sizi öldürmeye geliyorum!

Telefonu kapıyor, fişini çekiyor, tekrar yatağa gidiyordum. Ama uyumam imkânsızdı. Hiç dinmeyen bu kasırgayı düşünüp duruyordum. Gözlerimi kaparsam daha da kötü oluyordu: Nefretten çarpılmış yüzünü görüyordum; bağırıyor, vuruyor, tükürüyordu...

Michèle mi? Birkaç ay önce kaçırma olayı yaşandı. Bu vahşi ve çılgınca eylem onu yeniden kırılgan bir hale getirdi. Mahallede Jean-Claude'la karşılaşma korkusuyla duvarlara yapışarak

yürüyordu. Jean-Christophe'la dolaşmaya çıktığında mayın tarlasında yürüyormuş gibi hareket ediyordu. Her an bir patlama olacakmış gibi.

Çektiği acıların doğasını bazen dile getirebiliyor, kendisi için gerçekliğin değiştiğini anlatıyordu – ayrıntılar, yüzler daha yoğun, keskin hale gelmişti ama bu yoğunluk hep düşmanlık ve tehdit yönündeydi. Her dönemeçte Jean-Claude'un bir suç ortağını gördüğünü sanıyor, tehditkâr bir hareket gördüğünü düşünüyor, bu da yeni bir saldırının habercisi gibi geliyordu ona.

Ama yine de her gün yeni işine gidiyordu. Ne olursa olsun normal dünyayla bağ kurmak lazımdı, huzur içinde yaşayan sağduyulu, sakin insanlar bize de aralarında minicik bir yer açmalıydılar...

32
Andrée

Artık bütün zamanımı torunuma ayırıyordum; her gün muhteşem bir tütsü gibi yanan, titrek, canlı bir mutluluktu bu. Ama ben de korkuyordum. Mahallemizin sokakları artık güvenli değildi. Alışkanlıklarımız bizi kolay bir hedef haline getiriyordu. Her öğleden sonra Jean-Christophe'u Porte Dorée tarafındaki Soult Bulvarı'nın yukarısında bulunan küçük parka götürüyordum. O, kumla oynarken ben nefesimi tutuyordum. Etrafa kuşkulu bakışlar atıyor, parkın girişindeki parmaklıkları, her ağacın gölgesini gözlüyordum.

Bir gün her zamanki bankımda –dalga görünümlü şu yeşil banklardan biri– oturuyor, bir yandan da gözümü Jean-Christophe'tan ayırmadan örgümü örüyordum. Aniden bir kestane ağacının yanında tuhaf bir gölge belirdi, boynunda stetoskopuyla beyaz önlüklü bir erkek. Donup kaldım; doktorluk "krizine" girmiş Jean-Claude'du bu.

Jean-Christophe'u kaçırmaya mı gelmişti? Ona vuracak mıydı? Yaralayacak mıydı? İçimin derinliklerinden bir ses kımıldamamamı söylüyordu. Hayvanı kışkırtmamak lazımdı. Jean-Claude bir dizini yere koyarak çocuğun paltosunu açtı ve stetoskopun diyaframını göğsüne yerleştirerek dinlemekle yetindi.

Sonunda yanıma gelip kendine güvenli bir tavırla konuştu:

– Sorun yok. Jean-Christophe'un sağlığı yerinde.

Manyak adam gözden kayboldu. Telaşla ufaklığın yanına gidip kovayı, küreği, tırmığı topladım. Bugünlük bu kadardı. Gezintimiz kısa sürmüştü. Sürüngen geri gelebilirdi çünkü.

Günler bu şekilde geçip gidiyordu. Michèle işten dönerken takip edildiğini sanıyordu. Ben alışveriş yaparken değişik bir siluet görüyordum. Aynı zamanda söylentiler de bizi perişan ediyordu. Tanımadığımız insanlar kapımızı çalıyordu; bunlar, Jean-Claude'un kafede kaçırma, saldırma, cezalandırma gibi şeytani planlarından birini anlatarak övündüğünü duyan, sözüm ona iyi niyetli insanlardı.

Her haberi ciddiye alıyorduk. Bazen polise haber veriyorduk ama tehdit suç sayılmıyor, söylentiler de kanıt sayılmıyordu. Jean-Christophe'u sık sık başka evlerde saklıyorduk. Dört kardeşim vardı, hepsi evli, hepsi iyiliksever; her biri başlı başına birer sığınaktı. Jean-Christophe kovalanan bir kaçak gibi bir saklanma yerinden diğerine, bir adresten bir başkasına gidiyordu.

Onu ne zaman bizimkilere bıraksam boğazım düğümlenerek ona bakıyordum. Yakında iki yaşında olacaktı Ne düşünüyordu? Ne anlıyordu?

Ne bir bilim insanıydım ne de bir entelektüel ama şuna inanıyordum: Çocukların altıncı hissi vardı. Onlar dile dökülemeyen duyguları, elle tutulamayan duyumları, hatta belki de doğasını hâlâ bilmediğimiz partikülleri bile algılıyorlardı.

Jean-Christophe henüz embriyo iken kaygının zehirlediği amniyon sıvısında yıkanmıştı. Doğduktan sonra da şiddetin ve kaosun hüküm sürdüğü bir ortamda yetişti. Şimdi de genel bir panik havasında büyüyordu. Ona normal bir hayat sağlamak, gerçekte olmayan rahatlık ve hafiflik hissini vermek için gayret etmemize rağmen, fısıltılarımız, korku dolu bakışlarımız, üstü kapalı konuşmalarımız dehşetin izini taşıyordu. Bu korku onun içine işliyordu. Buradan yara almadan çıkması imkânsızdı.

33

1964 yılında annem, anneannem ve teyzem acil bir hukuki süreç başlatmışlardı. Bu daha fazla devam edemezdi. Bu namussuzu ortadan kaldırmak şarttı – eski karısı için, oğlu için, herkes için tehlikeliydi. Dilekçeler. Tanıklar. Hâkimler. Bir an önce ihtiyati tedbir kararı alınmalıydı: Babam bana yaklaşmamalıydı.

Ayrıntıları bilmiyorum ama bu süreç senenin sonuna kadar uzamıştı. Babamın ziyaret hakkı iptal edilmişti. Hatta hâkimler en ufak teması bile kesinlikle yasaklamıştı. Bu, huzura, sessizliğe, dinginliğe dönüş demekti... Bundan böyle babam bir boşluk olacaktı yalnızca. Adı anılmayan. Bir tabu.

Bu arada bir şey söylemek isterim. Jean-Claude benimkileri öylesine yıldırmıştı ki onun gerçekte nasıl biri olduğu unutulmuştu: Babası tarafından kollanan, içmekten ve sahte reçete imzalamaktan başka bir işe yaramayan bir başarısızlık örneği, bir hiç. Aslında acınası bir palyaço.

Dayım Jean-Louis'nin, babamın ziyaretleriyle ilgili 20 Mayıs tarihli tanık ifadesinden bir alıntı:

> Geçen ay benim ceketimi sırtına geçirip gitti, aklı başında değildi. O sırada arkadaşım Philippe Boyer bize geldi. Onu bulmak için ikimiz birlikte aşağı indik. Önünde bir içkiyle kafedey-

di. Ceketleri değiştirdik, öfkeli görünüyordu. Yarım saat sonra onu Saint-Mandé'de bir başka kafede otururken gördük, önünde yine bir bardak vardı.

Yani beni ziyarete geldikten (ve o gün kendini sigarasıyla yaktıktan) sonra Jean-Claude'un ilk işi hemen karşıdaki kafeye gidip içmek olmuştu. Yarım saat sonra bir başka kafede yine aynı tablo. Hiç ara vermeden.

Ona bir bakın. Dirseklerini masaya dayamış, bir bardağı, kaçmasından korkarcasına iki eliyle kavramış (üstelik, parmaklarının arasında bir bardak kırılmasının üzerinden fazla bir zaman geçmemiş). Tam bir mezar kazıcı. Kötülük yapma isteği hariç, canlı olan hiçbir şey yok içinde.

Hâlâ yakışıklı mı? Her gün daha kötüye gidiyor. Gözlerinin feri sönmüş, yüzü şişmiş, bedeni çökmüş. Gözbebekleri öfkeyle parlıyor ama alkolün etkisiyle donuk, ölü gibi.

İşte babam böyle biriydi. O kadar korkutucu olmasa insanı kahkahalarla güldürecek bir paçavra. Boynuna astığı bir stetoskopla dolanan zavallı bir tip, ceketleri karıştıran acınası bir yaratık... Ayakta duramadığı için sık sık arabasına kadar götürülmesi gereken bir ayyaş.

Hayatım boyunca sarhoşlara tahammül edemedim. Sarhoş bir adamın görüntüsü beni hiç güldürmez. Aksine, sarhoşluk karşısında dayanılmaz bir rahatsızlık hissederim. Bana gelince, şampanyayı nadiren biraz fazla kaçırıp da çakırkeyif olduğumda çok utanırım. Kendimi kaybettiğim, tüm saygınlığımı yerle bir ettiğim düşüncesi keskin bir suçluluk duymama yol açar.

Basit kaçabilir ama babamın sefilliği içimde yer etmiş, öyle ki en ufak kontrol kaybına bile tahammül edemez hale gelmişim. Her türlü otoriteye kafa tutan, okuduğum bütün liselerden atılan, bir ofiste çalışmaya asla tahammül edemeyen ben, iş özel hayatıma gelince her zaman asker ruhlu biri oldum. Çalışma saatlerim, angarya nöbeti tutan bir denizcininkine benzer: Her gün hiç

aksatmadan gecenin üçünde kalkarım. Günde on sayfa yazmazsam o gün boşa geçmiş gibi hissederim.

Bunun için kime teşekkür etmeliyim? Teşekkürler baba.

34

Romanlarımla ilgili bazen bir yanlış anlama olur. Bazıları romanlarımda şiddete bir övgü, acımasızlığa hastalıklı bir düşkünlük görür. Aslında durum tamamen tersidir. İnsan, kendisi için sorun olan şeyler üzerine yazar. Şurası ortada: Sanat bir boşalımdır; kişinin kaygılarına, takıntılarına estetik bir biçim vermesidir. Dönüştürme mekanizması. Dolayısıyla hayır, ben şiddeti sevmiyorum. Hatta kabul bile edemiyorum.

Alain Resnais'nin yönettiği, Nazilerin Yahudilere yönelik soykırımını konu alan *Gece ve Sis* adlı filmi hatırlıyorum. Kurşun gibi sözler, dayanılmaz görüntüler... Bu orta metraj filmi izlediğimde kaç yaşındaydım bilmiyorum ama çıplak ceset yığınlarını iten kepçeleri, sabuna dönüştürülen insan yağlarını, açlıktan ve korkudan çarpılmış yüzleri asla unutamadım. Hiç abartmıyorum, o gün dehşetin kanıma işlediğini, her hücreme sindiğini söyleyebilirim. Şu kesinlik kazanmıştı: Bir gün yazacak olursam, yazdıklarım tam olarak bu dipsiz karanlık, insanın acımasızlığı üzerine olacaktı.

Babam roman karakterlerimden biri olabilirdi. Bu kitabı yazmamın sebeplerinden biri de bu. Frédéric Beigbeider ile söyleşimden sonra bu fikir kafamda olgunlaşırken, bu kitabımın diğer romanlarımla tutarlı olacağını söylüyordum kendime. Anlatılan

dehşet verici olayların yoğunluğu okurlarımı şaşırtmayacaktı. Bu kitap bir anlamda en korkunç kitabım olacaktı, çünkü yazacaklarımın hepsi gerçekti.

Babam birkaç kere kliniğe kapatılmıştı. Fazla uzun olmayan hayatının sonuna doğru ayakta zor duruyordu. Onu sarhoş veya delirmiş veya hem sarhoş hem delirmiş bir haldeyken kaldırımlardan ya da merdivenlerden topluyorlardı. Acil servisi arıyorlardı. Bazen de "kamu huzurunu bozarken" yakalanıyordu. Bunun üzerine polise haber veriyorlardı. Birkaç gün Sainte-Anne'da ya da başka bir psikiyatri kliniğinde kalıyor, taburcu olur olmaz da aynı döngü yeniden başlıyordu.

Jean-Claude birkaç kere hapse de girmişti. Ama burada da asıl suçtan değil, önemsiz suçlardan yargılanmıştı. Suç dosyası hakkında kesin bilgilere sahip değilim ama bunlar ufak çaplı yasadışı işler, önemsiz üçkâğıtçılıklardı. Annem onun evlilikleri boyunca, Cezayir'e gitmek istemeyen askerlere para karşılığında sahte sağlık raporları verdiğini anlatmıştı.

Ayrılıklarından yıllar sonra babamın ahlakına değil, ahlaksızlığına tanıklık etmesi için Michèle'i karakola çağırmışlardı. Adamın kronik sahtekârlığını onaylamasını istiyorlardı. Kapı aralığından Jean-Claude'u görmüştü. Bileklerinde kelepçe, bacağında da alçı vardı, sarhoşken düşmüş olmalıydı.

Onu iki büklüm bankta otururken kafamda canlandırıyorum. Çığırından çıkmış bir hayvan. Kapana kısılmış bir yırtıcı. Yüzünde ölçüsüz yaşamın bıraktığı izlere rağmen, balın sinekleri çekmesi gibi bir zamanlar kızları baştan çıkaran o şeytani yakışıklılığı görüyorum. Ama gözbebeklerinin derinliklerinde sakat bir şeyler kıpırdanıyor.

Kendime ters düşmek pahasına itiraf etmeliyim ki, onda bir isyankâr da görüyorum. Hayatı boyunca akıntıya karşı, hep kötüye ve... daha kötüye doğru yürümüş bir adam. Siyah takım elbisesi, esnek zarafeti, şeytani yakışıklılığı ve keskin bakışıyla yıkıcı bir *punk* türü.

Hissettiğim şey hayranlık mı? Kesinlikle değil. Ama onun tutarlı olduğunu kabul etmeliyim. Karar kıldığı o iğrenç yoldan hiç ayrılmadı. Altın olmayan, sahte bir metal para düşünün; bu paranın ön yüzünde insanı mıknatıs gibi çeken cazip bir motif, arka yüzünde ise başkalarının zayıflığından türlü şekillerde faydalanan acımasızlık var.

Jean-Claude hiç mutlu olmadı. Hayatı boyunca kendi varlığının ağırlığından kurtulmaya çalıştı. İçmek, hap kullanmak, kötülük yapmak onun yegâne kaçış yollarıydı; çünkü bence, suç işlemek onun kendisinden kurtulmasını, onu yiyip bitiren kapkara özünden kaçmasını sağlıyordu. Kendi acısından kurtulmak için incitiyor, yaralıyor, yok ediyordu.

Yeniyetmeliğim boyunca, daha sonra da üniversite yıllarımda ateşli bir entelektüeldim. Yaşım ilerledikçe o dünyayla arama mesafe koydum. Bunun birçok sebebi olsa da en önemlisi şuydu: Kendilerini çok zeki sanan büyük beyinler sonunda çoğu zaman saçmalarlar. Bir gün tesadüfen rastladığım ve kitaplarımda çeşitli vesilelerle kullandığım bir cümle vardır: "O çok zeki ama ben ondan daha az aptalım."

Bu bağlamda Denys Arcand'ın Québec yapımı *Amerikan İmparatorluğunun Çöküşü* adlı uzun metraj filminin ulvi denebilecek açılış sahnesine saygılarımı sunmak isterim. Bu sahnede genç bir kurye olan Pierre-Paul, sevgilisine büyük yazarların, önemli filozofların, siyasal liderlerin, kısacası küresel seçkinlerimizin çoğunun aslında birer budala olduğunu anlatır.

Sahne komik olduğu kadar çok da düşündürücü. Pierre-Paul, köylülerine aşı olmayı yasaklayan Tolstoy'dan, kumarda karısının kürk mantosunu ortaya koyan Dostoyevski'den, Pol Pot'a övgüler düzen Sartre'dan, kendini boksör sanan Hemingway'den bahseder. Kısacası pek bilinmeyen bir olguyu ortaya koyar: Zekânın her zamanki aptallığı. En parlak beyinlerin bile nasıl aptallıklar ürettiğini dile getirir. Herkes Pierre-Paul'ün listesine başka isimler ekleyebilir.

Ben kendi adıma, Maoculuğa fanatiklik derecesinde hayranlık duyan 70'li yılların entelektüellerini ve 17 Temmuz 1985'te *Libération* gazetesine "Yüce, mutlaka yüce Christine V." başlıklı skandal niteliğindeki makaleyi yazan ve Christine Villemin'in[17] suçlu olmakla kalmayıp bunda haklı sebepleri de olduğunu savunan Marguerite Duras'yı listeye eklemek isterim. Veya edebiyat dünyamızdaki seçkinlerin kayda değer bir kısmının Gabriel Matzneff'in pedofili içerikli rezilliklerine verdiği coşkulu desteği.

Evet, entelektüeller budalaca laflar edebilirler; bu laflar parlak gerekçelerle savunulduğu için özellikle tehlikelidir. Kurnazca mantık yürütmeleri, aşağılayıcı züppelikleri ve kendilerini çekişmelerin üzerinde görmeleri, onları kayıtsız canavarlar, tehlikeli fanatikler, özellikle de kusursuz aptallar haline getirir.

Marquis de Sade'ı okurken, Georges Bataille'ı sindirirken, Lautréamont'dan alıntılar yaparken kendimizden geçiyoruz. Şüphesiz ilginç, hatta dâhi yazarlar bunlar, aksini iddia edecek değilim. Ama şu basit gerçeği unutmamak lazım: Övdükleri acımasızlık kitaplarının sayfalarında kalmalı. Gerçek hayatta bu tür eylemler çok can yakar. Nokta. Bu konuda ne düşündüğünü anneme sorabilirsiniz.

Marquis de Sade veya Bataille babam hakkında ne derdi? Bu kişiliğin ilgilerini çekeceğine, hatta kötülük yapma azmiyle onları baştan çıkaracağına kuşku yok. Her halükârda kafesinin parmaklıkları arasından onu dikkatle gözlemlerlerdi – aç bir hayvan, yoksunluk çeken bir yırtıcı gibi dolandığı Saint-Mandé onun kafesiydi.

Jean-Claude artık ayakta duramadığı ve kalitesiz şarapla kendini tükettiği son yıllarında hâlâ ailesinin Faidherbe Sokağı'ndaki dairesinde, annesi ve küçük kardeşi Édouard'la yaşıyordu.

17. "Grégory Davası" olarak bilinen, adli ve medyatik skandallarla gündemden düşmeyen cinayet davası. Fransa'da 1984 yılında dört yaşındaki Grégory Villemin elleri ve ayakları bağlı olarak ölü bulunmuştu. Cinayet şüphelisi olarak aralarında anne Christine Villemin'in de bulunduğu birçok aile üyesi tutuklanmıştı. Dava hâlâ bir çözüme ulaşmamıştır. (ç.n.)

Micheline'in Sylvie'ye anlattığına göre, geceleri uyanıp sendeleyerek annesinin odasına gidiyor ve eşikte dili dolanarak şöyle diyordu:

– Korkuyorum...

Uykusunu paramparça eden karanlık arafı, ona musallat olan ve Lovecraft'ın hikâyelerinden fırlamış gibi görünen yaratıkları kolayca hayal edebiliyorum. Verdiği zararlardan pişmanlık duyuyor mu? Sanmıyorum. Onu daha ziyade, korkunç ve şeytani bir düzlemde kendisinden daha güçlü olan bir şeyle çarpışırken hayal ediyorum. Odasının karanlığında, beynini kızgın maşayla kurcalayan yaratıklarla boğuştuğunu görüyorum.

– Korkuyorum.

O gecelerde, bir taş kadar yaşlı, bir çocuk gibi ufacık, terk edilmiş ve acıdan tükenmiş Micheline battaniyesini açıyor ve kırk yaşındaki oğlunu yatağına alıyor; oğlan cenin pozisyonu alarak annesine sığınıyor.

Hayal gücüm belki de çok geniş ama onu, Jean-Claude'u görmeye devam ediyorum; insan bedeninden çıkarılmış bir şeytan gibi battaniyenin kıvrımları arasında yok oluyor; nihayet mağlup edilmiş ama başkaları tarafından değil, kendisi tarafından, tıpkı et yiyen bir virüsün, sonunda kendisini de yiyip bitirmesi gibi.

Babamın acımasızlıklarını hatırlamıyorum. Annem ile anneannemin kaygı krizlerini de öyle. Ya da bilincim hepsini dikkatle temizlemiş. Ama geriye bir şey kalmış. Bedenim, organizmam, bilinçdışım bu olanlardan etkilenmiş, orası kesin – kuyudan fışkıran petrol gibi ortaya çıkmaları için romanlarımı yazmam gerekiyormuş.

Kitaplarım bir anlamda petrol kuyuları gibi. Beynimin dehlizlerinde ilhamımı, California çöllerindeki, makaraları ve karşı ağırlıklarıyla durmadan inip kalkan şu ünlü sondaj pompalarına benzetirim sık sık. "At başı pompa" denen bu zonklayan makineler yakıcı bir kan çıkarmak için durmaksızın toprağı oyar.

Ham petrol, kara kan, yazıcının mürekkebi: Hepsi aynı şey.

35

Annemle babamın boşanma davasından hiçbir şey anlamıyorum. Ne hukuki süreci ne de kronolojisini. Elimde anlaşılmaz hukuki terimlerin arka arkaya sıralandığı, ipe sapa gelmez cümlelerle kaleme alınmış bir yığın evrak var: tarihler, "tutanak asılları", dilekçeler, tebligatlar, beyanlar, idari kararlar, sevkler, temyiz başvuruları... Ben de iki kere boşandım. Bu hukuki jargonu çözmek için çok uğraştım ve... sonunda vazgeçtim. O yüzden, kusura bakmayın, bunu tekrar denemeyeceğim.

Boşanma kararının 1964 yılında verildiğine dair bir belge var ama sonraları başka gelişmelerin olduğunu ve düşmanlıkların 60'lı yılların sonuna kadar devam ettiğini biliyorum. Babam bu zevki uzattıkça uzatmıştır, bundan emin olabilirsiniz.

Yine de daktiloyla yazılmış bu evrak cangılında ilerlemeye çalışalım. 1962 Mart ayına ait, Paris VIII. Bölge, Malesherbes Bulvarı 78 numarada mukim dava vekili André Giry tarafından imzalanmış bir dilekçe var elimde – doğru anladıysam André Giry, Colette Teyzemin patronu, yani iyi taraftan.

> Tüm bu fiillerin, kanunlara göre zina, taşkınlık, kötü muamele ve ağır hakaret teşkil ettiği; evlilikten doğan yükümlülüklerin ağır ve tekrarı niteliğinde olduğu; evlilik bağını sürdürülemez

hale getirdiği ve kadının talebi ve menfaati doğrultusunda Grangé çiftinin *de plano* boşanmasına hükmedilmesi gerekmektedir.

Gerçekten *de plano* mu? İnternetten araştırdım. Bu Latince terim "doğrudan" demekmiş. Yani herhangi bir tedbir uygulanmasına ya da bir mahkeme kararına gerek yok: Çiftler arasındaki ayrılık zaten fiilen gerçekleşmiş. Michèle artık ailesinin evinde benimle yaşıyor, tartışılacak bir şey yok.

Paris Adalet Sarayı'nda bulunan Seine Asliye Mahkemesi'nin 30 Mayıs 1963 tarihli tutanakları, 20 Haziran 1963 tarihli uzlaşmazlık kararında öngörülen geçici tedbirleri teyit ediyor:

> ... eşlerin ayrı evlerde yaşamalarına; çocuğun velayetinin babanın onayıyla anneye verilmesine; 100 frangı anneye 150 frangı çocuğa olmak üzere, aylık 250 frank nafaka bağlanmasına karar verilmiştir; velayet hususunda, sosyal inceleme raporundan anlaşıldığı üzere baba ahlak ve istikrar bakımından hiçbir güvence sunmamaktadır; annenin çocuğa sevgisini açıkça göstermekle birlikte, küçük Jean-Christophe Marcel'in bakımını ve eğitimini sağlayabilecek yeterli sağlık koşullarına ve barınma imkânına sahip olmadığı tespit edilmiştir; buna karşılık Madam Grangé'nin annesi ile babası Roca çifti, çocuğun kendi evlerinde yaşamasını talep etmekte ve mütevazı, fakat iyi koşullarda bakımını üstlenebilecek gibi görünmektedir...

Tabii ki "Madam Grangé" ile çocuk için hükmedilen nafaka, anneannemin deyişiyle "balık kavağa çıktığında" ödenecekti. Michèle eski kocasından tek kuruş bile almayacaktı. Bunun basit bir sebebi vardı: Babam çalışmadığı için ödeme yapabilecek durumda değildi.

Jean-Claude ise kendi tarafından süreci yavaşlatmak için her türlü hukuki dalavereye başvuracaktı. Michèle'in bütün tanıklarına karşı çıkacak, temyize gidecek, yeni deliller üretecek, davayı

üst mahkemeye taşıyacak, baskıyı 1969 yılına kadar sürdürecekti. Yorulmak bilmiyordu.

Olaylı boşanmaların kaçınılmaz işleyişi böyledir. Tanıklıklar, soruşturmalar, psikiyatrik değerlendirmeler... Bizim hikâyemizde neyse ki Jean-Claude ne söylerse söylesin, ne yaparsa yapsın, öyle karikatür gibi bir durum sergiliyordu ki, yargılamanın sonucunu etkilemesi mümkün değildi.

Bu uğursuz bataklıkta zaman zaman saçmalığın sınırına varan sivrilikler görülüyor. Mesela adliye görevlisi Georges Sallaz, 20 Ocak 1965'te tebligat vermek üzere Jean-Claude Grangé'nin evine gidiyor. Kapıyı çalıyor. Cevap yok. Kapıcıdan öğreniyor. Bay Grangé orada değil. Nerede? La Santé Sokağı 42 numaradaki La Santé Cezaevi, 4. koğuş, 44 numaralı hücrede...

Jean-Claude'un bizzat sunduğu tanıklıklar arasında, 21 Kasım 1964 tarihli mahkeme kalemi kayıtlarında, şaşırtıcı olduğu kadar bana dokunaklı da gelen bir başka belge dikkatimi çekiyor:

> Kocanın talebi üzerine alınan tanık ifadelerinden –baba Grangé'nin eski şoförü, Grangé'nin yengesi Annie Grangé ve eski askerlik arkadaşı Lapasset– Grangé'nin içki içtiği ama söylendiği kadar olmadığı; tanık Lapasset'nin, en azından kendi evinde onu hiçbir zaman sarhoş görmediği; Grangé'nin karısını çok seviyor gibi göründüğü ve hastayken ona çiçekler gönderdiği; bir defasında yemek hazır olmadığı için kocası sitem edince Bayan Grangé'nin kocasının üzerine atılıp onu ittiği ve tırmaladığı anlaşılmıştır...

Doğru mu, uydurma mı? Michèle'in bir defa, tek bir defa işkencecisine isyan ettiğini varsayalım. Onun isyanlarını sevdiğimi, silkinip kendine geldiği anların çok hoşuma gittiğini yazmıştım. Ama bu sahne hoşuma gitmiyor. Burada acıklı bir dürtü, umutsuz bir girişim, kocasına onun silahıyla saldırma çabası görüyorum.

Kurbanının ruhunu çarpıtan şeytanın nihai zaferi bu. Çok yumuşak ve neşeli biri olan Michèle, son çare olarak, kendisinin hedefi olduğu şiddetle karşılık veriyor. O da kuduz bir hayvana, içine şeytan girmiş bir kadına dönüşebilir miydi?

Hayır. Bu saldırı daha ziyade aşırı gerginliğin göstergesi. Annemin saldırganlaştığını düşünmek beni altüst ediyor. Aşağılanmışlık hissi de cabası. İş şiddet uygulamaya gelince, Jean-Claude'un karşısında Michèle'in hiç şansı olmamasına da canım yanıyor. Her türlü kötülükte ustalaşmış, baştan ayağa sadist düşmanıyla rekabet edemez o.

Michèle şiddet göstermeyi becerebilmişse, Jean-Claude da kendi payına zaman zaman yumuşak yanını sergilemeyi becermişti. Gülmeyin.

Jean-Claude 16 Aralık 1963'te (şüphesiz Michèle'in doğum günü için) şöyle yazmış:

> Dünkü konuşmamızdan sonra çok hastalandım, öyle ki bu sabah fakülteye gidemedim...

Buna gerçekten inanıyor olabilir mi? Jean-Claude'un uzun zamandır tıp fakültesine gitmediğini biliyoruz...

> Birbirimizi fazlasıyla yıprattığımızı düşünüyorum. [...] Noel'de Jean-Christophe'u görmeme izin verdiğin için teşekkür ederim, ona iyi bak ve bir şeye ihtiyacın olursa babama değil de bana haber vermekten çekinme. [...] Son olarak, dün çok güzeldin, seni ilk gördüğüm günkü duyguları hissettim.

Bugünlerde narsistik kişilik bozukluğundan çokça bahsediliyor. Babamın da bu gruba girdiğine şüphe yok ama o, bu kategorinin Olimpiyat ekibine dahildi. Böylesi bir mektup, artık sayısını unuttuğumuz manipülasyonlarından biri olarak yorumlanabilir.

Tuhaf gelecek ama ben buna inanmıyorum. Saf mıyım?

Belki. Jean-Claude'un o anlarda samimi olduğunu düşünüyorum. Uzun çılgınlık dönemlerinin arasında zaman zaman sağduyu kırıntıları, şuur parçaları ortaya çıkıyordu.

Bu anlık aydınlanmalar hep annemle, yani anneme yönelik duygularıyla ilgiliydi. Oysa asıl kurbanı da yine Michèle'di. Babamın hasta ruhunun gelgitlerine sürekli katlanmak zorunda kalan oydu.

Jean-Claude'da çok erken dönemde bir şeylerin rayından çıktığını anlamak için yüzeysel psikanalize başvurmaya gerek yok. Sevme biçimi, nefretin ve yırtıcılığın elkitabına dönüşmüştü.

Bir kez daha onun cezai ehliyeti olmadığını savunuyorum. Jean-Claude ile Michèle'in arasına değil de, Jean-Claude ile onun Michèle'e duyduğu sevgi arasına hastalıklı bir duygu dikiliyordu sanki. Acımasızlık ve şiddet dışında başka bir sevgi biçimi tanımayan Jean-Claude, şefkatli bir duygunun sadeliğine ulaşamazdı.

Ben mi? Şimdi sırada benim duygusal sahnem var.

Tarihsiz mektuptan bir başka alıntı:

> Mektubuna çok teşekkür ederim, Jean-Christophe'tan haber almak beni nasıl mutlu etti anlatamam.
>
> Onu görmek için sabırsızlanıyorum. Biraz anlayışlı olsaydın, annenin bana onu göstermesine izin verirdin, bu da moralime çok iyi gelirdi.

Ve Haziran 1962 tarihli pnömatik[18] bir mektup:

> Ne olursun, en kısa zamanda Jean-Christophe'la birlikte beni görmeye gel. Kendimde olduğum anlarda çok acı çekiyorum.
>
> Sonra sen ne istersen yaparım.

18. On dokuzuncu yüzyıl sonundan yirminci yüzyıl ortalarına kadar, özellikle Paris'te yaygın olan, basınçlı borular aracılığıyla hızlı mektup gönderme sistemi. (ç.n.)

Bu kötü günleri geçirmemde bana yardım et.

Acımın biraz olsun dinmesi için bebekle seni yalnız bekliyorum.

Neredeyse duygulanacağız. Haydi, kemanlar çalmaya devam etsin. Kasım 1964:

Michèle, bir tanem,

Her gece olduğu gibi yine uyuyamıyor, hep seni düşünüyorum...

Seninleyken çektiğim acıyı hayatımda hiç çekmedim, öyle ki ölmeyi tercih ederim. Ama buna cesaretim yok...

Hiç değilse ben oradayken alyansını tak, bu beni çok kötü yapıyor.

Beni aldatabilirsin de, seni şimdiden affediyorum, sana sunabileceğim en büyük aşk kanıtı bu.

İyi geceler sevgilim.

Annemin bu nağmelere ne tepki gösterdiğini bilmiyorum ama o dönemde defteri kapatmıştı şüphesiz. Celladından bahsedilmesini bile istemiyordu artık.

Mektubun not kısmı dikkate değer:

Ufaklığa iyi bak ve benim hakkımda ona kötü şeyler söyleme. Bunun hiç de iyi bir yöntem olmadığını ve artık büyüdüğü için onu mutsuz edeceğini düşünüyorum.

Beni düşünmesi ne zarif... Bir ay sonra, Noel'e doğru şunları yazmış:

Ufaklığın neye ihtiyacı olduğunu ve oyuncak (bu kelimenin altı çizilmiş) olarak ne istediğini merak ediyorum. Bana yazarsan hepsini aldırıp sonra ona ulaştırabilirim.

Mutlu Noeller.

Not: Bana ondan uzun uzun bahset, senden hiç mektup almıyorum.

O dönemde Jean-Claude bana hiçbir şey alamazdı, çünkü bir buçuk aydır La Santé'de tutukluydu.

Hukuki açıdan tüm bu mektuplar, dilekçeler, kararlar, çelişkili tanıklıklar sürüp giden bir hakikati ispatlıyordu: Kanunların dünyası –adaletten bahsetmiyorum– insanın kendisini sert sarmaşıkların, inatçı bitkilerin arasına hapsolmuş, engellenmiş hissettiği, içinden çıkılmaz bir cangıldır.

Ailem yıllarca bu yazışmaların, duruşmaların, mütalaaların ritmine göre yaşadı, kimi zaman sayı kazandı, kimi zaman yeni darbeler yedi ama her seferinde arenaya geri döndü...

Bu zaman zarfında benim çocukluğum kelimenin tam anlamıyla huzur içinde geçti. Sarı kafamın üzerinde şiddetle süren bu kavgadan bahsedildiğini bir kere bile duymadım. Tarafların birbirlerinin yüzüne fırlattıkları belgelerden, iki duruşma arasında bitmek bilmeyen bekleyişlerden, Grangé ailesinin kurnazlıklarından, alçakça taktiklerinden ve diğer kirli işlerinden hiç haberim olmadı...

Michèle ile Andrée belki de bana anlatmalı, ne bileyim, özenle seçtikleri sözcüklerle durumu açıklamalıydılar, çünkü gerçek doğasını bilmediğim ama karşı konulmaz bir çekim hissettiğim uçurumun kenarında yürüdüm hep. Bir çocuğa hiçbir şey söylememek, onun hayal gücünü şaha kaldırmanın en iyi yoludur.

Ama için için tüm o pisliklerden beni koruyarak iyi yaptıklarını da düşünüyorum. Çocuklar, Japonya'da yetişen ve ancak tertemiz suda gelişebilen wasabi bitkisine benzerler. Anlayacağınız kendimi –hiç de böbürlenmeye kaçmadan– kristal berraklığındaki suların beslediği nemli, humuslu topraklarda, vadilerin nehir yataklarında yetişen bu türle kıyaslıyorum.

Bakın, annemin, anneannemin, teyzemin elleri filizimin etrafını sararak beni koruyor. Bana ulaşabilecek bütün cürufları, pislikleri sıkıca kapadıkları parmaklarıyla süzüyorlar. Onlara teşekkürler...

36

Michèle ile Andrée'yi konuşturdum, şimdi nöbeti ben devralıyorum. Yedi yaşındaydım. Bir sürü arkadaşım olmasına rağmen, kendi köşesinde oynamayı seven, sessizlikle ve anneannesinin sevgisiyle kuşatılmış, yalnız bir çocuktum aynı zamanda. Aslında oynamıyordum, yaratıyordum. Biraz aklım ermeye başladığında hayal kurmaya, bir şeyler üretmeye, sanat yapmaya başlamıştım.

Önce oyun hamuru. Hamurdan küçük heykeller yapıyordum. Bunlar net, ayrıntılı ve aslına benzer şeylerdi. Sonra resme geçmiştim. Çoğu çocuğun yaptığı gibi çöp adam değildi yaptıklarım, hiç mütevazı davranmayacağım, belli biçimleri ve tarzı olan stilize çizimlerdi bunlar.

Çocukluğum boyunca Philippe Druillet, Gir, Dino Battaglia, Luis García ya da Alberto Breccia'ya (çizgi roman meraklıları anlayacaklardır) duyduğum hayranlıkla çiziyordum. Başımın üzerinde annemle babamın boşanma davası kıyasıya sürüyordu. Ben de bu süreçte gotik romanlardaki uğursuz yaratıkları, Edgar Allan Poe'nun öykülerinden fırlamış gibi görünen adamları icat ediyordum.

Bir kez daha ucuz psikanalize girişmeden, bir nesilden diğerine şu kaymayı saptamak mümkün: Ailem bir kötülük timsaliyle çarpışırken, ben 125 gramlık Canson kâğıda çini mürekkebiyle

yüzlercesini çiziyordum. Gerçek tehdit mürekkepli kalemimin altında metafora dönüşüyor, şiddet estetik bir biçim alıyordu. Babam kurgusal bir eser oluyordu. İşte, hayatımın tüm hikâyesi buydu. Aslında kâbuslarımı resmetmemi isteyen çocuk psikiyatrı haklıydı belki de. Sergent-Major marka bir mürekkepli kalem kurtuluş silahı olabilirdi.

Böylece dengemi buluyordum. Çalışmalarımı anneannemin sevgi dolu bakışları altında sürdürüyordum. Bu düzen benim için çok önemliydi; hayatım boyunca aynı düzeni yaratmak için uğraştım.

Kadınlarla da öyle. İlk aylardaki tutku bitince, aşk ilişkilerimden uzaklaşıp masamın (daha sonraları bu bir piyano oldu, ardından bir bilgisayar) arkasındaki yerime döndüm. Sevgililerimden beklentim, sanatsal faaliyetlerimin şefkatli nöbetçileri olmalarıydı, bir zamanlar anneannemin yaptığı gibi.

Bu durumun beklenmedik, neredeyse komik yanları da vardı: Bu genç kadınlar, karanlık bir sanatçıyla dizginsiz bir tutku yaşamak, hatta belki de, ne bileyim, çılgınca cinsel keşiflerde bulunmak üzere geliyorlar, bense onlara anneannemin görevini yapmaları için yanımdaki iskemleyi sunuyordum. *Örgü örmek istemediğinden emin misin?*

Anneannemden çok fazla, annemdense gereğinden az bahsediyorum. Bunun bir nedeni var. Hatta iki. Birincisi, Michèle hemen çalışmaya başlamıştı – Charenton-le-Pont'dan sonra sigortacılık sektöründe (l'Union, Assurances générales gibi şirketlerde) çeşitli görevler üstlenmişti. Onu sadece akşamları ve hafta sonları görüyordum. Günlük hayat, ödevler, ikindi kahvaltıları, çarşamba günleri öğleden sonra gidilen sinemalar hep Andrée'yleydi.

Diğer neden ise, aralarında anlaşmadan yaptıkları rol paylaşımıydı: Andrée şefkat, Michèle otorite. Akıl almaz bir şey ama annem kendini toparlar toparlamaz pek de uysal sayılamayacak biri haline gelmişti. Her halükârda eğitimimle ilgili katı bir yol

izliyordu. Kısacası Andrée benim her şeyime göz yumuyor, Michèle ise sürekli sınırlar koyuyordu.

Erkekler arka plandaydı: Büyükbabam hayalet gibi olsa da Paris'i gezdirmek ya da beni sinemaya götürmek için hep oradaydı. Dayımla suç ortağıydık; onunla gazete ekleri, oyuncaklar, müzik hakkında konuşuyorduk, tabii kız arkadaşlar hakkında da – neden olmasın, dayım yuvanın serbest elektronu, bu evdeki mutsuzluğu solumayı kabul etmeyen dik kafalı gençliğin simgesiydi.

Babam mı? Lafını etmeye bile değmez. Birini özlemek için onunla çok vakit geçirmiş olmanız gerek. Ailemiz yoluna babasız devam ediyordu, hiç sorun değildi bu. Geriye korku kalıyordu. Ben tam olarak diğer çocuklar gibi değildim.

Görünüşte önemsiz ama ailemizdeki gizli trajediyi açığa çıkaran bir anekdot anlatayım. Akşam yemeğinden sonra televizyon izlemem yasaktı – Michèle'in katı kuralları. Ben de bir strateji geliştirmiştim. Hepimiz televizyon ekranının titreşerek ışıldadığı ortadaki odadayken pijamamı giyiyor, bütün yavaşlık ve titizlik rekorlarını kırıyor, kıyafetlerimi abartılı bir özenle katlıyor, dakikaları uzattıkça uzatıyor, saniyeler kazanıyordum... Annem kendini televizyondaki programa kaptırmış, izlemeye devam ediyordu, ben de böylelikle birkaç görüntü yakalayabiliyordum...

Ama bir gece bir felaket meydana geldi.

Odanın eşiğinde aniden, sessizce korkunç bir yaratık belirdi. Korkudan şimşek çarpmış gibi oldum. Kapının pervazında duran adam siyah bir kostüm giymişti, yüzüyse bembeyazdı. Alçıyla sıvanmış gibi, donuk, hayvani bir ifade yüzünü taşlaştırıyordu. Yüz değildi bu, seramikten bir hayvan suratı, alçıdan bir kafaydı. Dehşetin ta kendisiydi.

Çığlık attığımı hatırlamıyorum. Arada bir hâlâ kendini bana hatırlatan, boğazımın derinliklerinde yankılanan benim çığlığım bu. Bu çığlık asla kabuk tutmamış bir yara gibi içimde yaşıyor. Bugün bile yazdığım her kelime bu çığlıkla taçlanıyor, tıpkı bir inceltme işareti gibi.

Paramparça olmuş, balmumu gibi erimiş bir vaziyette gözyaşlarına boğuldum. Annem ile anneannem beni korumak için üzerime atıldılar – az önce ortaya çıkan canavardan değil, kendimden, beni ortadan ikiye bölen, sonunda gün yüzüne çıkan o acıdan. Kırılmamam lazım... Dehşet hemen derimin altında.

Büyükbabam üzüntüyle maskesini çıkardı. Sadece şaka yapmak istemişti. Çocuklar bazen arabasının arka koltuğunda oyuncaklarını unutuyorlar, o da bunları bana getiriyordu. O gün de (mardi gras[19] günü) bir kuzu maskesi unutulmuştu ve Louis maskeyi takıp koridorda sessizce yürüyerek ortadaki odaya yaklaşmanın iyi bir fikir olduğunu düşünmüştü...

Şaka güme gitmişti.

O da laf mı, bu şaka ailenin huzurunu paramparça etmişti. Gerçekte kim olduğumuzu kapı aralığından bize hatırlatmıştı. Kazazedeler. Korku dolu varlıklar. Televizyon izleyen, huzurlu bir hayat süren, Şanlı Otuz Yıl'ın[20] bize tepside sunduğu mutlulukların tadını çıkaran bir aile gibi görünmeye çalışsak da, ne yazık ki bunların hiçbiri bize göre değildi.

İçimizde paramparça olmuş kemikler ve dehşet vardı. Panik, en ufak bir şeyde zehirli asit gibi kanımıza hücum ediyordu. Biz aile değildik, kriz masasıydık. Babam dünyayı algılama biçimimizi sonsuza kadar bozmuştu.

---

19. Büyük Perhiz'in arifesi olan salı gününde gerçekleştirilen, renkli kostümlerle geçit töreninin yapıldığı karnaval. (ç.n.)

20. 1945-1975 yılları arasında gelişmiş ülkelerin çoğunun ekonomik büyüme yaşadığı ve hayat şartlarının düzeldiği döneme verilen ad. (ç.n.)

37

Bir pazar günü akşamüstü. Çoktan hava kararmıştı. Annemle kapı komşumuza misafirliğe gitmiştik. Komşumuzun küçük kızıyla çok iyi arkadaştık. Eve döneceğimiz zaman Michèle anahtarlarını unuttuğunu fark etmişti. Kapıyı çaldık. Açan olmadı. Karanlıkta kalmıştık. Apartmanın otomatı çalışmıyordu. Kapıyı tekrar çaldık. Yine açan olmadı. Nihayet bir inilti duyuldu: Andrée düşmüş, kapıya doğru sürünerek geliyordu.

Henüz söylemediğim bir şey var: Anneannem hep topallar, yürürken acısını hafifletmek için mobilyalardan destek alırdı. İlk düşüşünde suçlu bendim. O akşam oyuncaklarımdan birinin üstüne basmış. Daha net olmak gerekirse, o dönem çok moda olan ortaçağ kalesi maketinin ortada bıraktığım beyaz bir parçasına. Suçluyu aramanıza gerek yok.

Kırılan bir bacak çok da büyütülecek bir şey değil ama Andrée'nin kırılan kemikleri –o zamanlar dizkapağı kemiğinden bahsediliyordu– bir türlü kaynamıyordu. Aylar boyunca yatağının bulunduğu yemek odasında hareketsiz bir şekilde yaşadı. Çektiği çile, sonu gelmeyen bir azap gibi görünüyordu bana.

Bacağına pis kokulu, yeşilimsi, bana doğrudan Vezüv Yanardağı'nın ağzından fışkırmış gibi görünen volkanik bir çamur sürüyorlardı. Bu bulamaç takıntım haline gelmişti. Anneannemin

sevdiği bir tarif vardı: karabuğday kreplerinin arasına ıspanak başta olmak üzere bir sürü şey yerleştirerek yapılan "mille-crêpes- bin krep". Çocuk kafamda bunları, anneannemin zavallı bacağına sıvanan kusmuk rengindeki o lapayla ilişkilendiriyordum.

Anneannem kımıldayamadığı halde canını çok yakan dayanılmaz kramplarla da perişan oluyordu. O kramplar bana da geçiyordu. Aynı acıları çekiyormuşum gibi hissediyordum kendimi. Anneannem ağrıya tutsaktı, bedeni doğaüstü ve çok kötü bir güç tarafından ele geçirilmişti sanki. Ve hepsi benim yüzümdendi... Kalbim, ortası delinmiş bir madeni para gibiydi.

Andrée sonunda düzelse de topal kaldı. Bacağı sopa gibi kaskatıydı. İşte bu yüzden onun gençlik fotoğraflarına baktığımda, bacaklarının üzerinde dimdik duran, oysa benim neredeyse hiç görmediğim o gururlu güzelliğinden çok etkileniyorum. Ben onun sakat, dengesini bulmakta zorlanan halini gördüm sadece. Benim için Andrée, hep o aksayan görünümüyle var olacak... Tak-tuk, tak-tuk...

Yıllar geçiyor, Andrée hep yalpalıyordu, ben de onunla birlikte mutluluğun güvertesinde yalpalıyordum. Ama sonra bir felaket oldu; yine düştü. On yaşında olmalıydım; bir tünel hatırlıyorum – görüş alanım çok dar, gölgelerle çevrelenmiş. Anneannemin nakledildiği kliniğin bekleme salonundayım. Bir judo dergisinde Bruce Lee hakkında bana çok esaslı gelen bir yazı okuyorum. Ama çevremde bir trajedinin boy gösterdiğini, belirginleştiğini hissediyorum... Bu defa babam değil, başka bir şey...

Bilmek istemiyorum. Dergimdeki yazıya konsantre olmaya çalışıyorum – okunaksız, nankör satırlar dans ederek beni o anın gerçekliğinden çekip çıkarmıyor. Duyduklarımdan kaçamıyorum – annem alçak sesle kız kardeşine ya da erkek kardeşine (hangisi bilmiyorum) bir şeyler anlatıyor. Çabucak, korkuyla fısıldıyor: Anneannem bu defa bir oyuncağa takılmamış, onu büyükbabam itmiş. Yatağından (yemek odasındaki) düşmüş ve iyi kaynamamış olan bacağı kalorifere sıkışarak kırılmış.

O kemiğin çatırtısını bedenimde, tenimin altında, eklemlerimin oynadığı yerde hissediyorum. Çatırtının da üzerinde dedemin bağırtılarını duyuyorum, anneannemi kalorifer peteklerinin arasına düşürecek kadar bağırıyor, küfürler ediyor. Kafamda bir kapan canlanıyor, anneannemin ömrünün sonuna kadar normal yürüyememesi için kapanan bir tuzak. Mesele kapanmıştır.

Bekleme salonunun boğucu sıcağında okuduğum yazıya –az şey değil, *Öfkenin Yumruğu*, *Ejder Kalesi*, *Öfke* adlı filmlerle ilgili– boşuna odaklanmaya çalışırken, artık bu yeni yükle yaşamamız gerekeceğini tahmin ediyordum. Büyükbabamı hapse atmayacaklardı, orası kesin. Tam tersine, olayın üzerine sünger çekilecek, unutulmaya çalışılacaktı, başka çaresi yoktu. Anneannemle büyükbabam hiçbir şey olmamış gibi yan yana, ortak hayatlarına devam edecekler ama Courteline Caddesi 4 numarada hüküm süren her zamanki nefretin kanıtı olan o kırık bacak hep aralarında olacaktı.

Hiç şüphe yok ki, çocukluğum benim için bir hayat okulu oldu. Yaşananların tersini örnek alarak, katlanılmaz bir durumu kabullenmemeyi orada öğrendim. Evliliğiniz yürümüyor mu? Boşanın. İşinize tahammül edemiyor musunuz? İstifa edin. Arkadaşlarınız sizi boğuyor mu? Onlardan uzak durun. Hep aynı çizgide durdum ve engebeliden ziyade tam bir *roller coaster* hayatı yaşadım ama hiç değilse asla ödün vermedim. Belli bir ölçüde, nasıl diyeyim, saflığımı korudum.

İşte bu yüzden annem iş hayatımı takip etmekte ve kararlarımı anlamakta her zaman zorlandı. Ona kızmıyorum. O, başka bir ekolden geliyor, 60'lı yılların ekolünden: Çenenizi kapatın ve mümkün olduğunca olay çıkarmayın. Kişisel mutsuzluğunuzun bir önemi yok, önemli olan aile fotoğrafı. Tek bir saç teli bile dışarı taşmamalı.

Bu uzlaşmaz yapımla gurur duymuyorum – işin tuhafı bu titizliği, bu katılığı, kaderin şekillendirdiği, hatta örseledi annem ile anneanneme borçluyum. Sevgileriyle benden sağlam,

neredeyse tavizsiz bir kişilik yarattılar. Onların şefkati beni güçlendirdi, hatta merminin çelikle kaplanması –İngilizcesi: *full metal jacket bullet*– gibi etrafımı sardı. Benim hakikatim işte böyle, ben sevgiyle zırhlandım. Hâlâ anlayamadıysanız, bu kitap uzun bir minnettarlık mektubudur.

38

Peki ama Mareşaller Bulvarları'nda neler oluyordu? Küçük Saint-Mandé nihayet huzura kavuşuyor muydu? Elbette ki hayır. Jean-Claude'un şeytanlıkları hız kesmiyordu. Babam tam bir *Kaçış Treni*'ydi. Durdurulması imkânsızdı. Michèle'i rahatsız etmeyi keser kesmez –parasızlık, bıkkınlık ve hukuki baskılar yüzünden partiden ayrılmak zorunda kalmıştı– işe koyulmuştu.

Bu yeni trajedi benim hikâyemin bir parçası mı? Kesinlikle değil ama yine de anlatmak istiyorum, çünkü babamın çatlaklarla ve şiddetle dolu portresine katkıda bulunuyor. Aynı zamanda onun da ötesinde, Grangé'lerin cephesinde yaşanan bir felaketi de göstermeye yardımcı oluyor.

60'lı yılların ortası. Jean-Claude artık Courteline Caddesi 4 numaraya gelemiyordu. Bu kopuşun en kusursuz simgesi, yapımı süren çevreyolu olabilir; bu yol Paris ile Saint-Mandé'nin, Roca'lar ile Grangé'lerin arasına beton ve asfalttan bir hendek kazmıştı. Jean-Claude Vincennes Ormanı'nda sürgündü – güvenli bir mesafedeydi. Kendi bölgesinde yeni bir kurban bulması gerekecekti.

Bulacaktı da; bu kurban, yengesi olacaktı. Evet, önüne geleni yok eden öfkesi sosyal ve ailevi kuralları da kapsıyordu. Jean-Claude yakıp yıkma taktiğinin ta kendisiydi. Düzen, iyilik, ahlak, görgü kuralları, hepsi ondan nasibini alıyordu.

Janine, onun en küçük kardeşi Gérard'ın karısıydı. Yine Saint-Mandé'den, iyi bir aileden gelme genç kadın ilk kez on altı yaşında evlenip bir kız çocuğu doğurmuş ama bebek doğumda ölmüştü. Çift bu acı olayı kaldıramayınca boşanmıştı. Janine on sekiz yaşındayken, kaba bir tabirle, yeniden piyasaya çıkmıştı.

Gérard'la tanışmıştı. Yıldırım aşkı, belki de değildi, bilmiyorum. Yeni bir evlilik. Gérard, Grangé'lerin en küçüğüydü. Okulda hiç varlık gösterememiş, hep babasının gölgesinde yaşamış ama aileyle arasına mesafe koymaya ve bir ölçüde bağımsızlığa kavuşmaya çalışmıştı. Ama şimdi bağımsızlıktan uzaktı, çünkü babasının fabrikasında çalışıyordu ve Marcel genç çifti, kendi aldığı bir daireye yerleştirmişti. Yakında da Nathalie adını verecekleri bir kızları olacaktı. Dolayısıyla mümkün dünyaların en iyisinde[21] her şey yolundaydı.

Aslında hiç de öyle değildi. Janine nevrotik bir kadındı. Ve nemfoman. Hayatını başkalarının yataklarında geçiriyordu. Jean-Claude için kolay bir avdı yani. Çok geçmeden ikisi, Terrasse Kafe'de boy gösterir olmuştu (aslında ilişkileri Michèle'in hamileliğinde başlamıştı). Jean-Claude kendini saklamaya çalışmıyor, samimiyeti, teklifsiz hareketleri artırdıkça artıyordu.

> Mösyö Grangé'nin kayınvalidesi ile kayınpederinin, özellikle de Madam Roca'nın yanında sadakatsizliklerinden, hatta kızlık soyadı Delhambre olan yengesi Janine Grangé'yle ilişkisinden övünerek bahsetmekte hiç sakınca görmediği anlaşılmaktadır.

İlişkileri mahallede herkes tarafından biliniyordu. İkili zamanlarının büyük bölümünü birlikte geçiriyordu. Onları bir araya getiren ne aşk ne de fiziksel çekimdi, sadece ve sadece haplar, yani ilaçlardı.

---

21. Leibniz'in "mümkün dünyaların en iyisi" tezine ve Voltaire'in *Candide*'de bu tezi ironik olarak eleştirmesine yönelik gönderme. (ç.n.)

Janine'i kimyasalların cennetine sokan kişi Jean-Claude'du ve Janine çoktan müptela olmuştu bile. Ayartıcı şeytan habire sahte reçeteler düzenliyordu. Afyon hapları, metadonlar, barbitüratlar... İkili, öğleden sonralarını yarı uykulu, yarı çıplak, kafaları dumanlı bir halde geçiriyordu.

Ya Jean-Claude'un ya da Janine'in –daha doğrusu Janine ile Gérard'ın– evinde buluşuyorlardı. Bir öğleden sonra Gérard eve gelmiş ve bu ikisini yatakta görmüştü. Janine sutyeniyle kendinden geçmiş bir haldeydi. Jean-Claude ise yatağın kenarına oturmuştu, bıçak gibi saplanan bakışlarında o kurşuni parıltı vardı. Kamburunu çıkarmış, kasılmıştı, biraz fazla yaklaşan herkesi ölümcül ışınlarıyla zehirleyen bir iblisti adeta.

O anda Gérard'ın ruh halini hayal edemiyorum. Aşk yarası mı? Gururdan kaynaklanan öfke mi? Ya da sadece bıkkınlık mı?.. Her neyse, Dakar'da yeni bir fabrika açmış olan babası Marcel'den kendisini oraya göndermesini istemişti. Ortadan yok olmuştu. Hikâyede diğer ikisinin ilişkiye devam edip etmediğine dair bir şey yok.

Unutmayalım, ortada bir de küçük bir kız vardı. Onu Montpellier'deki büyükanne ile büyükbabaya bıraktılar. Gérard, çocuğun Jean-Claude'dan olduğundan emindi (Nathalie onyıllarca sonra DNA testi yaptıracak, Gérard'ın kızı olduğu kesinleşecekti). Tüm bu rezillikleri düşündükçe sadece onun için üzülüyorum – ve bu hikâye, inancımı doğruluyor: Yetişkinler ne yaparlarsa yapsınlar asla çocuklarının düzeyine erişemezler. Cennetten kovulma oyununu tekrar tekrar sahneye koyarlar.

Dakar. Gérard da uyuşturucuya başlamıştı. Janine onunla tekrar bir araya gelip dağılan parçaları toplamaya çalıştı. Yeniden yattılar. Janine hamile kaldı. Gérard bunun bir aldatmaca olduğunu sandı: Bu çocuk kesinlikle Jean-Claude'dandı! Hayal kırıklığına uğrayan ve kendini aşağılanmış hisseden Janine Paris'e döndü. Düşük yaptı. Durum kötüye gitti. İç kanama. Hastane. Rahim alındı. Böylece çocuk sorunu nihai olarak ortadan kalkmış oluyordu.

Janine tekrar Dakar'a döndü, bu kez annesi ve babasıyla. "Barışma"yı sağlamlaştırmak için Gérard'a para teklif ettiler – pazarlık son derece utanç verici görünse de Sylvie bunun kesinlikle olduğunu söylüyor. Bu para Gérard'ın kötü giden işlerini yoluna sokabilirdi. Gérard anlaşmayı kabul etti. Bütün parayı harcadığı gibi geri de ödemedi. İkisinin ilişkisine gelince... Janine önüne gelenle yatıyordu. Gérard kendini iyice içkiye vermişti. Küçük kız mı? Evet, o da oradaydı ama ortamın aşırı zararlı olduğu göz önüne alınarak kızcağızı derhal Montpellier'ye geri gönderdiler.

Kısa bir zaman sonra Janine de Fransa'ya döndü. Daha doğrusu Marsilya'ya. Neden Marsilya? Çünkü orada iş bulmuştu: Limanlarda fahişelik işi. Kızına bakmaları için annesiyle babasına yıllarca bu şekilde para göndermişti.

Fakat Janine'in tam bir Grangé olması için lanetinin tamamlanması gerekiyordu. Kader ona bir şans vermişti. "Müşterilerinden" biri, Güney Afrikalı bir denizci ona âşık olmuştu. Evlenme teklif edip kızıyla birlikte Cape Town'a gelmesini istiyordu.

Afrikalı adam zengin sayılabilirdi. İmkânları fena değildi diyelim. Aile Cape Town'ın banliyösü Fish Hoek'e yerleşti. Sık sık Güney Afrika'ya seyahat etme fırsatı bulduğum için bu bölgeyi çok iyi bilirim. Küçük Nathalie'nin cennet gibi bir vadinin içindeki bir şehirde –tam bir sinema dekoru– büyüdüğünü, Cape Town'da okula gittiğini gözümde kolayca canlandırabiliyorum.

Sylvie'ye göre Nathalie üvey babasını sevmiyordu. Adam bu yüzden ona kızmıyordu. İlgili, sevgi dolu bir adam olan üvey baba, Nathalie'nin işletme okulunun masraflarını karşılıyordu. Janine mi? Şüphesiz yola girmiş ama bağımlılık sorunu çözülmemişti. Şimdi de alkol...

Düşene bir tekme de ben atıyormuşum gibi görünebilir ama ne yazık ki gerçekler ortada. Emeklilik yaşı gelen subay tüm tazminatını bir seferde çekmişti. Hemen yatırıma çevirdiği küçük bir servetti bu. Şanssızdı, yatırımları batmıştı. Aile mahvolmuştu.

Yıllar sonra Sylvie oraya gidecekti. Fish Hoek'teki barakalarında

perişan haldeki çifti görecekti. Kendilerini içkiye vermişlerdi. Evleri tam bir viraneydi, leş gibi; Janine'in külotlu çorabı delik deşikti – bu ayrıntı her şeyin özetiydi aslında: Edebiyatta buna mecazımürsel denir. Ama belli ki alkolün koruyucu bir etkisi vardı. Subay on yıl önce öldü, Janine ise üç ya da dört yıl önce...

Ama hikâye daha bitmedi. Cape Town'da kalan Nathalie 80'li yıllarda evlendi. Çiftin Sylvain adında bir oğlu oldu. Her şey yolunda mıydı? Hayır. Her şey kötü gidiyordu. Koca, çapkın bir adamdı. Nathalie boşanmak istedi. Hep yalnız annelerin kaderi. Oğlunu alkolik annesiyle babasına bırakıp kendi yolunu çizdi – yönetici sekreteri oldu.

Yeni biriyle tanıştı. Çocukları olan, boşanmış bir erkekti bu. İlişkileri çabucak tuhaf bir dönemece girdi. Adam ölümcül bir hastalığı olduğunu söyledi. Çok geç olmadan Nathalie'yle evlenmek istiyordu. Apar topar nikâh dairesine koştular. Aylar geçti. Görünürde hiçbir hastalık belirtisi yoktu. Adam yalan söylemişti. Hasta değil, sadece mitomandı. Çok geçmeden zorba birine dönüştü. Nathalie'ye çok kötü davranıyor, eziyet ediyor, şiddet uyguluyordu... Genç kadın kaçtı. Evlilikleri bir yıl bile sürmemişti.

Nathalie taşındı – mütevazı bir dairenin kirasını, daireden daha az mütevazı olmayan maaşıyla ödüyordu. Bu hikâyeyi biliyorum. Bu, annemin de hikâyesi. Erkeklerin boyunduruğu altında perişan olan, kaçmaya, kendi sorumluluklarını üstlenmeye, başlarını suyun üzerinde tutmaya çalışan bütün kadınların hikâyesi...

Nathalie'yle hiç tanışmadım ama tüm kalbimle onun yanındayım. Bağımsız bir hayat sürdürmek için harcadığı onca çaba, kendini kurtarma gayreti, bunların hepsi...

Ama neler oluyordu? Jean-Claude'un zalim dünyasından fırlamış gibi görünen yeni bir dehşet belirmişti. Nathalie yeni evinde her gece akreplerin ortaya çıktığını görüyordu – bunlar şüphesiz Güney Afrika'ya özgü, ölümcül zehirleri olan *Parabuthus*'lardı. Nathalie artık uyuyamıyordu, altın rengi kabukları ve zehirli

kuyrukları olan bu korkunç hayvanları kovalamakla geçiyordu saatleri. Her yerdeydiler, yatağın altında, perdelerin kıvrımları arasında, halıda...

İşte, kitaplarımda kullanacağım bir sahne daha. Nathalie'nin, bu hayvanların nerden geldiğine dair en ufak şüphesi yoktu: Ruh hastası kocasının veda hediyesiydi bunlar...

Bu satırları yazarken Nathalie'ye ne olduğunu bilmiyorum. Güney Afrika'da mı kaldı, Avrupa'ya mı döndü, hiç fikrim yok. Umarım huzuru bulmuştur. Bu hikâye hakkında bir yargıda bulunamam; bu hikâye benim değil ama Grangé yazgısının bir çeşitlemesi sayılabilir. Sonuçta ilk domino taşı Saint-Mandé'de devrildi.

39

1970 yılında çocuk dünyamda bir felaket meydana geldi.

Michèle'in yaşadıklarıyla kıyaslanacak olursa önemsiz bir şeydi ama benim küçük ölçekli dünyamda deprem niteliğindeydi: Annemle ben taşınacaktık.

Courteline Caddesi'nin tek limanım, yuvam, sığınağım olduğunu hissettirebilmişimdir umarım. Bir daha asla öyle bir yerim olmayacaktı. Başka hiçbir yerde o güven duygusunu hissetmeyecektim. Bu ayrılış benim için bir travmaydı. Çünkü bundan böyle her şey, henüz tanımadığım ve benim için hüzünle eşanlamlı bir evrende, banliyöde yaşanacaktı.

Durum şuydu: Annem, ablası Danièle'e çok düşkündü. Danièle de sürekli doğuran, Suresnes'de, Bas-Rogers Sokağı'nda karanlık ve çok soğuk bir dairede ailesiyle yaşayan bir ev kadınıydı. Michèle ilk zamanlar sokağın diğer tarafında bir stüdyo daire bulmuştu, hemen ardından da birkaç yüz metre ötede, Puteaux tarafında bir sigorta şirketinde işe başlamıştı – Bas-Rogers Sokağı iki belediyenin sınırını oluşturuyordu.

O andan itibaren çocuklara özgü antenlerimle tehlikeyi hissetmiştim. Şimdilik Michèle hafta içlerinde orada kalıyor, hafta sonlarındaysa Courteline Caddesi'ne geliyordu. Kimi zamansa cumartesi günleri beni kendi evine götürüyordu; birkaç

metrekarelik buz gibi, halısız parkeden ibaret olan bu ev benim için cehennem azabıydı. Odamdan, oyuncaklarımdan, mahallemden, anneannemden koparılıp götürüldüğüm bu yabancı duvarların arasında sıkıntıdan ölüyordum.

Geleceğimle ilgili hiçbir hayalim yoktu artık. Çok yakında Michèle daha geniş bir ev bulacaktı, ben de gerçekten taşınmak zorunda kalacaktım. Annem tüm hayatını ailesinin evinde geçiremezdi. Mücadelesi –iş, maddi bağımsızlık, depresyonla savaş– şu yöndeydi: Yalnız bir kadın ve küçük bir çocuk annesi olarak kendi ayaklarının üzerinde durmak. Dışarıdan bakınca ona katılıyordum ama içime bakınca...

Bir sonraki yıl Danièle ve tüm aile halkı Raincy 93 numaraya taşındılar. Bas-Rogers Sokağı'ndaki daire boşaldı. Rüyanın gerçekleşmesi gibiydi. Ya da kâbusun, nereden baktığınıza bağlı. Kuzenlerimi ziyarete gittiğimizde kanımı donduran bu karanlık in artık bizim evimiz olacaktı.

Mazotla ısınan üç oda, donuk fayanslı bir mutfak, içi boş mobilyalar... Ve kapkara bir avluya bakan upuzun, ruh karartıcı, daracık odam. Hiç aklımdan çıkmayan bir malzeme de, reçine: Ceviz rengindeki dolabımın rafları iyi yapıştırılmamıştı; ek yerlerinde, iltihaplı bir ağızdaki gibi bu yapışkan maddeyi görebiliyordunuz. Adeta balgam. Evet odam balgam gibiydi...

Ayakta durmakta zorlanan, isli apartmandan da bahsetmem lazım. Ya da çevreden: Suresnes, sevimli binaları ve görkemli Valérien Tepesi'yle Hauts-de-Seine'in şirin bir belediyesi olarak bilinirdi. Ama bizim yaşadığımız tarafı kesinlikle öyle değildi. Biz bu bölgede bir nevi Babü'l-Vadi gibi olan Puteaux tarafında, tepenin eteğinde yaşıyorduk. Annemin Richard-Wallace Bulvarı yakınındaki sigorta şirketi kaderine terk edilmiş bir mahalledeydi; burada sadece duvar diplerinden yürüyen ve dişlerini sıkarak daha güzel günler bekleyen Arap işçiler vardı.

Felakete doğru giden önemsiz bir başka ayrıntı da şuydu: Okulum çok uzaktı. Derslere gitmek için sadece sokağın karşı tarafına geçmiş olan ben, şimdi her sabah, hiç tanımadığım ve beni çok korkutan bir bölgede yarım saat yürümek zorundaydım. Tedirginliğimi tanımlayamıyor ama attığım her adımda banliyönün çirkinliğini ve hüznünü hissediyordum.

XII. Bölge de pek matah değildi ama orada başkentin soluğunu hissediyordum. Kendi küçücük köşemde bile büyük bir hikâyeye, hareket halindeki bir dünyaya aittim. Suresnes'de ise tam tersiydi. Ne yaparsam yapayım, nereye gidersem gideyim kendimi zavallı hissediyordum. Paris'in kırıntıları arasında, kenarında dolaşıyordum...

Ama çocukların her şeye uyum sağlama gibi bir becerileri vardır. O yıllar boyunca, önce Suresnes'de, sonra da Nanterre'de güçlü görünmeye çalıştım. Anneme bağlıydım. Kadırgada küreklere sıkıca asılmalıydım, onu bırakmam söz konusu bile olamazdı. Yalnızca bir defasında, hafta sonunu geçirmek üzere Bas-Rogers Sokağı'ndaki küçük stüdyo dairesine gittiğimde, onun evinde sıkıldığımı alçak sesle itiraf etmeyi göze almıştım. Michèle gözyaşlarına boğulmuştu. O görüntü hâlâ, altmış yaşındayken bile, geceleri uykumdan uyandırıyor beni. Bizim ailedekiler biraz hassastır.

Hayatım ikiye bölünmüştü. Her çarşambaları ve tatil günlerinde anneannemin evine dönüyordum. Zehirli bir hediyeydi bu: Orada her defasında ilk yuvanın o nefis kokusunu içime çekiyordum ama bunun bedeli, oradan tekrar kopmak ve nefret ettiğim banliyöye geri dönmek oluyordu.

En çok aklıma kazınanlar, o iki nokta arasında yaptığım yolculuklar: Salı akşamları 1 numaralı metro hattının neredeyse tüm duraklarından (Port de Neuilly/Porte de Vincennes, yaklaşık yirmi durak, bugün bile hepsini ezbere sıralayabilirim) geçerek gidişim, çarşamba akşamları ise annem beni Simca 1000'iyle almaya geldiğinde arabayla ters yönde dönüşüm. Bu anlamda

yeniyetmeliğimde göçmen gibi yaşıyordum. Tüm ruhsal iniş çıkışlarım bu metro durakları boyunca ve geceleri aile arabasıyla doğudan batıya kat ettiğimiz başkentin bazı ayrıntılarıyla şekillendi.

Bunlar çocukluğumun son metreleri ve yeniyetmeliğimin kırmızı çizgisiydi. Anneannem hep aksayarak yürüdüyse, ben de o yıllarda bir koltuk değneğiyle yürüdüm diyebilirim; benim koltuk değneğim, Courteline Caddesi'ndeki beşiğe dönüşlerdi.

O dönemi düşündüğümde, bir görüntü hafızamın hassas zarını deliyor. Her akşam etütten sonra, Suresnes'in tepelerinden inip (okulum Jean-Macé, Carnot Sokağı ile Jean-Macé Sokağı'nın kesiştiği yerdeydi) annemin daha aşağıdaki Puteaux sınırında olan sigorta şirketine gidiyordum. Hava soğuk ve karanlıktı. Tuhaf şey, çünkü anneannemin yaşadığı mahalleye dair aklımda sadece asfaltın derin derin nefes aldığı ve ayaklarımın altında onun ılık soluğunu hissedebildiğim güneşli öğleden sonraları var. Suresnes ise tam tersi: Orada yıllarca süren bir kış yaşamışım gibi hissediyorum.

Sırtımda çantam ve maksi paltomla (mini modasından sonra artık her şey maksiydi) annemin çalıştığı kenar mahalleye sürünerek ilerliyordum. 18.30'da şirket kapanıyor ve herkes eve gidiyordu. İşte orada, evimize giden o eğimli Auguste-Blanche Sokağı'nda çok yalnız olduğumuzu hissettim.

Dünyada yapayalnızdık – annem Jean-Claude'dan ve büyük ihtimalle beni bir piç olarak gören Marcel'den tek kuruş almıyordu. Devlet yardımından da yararlanmıyordu, annesiyle babasının ise bize yardım edecek durumları yoktu. Bize kalan gerçekten de çok düşük olan maaşıydı, kurak bir vadideki incecik dere gibi. Küçük elim annemin elinde yürürken, sırt çantam omuzlarımda sallanıyor, soğuk hava çoraplarımdan içeri geçiyor ve ben şunu hissediyordum: Annemin hayatı, adaletsizliğe ve terk edilmişliğe dayalı umutsuz bir mücadeleydi.

Bugün de yalnız bir kadınla karşılaştığımda ona yardım teklifinde bulunmadan duramam. Bu bir tür şartlı refleks – hayatım

boyunca bana pahalıya, servetlere mal olan bir refleks. Önemli değil. Bana göre bütün kadınlar L'Oréal reklamlarındaki şu sözü söylemelidir: "Ben buna değerim."

40

İşte o yıllarda, daha önce sadece uzaktan titreşimlerini hissettiğim büyük bir yer sarsıntısı meydana geldi: cinsel arzu. Eh, ruhsal yolculuğumdan söz edip de bir alt kattaki diğerinden, tensel olandan söz etmemek olmaz.

Elbette ailemin kaderinde her şeyin tersten gitmesi yazılı olduğundan, ben de bu sarsıntıyı olabilecek en ters şekilde hissettim.

On bir yaşındayken en büyük tutkum Sergio Leone'ydi. Bu dâhi yönetmen sadece kendisine özgü bir sanat yaratmıştı. Tek bir sahnesini görür ve onun imzasını tanırdınız. Zaten film yapmıyor, Leone yapıyordu – kimse onun akıl almaz yeteneğinin yakınından bile geçemezdi.

Kısacası o dönem Leone'nin beş *western*'ini –o zamanlar filmografisindeki son film *Yabandan Gelen Adam*'dı– tekrar tekrar izlemeye beni götürmeleri için çevremdeki herkesi sıkboğaz ediyordum. Her hafta çıkan *Pariscope* ve *L'Officiel des spectacles* adlı sinema dergilerini ezberliyor, İspanya'da çekilen bu görkemli filmlerin gösterildiği salonları, en uzaktakileri bile tespit ediyordum. Kalitesiz basılmış o sayfaların ve parmaklarıma bulaşan mürekkebin kokusunu bugün hâlâ duyarım.

O akşam Montreuil'de *Bir Zamanlar Batıda* filminin tekrar gösterimi vardı; Croix-de-Chavaux'daki bir alışveriş merkezinde üç

yeni salon açılmıştı. Annem kendini feda etti, yola koyulduk. Kararmış şehri kat ettik, yol bir türlü bitmiyordu. Sinema tıklım tıklım doluydu. Sihirli, olağanüstü bir andı: Charles Bronson'ın dev perdede neredeyse on metreye yayılan vaşak gözleri salondaki herkesi büyülemişti.

Ama biraz sonra annem koltuğunda kımıldandı.

Sonunda kulağıma eğildi:

– Yanımdaki adam sürekli bacaklarıma bakıyor. Seninle yer değiştirelim.

Seve seve kabul ettim ama bir yandan da şunu düşünmekten kendimi alıkoyamadım: Böylesine muhteşem bir film gösterilirken bir adam neden annemin bacaklarına bakıyordu? Annemin yerine oturur oturmaz da merakım rahatsızlığa dönüştü. Yan koltuktaki adam gerçekten de tuhaftı. Perdeye hiç bakmıyor, yan yan beni süzüyordu. Anlayamadığım bir havası vardı, öfkeli, ısrarcı, açgözlü... Gürültüyle nefes alıyor, koltuğunda eğilip bükülüyordu, pusudaki bir sürüngen gibi başını omuzlarının arasına çekmişti.

Perişan olmuş bir haldeydim. Doğduğum günden beri içimi kemiren o eski korku, kasılmalar halinde geri dönüyor, tanıdık belirtilerle metabolizmamı altüst ediyordu: Nefesim daralıyor, kalbim gümbür gümbür atıyor, titriyordum, kanım çekiliyordu...

Bu herif benden ne istiyor olabilirdi? Niyetini anlayabilmek için beynimi patlatıyordum. Eli benim koltuğuma kaydı. Parmaklarının, kumaş kıvrımlarının arasına süzülen bir yılan gibi, bacaklarımda dolandığını hissediyordum. Bu temasın izlerini, bir yaranın izi gibi hâlâ taşıyorum. Ama benden ne istiyordu? Cayır cayır yanıyordum, kavruluyordum adeta. Beni bu hale getirenin, anlamamak mı, yoksa korku mu olduğunu artık bilmiyordum.

Sonunda kendimce bir açıklama buldum: Bu adam bana bir tehlikeyi haber veriyordu –belki yangın ya da başka bir şey–, beni uyarmak istiyordu. Aklıma gelen tek fikir buydu. Pek yaratıcı değil biliyorum ama sadece on bir yaşındaydım.

Yine de dayanamayıp annemin kulağına fısıldadım:

– Anne, bu beyefendi beni rahatsız ediyor.

Annem hiç tereddüt etmeden ayağa kalktı, Charles Bronson mızıka çalarken biz yan koltuklardaki seyircilerden özür dileyerek önlerinden geçtik. Kendimde değildim. Bacaklarım tutmuyordu. Pelte gibi olmuştu. Bir dalga, bir panik akıntısıydım.

Kaldırıma çıktığımızda ikimiz de titriyorduk, annem öfkeden, ben tescilli korkudan. Michèle'in benim karşımda bir üstünlüğü vardı: O, ne olduğunu biliyordu.

– O bey kimdi anne?

– Azgın teke.

Bu korkunç söz ağzından öylece çıkmıştı. Günümüzde unutulmuş bir benzetme bu. Neden bilmiyorum ama o yıllarda çok yaygın olan tehlikeye –karanlık sinema salonlarındaki tacizciler– bugün artık pek rastlanmıyor. Her halükârda ben bundan bahsedildiğini duymuyorum. O dönemdeyse sinemaya gitmenin her zaman şöyle bir tehlikesi vardı: fonda kolçakların ve örümcek elin bulunduğu, yüzü olmayan bir saldırı...

Bu soruna değinen tek bir film biliyorum, o da José Giovanni'nin *Dernier domicile connu* adlı filmi. Bu filmi izleyince büyük rahatlama hissetmiştim; derinliklerden gelen o kötülük, karanlık sinema salonlarının Leviathan'ı nihayet ortaya çıkarılmış, resmileştirilmişti...

Dönüş yolunda Michèle bana açıklamaya çalıştı. Bir dolabın tepesindeki kitap yığınının arasından bir kitabı çekmeye çalışıyordu sanki. Bütün kitaplar üstüne devrildi. Arzu, seks, ahlaksızlık... Ailemizde tabu olan bu gizemli dünya hakkında beni bir anda aydınlatmak zorunda kalmıştı.

Erkek, kadın, cinsel ilişki, kötü alışkanlıklar, yasaklar... Her şey vardı. Hatta ilerleyen günlerde bana üreme zevklerini, özür dilerim, yöntemlerini anlatan resimli bir kitap bile aldı. Resimlere bakıyor, aklıma kaydediyor, öğreniyordum.

En çok hatırladığım ve hikâyem açısından da manidar olan şey, bu cinsel eğitime bir sapığın, bir teşhircinin neden olması.

Tam bize göre bir şeydi bu: Annem erteleye erteleye, sonunda bu meseleyi panik içinde ele almak zorunda kalmıştı; üstelik arka kapıdan, karanlık ve tekinsiz bir yoldan – sapkınlığın kapısından.

Aniden beliren soruların arasında çok daha kişisel, pragmatik bir soru soruyordum kendime: Annem sinemada neden kendi yerine beni geçirmişti? Neden beni tehlikeye atmıştı? Beni sapığa yem ettiğine dair bir şüphe beliriyordu aklımda – ne de olsa kuruntulu bir tiptim. Bugünse sadece şunu düşünüyorum: O iğrenç herifin, bir çocuğun yanında düzgün duracağını sanmıştı – yanılıyordu.

Ben bu satırları yazarken tecavüz, ensest ve dehşet verici diğer pedofili olayları üzerine her hafta bir kitap yayımlanıyor. Ben zavallı tacizcimle onların yanında soluk bir gölgeyim yalnızca. Yine de hayatın büyük meselesi olan sekse dolaylı bir giriş gibi görünen bu olayı kara bir gün olarak kayda geçirmek istiyorum. *Bir Zamanlar Batıda* benim sosyeteye takdim balomdu. Çocukluktan çıkışımdı.

Daha sonra ergenliğe girdim. Annemin bana kendince anlatmaya çalıştığı şeyi, bedenim haykırıyordu artık. Seks konusunda yazmak istemiyorum, çok geniş bir konu bu. Sadece benim için her zaman arzunun korkuyla iç içe geçtiğini anlatmak istiyorum. Aynı şeyleri mi söyleyip duruyorum? Hepimiz aynı şeyleri söyleyip duruyoruz. Hepimiz aynı şeyleri tekrarlıyoruz, özellikle de arzu konusunda. Hayatımız boyunca aynı sahneyi, o ilk travmayı tekrar tekrar yaşamaya mahkûmuz.

Hayır, Croix-de-Chavaux'daki olaydan bahsetmiyorum, gerçek korkumdan, kökenlerimle ilgili, estetik bir biçim verdiğim korkumdan bahsediyorum. Babamla ilgili korkumdan.

Hatırlayabildiğim en eski zamanlardan beri benim arzum, çok düşkün olduğum o karanlık evrenden fışkırıyor: gotik romanlar, korku filmleri, korkunç çizgi romanlar. Benim için seks her

zaman, bir vampirin ısırdığı gecelikli bakireyle ilintili olacak. Kötülükler prensinin kirlettiği el değmemiş masumiyet. Aşk eşittir Dracula, arzu eşittir Frankenstein. Altmış yıl sonra bile hâlâ aynı yerdeyim. Arzum, hatta sevmeye yatkınlığım hep şu imgeyle bağlantılı: bakirelik, masumiyet, kirletme. Gülünç mü? Bir fikrim yok – ve zaten seçme şansım yok.

Arzumun itici gücü her zaman yasaklar, günah, ölüm olmuştur. Bir bakıma bu da çok mantıklı, çünkü anneannem beni katı Katolik değerlerle büyüttü. Seksin gerçek anlamda hiç olmadığı bir dünyada büyüdüm. Anneannemle büyükbabam ayrı odalarda yatıyordu. Annem yalnız bir kadındı. Arzu, evin eşiğinden içeri geçmiyordu.

Andrée bir gün resimlerimi gururdan koltukları kabararak bir komşu kadına gösterirken, her zamanki kovboy, uzay gemisi çizimlerimden çok farklı bir tanesine denk geldi; şeytani bir kralın ayaklarına kapanmış, zincire vurulmuş çıplak bir kadındı bu: Büyük bir hararetle ve kurşunkalemle çizdiğim, gölgeleri vurgulamak için mahkûm kadının cömert çizgilerinin üzerinden parmağımı defalarca geçirdiğim *Vampirella*'nın kapak resmi.

Şaşkınlıktan ağzı açık kalan anneannem meşhur soğuk tavrını takınarak açıkladı:

– Bunu Jean-Christophe yapmamış. Onun tarzı değil.

Karar verildi, sıradaki dava: Çıplak kadınlar benim tarzım değildi.

Andrée beni her zaman cinsiyetsiz bir melek, yükseklerden, tüm pisliklerin çok çok üstünden uçan harika çocuk olarak gördü.

Özür dilerim anneanne. Arzudan daha inatçı bir şey olamaz ve her ne kadar iffetli bir dünyada yetiştirilmiş olsam da (ya da tam da bu yüzden) kesinlikle pes etmiyordum: Erotik yanı da olan korku filmlerine gitmek istiyordum. Hep vampirlerin, gotik tecavüzcülerin, açık saçık giyinmiş, baş döndürücü bakirelerin hikâyeleri – Hammer Filmcilik bu tür filmlerle servet kazandı, bu da benim yalnız olmadığım anlamına geliyor.

Bu tehlikeli korku/arzu karışımına bir katman daha eklenmişti: Işıklar söndüğünde yine bir azgın tekeyle karşılaşma paniği – ismi bile çatal toynaklı, keçi burunlu o mitolojik yaratığı[22] çağrıştırıyordu. O zamanlar kaygıyla koltuğuma gömülüyordum. Film boyunca salonda olabilecekleri korkuyla beklerken muazzam bir enerji harcıyordum. Adeta nükleer bir reaktör oluyordum. Ama işin aslı, bu tuhaf karışım –korku ve ereksiyon, kaygı ve uyarılma– beni büyülüyordu. Benim neşem, küçük günahımdı bu.

Michèle ise yaşadığı korkunç yıllardan sonra adam gibi bir sevgili bulma umudunu kaybetmemişti. Artık yeni bir ilişkiye hazırdı.

Bütün kalbimle nefret ettiğim erkek arkadaşları oldu. Gelip geçici bu erkekler hiç hoşuma gitmiyordu. Ya da beni rahatsız ediyorlardı diyeyim – tıpkı sinemada uzun boylu bir adamın gelip tam önünüze oturması gibi.

O günlerden bir anı: Annem ve ben bir gece Suresnes'de ya da Puteaux'da salaş bir lokantada yemek yiyorduk – on yaşındayken bile ucuz mobilyaların, solgun ışığın, plastik kaplı mönünün hüznünü algılıyordum. Islak sokakları, dermẹ çatma evleri, kendine özgü çirkinliğiyle o donuk muhitin gölgesinin etrafımızı sardığını da hissediyordum.

Bela tek başına gelmez: O gece masamızda bir erkek de vardı – annemin bir *date*'i kabul ettiğini ve beni evde yalnız bırakamadığını anlamıştım. Bizde çocuk bakıcısı söz konusu bile olamazdı, çok pahalıya gelirdi.

Adam ortama çok iyi uyuyordu, en azından benim aklımda öyle kalmış. Yağlı saçları, yıpranmış ceketi, sapsarı dişleriyle tam bir geri zekâlıydı. Ağzından sadece sıradan sözler dökülüyor, bomboş gevezelik ediyordu. Aniden yerimden sıçradım;

22. Fransızcası *satyre*. Hem şehvet düşkünü anlamına hem de Antik Yunan mitolojisindeki yarı keçi yarı insan yaratık anlamına gelmektedir. (ç.n.)

senlibenli konuşmaya başlamıştı. Bu samimiyet nereden geliyordu? Michèle sigarasını yaktı –bu gerçekten de tam bir hoppalıktı, çünkü onun daha önce sigara içtiğini hiç görmemiştim–, çakmağı geri uzattığında adam şöyle dedi:

– Sende kalsın, benden sana hediye.

Çocukların öngörüsüne güvenirim, hatta kehanet yetenekleri olduğuna inanırım. Yetişkinlerin dünyasına özgü birçok şeyi fark edip çözümleme becerileri, yetişkinlerden çok daha iyidir. Dolayısıyla on yaşımın verdiği bilgelikle bu demode herifin "sen" diye hitap edip bir çakmakla annemi tavlamaya çalıştığını hemen fark ettim. Öfkelenmiş – ve çok üzülmüştüm.

Aynı zamanda o anın içindeki bir başka anı canımı yakıyordu: Yağmurlu gecede pencerenin ardında Claude Pierson'un *Justine de Sade* adlı filminin beni büyüleyen afişini görür gibi oluyordum. Afişte meleksi ifadesiyle sarışın, dolgun memeli, göğsü çıplak bir kadın vardı. Oval bir çerçeve içine alınmıştı; bu görüntü kadının kendisi gibi ağır zincirlere vurulmuş bir ruh halinin yansımasıydı şüphesiz. Afiş her şeyi açıklıyordu, dolgun hatlı masumiyet tutsaktı, tehdit altındaydı.

Keskin bir acı ve belli belirsiz bir çelişki hissediyordum: Bir yanda soytarı herifin beceriksizce kur yapması, diğer yanda afişteki içime işleyen erotizm. Özetle, flört ve hançer. Yağmur altındaki Suresnes fonunda bir tür aşk ve ölüm öpücüğü.

O anda kafamda bir şimşek çaktı – çocuklara özgü bir önsezi. Anneme talip olan bu adamla dalga geçmemin hata olduğunu, çünkü birkaç yıl sonra genç kadınları yatağa atma umuduyla onlara çakmak hediye edenin ben olacağımı sezdim. O gece gerçek bir aydınlanma yaşadım: "Flört" denen şeyin o acınası doğasına asla alışmayacaktım.

41

Çocukluk arkadaşlarımdan biri dekorasyon alanında profesyonel fotoğrafçı oldu. Onun izini uzun zaman önce kaybetmiştim ama geçen yıl tesadüfen, Cherche-Midi Sokağı'nda güzel bir dairede yaşayan Japon bir tanıdığın evinde çekimler yapmış. Nasıl olmuş bilmiyorum ama benden konu açılmış.

Konuşma esnasında eski arkadaşım benim hakkımda, daha sonra Japon arkadaşımın bana aktardığı şu güzel lafı etmiş:

– Arkadaş grubumuzda Jean-Christophe'un çok farklı şeyler yapacağını hepimiz biliyorduk.

Ne güzel bir iltifat! Hayatım boyunca aldığım iltifatların içinde en beğendiğim bu diyebilirim. Demek ki sivilcelerim ve çürük dişlerimle, haftada sadece bir kere banyo yapan biri ne kadar kötü görünüyorsa öyle kötü görüntümün ardında içimdeki bir şeyler farklılığımı, potansiyelimi açığa vuruyormuş.

1975 yılı. Tutkulu, alaycı, gülmeyi ve *rock* müziği çok seven tam bir yeniyetmeydim artık. Paris şampiyonu olmuş hatırı sayılır bir judocuyken, her şeyi bırakıp sigara içmeye, salonun perdelerini kapamaya ve sürekli Yes, Genesis, Pink Floyd ya da Led Zeppelin dinlemeye başlamıştım. Önceki idolüm Sergio Leone, sinemanın yirminci yüzyılın sanatı olduğunu söylüyordu. Bense bunun *rock* müzik olduğunu düşünüyordum.

Artık annemin sigortasını yaptığı toplu konutlarda oturuyorduk. Bu bağlantısı sayesinde Joliot-Curie Caddesi'nde, aynı isimli lisenin karşısındaki kulelerde bir ev alabilmiştik. İkinci romanım *Kızıl Nehirler*'de bu bölgeyi anlatmıştım. Kahramanım Karim Abdouf durumu şu vecizeyle özetliyordu: "Yoksulluk sadece zenginleri şaşırtır."

Gerçekten de buradaki herkes yoksuldu ve kimse bundan rahatsız oluyormuş gibi görünmüyordu. Giysiler son derece kalitesiz kumaşlardan, binalar içler acısı malzemelerden yapılmaydı; sakinlerine gelince, hiç konuşmayalım daha iyi. Hepsi sırtlarında parasız ve umutsuz bir hayatın yükünü taşıyordu. Önemi yoktu: Herkes bu durumda olduğu sürece hayat devam ederdi...

Bense oturduğumuz iki odalı küçük evde ilk defa çok mutluydum. Annemle ruh karartıcı Suresnes sayfasını kapatmıştık. Okul cephesinde işlerin bozulmaya başladığı kesindi. O güne kadarki *amentüm* belliydi: önce dersler, sonra kişisel meselelerim. Önce ödev, sonra resim. İkinci sınıftan sonra bu durum tersine dönmüştü; zevk aldığım şeyler –*rock*, piyano, kızlar– büyük ölçüde görevlerin önüne geçmişti. Sınav sonuçlarım felaketti ve biliyor musunuz, bu durum hiç de umurumda değildi.

Özellikle de dış görünüşümle çok ilgiliydim. Yıpranmış İspanyol paçalar, Hint tunikleri, sandaletler, çoban ceket, kargo pantolonlar, sabolar, bahçıvan gömlek, Afgan yeleği... Hepsini giyiyordum. Pasaklıydım evet ama tepeden tırnağa –tırnaklar simsiyahtı– züppeydim. Cızırdayan 33'lük plaklar ve insanın gırtlağını yırtan Gitanes'larla tükettiğimiz sürekli neşeli, ışıl ışıl bir dönem hatırlıyorum. Bir de ders mi çalışmak gerekiyordu? Üzgünüm, buna hiç vaktim yoktu.

O dönemde, arkadaşlarım ve ben konserlerin kendisinden çok ertesi günkü değerlendirme faslını seviyorduk. Performansın en güzel anlarını hatırlıyor, tüm repertuvarı dinliyor, buharlı gemiler gibi tütüyorduk. Müthiş bir enerji, yabanıl bir neşe

damarlarımıza hücum ediyordu – mutluluk gibi yaldızlı, önüne geçilemez bir özsuydu bu. Gençliğimiz hâlâ ılık bir maden filiziydi.

O gün de, bir önceki gün Mutualité'deki Van der Graaf Generator'ın (grubu bilmiyor musunuz? Sizin için üzgünüm) konserinden sonra birbirimizi tebrik ediyorduk. Paçaları kıvrık bir kot pantolon, bayıldığım turuncu bilekli ayakkabılarımı, Breton yapımı bir tunik giymiştim.

Birden telefon çaldı.

– Alo?

– Alo? Michèle orada mı?

Bu sert sesi tanımıyordum

– Hayır. Bir mesajınız varsa iletebilirim. Kiminle görüşüyorum?

– Hımmm... Ben büyükbabanım evlat.

Bu kelime infilak ederek bilincimi delip geçti. Kafamda bir şimşek çaktı; babamın babasıydı bu. Parçalara ayrılmıştım adeta. Hayati organlarım boşalmış, bacaklarım tutmaz olmuş, kafam hindistancevizi gibi ikiye ayrılmış, içinden yavaşça siyah bir mürekkep sızmaya başlamıştı. Bir saniye sonra salondaki divanın (annemin yatağı) üzerine yığılmıştım. Breton tuniğimin içinde yok olmuştum. Arkadaşlarım gitar eşliğinde zincirlerinden boşanırken ben büyük bir şok yaşıyordum.

Unutmayın ki, o zamanlar –on dört yaşındaydım– babamın adını bile bilmiyordum. İşte şimdi bir yerlerden ya da daha ziyade, hayatımın yasaklı bir yamacından bir ses fırlayıp bana "evlat" diyordu. Bu samimiyet beni şaşkına çevirmişti. Bu kelimeyi aşırı demode buluyordum. Bir Gitanes yaktım ve biraz kendime geldim. Aklımın tamamen başıma gelmesi öğleüzerini buldu. Bu sırada Peter Hammill şarkı söylüyordu: "*Is it my fault that I'm here to see you crying*?"[23]

23. Seni ağlarken görmek için burada olmam benim suçum mu? (ç.n.)

Annem akşam eve geldiğinde ona bu gizemli telefon görüşmesini anlattım. Yeni bir araba almak için Marcel Grangé'yle görüştüğünü itiraf etti. Yardım istemek için onu ikinci aramasıydı bu. İki kere bile çoktu...

Annemi hep kredi borçlarıyla boğuşurken görmüşümdür. Yeni bir araba mı alındı? Kredi. Yeni bir kanepe? Kredi. Club Méditerrannée'de tatil? Kredi. Bir gün okuldan eve geldiğimde beni bir sürpriz bekliyordu: O dönem herkesin çok beğendiği muhteşem bir hi-fi müzik seti. O güne kadar kıymetli müziğimi, havalandırma ızgarasına benzeyen hoparlörüyle fildişi rengindeki kıymetsiz pikabımda dinlemiştim. Şimdiyse karşımda, iki yanında kocaman hoparlörleriyle bir plakçalar ve amfisi vardı. Tabii, yine krediyle. Kim takardı krediyi – Pink Floyd'un "Echoes"u stereo müzik setinde çalıyordu artık. O ünlü su damlası sesindeki derinlik yeniyetmeliğimin en heyecanlı anıydı.

Gelelim büyükbabama ve güzel bir Citroën 2CV –elma yeşili, lütfen– almak için bize yapacağı yardıma. Pis herif tam bir pazarlıkçıydı. Elinin altında bulunan ikinci el bir külüstür öneriyordu bize. Kabalaştığım için özür dilerim. O zengin moruğun anneme bir kez olsun yardım etmeyi umursamadığını hatırlayınca çok öfkeleniyorum. Tabii ki onun sadakasını reddeden annemi mutfakta gözyaşları içinde bulmuştum. Grangé'lerle en ufak temasın kan ve gözyaşıyla bitmesi kaderde yazılıydı. Aile değil, kesme makinesiydi adeta.

O yılların başka bir düzende akmamış olmasına bir kez daha üzülüyorum. Bugün olsa anneme on tane araba alabilirdim. Grangé'lerin küçük işletmesini de iflasa zorlayabilirdim. Ama intikamcı düşüncelere gerek yok...

Bu araba hikâyesi bana bir kez daha annemin hayatının ne denli zor olduğunu hatırlattı. Belki de çocuğunu tek başına büyütmek o kadar zor görünmüyordur ama ben içten içe bunun hayal edilebilecek en büyük çile olduğunu her zaman biliyordum. Ne de olsa ön locadaydım.

Çocuğunu beslemek, giydirmek, temizlemek, ona bakmak, okul masraflarını ödemek, tatile götürmek, fiziksel ve entelektüel gelişimine ilişkin her türlü masrafı, doktor, dişçi, ortodontist, kuaför, şu ya da bu kursun parasını karşılamak, hepsinden vazgeçtim, yaşına bağlı olarak arka arkaya bir sürü sıkıntıya katlanmak, örneğin masanın köşesine çarpıp başını yardığında, parmağını kapıya sıkıştırdığında kendi canı yanmış gibi hissetmek, ergen oğlunun bir partiden dönmesini ya da arkadaşlarıyla kamp yapmaya gittiğinde haftalarca ondan haber almayı beklerken uykusuz geceler geçirmek... Okul şenliklerine, futbol maçlarına, judo turnuvalarına, piyano konserlerine katlanmak, serseriyi ilk partilerinden, ilk konserlerinden, ilk festivallerinden almaya gitmek... Karnesindeki üzücü notları görmek, öğretmenlerin sert yorumlarını sineye çekmek, ona bir yol, bir meslek, bir gelecek kurmak için kafa yormak, hayatını mahvettiğini düşünürken bir türlü uyuyamamak... Sonunda dış dünyayı, o çok sevdiğiniz çocuğu bir lokmada yutacak bir Molek[24] olarak görmek...

Albert Camus, "Yaşama nedeni denilen şey, aynı zamanda çok güzel bir ölme nedenidir de" demişti. Ben de şöyle söyleyerek el artırıyorum: Çocuk büyütmek, verdiğiniz yaşam adına her gün biraz daha fazla ölmektir. Tasasızlık ile nankörlük arasında bir metronom gibi sürekli tik-tak, tik-tak dalgalanan bir yumurcak için kaygıdan bedenini ve aklını yiyip bitirmektir.

Annemin durumunda bu haç yolu biraz daha fazlasını içeriyordu – bir tür bonus. O yıllar boyunca Michèle, kişiliğimde babamınkine benzer bir şey çıkmasından korkarak beni özel bir dikkatle takip ediyordu. Şeytandan çocuk yapmıştı. Hangi irsi özellik ortaya çıkacaktı? Hangi kalıtsal belirtiler gelişimimi etkileyecekti?

---

24. Molek antik Kenan, Fenike ve Ammon kültürlerinde tapınılan, genellikle canlı çocuk kurban edilmesiyle ilişkilendirilen bir pagan tanrısıdır. Kolları açık, buzağı başlı bir put olarak tasvir edilen Molek, ateşle kurban sunulan bir "kral" figürüdür. (ç.n.)

1976 yılı. Haziran ayındaydık. Annem ve ben tatil hazırlıkları yapıyorduk. Michèle Yugoslavya'daki Sveti Marko Adası'nda faaliyet gösteren Club Méditerranée'ye gidebilmemiz için yeni bir kredi çekmişti. Her şey yolundaydı. Tabloda tek bir gölge vardı, o da bu heyecanı bozabilecek karnemdi.

Her sabah (dersim yoktu, Michèle de erkenden işe gidiyordu) mektupları almak ve karnemi çaktırmadan aşırmak için elimi posta kutumuzun içine sokuyordum.

Güneşli, güzel bir sabah beklediğim resmi mektup geldi. Facianın boyutunu görmek için mektubu açtım.

Karnem değildi.

Babamın ölümünü bildiren bir mektuptu.

Yine büyük bir şaşkınlık yaşıyordum ama bu defaki farklıydı. Daha çok sersemlemiş, hatta rahatlamış gibiydim. O güne kadar benim için var olmayan kişi, bundan böyle gerçekten hiç olmayacaktı. İnsan, kaybettikleriyle paylaştığı anlar için ağlardı. Bense babamla hiçbir şey paylaşmamıştım. O tam bir yabancıydı. İsmi, yüzü olmayan bir yabancı. Bu haber sadece gizemli bir tortuyu kıpırdatmıştı – annemin iki yıllık evliliği, tehditler, boşanma... Ama o dönemde gerçeğin yüzde birini bile bilmiyordum. O halde...

Büyük bir dikkatle mektubu geri kapadım ve yeniden posta kutusuna koydum.

Birkaç gün sonra Michèle duygusuz bir ses tonuyla bildirdi:

– Hazır söz açılmışken, baban ölmüş.

Söz açılmışken mi? Michèle bana ilk defa babamdan bahsediyordu, o da öldüğünü söylemek içindi. Bunun üzerine bavullarımızın tokasını bağladık. Olay kapanmıştı. Bu arada karnemi de ele geçirmiştim – ilk plana her zaman sadık kalmalısınız.

Hayat güzeldi.

Bekle bizi Sveti Marko!

42

Jean-Claude'un –kırk bir yaşında– nasıl öldüğünü merak ediyor olmalısınız. Bense bu soruyu hiç sormadım ama bir gün annem "söz açılmışken" babamın trajik sonunu bana kısaca anlatma lütfunda bulundu. Ayrıntıları yine çok daha sonra öğrendim...

Babamın sıradan bir şekilde ölmesi imkânsızdı. Ve ölüm şekli, deyiş yerindeyse en büyük beklentilerimizi karşılıyordu.

– Korkuyorum.

Babamın hayatının o döneminde kalmıştık. Geceleri şaşkın, korkmuş bir vaziyette yataktaki annesinin yanına gidiyordu. Artık kendisinin gölgesi haline gelmişti. Kendisini hap ve alkolle tüketmişti. Günlerini bol kükürtlü adi şarap içerek geçiriyordu. Aklı başında değildi, ayakta zor duruyordu. Onu dışarı çıkmaya zorladıklarında, kaldırımda şaşkın bir vaziyette ya da bir kafede sızmış buluyorlardı. Sürekli merdivenlerden düşüyordu. Kemikleri kırılıyordu. Leke bırakan şarap, yama yapan alçı, işte durum buydu. Babası neredeyse tüm nafakasını kesmişti; artık bir serseri, bir enkaz, bir ıskartaydı.

Etrafı boşalmıştı. Artık hiç de baştan çıkarıcı değildi; cazibesi ve tabii parası için de onunla düşüp kalkan arkadaşları topuklamışlardı. On ayı aşkın bir süredir Faidherbe Sokağı'ndaki aile

evlerinde, annesiyle birlikte yaşıyordu. Başlarda küçük kız kardeş Sylvie onlarla birlikte yaşıyordu ama Jean-Claude onu öyle bunaltmıştı ki kızcağız eli yüzü düzgün bir koca bulur bulmaz evden tüymüştü. Onunla Charles Town'daki konuşmamızda bana o korku dolu yılları anlatmıştı.

Sylvie ödevini yaparken abisi sık sık elinde tabancayla beliriveriyordu. Bazı geceler kızın odasına süzülüyor, onu boğmaya çalışıyordu. Bir gün Sylvie'yi pencereden atmaya çalışmıştı – pencere paramparça olmuş, evdeki hizmetli kadın koşarak gelmişti. Sylvie öğlen yemek yemek için okuldan eve gelir, yemeğiyle odasına kapanırdı. Biraz gürültü yapma gafletinde bulunursa Jean-Claude öfkeyle uyanır, kıza vurmak ya da kim bilir, onu öldürmek için odasına zorla girmeye çalışırdı. Öfkeden çarpılmış yüzü, deli gibi bakan gözleriyle kapıya omuz attığını görür gibi oluyorum. *Cinnet*'teki Jack Nicholson!

Gelelim 1975 yılına. Şarap. Yalnızlık. Can çekişme. O dönemde kardeşi Édouard ona göz kulak olmak için Faidherbe Sokağı'ndaki eve yerleşmişti. Onun da alkolik olduğu düşünüldüğünde hiç de parlak bir fikir değildi bu. Sıfırı sıfırla toplarsanız yine sıfır eder.

Sylvie Amerika'ya yerleşmişti. İkinci çocuğunu yeni doğurmuştu. Micheline bebeği görmek için onun yanına gitmeye karar vermişti. Bu ihtimam bana dokunuyor, çünkü onca yıl skandallar ve mutsuzluklar girdabında boğulmuş kesik parmaklı o ufak tefek kadın, yine de anneannelik görevi gibi tamamen klasik bir vazifeye tutunup uzun bir yolculuğa çıkmıştı.

Jean-Claude ile Édouard, Faidherbe Sokağı'nda kendilerine emanet edilerek yalnız kalmışlardı. Temizlikçi bir kadın yemeklerini hazırlıyor, alışverişlerini yapıyor ve az da olsa onları gözlüyordu. Ama yirmi dört saat boyunca orada olamazdı... Durum, deyiş yerindeyse, potansiyel tehlike arz ediyordu. Her an bir felaket olabilirdi.

Olmakta da gecikmedi. Édouard bir gece yanık sigarasıyla sızıp kalmıştı. Çarşaflar alev almıştı. Yangın kısa zamanda tüm

evi sarmıştı. Bir ailenin iyi kötü kırk yıl boyunca yaşamış olduğu o evi yok eden alevleri, dumanı, siyah ve turuncu kaynaşmayı görür gibi oluyorum. Mobilyaların meşaleler gibi yandığını, yatakların kıvılcımlar saçarak yok olduğunu, halıların, parkelerin, pervazların kıpkırmızı korların arasında kül haline geldiğini gözümde canlandırıyorum. Ya o iki sarhoş? Uyanmamışlardı bile. Kirişler ve pervazlarla beraber yanmaya hazırlardı.

Ama itfaiye gelmiş, ikisini o bin derecelik keşmekeşten kurtarmıştı. Ambulansta öksürüyor, kusuyorlardı – ama hayattalardı. Tam bir skandaldı! Onlarca yıldır herkese sıkıntı veren bu aile, sonunda neredeyse apartmanı da yok etmeyi başaracaktı. Ama yangın kontrol altına alınmıştı. Faidherbe Sokağı 31 numara sular altında kalsa da bu defalık kurtulmuştu. Grangé'lerin evinden geriye kapkara kapı ve pencere boşlukları kalmıştı...

Hastane. Acil servis. Dumandan zehirlenen iki kardeş gözlem altında kalmak zorundaydı. Bununla birlikte ertesi sabah Jean-Claude uyanır uyanmaz hastaneden kaçmıştı. Üzerinde hâlâ yanık pijaması vardı. Yüzünde de is lekeleri. Yalınayaktı.

Sokakta bir taksiyi durdurmuş (parasını nasıl ödemişti bilmem) ve eve dönmeyi başarmıştı. Nihayet evindeydi... Burası artık tavanından hâlâ itfaiyenin sıktığı suların aktığı, küle dönmüş eşyaları, yok olmuş duvarlarıyla tamamen yanmış bir yerdi. Tam dünyanın sonuna uygun bir dekordu, babam da yanmış pijamasıyla bu dekora çok yakışıyordu.

Harap olmuş salonda, henüz söndürülmüş yangının kalıntıları arasında Jean-Claude bir sandalye bulup oturmuştu. Yavaşça, öbür dünyadan gelmiş birinin hareketleriyle bir sigara çıkarmış ve yakmıştı.

Ne manzara ama! Kül olmuş ininde, etrafı duman kalıntıları ve yanık kokusuyla çevrilmiş bir karanlıklar prensi. Jean-Claude kendi ayarında bir evren bulmuştu sonunda: mitolojik bir canavarın, en ufak bir ışık huzmesinin sızmadığı, hiçbir parıltının varlığını sürdüremeyeceği mağarası.

Dairenin anahtarlarını hâlâ saklayan Marcel ertesi gün hasarın boyutlarını görmek için gelmişti. Ağzında sigara izmaritiyle, hâlâ sandalyesinde oturan –ölü– oğlunu görmüştü.

Burnundan gelen kan pıhtılaşmıştı. Beyin kanaması. Alçı rengindeki donmuş yüzü ve sonsuza kadar sabitlenmiş iç karartıcı ifadesi canlanıyor gözümde. Yaşamın terk ettiği, hatta şeytanın bile sonunda yüz çevirdiği, kanı çekilmiş o maskeyi görür gibi oluyorum. Artık özgür. Sandalyesine yığılmış siluetini görüyorum; yanmış pijamasının içinde paketlenmiş, tartılmış bir beden. *Haydi dağılın, görülecek bir şey yok artık...*

Böyle öldü Jean-Claude Grangé, 10 Kasım 1975'te, külden sığınağında, yalnız başına.

43

Peki ya lise yıllarım? Nanterre, Joliot-Curie Lisesi, dokuzuncu sınıf: Okuldan atılma. Paris, Jean-de-La Fontaine Lisesi, onuncu sınıf: Okuldan atılma. Vauvenargues, son sınıf: Hiç de fena olmayan sonuçlarla bakalorya. İşin aslı, benim vurdumduymazlığım yüzünden annemin özel bir okulun masraflarını ödemek zorunda kalması –ve babamın babasından bir kez daha yardım istemek zorunda kalması (bu defa kabul etmişti, hakkını yemeyeyim)– fitilimi ateşlemişti. Uyanmıştım. Kafamı dışarı çıkarmıştım. Sonunda benden beklenen gayreti göstermeye tenezzül etmiştim, öyle büyük bir çaba göstermem de gerekmemişti, çünkü herkes ya da hemen hemen herkes bakalorya diplomasını almayı başarıyordu.

O yıllarda köklü bir biçimde değiştim. *Rock* tutkum klasik piyanoya evrildi – ne yazık ki çok geç başlamıştım. Ama bu durum kendimi sırasıyla Franz Liszt, Igor Stravinsky, Sergey Prokofyev sanmama mâni olmadı. Kocaman nota defterlerine minicik portelerle senfoniler, konçertolar yazıyor, ama birkaç sayfa sonra bırakıyordum.

Bu klasik müzik aşkı beni yalnızlaştırmıştı. Çevremdeki arkadaşlarım *punk* olmuşlar, The Clash ya da Patti Smith dinliyor, pogo yapıyor ve Creepers ayakkabılar giyiyorlardı. Bense bitmeyen

eserlerimi bestelemeye devam ediyordum – çarşamba günleri ve hafta sonları yine anneannemin evinde.

Sosyal göçebeliğim hakkında şunu söyleyebilirim: Çocukluğum, XII. Bölge'nin orta sınıf burjuvazisine mensup insanların arasında geçti. Yeniyetmeliğim ise Nanterre'de yoksul insanların arasında. Güzel mahalleleri çok daha sonra keşfettim. Neden mi? Çünkü beni nereye yerleştireceğini bilemeyen annem, Jean-de-La-Fontaine Lisesi'ne kabul edilebilmem için sürekli çaldığım piyanoyu koz olarak kullanmıştı; bu okulda A4 ve F11 programları[25] vardı.

La Fontaine, XVI. Bölge kızlarının yurduydu. Okul karma değildi, sadece birkaç erkek öğrenci vardı – benim gibi müzik eğitimi alanlar. Vaat olağanüstüydü: Oraya nasıl düştüğü belli olmayan bir avuç erkeğe binlerce zengin, zarif genç kız. Tam bir seraptı bu. Hippilik yıllarının izini daha yeni silmişken, serseri görünümüm, sivilcelerim ve yağlı saçlarımla o genç kızların gerçek talipleriyle –babalarının okul çıkışına Porsche'leriyle gelip aldığı zengin aile çocuklarıyla– rekabet etmem mümkün değildi.

Kıskançlık ya da öfke duymuyordum hiç. Zaten hayatımda kimseyi kıskanmadım. Bunun basit bir nedeni vardı: Pasaklı ergenliğimin o iç sıkıntısına rağmen bir yeteneğim olduğuna inanıyordum – bu inanç bir meyvenin içindeki çekirdek gibiydi. Ne yeteneği olduğunu ileride görecektim ama ne olursa olsun o becerim fark yaratacaktı.

Dürüst olayım: Yine de milyoner ailelere mensup, gösterişli evlerde oturan ve benimle ilgilenen göz kamaştırıcı kızlar buldum. Hazır yeri gelmişken, bana hiç önyargıyla yaklaşmayan ve Nanterre'deki evime büyük bir neşeyle gelen XVI. Bölge'nin o afetlerine, *rap*'çilerin deyişiyle, bir selam çakayım.

---

25. Fransız eğitim sisteminde sanatsal ve teknolojik müzik derslerine verilen kodlar. (ç.n.)

Onuncu sınıfın sonunda yaşıtlarımla yeniden bağ kurmuştum. Klasik müziğin soğuk dünyasını bırakıp diskoyu keşfetmiştim. Yanıp sönen ışıklar şeklinde bir dönüşümdü bu. Aniden şişkin kot pantolonlara, püsküllü mokasenlere, kolsuz montlara geçiş yapmıştım. Eskiden serseriydim, şimdiyse alacalı bir palyaço olmuştum. Eskiden Bartok ve Varèse dinlerken, şimdi "Bad Girls" ve "You Can Do It"lerle dans etmeye başlamıştım. Gerçek bir termik şok.

Palace'ın altın çağıydı. Cumartesi akşamları Nile Rodgers'ın karşı konulmaz *riff*'leri eşliğinde kalça sallamak için Faubourg-Montmartre Sokağı'na akın ediyorduk. Bu durum kısmen hoşuma gidiyordu, çünkü çok fazla insan vardı. Ben hep züppe olmuştum. Sıradan, basit, bayağı olabilecek her şeyden nefret ediyordum. Kitlelerden, çoğunluktan da öyle.

Dolayısıyla hızla bu popüler mekânları bırakıp Bains Douches tarzı *underground* kulüplere yöneldim. Bu yeni dönem benim için tam bir başlangıçtı. Bundan *Güneşsiz* adlı romanımda bahsettim. Hüzünlü *cold wave* tınıları eşliğinde beyaz fayanslı o gece kulübünde geçirdiğim geceler hayatımı değiştirdi. Görünüm mü? Renkli, göz alıcı disko çılgınlıklarının tam tersiydi; o dönemde saçlarını Pento'yla şekillendiren gerçek gece züppeleri siyah paçavralar ve altmışlardan kalma kıyafetler giyerlerdi. Eğlenmek değil, surat asmak modaydı, ikisi farklı şeylerdi.

Ben elbette neysem öyle kalmıştım: Karşılayacak gücü olmadığı halde kendini reaktörün kalbine doğru iten meteliksiz bir banliyölü. Mobiletle dolaşıyor, tatillerde Sosyal Güvenlik Kurumu'nda çalışıyordum ve Bains tapınağına girmek için içeride bir şişe içki almak zorundaydım – şişeyi çabucak bitirmemek için ekose bir çantanın içinde kendi viskimi gizlice getiriyordum. Çok acınası.

O dönemde kendimi tamamen bu yüzeysel girdaba kaptırmış, içimde var olan şeyi reddediyordum: sanat tutkumu. Paralı bir geleceğim ve buna uygun bir mesleğim olmasına karar vermiştim – avukatlık, finansçılık, her şey olabilirdi, yeter ki para

getirsindi. Böylece Nanterre Üniversitesi AES (iktisadi ve idari bilimler) bölümüne kaydolmuştum. Bölümün sırf adı bile Engizisyon cezası gibiydi. Sanırım, ekonomi ile hukuku birleştiren bir şeydi. Bir tür çifte ceza. Sadece birkaç derse girdim. Hiçbir şey anlamıyordum ve amfi sıralarında otururken klinik ölüme yakın bir bitkinlik çöküyordu üstüme.

Sonunda ilk hevesime, yani piyanoya döndüm. Ama disko, pop müzik araya girmişti. Klasik dönemim sona ermişti. Kendimi artık Prokofyev değil, Gainsbourg sanıyordum. Şarkılar besteliyordum. Öyle böyle gidiyordu. Bir plak şirketiyle sözleşme imzaladım. Asla başaramayacağım halde başaracakmışım yanılgısını veren bir tuzaktı bu. Müziği seviyordum ama müzik beni sevmiyordu. Ya da yeterince sevmiyordu.

Kendimi tutkularıma kaptırıp dünyadan soyutlamak gibi bir yeteneğim vardır. Böylece star olacağım günlerin hayaline kapılıp bir kez daha gençliğin, sosyal hayatın kıyısından ayrıldım. Yakında hepsi ayağımın altına geleceğine göre diğer kıyılara gitmenin ne anlamı vardı? Kendi mezarımı kazıyordum...

Bu sırada annem de beni geçindirecek parayı kazanmak için elinden geleni yapıyordu. Fakültede kaybettiğim o yılın üzerine sünger çekip besteci olma çabalarımı şefkatle izliyordu. Geriye dönüp baktığımda, onun endişesini, kaygısını hayal edebiliyorum: Geleceği belirsiz genç bir sanatçıya dönüşen "küçük evladıyla" ne yapacaktı?

Ben de artık bir babayım. Çocuklarımıza ilişkin algılarımızın nasıl katman katman olduğunu biliyorum. Onlar yaldız kâğıtlı küçük Budalarımız bizim. Onlara yılların, anıların, gözyaşlarının, mutlulukların ve acıların üst üste bindiği o ince, şeffaf yaldız katmanlarının arasından bakıyoruz. Annem benim kaprislerime neden o kadar hoşgörülüydü? Çünkü kalbinin derinliklerinde, psikiyatri kliniğinden dönüp de karşısında gördüğü, ona yaşama zevkini yeniden tattıran, pamuklu tulum giymiş "küçük haydudu"ydum hâlâ.

Annem, dengeli bir erkek arkadaş bulup onunla gerçek bir ilişki yaşama konusundaki gizli hevesinden vazgeçmemişti. Lafı dolandırmaya hiç gerek yok, güzel bir kadındı ve bütün güzel kadınlar gibi beladan belaya koşacaktı (bu gizem hakkında bir teorim var: En fazla duygusal sorun yaşayanlar genelde en güzel kadınlar olur ama bu konunun detayına girmeyeyim).

Nihayet 80'li yılların başında, tabiri caizse şeytanın bacağını kırarak bir tanışma kulübüne üye oldu. Burada ona saygı duyalım. Her şeyden önce bütün gün çalıştıktan sonra makyaj yapıp süslenmek, Paris'i arabayla boydan boya kat etmek (kulüp Marais'deydi) ve yeni insanların, yeni yüzlerin, farklı kişiliklerin karşısına çıkmak çok cesurca bir işti. Üstelik o dönemde bu tür kulüpler çok yeniydi. Dolayısıyla cesaret ve öncülük gerektiriyordu.

Michèle çabalarının karşılığını alacaktı ama hemen değil. Birkaç anlaşmazlık ve hayal kırıklığından sonra nihayet kendisine göre birini buldu – bugün hâlâ hayatını paylaştığı çok yumuşak ve sakin, Richard isminde bir dermatolog.

Sonuç olarak Nanterre'deki evimizden (Picasso Sitesi'ndeki meşhur Bulut Kuleleri'nde oturuyorduk) ayrılarak Richard'la yaşamak üzere Paris'e, Arago Bulvarı'na gitti. O sırada ne olduğunun farkında değildim. Bu koskoca ev artık tamamen bana ait olduğu için kendimi kutlayarak, kalbim kuş gibi hafif, ona veda ettim.

Aslında tüm dünyam çöküyordu.

44

Fakülte cephesinde geri sayım başlamıştı. Bir yıllık ertelemeden sonra yeni bir ders programına kaydolmak zorundaydım. Bir kez daha yanılmam söz konusu olamazdı. İçimden gelen sesi dinleyerek modern edebiyatı seçtim (bu bölümün piyano çalışmalarımı tamamlayacağını düşünüyordum, ne de olsa "söz ve müzik" ayrılmaz ikiliydi).

Fildişi kulemdeki sürgünden sonra üniversiteye geri döndüğümde dış dünyayla bütün temasımı kaybetmiştim. Topluluk içinde tek kelime edemiyor, yaşıtlarımla normal bir biçimde konuşamıyordum. Kibrim, gururum kapılarımı diğer insanlara kapamıştı. Hayallerimde yaşamak beni yerçekiminden uzaklaştırmıştı, uzay boşluğunda sürükleniyordum.

Uygulama grubumdaki öğrenciler edebiyata tutkuyla bağlıydı, fikir alışverişinde bulunuyor, paylaşıyor, aynı frekansta buluşuyorlardı. Bense hiçbir şey bilmiyordum. Kaybolmuştum. Yüksek sesle söz almamın istenebileceği dersleri kırıyor, sınıfta en arkada oturuyor, paltomu asla çıkarmıyordum. Bana tuhaf tuhaf bakmaya başlamışlardı. Hayalet gibi görünüyordum.

Sonra hakikat vakti, ilk ev ödevi zamanı geldi. Marguerite Duras'nın *Moderato Cantabile* adlı romanından bir pasajın analizi. Çok sıkı çalıştım. Konuşma konusundaki yetersizliğimi yazarak

telafi etmem gerektiğini anlamıştım. Beklenen gün geldiğinde ödevimi bir kez daha okuyup süslemek, düzeltmek için erkenden kalktım. Bu ilk işaretti: Yazmak için artık hep şafak vaktinde kalkacaktım.

Bir hafta sonra, mizah duygusundan nasibini almamış entelektüel hocamız kararı açıkladı: Bomboştuk. Eğitimimize sıfırdan başlamamız gerekiyordu. Aksi halde diplomanın d'sini görme şansımız olmayacaktı.

Herkesin yüzü düşmüştü. Edebiyata vurgun bu öğrenciler kendilerini kıyıya vurmuş, reddedilmiş, ihanete uğramış hissediyorlardı... Ben mi? Her zamanki gibi kaloriferin yanında, başımı önüme eğmiş, sakince duruyordum. Bir mucize beklemiyordum.

Hocamız ödev kâğıtlarını geri vermek için ayağa kalkarken yine de uyardı:

– Burada, bu şekilde devam ederse çok uzaklara, çok çabuk ulaşabilecek tek bir öğrenci var.

Tahmin ettiniz değil mi? O öğrenci bendim. Demir leydinin gözüne sadece ben girmiştim. Kızararak ödevimi aldım. Bütün bakışlar bana yönelmişti. Buraya tesadüfen, hatta kazara oturmuş gibi görünen arka sıradaki hayalet yazılıda başarılı olmuştu, tıpkı Bic reklamlarındaki gibi.

O gün tam olarak kavrayamamış olsam da bugün bu ayrıcalıkla gurur duyuyorum. Yazı beni seçmişti, davetine karşılık vermeliydim. Ama hayır, daha yıllarca gerçek yeteneğime yüz çevirip yanlış yönde, müzikte ısrar edecektim.

O dönemdeki huzursuzluğum fakülte ortamının çok daha ötesindeydi. En az iki yıldır bir kız arkadaşım yoktu ve bu durum beni rahatsız ediyordu. Rahatsızlık ne kelime, takıntım haline gelmişti. Bu eksiklik büyük bir kaygı kaynağına dönüşmüştü. Arkadaşlarım bir kazazedeymişim gibi bana el uzatıyordu. Beni gece eğlencelerine götürüyor, muhteşem kızlarla tanıştırıyorlardı.

Tam bir zaman kaybıydı. Gülmekten, rahat ve çekici davranmaktan âcizdim. Yalnızlık, bataklığa benziyordu; çıkmaya çalıştıkça daha çok batıyordunuz.

Sonra rahatsızlığım patolojik bir duruma döndü. Sık sık, özellikle de sinema salonlarında korkunç mide bulantıları yaşıyordum. Doktor. Tetkikler. Fibroskopi. Ülserim vardı. Tek başına büyük bir sorun sayılmazdı ama doktor aşırı asabiyetime çok şaşırmıştı. Ben asabiydim, öyle mi? Bu basit gözlem beni ortadan ikiye ayırmıştı. İçimde yabancı bir varlık –bir uzaylı– olduğunu keşfetmiş gibiydim.

Midemi sıvayla (mide duvarını kapladığı söylenen iğrenç bir toz) doldururken başka belirtiler de ortaya çıktı. Tünellerde boğulacak gibi oluyordum. Arkadaşlarla akşam yemeği yerken tuvalete kapanıp hüngür hüngür ağlamak zorunda kalıyordum. Uykuya dalmak tam bir işkenceydi: Uykunun kıyısında, ölümden kıl payı uzakta bekliyordum.

Sonuç olarak bir arkadaşımın teyzesine danışmak zorunda kaldım; bu muhteşem kadın (kelimenin tam anlamıyla çok güzeldi) psikiyatr ve psikanalistti, yirmi beş yıl sonra gerçek ve güzel depresyonuma girince onu yeniden bulacaktım. Durumum çok ciddi değildi. İlaca ve psikanalize gerek yoktu. Sadece dış dünyayla, diğer insanlarla ilişki kurmam lazımdı. Yalnızlıktan perişan olmuştum; beni taşlaştıran hastalıklı bir yalnızlıktı bu. Yirmi yaşındaydım. Dua etmekten hasta düşmüş bir keşiş gibi yaşayamazdım.

O yaz arkadaşlarla İtalya'ya tatile gittim. Como, Venedik. Rimini. Tahammül edilmez güneşi, tıklım tıklım dolu plajları, insanı sağır eden gürültüyü hatırlıyorum. En ufak şeyde fenalık geçiriyordum. Beş kuruşumuz yoktu ama arkadaşlarım üzgün gözlerle aralarında para toplayarak baş dönmem ve bulantım geçsin diye plajda bana minder kiralıyorlardı. Diplerine göre mavisi değişen denize bakıyordum. Ağlıyordum. Grangé olmak kesinlikle bir armağan değildi.

Hayatım boyunca depresyon hakkında tek satır bile okumak istemedim. Gerek yoktu, ben bu işin pratiğini yapıyordum. Ama bu hastalığı –evet, bu bir hastalık– basit bir yorgunlukla, enerji kaybıyla aynı görenleri uyarmak isterim. Hayır, depresyonun, en azından benimkinin bitkinlikle bir ilgisi yoktu. İnsanı içine çeken ve yok eden, yere seren ve paramparça eden ani, şiddetli bir hastalık bu. Ve özellikle de, sürüp giden bir maraz. Üç haftalık bir depresyondan bahsedenler, hiç depresyon yaşamamışlardır.

Kabul etmediğim genel kabul gören bir başka görüş de şu: Depresyon belli bir olay yüzünden patlak vermez. O dönemde hep şöyle derdim: "Üzüntünüzün bir nedeni varsa, insansınız demektir. Üzüntünüzün bir nedeni yoksa, hastasınız demektir." Bugün bu kadar kesin konuşmazdım. Depresyonun bir tetikçisi olabilir. Her türlü tahribata açık bir zemin vardır ama önce kibriti çakmanız gerekir.

Bu rastlantıyı çok sonraları fark ettim – bazen en bariz gerçekler gözünüzden kaçar. Karanlık günlerimde –mecburi bekârlık, ülser, fenalaşmalar– daha önce bahsettiğim bir başka olay gerçekleşmişti: Annemin gidişi.

İşte her şeyi açıklayan çatlak bu. Hatta çatlaktan öte bir gerçek: Kırılgandım. Çocukluktaki mutluluğum, yeniyetmelikteki coşkum, bunların hepsi iki meleğimin, annem ile anneannemin yanında anlam kazanıyordu.

Babamdan bana gelen bir başka zehirli hediye de buydu. Lanetli bir miras. O cenahtan bir yetim olarak, varımı yoğumu bilinçsizce evrenimin dişil tarafına yatırmıştım. Her zaman tek bir karta oynamıştım – kadınlar beni terk ederse batardım, dağılırdım, yok olurdum. Jean-Claude'un bana bıraktığı miras sadece korku değildi, bir kadının varlığına duyduğum büyük ve çılgınca ihtiyaçtı da aynı zamanda.

45

Psikiyatrım haklıydı. Suyun yüzüne çıkmam biraz zaman alsa da aylar geçtikçe dış dünyayla barıştım. Yavaş ilerleyen, kargaşanın ve kaygının hâlâ hâkim olduğu bir süreçti. Hatırlarsanız, takıntılarım cinsel ilişki eksikliğinde düğümlenmişti. Bu (mecburi) perhizin beni hasta –deli– ettiğine inanmıştım. Bedensel hazzın yamaçlarını tekrar tırmanmalıydım. O dönemde Peter Gabriel bir şarkısında, "*I need contact / Nothing seems to please / I need contact!*"[26] diyordu. Bundan iyi söylenemezdi.

Ama kadın bedeni doğrudan ulaşılabilir değildi. Önce konuşmak, baştan çıkarmak, evcilleştirmek gerekiyordu. Erkekler arasında kaba bir ifadeyle "yaklaşma çalışmaları" denen şeye girişmek lazımdı. Böylesi girizgâhlar konusunda yetersizdim. Etrafım duvarlarla çevrilmiş, hapsolmuş, kilitlenmiş gibiydim; bir türlü sohbet başlatamıyordum. Dişlerimi sıkmış, kalın parkama gömülmüş bir haldeyken çekici olmadığımı söylemek hafif kalırdı. Son derece iticiydim, evet...

Modern edebiyattaki ikinci yılımı Mozart'ın *Don Giovanni*'sini dinleyerek ve kızıl saçlı bir kıza gizlice sevdalanarak geçirdim. Onunla konuşamıyordum. Ona yaklaşınca (yine de yanına

26. Temasa ihtiyacım var / Hiçbir şey memnun etmiyor sanki / Temasa ihtiyacım var! (ç.n.)

oturmaya çalışıyordum) kendiliğimden alev alıyordum. Birkaç saniye içinde bir avuç küle dönüşüyordum. On sekizinci yüzyıl romanlarındaki esriklikle, lirik aşkla hiç ilgisi yoktu bunun. Burada daha ziyade ciddi hastalık söz konusuydu. Fiziksel semptomlar. Ciddi bir nevroz. Gözyaşı olmasa da kusmalar...

O sene haziran ayında apandisit oldum. Hatta iş, karınzarı iltihabına kadar gitti. Sağ yanım fokurdayan irinle dolmuştu. Ambulans. Rektal tuşe. Genel anestezi. Kendime geldiğimde ateşten yanıyordum, vücudumdaki iltihap bir drenden yavaşça akıyordu. Bu akıntı bir simgeydi: Nekahet dönemi ruhumu temizleyecekti. İki karar aldım: Kızıl saçlı afeti unutmak ve sigarayı bırakmak (o zamanlar günde iki paket Gitanes içiyordum). İyi bir neden için iki sınav.

Odam (klinik La Santé Sokağı'ndaydı, şaka gibi) güneş içindeydi. Işığa boğulmuştum adeta. Şimdiki zamanım bu boş sayfaydı. Üzerine hiçbir şey yazmayacaktım. Hayır. Sadece sayfayı çevirip geleceğin bana neler getireceğini görecektim. Hâlâ bir kız arkadaşım yoktu, bir papaz çömezi kadar iffetliydim ama olsun, yaz mevsiminin hit parçalarını kaydettiğim bir kasetçalarım vardı ve *Godard Godard'ı Anlatıyor*'u okuyordum.

Tatil zamanı bensiz geçip gidiyordu. France Gall'ün şarkısındaki gibi "Bütün arkadaşlarım gitmişti" ve ben tek başıma istirahat ediyordum, tahmin edin nerede, Courteline Caddesi 4 numarada. Anneannem bana en sevdiğim tatlı olan "gömlekli zenci"[27] (o zamanlar böyle kelimeler kullanmak sorun değildi) yapıyor, ben arka arkaya film izliyordum.

Sinema tutkunuydum ama VHS'nin çıkışıyla öyle çok film izlemeye başlamıştım ki gözlerim isyan ediyordu artık. Video kulübüm Porte Dorée'deydi. İşte yine Sömürgeler Müzesi'nin gölgesinde, yaldız kaplama bronz Athena heykelinin dibindeydim;

27. "Nègre en chemise" genellikle çikolatalı mus, kek veya puding tabanlı, yoğun çikolatalı bir Fransız tatlısıdır. Krem şanti veya vanilyalı sos (gömlek) ile servis edilen, zengin ve kremsi dokusu olan klasik bir lezzettir.

annemin neredeyse canlı canlı gömüleceği Güney Saint-Mandé Mezarlığı'nın uzağında değildim. O zamanlar bu olayı bilmiyordum. Veya hissediyordum ama bilinçdışım bunu tersine çeviriyordu: Geçmişin korkuları bugünün hazlarına dönüşmüştü. Video kulüpte her gün korku filmlerini talan ediyordum.

Ağustos. Arkadaşlarımla kavuşmuştum, hep birlikte Bretonya'ya gitmiştik. Annem, Richard'la kiraladığı Vannes yakınındaki bir evde bizi ağırladı. Tesadüfen bir başka arkadaşımız da tam karşıda, Îles-aux-Moines'da kalıyordu. Yakışıklı genç erkeklerle dolu küçük bir cennet olan Arkadia'ya doğru tekrar yola koyulduk.

Bretonca ismi Guinou olan Bertrand, namı diğer Bébert (ben ona böyle hitap ediyordum) benim tam zıddımdı. Onun da bir sürü, çok fazla sorunu vardı ama kızların hoşuna gidiyordu. Yakışıklı sert yüzü, atletik yapısı olan bir *punk*'tı, kayak şampiyonu ve usta bir denizciydi. Üstelik zengindi ve bu zenginlik, farkında olmasa da ona sarsılmaz bir güven veriyordu. Kalpleri... genç kızların kalplerini açma konusunda özel bir yeteneği vardı. Kızların kendilerinden geçmesi için bir sigara yakması yeterliydi.

Spektrumun –ya da plajın diyelim– diğer ucunda ben vardım. Yoksuldum, spordan nefret ediyordum, yağlı saçlarım vardı. Kendimi hiçbir yerde rahat hissedemiyordum, her yerde köşeye sıkışmış gibiydim. Güneşten korkuyordum. Yirmi iki yaşındaydım ama hâlâ sivilcelerim vardı, dişlerim de acınacak haldeydi – hayatım diş doktorunun muayenehanesinde geçiyordu; kan revan içinde kalıyordum, diş çekimleri ağız bakımından ziyade savaş cerrahisi gibiydi...

Neyse, Îles-aux-Moines'a dönelim. Hayatımda bunca güzelliği bir arada görmemiştim. Herkes gençti, zengindi. Kızlar üstsüzdü. Erkekler tekne ayakkabıları giyiyordu. Çiftler eş değiştiriyordu. Bir gecede değiş tokuş yapıyor, birbirlerinin tadına bakıyor,

sevişiyorlardı. Bébert bu hafif ve ahenk içindeki dünyaya Tanrı Pan gibi hükmediyordu. Ben mi? Gergin bir vaziyette, bekçi gibi havlumun üzerinde oturuyordum. Parkamı giymiyordum (ağustos ayındaydık) ama eksikliğini çok hissediyordum. Kimse benim kadar cazibe denen şeyden –cinsel çekicilikten, etkileyicilikten– uzak olamazdı.

Abartıyorum. Yine de birkaç gerçekdışı yaratıkla konuşabilmiştim – yılın geri kalanında Neuilly-sur-Seine'de, XVI. ya da XVII. Bölge'de oturuyorlardı. Hatta gürültülü iki dalga arasında o kadar da yabana atılmayacağımı gösterebilmiştim. Bal gibi tatlı bir gecede bu kızlardan biri, belki de içlerinde en güzeli beni dinleme, benimle birlikte gülme lütfunda bulunmuştu. Herhangi bir şey beklemeye cesaret edemiyordum. Kalbimi tutuyordum. Benim yaşımdaki bütün erkekler şu net ve kesin ihtarı bilirler: Senin için fazla güzel.

Tatilden sonra da görüştük. Gözlerimizde hâlâ güneş ışığı vardı. Güven kazanmıştım. Paris, benim bölgemdi ne de olsa. İlgi alanlarıma girmeye başladık: müzik, sinema, edebiyat. Evet, parlayabilirdim ama kim yirmi yaşındayken Pierre Klossowski'ye ya da Ken Russell'a ilgi duyardı ki?

Ayrıntıya girmeyeyim ama ilişki başladı. İnanılacak gibi değildi. Doğrusunu söylemek gerekirse çok şaşırtıcıydı. Birkaç hafta boyunca hâlâ inanamıyordum. Ama zehirli bir armağandı bu. Hatırlarsanız, arzumu canlandırmaya, yeniden sahalara dönmeye (benzetmenin kabalığı için özür dilerim) ihtiyacım vardı. Bana zararsız, üzerime yük olmayacak, ciddi bir ilişkiye dönüşmeyecek bir flört lazımdı. Çok az yemesi gereken bir kazazede gibiydim. Ama kader bana tepsi içinde manken gibi güzel birini sunmuştu. Bu ilişki yürüyemezdi.

Sivilcelerimi ve sallanan dişlerimi bir kenara bırakacak olsak bile çekingenliğimin (aslında boğucu bir gururdu bu) ve beceriksizliğimin de ötesinde bir başka sorun, çakmaktaşı gibi keskin ve sert bir engel vardı: O genç kızın da kendine göre canı yanmıştı.

Breton adasının starlarından biriyle yaşadığı mutsuz bir ilişkiden, yıkıcı bir "ilk deneyim"den yeni çıkmıştı. Şimdi ona tecrübeli, sıcak, sevgi dolu, onu fiziksel aşkın kıyılarına yavaş yavaş, sakince götürecek bir erkek lazımdı. Peki kimi bulmuştu? Beni. Bir aşk garibanını, bir abazanı.

Felaket bir teşebbüstü. Kimse neyi nasıl yapacağını bilmiyordu. Hamleler, kucaklaşmalar hiçbir yere varmıyordu – zaten hiçbir şey hiçbir yere varmıyordu. Genç kız çareyi kaçmakta buldu, bense mutsuzluğun dik yamacına, paramparça olması pahasına tırnaklarımla tutundum. Kendimi, ikiz arkadaşlarımın (yetişkinlik hayatımın o günlerinde, annem ile anneannemin rolünü üstlenen iki kız kardeş) XVI. Bölge, Gudin Sokağı'ndaki küçük dairelerinde acımı haykırırken görür gibi oluyorum hâlâ.

Sonunda bu hastalıktan, kalp iltihabından kurtuldum. İyiye gidiyordum ama aniden bir kez daha uçurumdan düştüğümü fark ettim. Yeniden bedensel, tensel bir yakınlık kurabilmek için her şeye sıfırdan başlamalıydım ve bunu yaparken biraz daha mutsuz, biraz daha beceriksiz olacaktım... Böyle düşününce çok acı çekiyordum. Asla başaramayacaktım. Ama sevişmezsem de ölecektim. Bu düşünce beni çılgına çeviriyordu. Bir tür hezeyan atağıydı.

46

Annemle hafta içinde yediğimiz bir öğle yemeği sırasında olanlar oldu. Titremeye, hatta zangırdamaya başladım. İçimde ateş dolu bir kuyu vardı sanki. Gerçekten cayır cayır yanıyordum; o genç kızın değil, yıllar boyunca süren zorunlu cinsel perhizin bıraktığı büyük boşluk alıp beni götürüyordu.

Michèle anlamıyordu. Aşk acısı çektiğimi tahmin ediyordu ama sonuçta bunlar gençlik günahlarıydı – özellikle de onun aynı yaşta yaşadıklarıyla kıyaslandığında. Ama ben buna katılmıyordum: Seks yoksunluğu beni yiyip bitiriyordu. Can çekişiyordum. İngilizcede bu belirtiler için bir kelime vardır: *cold turkey*, soğuk hindi. Belki insanın tüyleri diken diken olduğundan ya da uyuşturucu yoksunluğu çekerken yaydığı çürük et kokusundan dolayı böyle diyorlardır... Bilmiyorum.

Sonunda çaresiz anneme açıldım. Evet, yemek yerken, annem sigorta şirketindeki işine gitmek üzereyken ve öğleden sonra derse gitmem gerekirken her şeyi söyledim. Genel bir ifadeyle, kalbimi açtım. Ama benim gözümde canlanan görüntü, daha ziyade içi boşaltılan bir tavuk – yine kanatlı bir hayvan.

Açmazımı geveledim. Şu veya bu şekilde bir kızla yatmalıydım. Aksi takdirde bu böyle gidecekti. Şaşırıp kalan Michèle bana ne diyeceğini bilemiyordu – artık bir oğlan çocuğu değildim,

bir erkektim. Yirmi yıldır beni büyütmek, eğitmek, mutlu etmek için çırpınıyordu ama şimdi karşısında zevk dilenen, seks yoksunu birini bulmuştu... Bu durumun ne kadar yüz kızartıcı olduğundan bahsetmiyorum bile; bu tabuyu öz annemle konuşmak neredeyse ensest gibiydi.

İster inanın ister inanmayın, hiç tarzı olmamasına rağmen Michèle profesyonel bir kadına gitmemi önerdi.

– Profesyonel bir kadın mı?

– Evet, biliyorsun.

Serseme dönmüştüm, kekeliyordum. Bakışlarım sabitleşmişti. Kendi ölümünüzü haber veren o rüyalarda olduğu gibi dişlerim dökülüyordu sanki.

– Yani demek istiyorsun ki...

– Evet.

Lafını bir baş sallamasıyla bitirdi; hayatı bilen –elbette biliyordu ama bu konuda bilgisi yoktu– bir anne gibi değil, daha ziyade kayığınızı özgürlüğe doğru iten bir müttefik gibiydi.

Bir saat sonra Saint-Denis Sokağı yakınlarında park ediyordum – bugün bu satırları yazarken bile buna inanamıyorum. Kıyafetlerimin içinde tir tir titriyor, vıcık vıcık terliyor, silah gibi patlayan düşüncelerimin peşinden koşuyordum. Bunu yapmalıydım. Apseyi patlatmalıydım. Çılgın zihnimde spermim irin olmuştu.

O andan sonrasında anılarım bulanık. Çok uzun, çok yüksek gölgeler görüyorum. Karnaval suretleri, kalınca boyanmış dudaklar, file çorapların içinde bacaklar, küçücük hırkalara sıkışmış bedenler hatırlıyorum. Yürüyor muyum, ağlıyor muyum, ilerliyor muyum, geriliyor muyum, bilmiyorum. Sokak beni cansız bir mahkûmmuşum gibi kanatlarının altına almış götürüyordu. Duvarların, sundurmaların, kadınların yanından geçiyordum. Etrafıma bakmaya cesaret edemiyordum. Parkamın kalkık yakası boynumu sarıyordu. Felç olmuş gibiydim, ceplerimdeki ellerim taş kesilmişti.

Katatonik bir halde bir o yana gidiyordum, bir bu yana. Kalbim şişmişti. Nefes alamıyordum. Sonunda bunca saçmalıktan bitap düşerek tekrar arabama bindim; kontak anahtarını çevirip vitese takacak gücü ancak bulmuştum. Bedenimde yaşamsal hiçbir şey kalmamıştı. Tamamen dibe vurduğumdan kesinlikle emindim. Bu gibi durumlarda, sıçrama zamanının geldiği söylenir. Oysa insan orada kalıp boğulabilir de.

Gece beni sürükledi. Porte de Saint-Cloud'a, ikizlerin evine gittim. Konuşamıyordum. Artık titreyemiyordum bile. Nefes alan bir tahta parçasıydım. Belki de doğruca hastaneye gitmeliydim.

Bana şehriye çorbası yaptılar. Battaniyeye sardılar. Yatakta beni mutsuzluğumla baş başa bıraktılar.

Akşamın ilerleyen saatlerinde telefonda beni arayan biri vardı. Beni mi? Çok yakın bir arkadaşımın dışında burada olduğumu kimse bilmediği için bu çok şaşırtıcıydı. Sürüklenerek telefona gittim.

– Alo?

– Ben Virginie.

– Kim?

– Virginie. Bu numarayı bana Marc verdi. Bu gece bir yemek veriyorum, seni de davet etmiştim... Unuttun mu?

Geç de olsa jeton düştü. Evet, Virginie... Kısa zaman önce tanıştığım şu güzel hazırlık sınıfı öğrencisi. Yemek... Tamamen unutmuştum.

– Özür dilerim. Ben... hastayım.

– Ya? Ne kötü. Bir an önce iyileş o zaman. Bir başka sefere yine yaparız.

Hem çocuksu hem muzip sesinde yumuşacık bir tını vardı. Belli belirsiz, çok rahatlatıcı bir şey. Yanığın üzerine serin su dökülmüş gibi.

O akşam acınacak halime rağmen, bu telefonda bir umut ışığı gördüm: Demek ki bu dünyada beni düşünen, beni yemeğe davet eden birileri vardı...

Tünelin ucunda küçücük bir ışık…
Aslında bundan fazlasıydı.
Virginie ilk iki çocuğumun annesi olacaktı.

47

Mutluluktan nefret ederim. Hatta bu duyguyu küçümserim bile. Hiçbir şey beni mutluluklarını herkese göstermeye çalışan çiftler kadar sinirlendiremez. Hatta sık sık sorulan "Mutlu musun?" sorusu beni çileden çıkarır. Bu kadar karmaşık, bu kadar derin bir soruya insan nasıl cevap verir?

Genel anlamda, mutluluğu uzakta aramamak gerektiğini ya da huzurun basit şeylerde bulunabileceğini söyleyen insanlara hiç güvenmem. Filozoflar üç bin yıldır bu konu hakkında düşünüyorlar, kimse de bu soruya tatmin edici bir cevap bulabilmiş değil. Bundan haberiniz yok, öyle mi?

Elbette ben de herkes gibi huzur arıyorum. Ama aynı zamanda asık suratlı entelektüeller gibiyim (Katolik yanım benim durumumu biraz daha ağırlaştırıyor): Hayatın kolay ya da rahat olduğunu düşünmüyorum. Hatta mutluluğun ya da ona benzeyen şeyin bir anlamda teslimiyetle ilişkili olduğu kanaatindeyim. İlerlememiz, bir şeyin peşinde koşmamıza bağlıdır. Midemizin boş olması gerek. Aç olmamız lazım. Sürekli tetikte olmalıyız.

Rainer Maria Rilke, "Zorluğa tutunmamız lazım" der.

İşin aslı, ben de bütün sanatçılar gibi karmaşık bir tipim. Tek bir cevapla tatmin olamam. Her zaman yeni, daha üstün –hatta ulaşılmaz– bir hakikat isterim.

Baudelaire'den en sevdiğim dizeler:

"Cennet ya da cehennem fark etmez, atlamalı uçurumun dibine. Yeniyi bulmak için bilinmeyenin derinliklerinde!"

Alev alev yanan tanyerinin karşısında, hadi biraz daha ileri gidelim, elimde bir kadeh aperitifle oturup "Oh, ne güzel!" demek benim için imkânsız.

Hayır, bende işler bu şekilde yürümez. Mark Raso'nun 2017 tarihli filmi *Kodachrome*'daki bir karakterin nihayet benim amentümü dile getirdiğini duydum.

Ed Harris'in canlandırdığı bu adam Amerika'nın üretebildiği tek ilginç şeyi temsil ediyor: Jim Harrison modelinde yaşlı, filozof bir kovboyu. Filmdeki huysuz, acımasız, her şeyi kestirip atan adam ölmek üzeredir. Ama çok da çekicidir.

Eski model üstü açık arabasının arkasında, başında güzel Panama şapkasıyla oturmuş, şöyle der:

Let me tell you something. Happiness is bullshit. It's the great myth of the late 20th century. You think Picasso was happy? You think Heminwgay was? Hendrix? They were miserable shits. No art worth a damn was ever created out of happiness. I can tell you that.[28]

Bu konuyla ilgili olarak, akademik alanda bir yalan oluşturan eğitim sistemimizi suçluyorum. Lisede bize ne öğretiliyor? Bize kimler anlatılıyor? Ronsard, Voltaire, Baudelaire, Rimbaud, Flaubert... Acılarını haykıran, hoşnutsuzluklarını dile getiren, başka bir dünyaya özlem duyan, ayaklar altında ezilmiş taşlar gibi mutsuz adamlar. Eserleriyle bizleri yaratıcı, müşkülpesent, gözü doymaz insanlar olmaya teşvik eden yazarlar. "Uyanın!

28. Size bir şey söylememe izin verin. Mutluluk saçmalıktır. Yirminci yüzyıl sonlarının büyük efsanesidir bu. Picasso'nun mutlu olduğunu mu sanıyorsunuz? Hemingway'in? Hendrix'in? Onlar perişan heriflerdi. Adamakıllı hiçbir sanat eseri mutluluktan doğmamıştır. Size bunu söyleyebilirim. (ç.n.)

Toplumun sizlere önerdikleriyle asla yetinmeyin" diye haykıran dâhiler.

Dersleri doğru anladıysam, bu yazarlar bizim büyük insanlarımızdı; sözleri altın değerindeydi ve yaşamları bizlere örnek teşkil ediyordu. Oysa mezun olur olmaz bulduğunuz ilk işte size ne söylenir?

"Umarım, o saçmalıkları ciddiye almamışsındır. Önemli olan tek gerçek şuradaki. Şu sandalyeyi görüyor musun? Şu küçük odayı, bilgisayarı? Onun arkasına oturup otuz yıl kadar yerinden kıpırdamayacaksın. Mutluluk işte budur."

Fakülte bitince modern edebiyat alanındaki yüksek lisans tez konum Gustave Flaubert'di. Hayır, favori yazarım değil, bugün Maupassant'ı tercih ederim ama o zamanlar *Madam Bovary*'nin yazarına hayrandım.

Flaubert öfkeli bir adamdı. Aptallık ve burjuvazi en nefret ettiği iki şeydi. Bu iki kelime hemen hemen eşanlamlıydı onun lügatinde. Bunu görmeniz için zavallı Emma'nın mahvolmasını dudaklarında bir gülümsemeyle izleyen korkunç eczacı Homais'ye bakmanız yeter...

Bu, binlercesinin arasından tek bir örnek ama lisede okutulan yazarlar nerede karşımıza çıkarsa çıksın dar görüşlülüğe, maddeciliğe, küçük hesapçılığa, aptallığa karşı aynı mücadeleyi verirler. Okul sıralarında şu sonucu çıkarırsınız: Burjuvalar, vasat ve çapsız insanlar yok edilmesi gereken düşmanlardır ve toplumun en alt basamağına gönderilmeleri gerekmektedir.

Ama tam tersidir aslında. Aptallar, dar kafalılar, mutlu insanlar sığ fikirleri ve kumbara gibi çalışan kafalarıyla dünyanın efendileridir. Yazarlar, özellikle de okulda öğrendikleriniz, gerçekte marjinal, aylak, çevreye uyum sağlayamamış kişilerdir. Ve yazdıkları şeyler, toplumumuzu bir arpa boyu yol götürememiştir. Bu açıdan bakılınca eserleri tamamen boşa çabadır.

Bir ofiste çalışmaya başladığımda bu korkunç gerçeği keşfettim. Kısa bir süre (kesin söylemek gerekirse, bir yıl) edebiyat

derslerinde bana öğretilenlerin aldatmacadan, balondan başka bir şey olmadığını düşünmüştüm. O büyük adamların milleti güldüren, şaşırtan, suya sabuna dokunmayan laf cambazları, soytarılar olduğuna inanmıştım.

Sonradan yanıldığımı anladım. Can sıkıntısı kader değildi, aynı şekilde başarı da teslim olmak değildi. Üstelik bu büyük adamlar yaşarken çölde vaaz vermiş olsalar da, ölümlerinden asırlar sonra, bugün bile okunuyorlar, bu da zafer değil de nedir! O halde...

48

Her şerde bir hayır vardır.

En sevdiğim sözlerden biridir bu. Hayatım boyunca kötü bir olayın genelde iyi bir olayın habercisi olduğunu, yaşanan bir mutsuzluğun mutlu sonla bittiğini fark etmişimdir.

Saint-Denis'deki o çalkantılı geceden sonra Virginie'yi birçok defa gördüm. Uyumumuz mucize gibiydi. Flört değildi, vahiydi. Buna en uygun imge bir dalga, bir kaynaşma olurdu. Aksi halde hiçbir şey mümkün olamazdı, çünkü o nişanlıydı. Ama bankacıların dediği gibi, diğer her şey eşitken, en güçlü çekim, aramızdaki neredeyse manyetik çekimdir.

Evet, ilişkimizin başlangıcı karmaşıktı ve böylesi daha iyi oldu. Bir yıllık kararsızlıklardan sonra nihayet yelkenimizi rüzgâra vererek aşk teknemizle dolaşmaya başladık. Kendimizi bırakarak kelimelere sığmayacak güçte ve akışkanlıktaki bir deniz yolculuğuna çıktık. Ve evet, gemimizin omurgası saf ve gerçek mutluluğa değip geçiyordu.

Güçlükleri seven biri olmama rağmen çok coşkulu biriyim – ve iflah olmaz bir iyimserim. Dolayısıyla hemen evlenmek istedim. Oysa o dönemde modern edebiyat alanında yüksek lisansını yeni tamamlamış, lanet bir müzisyendim daha. İş dünyasını satranç tahtasına benzetecek olursak benden daha lüzumsuz bir piyon olamazdı.

Neyse ki ya da ne yazık ki, Virginie'nin annesi reklam piyasasının ağır toplarından biriyle yeni bir evlilik yapmıştı. Bana staj yapacağım bir iş buldular. Kurumsal iletişim. Ne olduğunu bilmiyordum. Azat olmuştum. Her sabah takım elbisemi giyip ofise gidiyordum. Her gün yaşanan bir aşağılanmaydı bu. Keşfettiğim dünyanın budalalığı karşısında şaşırıyor, teslimiyet ile tiksinti arasında gelip gidiyordum. Bomboş, kibirli, üzüntü verici, hatta gülünç bir dünyaydı burası.

Sadece bunlar yoktu: Yanık meyankökü kokan, ortak mekânlarda çağlayan kahve makinesi vardı; insanın nefesini tıkayan toz kokusuyla boydan boya bej halı vardı; klavyeleri kurukafa çenesi gibi ses çıkaran grimsi bilgisayarlar –bunlar ilk Macintosh'lardı– vardı. İnanılmaz bir sıkıntı duyuyordum. Yalnızlığımın mağarasında küçücük kalmıştım. Neredeydim ben böyle?

Faks göndermek, fotokopi çekmek, kahve yapmak, broşür hazırlamakla, filmlerin, fotoğraf provalarının, baskı kalıplarının peşinde koşmakla ve teknik-ticari jargonu anlamaya, kullanmaya çalışmakla geçirdiğim üç ayın sonunda hüküm açıklandı: Sınıfı geçemez.

Bu mesleğe uygun değildim ya da meslek bana uygun değildi, aynı kapıya çıkar. Büyük reklam ustası kayınpederim beni ofisine davet edip kibarca bu iş için "fazla zayıf" olduğumu ve her halükârda "yazmak için yaratılmadığımı" açıkladı. Bu adamı her zaman çok sevdim. Profesyonel hayata başlamak üzere olan bizim gibi genç bir çifte çok ince ve cömert davrandı. Ama sezgi konusuna gelince daha iyisi olabilirdi...

Omuzlarım çökmüş ya da yumruğumu kaldırmış bir vaziyette eve döndüm; hayal kırıklığı ile mutluluk, aşağılanmışlık ile huzur duygusu arasında kalmıştım. Kayınpederin sözlerini hazmetmek zordu ama artık özgürdüm. Şarkının sözünde olduğu gibi "kurtulmuştum."[29] O boydan boya halı, yazma tahtası ve adına

29. Hans Christian Andersen'in masalından uyarlanan, Disney'in animasyon film serisi *Frozen*'ın şarkısı. (ç.n.)

"reklamcılık" denen aptallık cehenneminden kaçmıştım – o dönemde birçok genç bu sektörde çalışmanın hayalini kuruyordu. Saçmalık!

Aylar geçiyordu. Yazmaya ve beste yapmaya devam ediyordum. O cephede hiç ışık yoktu ve hadi o korkunç kelimeyi söyleyeyim, işsizdim. Hâlâ iddialıydım, hatta daha fazla iddialıydım ama tek kuruş kazanmıyordum.

1985'ten 1986'ya geçeceğimiz yeni yıl gecesi geldi çattı. Virginie başıma bir ceket fırlatarak giymemi buyurdu. Annesi ile kocası Wagram Caddesi'ndeki geniş dairelerinde düzenledikleri partiye bizi de davet etmişlerdi. Karımın düşüncesi basitti: Reklam dünyasının büyük şahsiyetleri orada olacaklardı. Kendimizi en güzel şekilde göstermenin tam vaktiydi. Belli olmazdı. Yeniden denemeliydim. Kendime ikinci bir şans –ya da daha ziyade şanssızlık– vermeliydim.

Her zaman olduğu gibi Virginie haklı çıktı. O gece, iletişim dünyasının büyük kalemlerinden, deneyimli bir kadın beni fark ederek asistanı olmamı önerdi. Daha açık söylemek gerekirse onun çırağı, sekreteri olacak, telefonlarına bakacak, getir götür işlerini yapacak, arabasını tamir edecek ve daha bir sürü işini görecektim... hepsi mütevazı bir ücret karşılığındaydı ama iyi bir anlaşmaydı, çünkü tüm bu angaryaların karşılığında bir meslek öğrenecektim. Reklam metni yazarlığı. Canı gönülden kabul ettim. Flaubert gitgide uzaklaşıyordu. Adını ufuk çizgisinde bile göremiyordum.

Böylece bir öncekinden kesinlikle daha yumuşak ama yine de katlanılmaz yeni bir cehenneme adım attım. Yeni akıl hocam, reklamcılığın özel bir kolunda uzmandı: reklam içerikli haber; aslında gizli bir reklam metni içeren sahte bir makale kaleme almaktı bu. Dikkatle bakarsanız, sayfanın bir köşesinde "reklam içerikli haber" ibaresini görürdünüz, kanunlar öyle gerektiriyordu. Bugün hâlâ bu uygulama var mı bilmiyorum. Umarım yoktur.

Markalara satılmış bir sahtekâr olmak yetmezmiş gibi yeni patronum kozmetik alanında uzmandı. Hayatımda hiç

duymadığım sorunları gideren ürünler hakkında palavra yazılar yazacaktım bundan böyle: çatlaklar, selülit, kahverengi lekeler, kırışıklıklar, göz altı torbaları, donuk ciltler, daha neler neler... Kadınların bu kadar çok düşmanı olduğunu hiç bilmezdim.

Çıraklığım başladı. Zorluklar oluyordu: Kendimi "yapısökü-me" uğratmam gerekiyordu, yani akademik yazım biçimini bir an önce unutmalıydım. Hafif, muzip, kıvrak zekâlı ve hepsinden önce kadınsı olmalıydım. Canla başla işe koyuldum. Her sabah işe gitmeden önce çalışmak için şafakla beraber kalkıyordum. "El alışkanlığı" kazanmak için çok yetenekli patronumun metinlerini kopyalayarak yazmaya kadar götürdüm işi. Evet, zorlanıyordum, ağlıyordum, kan ter içinde kalıyordum, ideallerimi çiğniyordum, onurumu ayaklar altına alıyordum ama ilerleme sağlıyordum da. Bana bir fondöten, bir *peeling* kremi verin, size oradan bir şiir çıkarayım...

Her pazartesi günü o haftanın sorunuyla ilgili bana bilgi veriliyordu. Zekice, matrak, sevimli ve ikna edici metinler kaleme almak benim işimdi. Unutmayın ki, satış yapmak için oradaydık. Örnek mi? Yaz tatili bitmiş. Yeni bir göz altı kapatıcısını piyasaya sürmek için ideal zaman. Hadi bakalım, metnime nasıl başlamalıyım? "Eylülde bavullarınızı dolaba kaldırır kaldırmaz, işte, gözünüzün altında beliriyor..." Hahaha! Ne komik!

Bense acı acı gülüyordum. Hatta sürekli panik halindeydim. Günler, kış yağmurlarının tekdüzeliğinde geçiyordu. Hayatımın bu yönde ilerlemesi mümkün değildi. Orada kalamazdım.

O korkunç aylar boyunca önemli ve çok tatsız bir şey fark ettim. İş arkadaşlarım iyi niyetli insanlardı. Bana yardım ediyor, öğretiyor, tavsiyelerde bulunuyorlardı ama tek bir şartla: Onlardan daha iyisini yapmayı kesinlikle beklememeliydim, özellikle de başka bir alanda. Reklamcılık sektöründe çalışanlar kafasız değillerdi, mesleklerinin üzücü olduğunu biliyorlardı. Ama bunu dile getirmemek gerekiyordu. Bu, üzerinde anlaşılmış bir sessizlik yasasıydı. Aksi halde herkes kendini pencereden atardı.

Böylece ne olduğu belli olmayan şu tuhaf himaye sistemini keşfettim: Bir yandan elimden tutup beni çekiyor, diğer yandan da tam suyun üzerindeyken, akıl hocalarımla aynı sularda debelenmem için elimi bırakıyorlardı. Bunu kabul etmiyordum. Ben müzisyen olmak istiyordum. Sanatçı olmak istiyordum.

O sırada patronum, her ne kadar uyanık bir kadın olsa da bir hata yaptı. Faturalarını yazmamı istedi. Böylece mütevazı çalışmalarımı akıl almaz fiyatlara sattığını keşfettim. Bu parayı istiyordum – benim fiyatım buydu. Derhal kendi işimi kurmaya karar verdim. Bir yandan müziğe devam ederken bir yandan da evden yürütebileceğim bir mesleğim –ya da mesleğe benzer bir şeyim– vardı artık.

Böylece geniş bir tanıdık çevresi olan kayınvalidem ve kayınpederimin desteğiyle iki yıl serbest çalıştım. Söylemediğim bir şey var: Virginie benden üç yaş daha gençti ve benim okuduğum bölümde, modern edebiyat okuyordu. Ben ticari metinlerim üzerinde çalışırken o da Heykeltıraş Alberto Giacometti ve yazar arkadaşları üzerine yüksek lisans tezini tamamlamıştı. O, Michel Leiris, Jean Genet, Maurice Blanchot incelemeleri yaparken ben sosis, steril oda ya da deodorant broşürleri yazıyordum. Doğrusu, muhteşem ikiliydik.

1989. Paralı yazar olmuştum. Hiçbir şey beni durdurmuyordu. En tartışmalı meseleleri bile savunuyordum –mesela kürk lehine coşkulu metinler kaleme alıyordum–, hiç de iç açıcı olmayan şeyleri parlatıyordum – camambert peyniri veya hijyenik ped üzerine reklam yazısı yazmak beni hiç korkutmuyordu. Bazen daha heyecanlı konular çıkıyordu. Örneğin Jean-Paul Goude'un yönetiminde hazırlanan ünlü İki Yüzüncü Yıl[30] geçit töreninin tanıtım dosyasını ben yazdım. Ama aslında umurumda değildi. Benim

30. 1789 Fransız Devrimi'nin iki yüzüncü yılı için düzenlenen büyük kutlama. (ç.n.)

gözümde bu işlerin hepsi karın doyurmak içindi. En ufak sonuç almadan müziğe de devam ediyordum.

Yirmi sekiz yaşına gelmiştim, bir şeylerin yolunda gitmediğini hissediyordum. Kılıfım –reklamcılık– gerçek hayatım oluyordu. Bu esnada Virginie, Michel Leiris üzerine yazdığı doktora tezini büyük bir başarıyla vermişti.

O dönemde prestijli ajanslarda (Sygma, Gamma...) çalışmış ve kendi şirketlerini kurmuş fotoğrafçılarla tanıştım. Fotoğraf dosyalarına eşlik edecek metinler yazması için bir yardımcı arıyorlardı. Sorun yoktu; ben her şeyi yapabilirdim, İsviçre çakısıydım.

Sanatsal heveslerime hâlâ tutkuyla bağlı olarak bu işe de diğerlerine olduğu gibi atıldım – yani tam bir kayıtsızlıkla. Oysa meslekleri son derece heyecan verici olan büyük yeteneklerin kulübüne düşmüştüm. Ama bunu fark etmemiştim bile. Sıradan ısmarlama işlermiş gibi metinlerini yazacaktım. O fotoğrafçıların öncü, serüvenci, dâhi olduklarını anlamamıştım. Onlar dalganın kırılma noktasında, hayatın en yoğun, en heyecanlı olduğu yerde yaşıyorlardı.

Ajanslarına gittiğimde, şirket kurucularından biri olan Gérard Rancinan "krallığı olmayan krallar" üzerine altüst edici bir dosya hazırlamıştı. Son derece çarpıcı fotoğraflarında, verilecek bir savaşı olan kahramanlar, kader sürgünleri, Tanrı'nın unuttuğu insanlar vardı. Bir başkası deniz feneri bekçileri üzerine bir dizi hazırlamıştı – içlerindeki bir fotoğraf meşhur olacaktı; bir deniz fenerini ve girdabın ortasında küçücük görünen bekçisini köpüklü kollarıyla saran dev bir dalga. Bir diğeri, Rusya'daki son *gulag*'dan yeni dönmüştü. Kısacık kesilmiş saçlarıyla kadidi çıkmış mahkûmların fotoğrafları Paris'in her yerine asılacaktı. Nefes kesiciydi, büyüleyiciydi ve ben onların metinlerini küçümseyerek yazıyordum, tıpkı buzlu kahve ya da son çıkan rimel için bir tanıtım yazısı kaleme alıyormuşum gibi.

Virginie benden daha uyanıktı. Hep gazeteci olmak istemişti. Nereye ayak bastığımı anladığında, o sıra dışı insanlarla

tanışmak ve onlara hizmet vermek için yerinde duramaz oldu. Sadece metinlerini yazmayı değil, gazeteci-fotoğrafçı geleneğini sürdürmek için yanlarında sahaya çıkmayı da önerdi. Bu fikir muhabirlerin hoşuna gitti. Artık dergilere metinleri ve fotoğraflarıyla birlikte tamamen hazır konular satacaklardı. Virginie işi aldı. Ben mi? Ben kenarda kaldım.

Aralık 1989. Eski bir arkadaşımızın, şu ünlü Bébert'in evinde Noel'i kutlamak için New York'a gittik. Burada akıl almaz bir ayrıntı vereyim: Hayatımda hiç uçağa binmemiştim. Yirmi sekiz yaşında, İspanya'dan öteye geçmemiştim. En güzel yolculukların kitaplarda olduğu ya da kafada yaşandığı, kısacası kıçının üzerinde oturarak yapıldığı tipik entelektüel iddiası işte.

New York hiç hoşuma gitmedi. Sıkıcı, pis, kasıntı bir şehirdi. Ama orada yaşamımı değiştiren bir olay meydana geldi. Kendini tamamen yeni işine adayan Virginie –genç ajansın maceracı ve yenilikçi ruhunu çoktan benimsemişti– fotoğrafçıların son dosyalarını *Life Magazine*'ın yazı işlerine sunma görevini üstlenmişti. Ben de onunla birlikte gittim ve kırık ışıkla aydınlanan büyük salonda onu bekledim. Artık eşlik eden ve bekleyen bendim. Yarı yolda kalmıştım. Bir koltuğa oturup duvarlarda sergilenen dergi sayfalarını inceledim, özellikle de Robert Capa'nın İspanya İç Savaşı'nda çektiği meşhur fotoğrafları. Hemingway'i, Malraux'yu düşündüm.

Bazen kafam yavaş çalışır, hatta kimi zaman tamamen durur ama o anda gazeteciliğin hiç de fena bir meslek olmadığını, hatta heyecan verici olduğunu fark ettim. Uyanmalıydım, fırsat kapıma gelmişti – hatta inatla birçok defa kapımı çalmıştı. Bu fırsatı Virginie gibi değerlendirmeli, büyük bir muhabir olmalıydım!

Bir yandan da bu yolun beni sanatın bir başka koluna, edebiyata yaklaştıracağını seziyordum. Mutlaka denemeliydim.

New York'tan dönünce, *gulag* fotoğraflarını çeken Pierre Perrin'e, Virginie'nin birkaç ay önce başka fotoğrafçılarla yaptığı gibi, bir ekip kurmayı teklif ettim. Perrin bu fikri büyük bir coşkuyla kabul etti.

O andan itibaren hayatım kesinlikle şaşırtıcı bir yöne girdi.

49

Pierre Perrin hakkında da birkaç söz söylemeliyim. Çok yakışıklı (Peter O'Toole'a benziyordu), çok ince, macera tutkusuyla yanıyormuş gibi görünen, kafasına göre takılan bir adamdı. Sarı saçları ve renksiz kaşlarıyla da Steve McQuinn'i andırıyordu. Çok etkileyici!

Profili benimkinin tersiydi: Pau doğumluydu, eğitim hayatını devam ettirmemiş ve hiç vakit kaybetmeden en büyük tutkusu olan fotoğrafçılığa atılmıştı. Bekârdı, geveze değildi, okla avlanmayı ve doğada olmayı seviyordu. Sert bir eylem adamıydı, boş laflarla vakit harcamıyordu. Tek başına şu sözü kanıtlıyordu: Bir görüntü bin söze bedeldir.

Çalışma hayatına başladığı *La République des Pyrénées* gazetesinden sonra müthiş yeteneği onu Paris'e getirmiş, burada da dünyanın en büyük ajanslarından biri olan Gamma'ya girmişti. Savaş muhabiri olduğunda yirmi yaşında yoktu. Orta Amerika'daki çatışmaları, İran-Irak Savaşı'nı, Çad'daki ilk iç savaşı, Belfast saldırılarını, Falkland Savaşı'nı yerinde takip edip haber yapmıştı. ETA teröristleri tarafından kasığından bile vurulmuştu.

Tek kelimeyle bir kahramandı. Savaşlardan sonra "dergi dosyaları" dönemine girmişti; gazetecilik jargonunda bu terim, ne haber ne magazin kategorisine giren, zamandan bağımsız, uzak,

uç konuları ya da toplumsal bir olguyu, bir tuhaflığı, spesifik bir çevreyi ele alan haberler için kullanılır.

Perrin bir yıl Amerika'da yaşamış, bu süre zarfında Hollywood kulisleri, hayalet kasabalar ya da Amerikan insanı üzerine çarpıcı haberler yapmıştı. 1989 yılı kutlama hazırlıkları boyunca o da Jean-Paul Goude'u takip etmişti (yolumuz o zaman kesişmişti, ileride birlikte neler yapacağımızı henüz bilmiyorduk). Sibirya'daki son *gulag*'a giren tek muhabir de oydu.

Kısacası onu tanıdığımda bir insan değildi, bir titandı, Odysseus'tu. Tam bir adrenalin ve testosteron özütü. Hiç oturmuyor, fosur fosur sigara içiyor, hayatı havalimanlarında geçiyordu. Ortaklığımızın başlarında soluğumu kesen bir ayrıntı da şu olmuştu: Bir kitabı bitirdiğinde çöpe atıyordu. Çöpe! Ben ki her zaman kitaplara tapmışımdır! Bu basit hareket, felsefesinin özetiydi – yakında benim de felsefem olacaktı: Önemli olan tek şey eylemdir.

Şimdilik onun karşısında acemiydim, toydum, tam bir çömezdim. Buna rağmen bana güvendiği için ona hayatım boyunca minnettar olacaktım. 1990 yılının başında Perrin'in kafasında bir proje vardı: Dünyadaki son göçebe toplulukları hakkında bir haber dizisi hazırlamak istiyordu. En ücra köşelerde yaşayan, en şaşırtıcı kabileleri bulup onlarla yakınlaşma imkânlarını bulmak benim görevimdi. Bu işi başarırsam birlikte yola çıkıp kıtaları aşmayı düşünebilirdik.

Durum böyleydi. Haritada Cibuti'yi veya Kabil'i bulmaktan âciz, binlerce kitap okumuş ama bir uçak bileti bile ayırtmayı becerememeyen, evinden hiç çıkmamış, otuzuna yaklaşmış yazar bozuntusuydum. Tüm bunlar yeterince korkutucu değilse, üstüne İngilizce bilmediğimi de ekleyebilirsiniz!

Her neyse, Pierre ile ben hiç umulmayacak şekilde 90'lı yılların en iyi muhabir *team*'lerinden[31] biri olacaktık. Öncelikle dünyanın dört bir köşesinde, çok çeşitli yerlerde –denizlerde, buzullar-

31. Takım. (ç.n.)

da, cangıllarda, steplerde, çöllerde– dolaşan göçebe topluluklarının listesini çıkardım. Ardından bize tavsiye verebilecek, hatta bizimle gelebilecek etnologlar buldum. Ve yola çıktık.

Dünyayla ilk temasım Tayland oldu. Olağanüstü görünmeyebilir ama ülkeye ayak bastığımda, üzerimde nükleer bomba etkisi yaptı. Öğleden sonraydı. Her şey pembeydi – şiir, şeker, Baudelaire'in deyişiyle "körpe tenden yastık" pembesi... Sıcak mı? Derin, uçsuz bucaksız, aynı zamanda mahrem bir banyo suyu gibiydi, beni hem ezen hem de yukarı kaldıran bir banyo suyu... Artık boyut değiştirmiştim. Bugüne kadar düşünüyordum, şimdiyse hissedecektim.

Turizmin gözde merkezlerinden Phuket'teydik ama ertesi gün kuzeye, Myanmar sınırına, yasak bölgeye doğru yola koyulduk. Gözümüze ne tek bir yabancı ne de en ufak bir modernlik emaresi çarpıyordu. Kıyılara vuran suların cılız otları sabırla taradığı nehrin kıvrımında, mangrov ormanında randevumuz, daha doğrusu bir tür randevumuz vardı.

Bekledik. Uzun süre. Ve birden, işte oradaydılar. Siyahi, çıplak ve özgürlerdi. Ağaç kabuğundan ve hasırdan yaptıkları teknelerde yaşayan son deniz göçebeleri Mokenler. Olağanüstüydü. Tufan öncesinden, kadim çağlardan gelmiş gibi saftılar. Medeni dünyayı arkamızda bırakarak tekneye bindik. Diğer yolcuların durduğu yerden yola çıkmıştık, bildik dünyayı terk ediyorduk, biz öncüydük...

Bu toplulukla bir aydan uzun zaman geçirecek, solucan, yarasa yiyecek, hamamböceği kaynayan tentelerin altında, teknelerinde uyuyacak, dev kaplumbağaların ve değerli sedeflerin peşinden masmavi, ılık sulara dalacaktık. Pierre, Robinson Crusoe'ydu, bense Cuma, hatta perşembe, çarşamba, salı, pazartesi... Gündoğumlarını soluyor, günbatımlarını yudumluyordum. Adımı, inançlarımı, alışkanlıklarımı unutmuştum. Ofislerde,

kütüphanelerde ot gibi yaşadığım berbat yılları, kaybettiğim zamanı geri alıyordum.

Aslında bu ilk yolculuk bir tür sınavdı. Hayatında yerinden hiç kıpırdamamış, dayanıksız bir entelektüel olan ben başarabilecek miydim? Evet, bazı hatalar yaptım – tropikal güneşin altına hiç korunmadan çıkmak gibi; orada kaldığımız sürece kabuk değiştiren bir yılan gibi cildim sürekli soyuldu ama gayet iyi idare ettim. Bu tersine değişim hoşuma gitmişti. Ben de bir eylem adamı olmuştum. Kitaplarını çöpe atan, sadece yolculuklar, heyecanlar, yeni deneyimler için yaşayan artık bendim.

İki ay sonra Kuzey Kutbu'ndaydık; Kanada'nın Kuzeybatı Toprakları'ndaki Victoria Adası'nda, Eskimoların yanında. İnuitlerin küçük yerleşim yeri olan Holman'a ulaşmak için neredeyse on iki uçak değiştirmemiz gerekti. Mokenler ne kadar misafirperver ve dost canlısıysa, Eskimolar da tersine düşmanca ve kayıtsızca davranıyorlardı. Sadece dalga geçmek için bizi bankizde bıraktılar. Bir fotoğraf, bir parça reçelli ekmek için yüzlerce dolarımızı aldılar. Çok şaşırtıcıydı ama pek de önemli değildi, çünkü çevre müthişti: İlkbahar mevsimiydi, masmavi cam bir dünyada yaşıyor, yirmi köpeğin çektiği kızaklarla kristal bir yüzeyde kayıyorduk. Fok, misköküzü avlıyorduk. Ah bir de, gece olmuyordu. Bu mevsimde gün batmıyordu. Güneş gözlüklerimizle uyuyorduk. Gece yarısı olduğu halde güneş çadırımızı kavuruyordu.

Sarsıldığımı söylemek az kalır. Baştan ayağa heyecan içindeydim; aynı zamanda korkuyordum da, çünkü artık muhabirlik görevimi de yerine getirmek zorundaydım. Mokenlerleyken ilk metinlerimi yazabilmiştim ama kendimi uzun vadede kanıtlamam gerekiyordu. Ahşap kulübelerde, prefabrik motellerde, misyonerlerin barınaklarında notlar almaya başlamıştım.

Kanada, sürekli bir aşağılanma oldu benim için: Ben hariç, herkes İngilizce konuşuyordu. Yeterince sanatsal bulmadığım

için gazeteci olmayı hiç düşünmeyen ben, yeni bir mesleğin zorluklarıyla cebelleşiyor, konforsuz bir hayata katlanıyor, buz duvarların arasına ya da fok derisinin altına sıkışarak, kızağımda dizimin üzerindeki bloknota yazmaya çalışıyordum. Yemek mi? Eskimolarda açlık ile mide bulantısı, yemek ile kusmuk arasında hiç fark yoktu. Yağ, hep yağ. Fok yağı, çiğ balina, kurutulmuş geyik eti yiyorduk.

Ama başarmıştık. İlk haber yazılarımıza dayanarak *Paris Match*'la anlaşma yapmıştık, bu da maceramızda bize destek olmuştu. Unutmayın ki, hiç akreditasyonumuz yoktu, tamamen kendi hesabımıza çalışıyorduk. Bana sık sık, yolculuklarım sırasında büyük bir korku yaşayıp yaşamadığım sorulur. Cevap olarak, korkudan öldüğümüzü söylerim ama özellikle de beş parasız kalmaktan ödümüz kopuyordu: Her macerada kendi cebimizden harcıyorduk (haberini daha sonra Pierre'le hazırlayacaktım) ve bir dosyada başarısız olmak işimizin sonu anlamına geliyordu, daha ötesi yoktu.

Sonuç olarak *Match* bizimleydi. Ardından başka dergiler de geldi: Almanya'dan *Stern*, Büyük Britanya'dan *Sunday Times*, İspanya'dan *Hola!*, İtalya'dan *Corriere della Sera*... Böylesi bir destek çok nadiren olurmuş, bunu sonradan anlayacaktım. Göçmenlerimiz bütün Avrupa'nın dikkatini çekmişti. Bize de devamını getirmek kalmıştı...

Güney denizlerindeki Mokenlerden ve kuzey buzullarının Eskimolarından sonra macera kotamı doldurduğumu sanmıştım oysa heyecana doymaktan çok uzaktım. 1990 yazında kendimizi Ekvator Afrikası'nın göbeğinde, Pigmelerin yanında bulduk. Yön duygumun bir rüzgâr hışırtısıyla kaybolduğu, son derece düşmanca bir ortamda, tropikal cangıldaydık.

Oradan, Joseph Conrad'ın deyişiyle karanlığın yüreğinden kopup gelen bazı parçalar hayatım boyunca peşimi bırakmayacaktı – mesela gecenin tozunda, ay ışığı altındaki o dans: çıplak ayaklar toprağı dövüyor, kalçalar yaprak gibi titriyor, dudaklar

mırıldanıyordu: "*Aria mama... aria mama...*" Ve ben toz olup dağılıyordum. Bu yolculuk bir giriş yolculuğu, sürekli tekrarlayan bir sanrı olacaktı...

Ağustos ayının sonunda üzerimizden silindir geçmiş gibi Paris'e döndük. Bastille'deki küçük evimizdeydim (Virginie yoktu, Himalayalar'da Dalay Lama ile röportaj yapıyordu – yirmi altı yaşındaydı). Evde beni bir sürpriz bekliyordu: İlk haber dosyamız *Corriere della Sera*'da, *Sunday Times*'ta yayımlanmıştı. Nerde olduğumu, hatta kim olduğumu bilemeyecek halde olsam da, ilk kez adımın o parlak sayfalarda yazıldığını görmüştüm.

Evet, gururluydum ama bunun tadını çıkaracak vaktim yoktu. Dış Moğolistan'a gitmek zorundaydık; hiç kimsenin görmediği rengeyiği çobanları Tsaatanlar, Hövsgöl Gölü'nün yukarısındaki dağlarda mevsimlik göçlerine başlayacaktı.

Yolculuklarımın listesini yapmak istemiyorum. Moğolistan'da koyun kemiğine çarpan ön dişim kırıldı –hep diş sorunu– ve uyku tulumum ben içinde uyurken alev aldı (geleneksel çadırlarda, yanan bir sobanın etrafında uyuyorduk). Manzaralar büyüleyiciydi, Tsaatanlar rengeyiklerine benziyordu, en ufak bir bulut çıktığında tayga kordan bir buz gibi etinize saplanıyordu.

Bir başka anı daha: Mörön'de küçücük bir hangarda yere oturmuş, gelip gelmeyeceği meçhul bir uçağı bekliyoruz; yanakları kızarmış, gözleri fırçayla çizilmiş gibi çekik, hepsi *deel*[32] giymiş geyik çobanları ve atlılar da bizimle birlikte... Entelektüel olma hevesimi tamamen unutmuşum, hatta unuttuğumu bile hatırlamıyorum.

Sonbaharda Paris'te gücümüzü topladık. İki yolculuk arasında gelip gidiyordum; yaşanmış ya da yaşanacak heyecanlar, görünmez alizeler gibi beni sürüklüyordu; varlığım bölünmüştü,

32. Moğolistan'a özgü kaftan benzeri bir giysi. (ç.n.)

deyiş yerindeyse beni bir arada tutan şey yolculuklarımdı; dünya haritasının dört bir yanına iğnelenmiş kırmızı bir iplik makarasıydım...

Yerinden kıpırdamayan, hayalci, hep karmaşa ve kitaplar arasında yaşamış olan ben, artık yalnızca harekete, basitliğe, ham olana inanıyordum. Tüm güzelliği ve acımasızlığıyla dünyanın şiddeti beni içine çekiyor, dönüştürüyordu. Bu, yeni bir çocukluktu, beklenmedik çıraklıktı. O güne kadar yaşamayı unutmuştum. Şimdiyse yeryüzüne tanıklık eden ve her gün yeniden doğan bir savaş makinesiydim. Çok yorgundum.

Çevremdeki insanlar artık beni tanıyamıyordu. Annem, anneannem gözlerine inanamıyorlardı. Entelektüel Jean-Christophe'u severlerdi, maceracı, dünya gezgini Jean-Christophe'a ise bayılmışlardı. Her dönüşümde, maceralarımı anlatarak ailemin soluğunu kesiyordum.

Birkaç hafta sonra Nijer'de, Ayr Çölü'nün sonsuz dinginliğinde, açık havada uyku tulumumun içindeydim. Ay ışığının altında bir Tuareg kadını –insana acı verecek denli derin, yoğun bir güzellikleri vardı, yüreğinizi yakan çivit mavisi bir dövme– yanımda oturmuş, zımparalanmış ağaç kabuğundan yapılma bir tür arp eşliğinde boğuk sesiyle bana bir ninni söylüyordu. Bir rüya, bir seraptı adeta. Aslında serap olan bendim. Dünya beni düşünde görüyordu.

Nijer'in Agadez şehrinde, çöldeki bir alışveriş noktasında kafam tamamen karışmıştı. Paris'e dönmek istemiyordum. Bu güzelliğin, peri masallarına özgü kaynaşmanın, altın sarısı ve lal rengi tozların arasında erimek istiyordum ve bir daha da benden bahsedilmemesini.

Ben Rimbaud'ydum.

Onun kesik bacağıydım.

50

Sonbahar 1991. Leyleklerin göçüyle ilgili en ilginç haber dosyalarımdan birini hazırlayıp Sudan'dan dönmüştüm. Paris'te yalnızdım, Virginie en büyük Amerikan polisiye yazarları hakkında bir yazı hazırlıyordu. U2, içinde başyapıtı "One"ın da bulunduğu muhteşem albümü *Achtung Baby*'yi yeni çıkarmıştı; Michael Jackson *Dangerous*'ı yayınlamış, *Black or White* klibiyle ve *morphing* efektini o güne dek görülmemiş bir biçimde kullanmasıyla müzikal video dünyasını sallamıştı. O sonbaharda önemli bir yaratıcılık ve ardı arkası kesilmeyen bir yenilik rüzgârı esiyordu.

Ben mi? Gözlerimin önünde hâlâ Vad Medani'nin kızıla boyanmış tanyerinde leyleklerin uçuşu vardı – Alsace'tan beri takip ettiğimiz bu kuşları tekrar bulduğumuz akkor halindeki bataklıklarda hava sıcaklığı elli derece civarındaydı. Hem memnundum hem de değildim. Hiç beklenmedik gazetecilik mesleğinde başarı kazanıyordum, evliliğim seyahatler ve adrenalin zemininde sürüp gidiyor (birbirimize havaalanlarında rastlıyorduk), gündelik hayatım bilinmezliğin ve hayranlığın sınırlarını zorluyordu, hatta param da vardı...

O halde? O halde, bir şeyler yolunda gitmiyordu. İlk yolculukların sarhoşluğu geçtikten sonra gerçek tutkum beni yeniden ele geçirmişti. Tam olarak istediğim şeyi yapmıyordum. Ben

sanatçı değildim. Hayatımda meydana gelen bir başka sarsıntıyı açıklamanın tam zamanı şimdi; ufak çapta ya da ruhumun en alt katmanlarında meydana gelen bir sarsıntıydı bu.

Müzik hayallerim mi? Beni hiçbir zaman istememiş bir deniz-kızına kur yaptığımı fark ederek nihayet o işin peşini bırakmıştım. Ama göz ardı ettiğim halde bana göz kırpan bir başka sanat tanrıçası vardı. Edebiyat fakültesinin tozunu attırmıştım; zamanında hiç zorluk çekmeden hemen hemen her konuda reklam metinleri yazmıştım; şipşak şarkı sözleri karalamıştım – bugün de bir barakada, bir rengeyiğinin sırtında ya da bir 4x4'te haberlerimi yazıyordum. Hiç şüphe yoktu, ben yazmak için yaratılmıştım.

Artık yazar olmak istiyordum. Tek sorun, çağdaş edebiyata tamamen kapalı olmamdı. Anne F. Garréta'nın *Sphinx* adlı esrarengiz romanı birkaç yıl önce Fransa'yı kasıp kavurmuştu. Hâlâ her yıl yeniden okumaya girişirim. Hâlâ hiçbir şey anlamam; ne üslubunu ne hikâyesini ne de başka bir şeyini. Eğer günümüzün edebiyatı buysa ben hâlâ onu çözecek anahtarı arıyorum.

Ama bir gün, gazeteciliğe yönelmemden biraz önce, bir kitapçıda tesadüfen bir kitabın sayfalarını karıştırmıştım, üslubu bana korkunç gelmişti – ama aynı zamanda içinden öyle bir şiddet yayılıyordu ki, sırf bakmak için kitabı satın almıştım. James Ellroy'un Fransızcaya *Kanlı Ay* olarak çevrilen *Blood on the Moon* adlı polisiye romanıydı bu. Birkaç saat sonra tamamen dönüşmüştüm. Bir kitap ilk kez ellerimin arasında böyle infilak etmişti. Beynim yanmıştı, parmaklarım hâlâ barut kokuyordu. Üslubunun hiç de fena olmaması (hatta ustacaydı) bir yana gerilim yüklü, korkunç konusu da kitabın son sayfasına kadar beni nefessiz bırakmıştı. Hayretler içinde kalmıştım. John Schlesinger'ın *Vahşi Koşu*, Michael Cimino'nun *Ejderha Yılı*, Alan Parker'ın *Şeytan Çıkmazı* ya da Fransa'dan Costa-Gavras'ın *Caniler Treni* adlı polisiye filmlerinden aldığım tadı yeniden bulmuştum.

Polisiye roman bu muydu? O güne kadar entelektüel önyargılarıma takılıp kalmıştım; argo ve kaba bir dille yazıldığını, en

ufak edebi niteliği olmadığını düşündüğüm bu türü hep küçük görmüştüm.

Bu konunun üzerine gitmeye karar vermiştim. Bir anda polisiye edebiyatın sunduğu en iyi ne varsa yalayıp yutmaya başlamıştım. Sébastien Japrisot'nun *Piège pour Cendrillon* adlı romanının edebi büyüsüne kapılarak Figari Havaalanı'ndaki otoparkın bir ucunda oturup kalmam gözümün önünde canlanıyor. Bir başka seferinde de uçakta, sekiz bin metre irtifadayken Martin Cruz Smith'in *Gorky Park*'ını okurken çok daha yüksekten uçtuğumu hatırlıyorum. Gerçek büyük yazarların burada, Gilbert kitabevlerinde indirimli satılan renkli kapaklı cep kitaplarının sayfaları arasında saklı olduğunu fark etmiştim.

Gazetecilerin bana has edebiyat karşısında komplekse kapılıp kapılmadığımı ya da diğer yazarların beni yazardan saymamasına kırılıp kırılmadığımı sormalarını (mutlaka da sorarlar) hiç anlamadım. Ne demek istediklerini gerçekten kavrayamıyorum. Bana göre polisiyeden daha asil, daha yüce bir tür yoktur. Klasik yazarların çoğunu okudum, üstün niteliklerini gördüm ama daha ne kadar dayanmam gerektiğini görmek için gözümü sık sık sayfanın üst kısmına dikerdim. Havada her zaman bir sıkıntı kokusu olurdu.

Polisiye romanlarda böyle bir şey hiç yoktu. İnsan mutlak, keskin, sürekli bir zevk alıyordu. Sayfaları çılgınca çeviriyor, yediğiniz darbelerden büyük zevk alıyor ve daha fazlasını istiyordunuz. Okumak bir tür kaçırılma, rehin alınma haline geliyordu. Kararımı vermiştim: Bu çapta kitaplar yazmak istiyordum.

Ama can alıcı nokta şuydu: Tanrı nihayet yaratıcı heveslerime cevap vermişti. Onca yıl boşu boşuna müzikle ilgilenmeme izin verdikten sonra bana elini uzatmıştı. Bu aydınlanma tam da gündelik hayatımın değiştiği zamana denk gelmişti. Mücadele, macera adamı olmuştum. Bu yeni hayat tarzı, polisiye roman yazmam için bana en kaliteli malzemeyi sağlayacaktı.

Gelelim 91 sonbaharına. *Achtung Baby*'yi dinliyor, Virginie'nin Amerika'da büyük polisiye yazarlarla ilgili yaptığı haber dosyası

çerçevesinde faksla gönderdiği metinleri okuyordum. Gözlerime inanamıyordum. Her gün James Ellroy'un, Herbert Libermann'ın, George C. Chesbro'nun, Lawrence Block'un sözlerini okuyordum... Hepsi de idollerimdi.

Virginie'nin eğik ve güzel el yazısını okurken hem büyük bir keyif alıyor hem de acı çekiyordum. Bu eşsiz yazarların düşüncelerinin üzerinde uçakla geziniyormuş gibi dolaşmak olağanüstüydü. Yüceliklerini görmek ise acı vericiydi. Onlar her şeydi. Ben hiçbir şeydim. Ne pahasına olursa olsun onlarla boy ölçüşmeliydim. Kendimi hazır hissediyordum. Tek eksiğim bir konu bulmaktı...

Ama bir dakika... Elimin altında bir konu vardı. Leylekler! Polisiye roman editörleri günde yüzlerce dosya alıyor olmalıydılar. Bu türe çok uzak görünen bir konu –kuşların göçü– üzerinden bir kara roman yazmayı başarabilirsem son derece orijinal bir şey yaratmış olabilirdim. Kimseye bir şey söylemeden canla başla işe koyuldum; sabahları iyice erken kalkıyor, sayfaları dolduruyor, çiziyor, karalıyor ve yeniden başlıyordum. İnsanın ilk romanını yazmasının kolay olduğunu kimse söyleyemezdi.

Aynı zamanda haber yazmaya da devam ediyordum. O dönemde dünyanın en kalabalık –ve sefil– şehirlerinden biri olan Kalküta cehennemine girmiştim. Amerika'yı kuzeyden güneye, Mississippi boyunca Minnesota'dan Louisiana'ya kadar kat etmiştim. İlk defa bu yolculuğumda yarı otomatik –bir Glock 17– tabancayla atış yapmayı öğrendim, cesetler gördüm (çete savaşlarının etrafı kasıp kavurduğu Saint Louis'de gece devriyesine eşlik ediyorduk), Missouri'nin bir kasabasında unutulmaz bir ayin sırasında siyahi cemaat üyeleriyle birlikte ağladım...

Daha sonra Pierre'le paranormal araştırmaların peşine düşerek bir dünya turu yaptık; kendilerini bu alana vakfetmiş bilim insanlarıyla tanıştık; bu vesileyle yolumuz medyumlarla, kâhinlerle, telepati yeteneği olan insanlarla, duyularüstü algının ya da psikokinezinin iddialı isimleriyle kesişti.

1993 Haziranı'nda ilk romanımı, *Leyleklerin Uçuşu*'nu nihayet bitirdim. Bu olay çok daha önemli bir başka olayın, oğlum Louis'nin doğumunun gölgesinde kaldı. Muhteşemdi! Ama karmaşık, kolay tatmin olmayan yaradılışımı unutmayın. Bisikletimle Notre-Dame de Bon Secours Doğumevi'ne giderken tam anlamıyla sevinemiyordum.

Dünyada bir çocuğa hayat vermekten daha güzel bir şey olamaz, bunda herkes hemfikir ama yine de bir şekilde (hep de aynı şekilde) herkes bunu yapabilir. Ben farkımı ortaya koymalıydım. Eşsiz bir şey başarmalıydım ve her şeyden önce bir sanatçı olmalıydım. Bu arzuların arka planında, zamanla takıntıya dönüşecek bir başka kaygı vardı: Oğluma layık olmalıydım. Onun için örnek, model teşkil etmeli, ona yol göstermeliydim. Roman taslağımı birkaç editöre göndermiştim. Alıcısı çıkacak mıydı?

Sonbaharda ilk cevaplar geldi. Mütevazı olmanın âlemi yok: Dört yayınevinin üçünden cevap gelmişti, hepsi de olumluydu. Buna ben bile inanamıyordum. Gallimard, Robert Laffont, Albin Michel yayınevleri sözleşme yapmayı önermişti. Ben elbette Gallimard'ı seçtim. "Elbette" dememin sebebi, entelektüel geçmişimdi. André Gide, Jean-Paul Sartre, André Malraux, Jean Genet, Michel Leiris'yle beslenmiştim yıllar boyunca. Hepsinin kitapları da Gallimard'dan çıkmıştı. "NRF" amblemi gözüme nakşedilmiş gibiydi. Bu yüzden gururum beni Beyaz seriye itiyordu, oysa bana önerilen Siyah seriydi.[33]

Neyse ki muhabirlik yapmıştım. Yani edebiyatçı kibrinin boş hayalleriyle arama mesafe koymuştum. Bu yüzden kitabımın farklı olduğunun bilincindeydim. Benim kitabım ne *whodunit*[34]

33. Gallimard Yayınevi'nin logosu NRF'dir. Beyaz kapaklı kitaplar edebiyat, siyah olanlar ise polisiye serisidir. (ç.n.)

34. Suçun kimin tarafından işlendiğini okurun çözmeye çalıştığı klasik dedektiflik romanı. (ç.n.)

türü klasik polisiye romandı ne de o zamanlar denildiği gibi neo-polisiyeydi, yani güçlü sosyal ve politik içeriğe sahip bir roman değildi.

Dolayısıyla yaygın okur kitlesine hitap edecek bir yayıncıya ihtiyacım vardı. Son anda fikir değiştirip merkezi Huyghens Sokağı 22 numarada olan Albin Michel Yayınevi'yle sözleşme imzaladım. Yayınevinin yöneticilerinden biri olan akıl hocam, editoryal babam Richard Ducousset'yle uzun –ve çok büyük– bir dostluğun başlangıcı olacaktı bu. Burada, benimle ilk temasa geçen –yani beni keşfeden– Richard'ın karısı, büyük editör Isabelle Laffont'u da anmalıyım. Isabelle ilelebet manevi vaftiz annem olacaktır.

Leyleklerin Uçuşu 1994'te yayımlandığında pek dikkat çekmedi. Önemli değildi. İlk adımı atmıştım, mühim olan buydu. Zaten ikinci bir romana başlamıştım ve dünyayı dolaşmaya devam ediyordum.

O dönemde bir başka fotoğrafçıyla, Thomas Ribolowski'yle birlikte Polonya'daydım. Bach'ın, Mozart'ın, Beethoven'ın el yazması partisyonlarının izini bulmuştuk; Naziler bunları Berlin bombardımanı sırasında Silezya'daki bir manastırın çatısına gizlemişlerdi. Gerçek bir hikâyeydi.

Hava on dereceden soğuktu, Silezya kışın uçsuz bucaksız bir patates tarlası gibiydi, moral bozucuydu ama manastırın, alabildiğine barok iki kilisesi muhteşemdi, camdan seraplar gibi gerçekdışı görünüyorlardı.

Seyahat çantamda uğur getirmesi için *Leyleklerin Uçuşu*'nun bir kopyasını taşımıştım. Bir yol ayrımındaydım: gazetecilik mesleğim ile yazarlık geleceğim. Balzac'ın *Sarrasine* adlı novellasının girişindeki karakter gibiydim: Buz gibi soğuk bir gecede bu karakterin bir ayağı dışarıda, diğer ayağı içeride, ışıl ışıl, sıcacık bir şenliğin ortasındaydı. Benimse karanlık tarafım bu Polonya yolculuğuydu. Başarının ışıltısı ve sıcaklığı için biraz daha beklemem gerekecekti...

51

1996. Bir pazar sabahı kendimi yazmaya kaptırmıştım. Hava çok güzeldi; güneş, XIV. Bölge'de bulunan Boissonade Sokağı'ndaki yeni evimizin her köşesine yayılmıştı – küçük Loulou'muz için yeni bir odaya ihtiyacımız vardı. Mac'im ışıldıyordu. Silip silip yazıyordum... O gün deniz durgundu ve her şey yolundaydı.

Birden telefon çaldı.

– Alo? Jean-Christophe Grangé'yle mi görüşüyorum?

– Evet. Siz kimsiniz?

– Ben Stéphane.

– Kim?

– Stéphane, erkek kardeşiniz.

Birkaç dakika sonra annemi aradım.

– Benim bir kardeşim mi var?

– Ah, evet, sana söylemeyi unuttum.

Yine aile içindeki sessizlik yemini. Neyse, dönelim Stéphane'a. Telefonda kendisini anlattı. Jean-Claude, Michèle'le evlenmeden önce bir başkasıyla evliydi. Bir yıllık işkenceden sonra yıldırım hızıyla biten bir evlilikti, bundan daha önce bahsetmiştim. Ama o gün, bu ilk evlilikten ve bu üvey kardeşten hiç haberim yoktu.

Telefon görüşmesi sırasında ben hâlâ annemden ve anneannemden miras kalan "haber yoksa, iyi haber demektir"

görüşümü koruyordum. Babam hakkında hiçbir şeyi merak etmemiştim ve dengemi bu katı kayıtsızlığa borçlu olduğumu için için hissediyordum.

Stéphane buluşmamızı önerdi. Kabul etmedim. Birbirimize tamamen yabancıydık, tek ortak noktamız ne onun ne de benim hiç tanımadığımız bir babaydı. Dolayısıyla bomboş bir şeye dayalı suni bir ilişkiye gerek yoktu. Stéphane ısrar etmedi. Hikâye başlamadan sona ermişti. Ondan bir daha hiç haber almayacaktım.

O anda cevabımla gurur duymuştum. Babamla ilgisi olabilecek her şeyin karşısında bağımsız, özgür bir tutum sergileyebileceğimin kanıtıydı bu. Bugünse öyle yaptığım için pişmanım. Bu katılık yersizdi, bana elini uzatan bu üvey kardeşin niyetini bir an olsun düşünmemiştim. Daha sonra Sylvie'den şunu öğrendim: Bana telefon ettiği günlerde Stéphane ailesiyle yeniden bağ kurmak istiyor, yönünü gösterecek işaretler arıyordu. Ona yardım etmeliydim, ne de olsa istesek de istemesek de aynı belalı sularda dolaşıyorduk. Aynı sakatlanmış hayatı, aynı kara deliği omuzlamak zorunda kalmıştık.

Charles Town'da Sylvie bana onun fotoğraflarını gösterdi – beyaz saçlı, bana benzemeyen yakışıklı bir adamdı. Gerçek hayatta Stéphane kimdi?

Önce onun annesi, Jean-Claude'un ilk karısı Brigitte hakkında birkaç söz söylemem lazım. Genç kadın tuzaktan kurtulma konusunda Michèle'den hızlı davranmıştı. Yara almadan kurtulmuş muydu? Hayır. O da hayatı boyunca şeytanın damgasını taşımıştı. İlk evliliğin etkisinden bir türlü kurtulamamış, Grangé'lere derin bir nefret duygusu beslemişti. Bunun sebebi babam olmalıydı: Başkalarının üzerindeki etkisi çok güçlüydü. Gerçek pisliklerin ayrıcalığı.

Ama Brigitte şanslıydı; fazla vakit kaybetmeden, sanırım evlenmeden önce tanıdığı bir deniz subayıyla hayatını yeni baştan kurmuştu. Adam Stéphane'ı kendi oğlu gibi büyütmüştü. Başka çocukları olup olmadığını bilmiyorum. Büyükbaba Marcel'in

Brigitte'e, anneme ettiğinden daha fazla yardım edip etmediğini de bilmiyorum ama farklı davrandığını sanmam.

Yeniden kurulan bu ailenin hayatı kargaşasız, sorunsuz devam ediyor gibiydi, ta ki deniz subayı altmış yaşlarında intihar edene kadar. Neden? Hiçbir fikrim yok. Ama bu acı olayı Grangé'lerin lanetine bağlıyorum. Soyağaçları ölü bir ağaçtı. Dallarında tomurcuk yerine hep intihar, siroz, trajediler bitiyordu. Orada iyi bir şey yetişemezdi. Ben hariç; bir kereliğine de olsa şans yüzüme gülmüş, ağacın uzağına düşmüştüm.

Sylvie'ye göre Stéphane barkodlarla ilgili kariyer yapmıştı. Bunun ne anlama geldiğini bilmiyorum. İki kere evlenmiş, daha doğrusu iki ilişki yaşamıştı. İki çocuğu olmuştu. Bunların hepsi La Rochelle civarında, Charente-Maritime'de oldu sanırım. Hakkında daha fazla bir şey yazamam. Soyadının Grangé olup olmadığını veya üvey babasının soyadını alıp almadığını bile bilmiyorum.

Babamın erkek kardeşlerinin çocuklarının da çocukları oldu. Sylvie'nin anlattıklarını not aldım ama onları burada yazmama gerek yok, bu kitabın konusu değiller çünkü. Bu konuda tek bir istisna yaptım –akrepli kadın–, o da iyi bir hikâye yaratma hevesim yüzünden oldu.

Üvey kardeşimle yaptığım telefon görüşmesi bana, tam olarak benzemese de babamın ölümünü öğrendiğim günü hatırlatmıştı. Bu yeni bilgiler, gökyüzümü yırtan ve geldikleri gibi kaybolan ani şimşekler gibiydi. İçimin derinliklerinde iz bıraktılar mı? Elbette. Geceleri gördüğüm kâbuslar, bilinçaltıma özenle yerleşmiş bu travmalarla sürekli pazarlık halinde.

Ben de herkes gibiyim: Bilinçli hayatım ile bilinçdışımın inatçı, durmak bilmeyen, yorucu faaliyetleri arasında derin bir kopukluk var. Bu yüzden üvey kardeşim beni arayınca sağlıksız bir gurur hissettim: Stéphane geçmişin bataklığına –babam, Grangé'ler, Saint-Mandé– saplanıp kalmış gibi geldi bana.

Bense sağlamları çürüklerden ayırmayı başarmıştım. Faidherbe Sokağı'ndaki acılardan uzakta büyüdüğüm için o zehirli

çarktan kendimi çekip çıkarmıştım. Dengeli, huzurlu ve özgürdüm... Kendi soyağaçlarından çıkmayı başaramayan mutsuz çocukların çektiği acıları bilmiyordum.

Tabii ki çok yanılıyordum: Stéphane beni aradığında *Leyleklerin Uçuşu*'nu bitirmiş, *Kızıl Nehirler*'i yazmaya girişmiştim. Bilinçli yanım bana son derece saydam gelse de, hayal gücüm hiç bilmediğim ama bana musallat olan o geçmişle doluydu. Kimlik krizleri ve korkunç babaların damga vurduğu dehşet hikâyeleri, yetişkinler için masallar... İşte ben bunları yazıyordum.

Stéphane ise dönüp geçmişinin gözlerinin içine bakmayı seçmişti. Çok iyi. Ben henüz o noktaya gelmemiştim. Beni kökenlerimin Lovecraft'vari uçurumuna sürükleyecek büyük sıçramayı yapmaya hazır değildim.

52

Bana sık sık başarım üzerine sorular yöneltirler. Tam olarak nasıl oldu? Hayatınızda ne gibi değişiklikler oldu? Para? Şöhret? Ne cevap vereceğimi bilemem. O önemli dönüm noktasıyla ilgili fazla bir şey hatırlamıyorum. İkinci kitabım *Kızıl Nehirler*'in yakaladığı başarı, beni küçük bir mantar tıpasıymışım gibi sürükledi – hiçbir şeyin farkına varmadım, hiçbir şey benim kontrolüm altında değildi. Kendimi bir neden değil bir sonuç, bir kaynak değil bir netice gibi hissetmiştim.

Romanınızı bitirdiğinizde o artık sizin olmaz; başkalarının ellerine geçer: editörlerin, kitabevlerinin, okurların. İşte bu yüzden gazetecilerin sorularına cevap vermekte zorlanırım. Tanıtımı yapıldığı sıralarda kitabımı aylar önce bitirmiş ve yeni bir romana başlamıştım. Benim açımdan özellikle söyleyeceğim bir şey kalmamıştı. Bir gün son defilesi hakkında söyleşi yapılan Karl Lagerfeld şöyle demişti: "Ekleyecek hiçbir şeyim yok. Her şey podyumdaydı." Alçakgönüllülüğü bir yana bırakacak olursak, ben de onun gibi düşünüyorum: Romanınız hakkında yorum yapmanız gerekiyorsa, başaramamışsınız demektir. Normalde her şey kitaptadır.

Gelelim başarıya... Bu konuda iki anım var. 1998 yılında bir gece yayıncım Richard Ducousset'den bir telefon geldi: Ertesi

gün RTL Ödülü'nü alacağımı bildiriyordu (hayatım boyunca kazandığım tek ödül). Çok iyi, teşekkür ederim. Telefonu kapadım ve yarıda kalan filmi izlemeye devam ettim. Yalnızdım. Karım habere gitmiş olmalıydı. Çocuklarım Louis ile Mathilde uyuyorlardı. Şüphesiz güzel haberdi ama bununla övünmüyor, bu ödülün hayatımda neyi değiştireceğini ne kadar uğraşsam da anlayamıyordum. Haber değeri olmayan bir haberdi.

İki ay sonra Amerika'da, Long Island'da tatildeydim. *Kızıl Nehirler*, André Dussolier'nin seslendirdiği bir radyo dizisi haline getirilmişti. Bir gece arabama kapanıp nasıl olmuş diye dinledim. Sadece oyuncunun sesi bile bir kitabın nasıl kişisel bir mesele olduğunu anlamamı sağladı. O kadar kişiseldi ki, sonrasında onun çevresinde, başkalarıyla yaşanan her şey bambaşka bir hikâyeye dönüşüyordu ve bu beni ilgilendirmiyordu. Bir plastik patlayıcı düşünün. Onu yerleştirip, uzaklaşır ve ateşleyicisine basarsınız. Bomba patladığında zaten uzaktasınızdır. Parçalar artık size ulaşamaz.

Kızıl Nehirler'i dört yılda yazdım. Yeni başlayan biri için bile uzun bir süre bu. Ama ikinci kitabı yazmak hepsinden zordur. Bir gazeteci her zaman bir kurgu eser kaleme alabilir. Benim yaptığım gibi hatıralarından beslenir. Tuttuğu not defterlerine dayanarak karakterler yaratır ve bir hikâye kurar. Bunda sorun yok. Karar anı sonradan gelir. Rudyard Kipling'in dediği gibi, yılmadan işe koyulup yeni karakterler, daha önce yazılmamış bir hikâye yaratabiliyorsanız, işte o zaman meslekten söz edebiliriz.

Yolculuklarımdan –Doğu Avrupa, Türkiye, İsrail, Orta Afrika, Hindistan...– çok şey kattığım *Leyleklerin Uçuşu*'ndan sonra, içgüdüsel olarak bu defa bunun tersi bir metot uygulamam gerektiğini hissettim: Egzotizme hiç başvurmadan kapalı bir ortamda, mesela Fransa'da geçen soluk soluğa akacak bir hikâye kurmalıydım. Yani bir dağ kasabası, jandarmalar, kapalı bir ortam...

Bu kumar bana servet kazandırdı. Büyük güçlüklerle bugünlerde *page-turner* denen bir aksiyon romanı tasarlamıştım ama

içinde eski dost Cruchot'lar, Isère'deki vadiler ve tipik Fransız taşralılar vardı. Yüzde yüz üç renkli[35] bir ilk gerilim romanı. Yayıncım dâhiyane bir fikirle pazarlamayı şu sloganın üzerine kurdu: Anglosaksonlar gibi yazan bir Fransız yazar! Bence bu tamamen doğru değildi ama müşkülpesentlik yapmanın da hiç sırası değildi. *Kızıl Nehirler* çıkar çıkmaz çok satanlar listesine ikinci sıradan, Philippe Delerm'in kitabı *Biranın İlk Yudumu ve Diğer Küçük Zevkler*'in hemen ardından girdi.

Ama neden dört yıl sürmüştü? Çünkü *Leyleklerin Uçuşu*'ndan bir kuruş kazanamamıştım. Yaşayabilmek için muhabirlik mesleğimi sürdürmeliydim – hâlâ seyahat ediyor, *baby-killer*'lar, Sicilya mafyasının silahlandırdığı çocuklar üzerine haber yapıyor, bir ada satın alarak kendi cennetlerini oluşturan milyarderlerle görüşmeye gidiyor, akıl almaz kazalardan kurtulanları arayıp buluyordum: sekiz bin metrede ateş alan bir uçaktan düşerek sağ kalan bir hostes, Vatikan'ın resmen kabul ettiği Lourdes'daki son iyileşme vakası,[36] Mısır'daki terör saldırısından ölü taklidi yaparak kurtulan altmışlı yaşlarda İsviçreli bir kadın...

Bu örnekleri vermemin sebebi, on yıl boyunca tek bir ilkeye göre yaşadığımı, olağanüstü olanın peşinden gittiğimi göstermek. O zamandan beri özel bir isteğim oldu hep: Kitaplarımda okuru şaşırtmak için uğraşacağım.

Bu dört yıllık çalışmanın bir diğer nedeni de *Leyleklerin Uçuşu*'nun sinemacılar tarafından fark edilmesiydi. Yapımcılar her zaman yeni kalemlerin peşinde olmuştur; hikâye makinesini beslemek gerekir. Benimle temasa geçip buluştular, projeler önerdiler. Bir anda, çok sevdiğim (ve özlediğim) arkadaşım Alain Berbérian'la, Costa-Gavras'la, Régis Wargnier'yle çalışır olmuştum...

---

35. Fransız bayrağının mavi, beyaz, kırmızı renklerine gönderme. (ç.n.)

36. Fransa'da hac merkezi olan Lourdes'da 1858'de bir köylü kızının Meryem Ana'yı gördüğünü söylemesi üzerine burada mucizevi iyileşmelerin yaşandığına inanılmaktadır. (ç.n.)

Sinemacılık eğitimi almamıştım, senaryo yazımı hakkında hiç kitap okumamıştım ama senaryo yazmakta en ufak zorluk çekmedim. Sanırım o kadar çok film izlemiştim ki bu özel dil, ben farkına varmadan kanıma, sinir hücrelerime işlemişti.

Bu yeni gelişmenin beni nasıl göklere çıkardığını söylememe gerek yok. Sinema her zaman hayallerimden biri olmuştu. Telesekreterimde Régis Wargnier'den gelen ilk mesajı dinlediğim günü hatırlıyorum; Virginie ile ben gol atmış çocuklar gibi birbirimize sarılmış, sevinçten çığlık atmıştık.

Sinemadan bahsetmek istemiyorum. Bu konuda söylenecek çok şey var. Tamamen bir başka kitabın konusu olur bu – daha çok komedi tarzında bir kitabın. Hayatımda bu kadar kaçık, bu kadar saçma... ama bir o kadar da büyüleyici bir çevre görmemiştim. Kendime bin kere "Yeter, bu kadarı fazla!" dedim. Bin kere Mac'imi tekrar açtım.

Otuz yıldır bu çevreyle coşkulu, tartışmalı, sıkıntılı bir ilişki yaşıyorum. Ayrıca yakınlarımın çoğunun görsel-işitsel sektörden olduğunu da belirtmeliyim. Guillaume Musso hariç tek bir yazar arkadaşım yok, gazeteci arkadaşım da öyle. Beni sadece sinema –şimdilerdeyse televizyon– ilgilendiriyor. Bu çılgınlık mabediyle kıyasladığımda edebiyatın ya da gazeteciliğin sınırları bana çok dar geliyor.

Görsel-işitsel sanatlar çok satan kitapları sever. Bu, riskleri azaltmanın da bir yoludur: Bir kitap çok sattıysa, şüphesiz filmi de çok izlenecektir. İspatlanması zor bir kural ama bu da bambaşka bir hikâyenin konusu. *Kızıl Nehirler*'de bütün şartlar bir araya gelmişti. Sinemacılıkta buna gezegenlerin hizalanması denir. Bir filmin finanse edilebilmesi için belirli kriterlerin karşılanması gerekir. Benim kitabımda ise gezegenler sadece hizalanmamıştı, dans etmişler, parlamışlar, ışıldamışlardı. Tam bir havai fişek gösterisiydi.

Birkaç ay içinde romanı bir yapımcı almıştı. Beş yıldızlı bir ekip oluşturuldu: Kamera arkasında kendi neslinin en yetenekli

yönetmeni Mathieu Kassovitz; başrollerde dönemin en karizmatik iki starı Jean Reno ile Vincent Cassel. Ağustos 1999'da senaryo bitti. Sonraki kış çekimler başladı. Yazın montaj. 2000 yılının Eylül ayında film gösterime girdi. Hepsi bir yıldan biraz uzun sürmüştü. Bir rekordu bu.

Anneannemin dediği gibi o zamanlar şanslıydım. Film gösterime girdiğinde üçüncü romanım *Taş Meclisi* de yayımlandı. Listelerde bir numara oldu. Hemen ardından *Kızıl Nehirler* de tekrar çok satanlara girdi. Kitabı alanlar henüz okumamış olanlardı, çünkü filmden hiçbir şey anlamamışlardı. Hayat güzeldi!

Aslında o kadar da güzel değildi. Arka arkaya gelen başarıların (Albin Michel, listelerin başına kurulan *Leyleklerin Uçuşu*'nu da tekrar yayımlamıştı) arasında bir şey alarm veriyordu.

Ne mi? Evliliğim.

53

Bu konuda uzun uzun yorum yapmaya gerek yok. Virginie ile ben birçok çiftin günün birinde yüzleşmek zorunda olduğu bir durumla karşı karşıya kalmıştık: Zamanın aşındırması. Yoğun bir tutku yaşayıp her şeyi, başarıları olduğu kadar zorlukları da paylaştığınızda, en önemli mutluluğa –çocuk sahibi olmaya– ulaştığınızda geçmişin ufak kırıntılarıyla yetinmeniz, ilişkinizin aniden ya da yavaş yavaş, fark ettirmeden bozulmasını kabul etmeniz imkânsızdır.

Coşkunun zirvesine ulaştıktan, birçok zorluğu atlattıktan, hayatı onca seyahatle, olağanüstü durumla, telaşla yaşadıktan sonra en ufak bir şey yüzünden kafese kapatılmış iki fare gibi birbirimizi parçalamamız söz konusu olamazdı. Virginie ile ben, birbirimizi ayrılamayacak kadar çok sevmiştik.

Başarının parıltılı yüzünü anlattım, en azından anlatmayı denedim; şimdi de perdenin arkasında, kulislerde yaşanana gelelim. *Kızıl Nehirler*'in Champs-Élysées'de yapılan gala gecesinde Virginie'nin nerede olduğunu bile bilmiyordum. Annesiyle birlikte oradaydı sanırım ama o kalabalıkta birbirimizi kaybetmiştik. Bunu mecazen söylemiyorum, hayatımızın o noktasında buraya gelmiştik. "Müstakbel eski eşim" başka bir daireye taşınmıştı bile. Çocuklar için bir düzen kurmuştuk. Ara vermekten

bahsediyorduk ama ilişkimiz başarının gölgesinde ışığını yitirmişti. *Paris Match*'ın dâhi yayın yönetmeni Roger Thérond'un kendisine sunulan övgüler karşısında dediği gibi evliliğimizin "bir ayağı çukurda"ydı.

Ben mi? Kendimi o gala gecesinde, daha doğrusu sonradan verilen davette görür gibiyim. Kocasıyla birlikte davete katılan annem mutluluktan ve gururdan havalara uçuyordu. Etrafım, dönemin en güzel aktrisleriyle çevriliydi – özellikle de insanın iliğine işleyen sesiyle Valeria Bruni-Tedeschi'yi hatırlıyorum. Kendimi tamamen kaybetmiştim. Çalışmalarımın mükâfatını almıştım, orası kesindi ama hayatta kalabilmek için bir kadının varlığına ihtiyaç duyan kırılgan çocuktum hâlâ. Oysa hiçbir şeyim kalmamıştı artık... Yalnızlığım ortadaydı – kemik beyazlığındaydı.

Birkaç gün sonra bu defa Canal+'da bir başka gösterim yapıldı. Sadece *happy few*[37] davetliydi. Starların arasındaydık. Bir kadeh fazla içmiştim, üzerime çok büyük gelen beyaz bir gömlek giymiştim, kol düğmelerim açıktı, bir hayalet gibi süzülüyordum. Hayır, kaybolmamıştım, düpedüz kendimden geçmiştim. Etrafımda bir tür kaygı bulutu dolanıyordu. Tanrım, ben ne olacaktım?

Kendimi acındırmak istemiyordum. Toparlandım. Yeni bir kız arkadaş buldum. Çocuklarımı yarı zamanlı, ruhumu vererek yetiştirdim. Her sabah kavun kesip dilimledim. Her akşam piyano çalıştırdım. Ama kurt meyvenin içindeydi (kavunla hiç ilgisi yok). Depresyon kapıdaydı.

80'li yıllarda annem evimizden ayrılmıştı. Yönümü şaşırmıştım. Şimdi de Virginie gitmişti. Hayata bir süre tutunacaktım (beynin kendini ayakta tutmak için gösterdiği bu çabaya "içsel dengeleme" denir) ama çözülmem yakındı.

Bu dönemde *Kurtlar İmparatorluğu*'nu yazdım. Başarı. Sonra *Siyah Kan*. Başarı. Muhtemelen en sevdiğim romanım olan

37. Ayrıcalıklı birkaç kişi. (ç.n.)

bu kitabı Güney'de kiraladığım ve yalnız kaldığım büyük evde yazarken görüyorum kendimi. Çöl sıcakları vardı. Kelimeler ter olmuştu. Vücudumdan cümleler akıyordu. 2003 Ağustos'uydu. Marie Trintignant, Bertrand Cantat tarafından öldürülmüştü. Dehşete kapılmıştım. Herkesin hassas bir noktası vardır. Benimki aile içi şiddetti. Kişisel bir kırılganlıktı bu, beni içten içe kemiren, organlarımın karanlık kıvrımlarında saklı, bana özgü bir hassasiyetti. Bu vahşete katlanamıyordum. Düşünemiyordum bile. Ama işte, Vilnius'ta meydana gelen bu olay...

Neyse, bu büyük evde yalnızdım – çocuklarım yakında geleceklerdi. Saatlerce oyalanıyor, sayfaları karalıyor, domates yiyordum. Ölümüne sıkılıyordum. Tam bir klişeydi: Başarılı yazar Provence'taki çiftlik evinde ilham perisiyle baş başa. Cellabe giymiyordum ama her şey bu klişeye uyuyordu.

Mario Puzo otobiyografisinde, çok satan romanı *Baba*'nın ilk telif haklarını aldıktan sonra kalabalık ailesini Avrupa'nın en lüks yerlerine götürmeye karar verdiğini anlatır. Ülkesine döndüğündeyse anılarına şöyle yazar: "İyiydi ama o kadar da değil."

Durum aynı böyleydi. Başarı, para iyiydi ama o kadar da değildi. Bana şımarık bir çocuk gibi davrandığımı söyleyenlere umurumda olmadıklarını söylerim. Yoksuldum, bunun ne demek olduğunu biliyorum. Sonra zengin oldum, bunun da ne demek olduğunu biliyorum. İnanın ki azıcık bile beklentiniz, özlemleriniz, hatta diyelim ki şiirsel bir idealiniz varsa, para yeterli olmayacaktır. Asıl mesele başka yerdedir. Tam olarak nerede? Bilmiyorum ama insan istemeye, aç kalmaya devam etmelidir.

Aldous Huxley, *Cesur Yeni Dünya*'da karakterlerinden birine, Vahşi John'a şöyle söyletir.

> Ben keyif aramıyorum. Tanrı'yı istiyorum, şiir istiyorum, gerçek tehlike istiyorum, özgürlük istiyorum, iyilik istiyorum. Günah istiyorum.

Tanrı... Bu da bir başka kitabın konusu. Çok uzun zamandır Katolik'im. Aslında kendimi bildim bileli demeliyim, çünkü çocukluğumun dua sehpasını, dini eğitimini, komünyonlarını, tabiri caizse o kutsal dönemi hiç arkamda bırakmadım. Ama bundan hiç bahsetmem, çünkü inanıyorsanız, kendinizi açıklamaya ihtiyacınız olmaz. İnanmıyorsanız da hiçbir şey fikrinizi değiştiremez.

Başarı konusunun etrafında yeterince dolaştım sanırım. Boşanmama, ruhsal durumumdaki birkaç tehlike işaretine rağmen hayatım istikrarlı, hatta verimliydi. Hava koşulları müsait komutanım. Ama sürekli büyük depremi bekleyen Tokyo gibiydim.

Kendi depremim gecikmeyecekti.

54

İtalyan *giallo*'sunun (70'li yılların son derece sert korku filmleri) usta ismi Dario Argento'nun otobiyografisi *Paura* (Korku) tuhaf bir sahneyle başlar. Dario, Roma'da, Veneto Caddesi'ndeki Flora Otel'de yaşarken odasında bir masayı, sandalyeleri, büyük bir dolabı balkon kapısının önüne iterek kendini nasıl korumaya aldığını anlatır. Kendisini boşluğa atmamak için bulduğu tek çaredir bu.

Bu anısı içimi rahatlatmıştı. İnsanın kendisiyle aynı sorunu yaşayan biriyle karşılaştığında içinden gülümsemesi gibi bir şeydi. Bendeki ilk depresyon belirtisi de boşluğun beni çekmesiydi. Hayır, intihar isteği değildi bu; daha çok bedenim beni balkona götürdüğünde, aklımın aşağı atlamama engel olamayacağından duyduğum kaygıydı. Hem bastırılamaz bir baş dönmesi hem de tam bir kontrol kaybı. Bu hastalık "anlık dürtü fobisi" olarak bilinir. Ben de özellikle de o dönem, dördüncü katta oturduğum günlerde pencerelerin önüne bütün mobilyaları yığabilirdim.

2001 Mayıs'ı. Cannes Festivali. Bir film değil ama film projesi sunuyorduk; senaryosunu benim yazdığım ama ne yazık ki sanatsal açıdan tam bir felaket olacak *Vidocq* isimli filmin projesiydi bu. Ama o da ayrı bir hikâye. Smokinim bana James Bond havası veriyordu. Papyonum boynumu sıkıyordu. Yanımda o zamanki

kız arkadaşım vardı; tepeden tırnağa Azzedine Alaïa'nın tasarım kıyafetlerini giymiş, sarışın bir afetti.

Her şey yolundaydı. Görünürde. Çünkü anı bozacak sinsi duyguları hissetmek gibi gizli bir yeteneğim vardı. Gray d'Albion Oteli'nde, o uçucu varlığın yanında, terasa fırlayıp korkuluğun üzerinden kendimi atmamak için çaktırmadan yatağa, sandalyelere, masaya yapışıyordum. En hafif tabirle içimi ezen bir duyguydu bu.

İkinci belirti de homoseksüel olma korkusuydu. Bunu homofobi olarak görmeyin sakın. Beynim yeni bir kaygıyı denemek için böyle bir yol seçmişti sadece. Bedenim bu Rubicon'u[38] aşmak isterse beynim buna engel olmak için hiçbir şey yapamazdı. Büyük bir felaket değildi ama benim durumumda, bu çalkantıyı bir başka ölümcül düşüş gibi görüyordum. Yani dehşet, baş dönmesi.

Bir gün hayranı olduğum André Cayatte'in *Le Glaive et la Balance* adlı siyah beyaz filmini izlemek için sinemateğe gittim. Uzun metrajlı film ünlü bir homoseksüel olan, çekici ve ipince Anthony Perkins'in üstü çıplak oynadığı bir sahneyle başlıyordu. Bu, tahammül edilmezdi. Salondan neredeyse emekleyerek çıkmak zorunda kaldım. Kemikli ve sert hatlı omuzları olan o kırılgan gövdenin bende en ufak bir arzu uyandırabileceği düşüncesi bana katlanılmaz gelmişti.

Bu kadarı da fazlaydı. Birine danışmalıydım. 2002 yılıydı. Yirmi yıl önce tünellerden geçemez hale geldiğimde gittiğim psikiyatrı buldum. Yeniden içimi rahatlattı ve her türlü ilaçtan uzak durmamı salık verdi. Şüphesiz haklıydı ama içimde gizli olanı sezdiğinden eminim. Beklemek gerekiyordu. Zaman ayarlı bir bombaydım ben.

Gerçekten de üç yıl sonra darmadağın oldum.

---

38. Gallia Cisalpina ile İtalya arasında sınır oluşturan ırmak. Gallia Cisalpina valisi senatonun izni olmaksızın askeri birlikleriyle bu sınırı aşamazdı. Sezar epeyce durakladıktan sonra Rubicon'u geçmeye karar vererek "Alea Jacta est" (Olan oldu) diye bağırmıştır. (ç.n.)

Ağlamaya başladım. Çok fazla. Anlık olarak rahatlatıyordu ama kısa zaman sonra yetmez oluyordu. Varlığım keskin ve dinmeyen bir acıya dönüşüyordu. Uyanık olduğum zamanlar acı çekiyordum. Bir paltonun astarı gibi. Uykuya sığınıyordum. Bu dönemde bir şansım vardı: Gözlerimi kapamam yetiyordu ve *adios*...

Bütün depresifler sanırım şu duyguyu bilir: Uyanırsınız ve birkaç saniye acı çekmezsiniz. Beyniniz durumunuzu henüz hatırlamıyormuş gibi. Ama aniden geri gelir. Acı, çinkodan ağır bir çatı gibi üzerinize devrilir. Bunu tüm gün çekmek zorunda kalırsınız. Depresyonda olmak, durmaksızın Engizisyon işkencesine maruz kalmak gibidir. İşkence sehpanıza gömülür, katlanırsınız. Su işkencesi. Boğma işkencesi. Tırnak sökme. Kol ve bacakları germe işkencesi.

Elbette iyileşirsiniz. Ama depresyon küçük kız kardeşini almadan, inkâr mekanizmasını devreye sokmadan gitmez. Bir psikiyatra danışmak düşünülemez bile, durumunuzun ciddiyetini kabullenmek olur bu. Hayır. Bir seviye daha aşağıya, bir psikoloğa gidersiniz. Böylece kendinizi daha az hastaymış gibi hissedersiniz. Hastalığı yapan doktordur, aksi olamaz.

Ben de psikoloğa gittim. Sevimli ama yetersizdi. Bir tuhaflığı vardı ya da yöntemi diyelim: Başkalarıyla ilişkimi görmem için çalışma masasına bazı nesneler koyuyor ve her birine bir rol veriyordu. Deniz kabuğu bendim. Kâğıt ağırlığı ilk eşimdi. Zarf açacağı sevgilimdi. Bloknot annemdi. Vesaire. Kumsaldaki bir yengeç gibi küçük ayaklarımla yanından kaçtım.

Tatil zamanı geldi. Bir kadın arkadaşım Drôme'daki görkemli evini bana tahsis etti. Bütün semptomlar aniden yok oldu. Belki de açık hava yüzündendi. Her neyse, iki ay boyunca yeniden yazabildim – çünkü can çekişirken çalışamıyordum. Romanıma yeniden başladım: *Şeytan Yemini*.

O sırada iyileştiğimi düşünüyordum. Kesinlikle doğru değildi. Paris'e döner dönmez acı geri geldi, hiç olmadığı kadar

şiddetli ve çok daha güçlüydü. Ufacık bir baskı, zeytinden yağ sızması gibi, benim de içimden acı fışkırmasına neden oluyordu.

Depresyonun en büyüleyici yanı da, sizi dış dünyadan tamamen koparmasıdır. Başkalarıyla ilişkiler, sıradan duygular, günlük meseleler artık size dokunamaz. Kotasyondan çıkmışlardır. Bu değerler sizin pazarınızda işlem görmüyordur.

Bu anlamda depresyon anneannemin ölümünü bile benden çaldı. Bu hastalığı asla affetmeyeceğim. Epeydir Andrée'den bahsetmedim. Tüm o yıllar boyunca hep yanımdaydı. Meslek hayatımın her anına tanık oldu. Ben de haberde olmadığım zamanlar hariç, her pazar günü pastalarımı alıp onu ziyarete gittim. Eklerleri, turtaları, *paris-brest*'leri[39] yiyip dünyayı kurtardık.

Ama denizin mavisi hariç hiçbir şey ebedi değildir. Önce büyükbabam gitti. Hastane yatağında morarmış bir bedendi. Odada sarımsı bir renk vardı. Benim ağzımdaysa kutsanmış ekmek tadı. Onun ağzı aralıktı. O aralıkta, gri boşlukta nasıl diyeyim, bir tür rahatlama görmüştüm. Onun adına. Benim adıma.

Hayatım boyunca bana –ya da daha ziyade onun hayatı boyunca ona– ıstırap veren o şizofrenik duygu sona ermişti. Bir yanda büyükbabama duyduğum sevgi, sinemalara gidişlerimiz, Jardin des Plantes ziyaretlerimiz, Grands Boulevards'daki gezintilerimiz vardı... Bana gösterdiği o büyük sevgi, bana verdiği o zenginlik... Diğer yanda aynı adamın kükreyen hali, anneanneme küfürler savuran o terbiyesiz koca...

O öldükten sonra Andrée, Courteline Caddesi'ndeki evinde yalnız kalmıştı. Uzun süre değil. Doksan yaşına gelmiş, belki de geçmişti bile. Onu huzurevine yerleştirmek zorunda kalmıştık. Bugün buna bakımevi diyorlar. Buranın huzurlu bir hayatla, dingin bir günbatımıyla ilgisi yoktu. Burada hayattan eser yoktu. Koltuklarına kayışlarla bağlanmış yaratıklar, yürüteçlerine yapışmış zombiler, yataklarında kımıldamadan yatan iskeletler vardı.

---

39. Hamur ve kremayla yapılan bir Fransız tatlısı. (ç.n.)

Her pazar güneydeki banliyölere doğru göç ediyordum; buraların aşırı çirkinliği hac yolculuğumun acısını artırmaktan başka bir şeye yaramıyordu. Her yer toz, şantiye, iç karartıcı binalarla doluydu. Huzurevinin yanında her zaman kapalı olan, porno afişleri sergileyen bir gazete bayii vardı. Köşedeki tütün dükkânının önünde sigara bağımlıları kazık gibi dikiliyordu. Her tarafa pas tadında bir yıkım, uçsuz bucaksız bir terk edilmişlik havası hâkimdi.

Yaşayan ölülerin koridorunu geçtikten sonra anneannemin odası bir Barbie evi gibi ışıldıyordu. Cilalı mobilyalar, çiçek desenli duvar kâğıdı, yapay çiçekler... Ölüm gülümseyen, alaycı yüzüyle, yaşamdan, tattan, geçmişten tamamen uzak bir biçimde oradaydı. Tuhaf bir etkiydi: Anneannem iliğine, kemiğine kadar eskimişken, etrafındaki her şey yepyeni, parlak ve plastikti. Yakında bedenini örtecek vakumlu bir ambalaj.

Benim üzüntüme gedik açmak için çok daha güçlü bir üzüntü gerekiyordu. Evet gidip geliyordum ama hiçbir şey görmüyor, duymuyordum. Kayıtsızdım, bu bile, kayıtsız olmak bile beni ilgilendirmiyordu. Ziyaretlerim boyunca fark ettiğim tek şey, anneannemin kafasının gittiğiydi. Ben mi? Dirseklerimi dizlerime dayayarak, içime kapanmış bir vaziyette karşısında iki büklüm oturuyordum. Hiçbir mutsuzluk bana değmiyordu ya da bir nehrin denize kavuşması gibiydi. Acı dalgaları iç içe geçip birbirine karışıyordu – huzurevinin tatlı suyu, benim bol ve acı suyum tarafından anında emiliyordu.

Anneannemin bedeni alezli yatağın içine çekiliyormuş gibi görünür, aklı da gidip gelirken benim bütün hatırladığım aşağıdaki gazete bayiinde gördüğüm turuncu uyluklu, parlak dudaklı korkunç kadınlardı. Benim *memento mori*'m.[40]

Bir akşam huzurevinden çıktığımda, arabamın kapısını titreyerek, terleyerek ama bir yandan da donarak açarken kendi kendime birine danışmam gerektiğini söyledim.

---

40. "Öleceğini hatırla" anlamında Latince deyiş. (ç.n.)

Ama bu defa bir biblo jonglörü seçmeyecektim, ilaç yazma yetkisi olan gerçek bir psikiyatr seçecektim. Kafatasımın içinde enfeksiyon vardı. Bana penisilin lazımdı. Belki de cerrahi müdahale...

Durum acildi. Anneannemin gidişine hazırlıklı olmalıydım, beni bekleyen gerçek üzüntüyü, mezar taşlarını ve gözyaşlarını karşılayabilmeliydim. Ne pahasına olursa olsun aklımı toplamalı, yaşayanların dünyasına, yani ölülerin dünyasına dönmeliydim.

55

Amazon Nehri.

Gri, ağır, çamurumsu yüzeyi, gümüşi pulları olan devasa bir sürüngenin sırtı gibi kabarmıştı. Tropiklerin tüm kudreti, fırtınanın camsı ışığında ağır ağır, güçlü bir şekilde akıp gidiyordu. Otelimin terasından gökyüzünün gürlemesini dört gözle bekliyor, ilk iyileşme belirtilerinin tadını çıkarıyordum, hem de nasıl. Amazonas eyaletinin başkenti Manaus'ta ne işim vardı? Güzel soru. 2005'in Kasım ayıydı. Brezilya'daki bir film festivalinde jüri üyesi olmayı kabul etmiştim. İki aydır ilaç tedavisi görüyordum ve etkisini hissetmeye başlamıştım. Seyahat etmeye hazır olduğumu düşünmüştüm.

Psikiyatrım bana bir antidepresan ve antipsikotik ilaç (bunun prospektüsünü okumamakta fayda vardı, aksi halde tamamen delirdiğinizi düşünebilirdiniz) yazmıştı. Ayrıca Freud'cu geleneğe uygun olarak divanlı, serbest çağrışımlı, seri halde dil sürçmeli bir psikanalize başlamayı da önermişti... Kabul etmiştim. Seçeneğim yoktu elbette ama ona güveniyordum da.

Bu Manaus yolculuğu gözüme harika görünüyordu. Ne en ufak bir kaygı ne de intihar dürtüsü vardı. Tabii ki berbat bir jüri üyesiydim. İlaçların etkisiyle gösterimler boyunca kütük gibi uyuyordum. Manaus Tiyatrosu'nun altın renkli lambrileri altında

koltuğuma gömülüp tir tir titreyerek –klima kutup moduna ayarlanmıştı– uykuya dalıyordum.

O dönemde sürekli uykum vardı. Yatağında gerinen, kollarını, bacaklarını iki yana açıp gevşeyen birinin hissettiği o rahatlığı sürekli yaşıyordum. Özellikle de ne zaman uyansam daha önce sözünü ettiğim, beynin henüz acı çekmeye başlamadığı o andaki duyguları hissediyordum. Ama ardından karanlık gelmiyordu artık! Beynim yerçekiminden azade, kaygısız, rahat olmaya devam ediyordu. Tanrım, ne kadar güzeldi! İlaçlara duyduğum minneti anlatmaya kelimeler yetmezdi.

Hiçbir şeyi çözmemiştim. İlaçlar belirtileri silip süpürüyordu ama hastalığın kendisi, bu maddelerin uyuşturucu etkisi altında yerli yerinde duruyordu. Kazmak, çok daha derinlere inmek lazımdı... Travmaları toprağın altından çıkarmak, beni içine çeken o bataklığı konuşturmak gerekiyordu. O kara çamurların altında babam beni bekliyordu...

Psikanalizin başlarında yeteneğimi kaybetmekten korktum. Çocukluğumdan beri kaygılarımı yüceltiyordum ne de olsa. Kaygılarım elimden alınırsa söyleyecek hiçbir şeyim kalmayacaktı sanki. Sanatçıların kafadan çatlak olması gerektiğine, dehalarının ancak bu şekilde ortaya çıkacağına dair genel bir düşünce vardır. Van Gogh ve kesik kulağı. Artaud ve Rodez Akıl Hastanesi. Nietzsche ve ölmek üzere olan at. Ama hiç de düşünüldüğü gibi değildir. İlham, hastalıktan önce de vardır ve kendini ifade etmek için hastalığa ihtiyacı yoktur. Tersine.

Gérard Garouste otobiyografisi *L'Intranquille*'de[41] şöyle yazar:

> Resim yapmayı başlatan şey sanrılar değildir ama bunun tersi de doğru değildir. Yaratmak güç ister. Ressam olarak Van Gogh'u idealize etmek doğru olmaz, hayatına son vermeseydi çok daha sıra dışı tablolar yapardı. İdeal olan, hem bir sanat

41. Huzursuz. (ç.n.)

dünyası hem de bir hayat yaratan Vélasquez'dir, Picasso'dur. Neden bir sanatçının da dengeye hakkı olmasın?

O halde temizlik yapıp ne olacağını görecektik. Benim durumumda bu büyük temizlik sekiz yıl sürecekti. Konuşuyor, hatırlıyordum; bu seanslar neredeyse işkenceye varıyordu. Geçmişimle, babamla, kendimle hesaplaşıyordum. Ödümü patlatan bu çatışmalar sonunda hiç beklemediğim bir etki yarattı: Korktuğum gibi suyumu sıkıp içimi boşaltmadı. Tam tersine beni daha güçlü yaptı... yeniledi.

Bu süreci anlatmanın en iyi yolu cerrahi müdahaleye benzetmek olabilir: Tümör tespit edilir, ameliyatla alınır, yara yeri dikilir. Evet, yaranın tam olarak kapanması uzun sürebilir, acı verici olabilir ama sonrasında yeniden dünyaya gelirsiniz. Hücreleriniz harıl harıl çalışır, tüm organizmanız size tam ve kalıcı bir iyileşme sağlamak için seferber olur. Bu, yara değildir, baştan ayağa bir yenilenmedir.

56

Divanda çektiğim ama sonra başa çıkabildiğim binlerce acının içinde özellikle biri içimi paramparça etmişti. Babamı tanımamıştım. Onu inkâr etmiş, unutmuş, silmiştim. Olabilir. Ama görmezden gelemediğim bir şey vardı: Grangé'ler tarafından reddedilmiş olmam. Reddedilmiş demeyeyim de, Saint-Mandé kabilesi tarafından kabul edilmemiştim.

Mesela ailemde Grangé soyadını tek taşıyan bendim. Diğerleri neredeydi? Benimkiler neredeydi? Soyadım kırmızı leke gibiydi; reddedilmenin, aforoz edilmenin damgası. Bugün çocuklarımdan biri, benim yaptığım gibi bir hareket yapsa, gülerek "Tam bir Grangé'sin" diye bağırırlar. Topluluk oradadır, kökler gözle görülür. Paylaştığımız bir hikâye, kan, DNA vardır.

Bu kitabı yazarken tesadüfen kızım Ysé ile birlikte Fransızca bakalorya sınavı için çalışıyorduk. On beş yıl önce Louis'yle de çalışmıştık, bundan beş yıl sonra da Mathilde'le. Ders tekrarı yaparken her defasında tesadüfen karşıma Voltaire çıkıyordu. Hayatında iz bırakan olaylar arasında Şövalye Rohan'la girdiği söz dalaşı ve İngiltere'ye sürgün edilmesi vardı.

Hikâye meşhurdur: Şövalye, Voltaire'in kısa, mütevazı adıyla dalga geçince,[42] Voltaire ona şu cevabı vermiştir: "Kendi adımı

42. Fransız soylularının isimlerinde "*de*" veya "*du*" gibi ekler bulunur. Örneğin, Şövalye Rohan'ın Fransızcada adı Chevalier de Rohan'dır. Voltaire'de bu soyluluk eki olmadığı için aristokrat Rohan onunla alay etmiştir. (ç.n.)

ben başlatıyorum, sizse kendinizinkini bitiriyorsunuz." Bu söz hâlâ içimde yankılanır.

Ben de adı olmayanların o kendilerine özgü umutsuz gururunu hissediyordum. Acı bir zafer. Fransız kraliyet sarayı tarafından aforoz edilen, aristokratların alay ettiği Voltaire'i İngiltere'de sürgündeyken, bir köşede gurur yaralarını yalarken gözümde canlandırıyordum.

Yeniyetmeliğimde tesadüfen köklü ve varlıklı ailelerin çocuklarıyla birlikte okudum. Kim bilir kaç defa şu sözleri duymuşumdur: "Soyumuz Haçlılara dayanıyor" ya da "Soyadım şu soylu aileden geliyor".

Geçmişlerinden başka bir şeyden bahsedemeyen o asil kanlı kuklalardan tepkisel olarak hep nefret ettim. O mirasyedilerin benim enerjime de, yeteneklerime de sahip olmadıklarını çok çabuk anladım. Onlar yolun kenarında armaları ve aile portreleriyle kalırlarken, benim ortalığı kasıp kavuracağım belliydi.

Gaston Lenôtre bir televizyon röportajında, küçük bir çocukken bir hocasının şöyle söylediğini anlatıyordu: "Bu çocuktan hiçbir şey olmaz." Bu cümle altmış yıl sonra bile ünlü şefin boğazını düğümlüyordu. Onu çok iyi anlıyorum.

Ama kazanma isteğimi bu bakış açısıyla değerlendirmekten hoşlanmıyorum. Her ne kadar en sevdiğim roman kahramanı, Emily Brontë'nin *Uğultulu Tepeler*'indeki Heathcliff olsa da, başarı intikam almak değildir. Herkes tarafından dışlanan, karanlık, huzursuz, servetini yaptıktan sonra geri dönüp geçmişte maruz kaldığı aşağılanmaların hesabını soran o karayağız adama bayılırım.

Ama tuhaf bir şekilde, başka bir ünlü intikamcı olan Edmond Dantès'le en ufak duygudaşlık kuramıyorum. Neden? Çünkü Heathcliff bir sefildi, hiçti. Onun intikam duyguları asalet kavramına ve sınıfsal adaletsizliğe yönelikti. Dantès ise bir komplonun kurbanıydı ve kendisine komplo kuranlara bunun hesabını ödetmek istiyordu. İkisi aynı şey değil.

Peki Grangé'ler bu tablonun neresinde? Saint-Mandé kabilesindekilerin hiçbiri başarılı olamadı. Alkole batmış hayatları başarısızlık ve pes edişlerden ibaretti. Alkol kavanozunda yüzen vişneler, işte onları tam olarak böyle görüyorum.

Ama birden unutulan çocuktan bir başarı hikâyesi geldi. Hiç beklenmeyen bir yerden, Mareşaller Bulvarları tarafından, Roca'lardan, ailenin sıradan ve yoksul kanadından biri, Grangé ismini parlattı. Sizce ne olmuş olabilir? Büyükbabam benimle buluşmak istedi. Kabul etmedim. Birkaç yıl sonra, seksen yaşını geçtikten sonra bir kez daha buluşmayı teklif etti. Yine kabul etmedim. Ölmeden önce son teşebbüs. Son ret. Merhametsiz mi davranmıştım? Hayır, mantıklıydı. Hiçbir şey paylaşmadığım yaşlı bir adamla buluşmanın benim için hiç anlamı yoktu.

İhtiyar Marcel'e ne oldu bilmem ama ölüm döşeğinde benim adıma hayat sigortası yaptırmaya karar vermişti. Büyük bir servet değildi: 20.000 avro... Önemli olan niyet. Peki ama çocuklarına ve diğer torunlarına vermediği parayı neden bana vermişti? Şüphesiz hak edene verilen bir armağandı bu. Oğullarının başarılı olmasını çok istemiş olan Marcel hayatının sonunda şu teselliye sığınmıştı: Uzaktaki bir torun nihayet Grangé adını yüceltmişti.

Başta bu parayı kabul etmedim, sonra fikrimi değiştirdim. 20.000 avroyu tahsil ederek doğruca annemin hesabına gönderdim. Marcel'in para vermek istemediği elma yeşili Citroën 2CV'nin anısına. Michèle bu parayı Perche bölgesi, Nogent-le-Rotrou yakınlarındaki küçük çiftlik evinin bulunduğu araziyi genişletmek için kullandı.

Çiftliğe onu ziyarete gittiğimde (nadiren gidiyorum, çünkü bitki örtüsü bana alerji yapıyor) her çocuğumun doğumunda bahçesine diktiklerini bana göstermekten çok hoşlanıyor: Louis için bir atkestanesi, Mathilde için bir başka atkestanesi, Ysé için bir gül bahçesi, ardından Kaïto için yine bir atkestanesi.

Evet, bu ağaçlar büyüyor, etrafa ışık saçıyor. Çocuklarım gibi. Ağaçların ışıklı zirvelerine bakarken bu cümbüşe hayat veren toprağı düşünüyorum. Şöyle ya da böyle, Saint-Mandé'deki büyükbabanın parasıyla alınan toprağı. Marcel, her neredeysen, köklerimizi besleyen bu toprak için sana teşekkür ederim.

57

İşte karşımda. Gri, donuk, eskimiş. Ya da daha ziyade aşınmış. Gökyüzünün soluğu, arka arkaya yağan yağmurlar, gecelerin donu mermer yüzeyin üzerinde iz bırakmış. Mezar taşı yok, üzerinde hiçbir yazının olmadığı kabartmalı basit bir haç var sadece: Saint-Mandé Sud Mezarlığı, 8. bölümdeki 3169 numaralı mezar sade gösterilmeye çalışılmış.

Babamın mezarı.

Burada yalnız değil. Anne Micheline, iki erkek kardeş Édouard ile Gérard da buradalar. Hepsi aynı çukurda. Marcel uzun zaman önce kaçtığı yola sadık kalarak başka yerde. Mezarın yan döşeme taşında solmuş altın sarısı harflerle mezardakilerin isimleri okunuyor. Sanki Faidherbe Sokağı'ndaki daire sonsuza kadar buraya gömülmüş.

Aklıma nerden geldi bilmiyorum ama bu kitabı bitirmek üzereyken Saint-Mandé Sud Mezarlığı'na gitmek bana uygun göründü. Bu hikâyeyi sonlandırmanın iyi bir yolu gibi gelmişti. Haklıymışım: Babam, altmış yıl önce karısını canlı canlı gömmeye çalıştığı yerin birkaç mezar yakınında gömülü. Kitabım başladığı yerde bitiyor. Çember kapandı.

Bu mezarın bakımını kim yapıyor? Kimler ziyarete geliyor? Korkarım, pek fazla kişi değil. Bir kez daha söylüyorum, Grangé'lerin soyağacı verimli olmamıştı.

Mezarlığın kör duvarının ve laleler gibi sıralanmış çınarların ötesinde, Paris sınırında birbirine bakan binalar görülüyor. Uzaktan çevreyolunun boğuk ve bitmek bilmeyen gürültüsü duyuluyor. Buradan Sömürgeler, özür dilerim, Göç Müzesi görünmüyor, Vincennes ormanının dalgalı ağaç tepeleri de öyle ama Saint-Mandé'nin kenarında dengede duruyormuş gibi görünen bu küçük mezarlığın çevresine hâkim olan o açıklığı, özgürlüğü hissedebiliyorsunuz.

Buraya gelebilmek için XII. Bölge'yi kat etmem gerekti, dolayısıyla zamanda yolculuk yaptım. Okulumun ve onun asfalt bahçesinin önünden geçtim, öğleden sonraları boş zamanlarımı geçirdiğim yeşil çitli küçük meydanı gördüm, çocukluğumda beni koruyan kırmızı blokların yanından geçtim. Hatta yeni sezon için kapılarını açmış olan Foire du Trône'un büyük demir kapısına bir selam bile çaktım.

Kendimi nasıl hissediyorum? Farklı sıcaklıklardaki akıntıların geçtiği okyanus gibi. Geçmişin –Grangé'lerin– buzlu derinliklerinden bugünkü hayatımın ılık Gulf Stream'leri geçiyormuş gibi. Bu mezar çeşme gibi, o kötü ve çalkantılı geçmişimi üzerime boca edip hayatımın sıcaklığıyla çatışıyor.

Ama sıcaklık daha güçlü. Saint-Mandé'nin soğuğunda yok olup gitmiyor. Bu beni çok mutlu ediyor. Bir başka yola girmeyi, soyadımın lanetinden kurtulmayı başardım – ya da annem ile anneannem sayesinde becerebildim diyeyim.

Şimdi bu mezarın karşısında dururken, kendimi kapanmış bir dosyayı, arşive kaldırılmış, çimento duvarların arasına kapatılmış bir hikâyeyi inceliyormuş gibi hissediyorum. Bu mezarda net, dümdüz, sona ermiş bir şey var. Temiz ve kusursuz bir kapanış.

Hiçbir romanımı kendimle hesaplaşmak, nevrozlarımı açığa vurmak için yazmadım. Mesela hiçbir zaman şöyle demedim: Babam kötü biriydi, o halde romanlarımdaki kötü adam, baba olmalı. Çok daha karmaşık, çok daha ayrıntılı bir durum bu. Hep

şunu söylüyor ve tekrarlıyorum: Canınızın yandığı yerden yazarsınız. Ama sanırım, insan acısını doğrudan dile getirmek istemez. Bunu dolaylı bir yoldan yapar: Istırabımız bakış açımızı, yazdıklarımızı etkiler, satırların ve kelimelerin arasına sızar, hoş bir mürekkep gibi yayılır. Bana bir limonata verin, size bir kitap yazayım. Bir mum alevi yaklaştırın, ben istemesem de, ne demek istediğimi görürsünüz.

Gerilim romanlarımda dolambaçlı yoldan kendi hikâyemi anlatmaya çalışmıyorum. Daha çok kendime şöyle diyorum: Bak, kahramanın babası katil olabilir, bu ilginç işte. Böyle düşünüyorum, çünkü ilgimi çeken bu. Ve böyle bir konunun okurlarımı da kendine çekeceğini düşünüyorum. Dünyayı algılama biçimim, köklerim tarafından şekillendirilmiş –bundan doğal bir şey olamaz.

Gözlerimi mezara indiriyorum: Babamla kurduğum ilk gerçek temas bu. Biraz geciktim, orası kesin ama önemli değil. Gerçekte Jean-Claude, ona borçlu olduğum kromozomlardan daha da mutlak bir biçimde hep içimdeydi.

Aslında her zaman ona karşı yazmıştım. Bana güç veren şey bu husumet olmuştu. Kant, rüzgâr engeli ortadan kalksa çok daha özgür olacağını sanan güvercin örneğini vermişti. Ama durum bunun tam tersidir: Kuş, rüzgârdan destek alır, gücünü ondan sağlar. Victor Hugo şöyle demiş: "Kuşlar en iyi rüzgâra karşı uçar. Şiir de kuşa benzer."

Ama en önemli şeyi unutmuyorum. Yaşanan acı olaylara, imkânların yetersizliğine rağmen özenli, seçkin, geniş bir eğitim aldım. Pikabımızın yanındaki 33'lük plak yığınını görür gibiyim: Beethoven'ın *Yedinci Senfoni*'si, Rahmaninov'un *İkinci Piyano Konçertosu* ya da Lalo'nun *İspanyol Senfonisi*... Anneannemin yutarcasına okuduğu, sayfalarında pıhtılaşmış kan damlaları gibi kırmızı benekler olan cep kitaplarını hatırlıyorum. Annem ile arkadaşlarının konudan konuya atlayarak *Paris'te Son Tango*'nun derin anlamı üzerine tartışmaları hâlâ kulaklarımda.

Eğitim konusunda para her şey değil. Mütevazı bir çevrede büyüdüysem de titiz, zeki, eğitimli insanların arasında geliştim. Bir meyve düşünün. Kabuğu biraz serttir elbette. Ama içi son derece yumuşak, çekirdeği de bolluk ve bereketle doludur. Çekirdeğin özü ise, daha derinlerde en iyi koşullarda gelişmek için her şeye sahiptir.

Saint-Mandé Mezarlığı'nda tek başıma dua ediyorum. Hayır, Jean-Claude ya da Grangé'ler için değil. Dualarım tamamen Andrée ile Michèle için. Sessizce, candan, tartışmasız, en derin şükranlarımı sunuyorum onlara. Buradan çok da uzakta olmayan bir yerlerde maruz kaldıkları talihsizlikleri görür gibi oluyorum, onların sevgisinden destek alarak yıllar içinde kendimi nasıl geliştirdiğimi hatırlıyorum.

Uzakta, iç içe geçmiş çınarların arasından onları görür gibiyim. Boğazım düğümlenerek ama yine de mutlulukla onlara bağırmak istiyorum:

– Başardım! Üstesinden geldim.

Sonra da sadece kendimin duyacağı şekilde fısıldıyorum:

– Sayenizde.

JEAN-CHRISTOPHE GRANGÉ

1961'de Fransa'da doğdu. Çeşitli haber ajansları ve gazeteler için çalıştı. *Paris-Magazine* için bilimsel röportajlar hazırladı. Bütün dünyada ve Türkiye'de aylarca çok satanlar listesinden inmeyen *Kızıl Nehirler*, *Taş Meclisi*, *Leyleklerin Uçuşu*, *Kurtlar İmparatorluğu*, *Siyah Kan*, *Şeytan Yemini*, *Koloni*, *Ölü Ruhlar Ormanı*, *Sisle Gelen Yolcu*, *Kaiken*, *Lontano*, *Kongo'ya Ağıt*, *Ölüler Diyarı*, *Son Av*, *Küllerin Günü*, *Mermer Adam*, *Kızıl Karma*, *Güneşsiz 1: Cehennem Diskosu* ve *Güneşsiz 2: Gölgelerin Kralı* adlı kitapları Doğan Kitap tarafından yayımlandı.

Tartışmaya gerek yoktu: Benim romanlarım fantastiğe varacak denli korkunç, katillerim şeytani psikopatlar olacaktı. Öyle ya da böyle. Ama özellikle hangi katiller? Babalar elbette... Hep köken sorunları, uğursuz babalar. Aslında tüm bu kitaplar değiştirilmiş otobiyografiler. Bugünse korkudan ödü patlamış bir çocuğun gözleri önünde gerçekleşen gerçek, doğru hikâyeyi yazmaya çalışıyorum.

Bu kitap benim nihai hesaplaşmam.

Polisiye gerilim romanlarını sabırsızlıkta bekleyip heyecanla okuduğumuz Jean-Christophe Grangé bu kez kendi hikâyesini anlatıyor. Hiç tanımadığı ancak bir "korku hikâyesinin gölgesi" gibi varlığını hissettiren babasından başlayarak...

Röportajlarında sık sık karşılaştığı "Böyle şeyler aklınıza nereden geliyor?" sorusuna cevabını *Ben Şeytanın Oğluyum*'la veren Grangé'nin çocukluğunun, gençliğinin ve yazarlığı seçmesinin samimi, yer yer tüyler ürpertici öyküsü...

QR kodu okutunuz
Dijital fiyat etiketi
THG 0501895 ZLG
Sertifika no: 44919
ISBN 978-625-8593-34-1
9 786258 593341
Doğan Kitap